

ГАРЧИГ

1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ.....	1
1.1 Төслийн ерөнхий мэдээлэл	1
1.1.1 Төсөл хэрэгжүүлэгчийн тухай товч мэдээлэл.....	1
1.1.2 Төслийн байршил, газар ашиглалтын тодорхойлолт	1
1.1.3 Төслийн үйл ажиллагаа, удирдлага, зохион байгуулалт	3
1.2 Ашигт малтмалын ордын тодорхойлолт	5
1.2.1 Ордын нөөц	5
1.3 Дэд бүтэц	6
1.3.1 Уурхайн барилга байгууламж	6
1.3.2 Цахилгаан хангамж	6
1.3.3 Дулаан хангамж	7
1.3.4 Усан хангамж	7
1.4 Төслийн эцсийн бүтээгдэхүүн	7
1.4.1 Элементийн шинжилгээ, металлын баланс.....	7
2. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН.....	8
.....	59
3. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	60
.....	63
.....	64
4. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	65
5. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	66
6. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	67
7. ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	68
8. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	76
9. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР	86
10. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	96
11. ОРОЛЦОГЧ, СОНИРХОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ, ХЭЛЭЛЦҮҮЛЭХ	104
12. ДҮГНЭЛТ.....	105

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. Тусгай зөвшөөрөлтэй талбайн эргэлтийн цэгийн солбицол.....	2
Хүснэгт 2. Төслийн нэгжийн ажлын горимууд, гол гол ажлын байруудаар	4
Хүснэгт 3. Ордын нөөцийн тооцооны хүснэгт (Ордын нөөц 2024-01-01-ий өдрийн байдлаар)	5
Хүснэгт 4. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	8
Хүснэгт 5. 2025 онд хийж гүйцэтгэхээр ТЭЗҮ-д тусгасан ажлын төлөвлөгөө.	60
Хүснэгт 6. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	67
Хүснэгт 7. Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	68
Хүснэгт 8. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	76
Хүснэгт 9. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр.....	86
Хүснэгт 10. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	96
Хүснэгт 11. БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах, хэлэлцүүлэх хуваарь.....	104

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Төслийн тусгай зөвшөөрлийн талбайн байршлын зураг.....	2
Зураг 2. Төсөл хэрэгжих талбайн ерөнхий зураг.....	3
Зураг 3. Хурд заасан анхааруулсан байршил заасан тэмдэг тэмдэглэгээ байршуулсан байдал фото зураг №1	19
Зураг 4. Анхуурлсан, орц гарц заасан тэмдэг тэмдэглэгээ байршуулсан байдал фото зураг №2	20
Зураг 5. Анхуурлсан, байршил, объект заасан тэмдэг тэмдэглэгээ байршуулсан байдал фото зураг №3	21
Зураг 6. Чухал объект заасан тэмдэг тэмдэглэгээ байршуулсан байдал фото зураг №4	22
Зураг 7. Анхааруулсан чиглэл заасан тэмдэг тэмдэглэгээ байршуулсан байдал фото зураг №5	23
Зураг 8. Анхуурлсан, байршил, объект заасан тэмдэг тэмдэглэгээ байршуулсан байдал фото зураг №6	24
Зураг 9. Хог хаягдлын ангилан ялгах хогийн сав.....	25
Зураг 10. Хогийн сав худалдан авсан баримт	27
Зураг 11. Уурхайн хотхон, оффис, гал тогооны барилга байгууламж бүрэн дууссан байна	28
Зураг 12. Уурхайн хотхон, оффис, гал тогооны барилга байгууламжийн бохир усыг 98 хувь цэвэрлэх Алтай эколос ХХК-ийн Биолос иж бүрэн цэвэрлэх байгууламж суурилуулсан байдал	30
Зураг 13. Засварын талбай болон, аюултай хог хаягдлын агуулах, ШТС, аюултай хог хаягдлын цуглуулах цэг	32
Зураг 14. Гүний худаг өрөмдөх зөвшөөрөл болон эрүүл ахуйн бүсийн дэглэм мөрдөн өрөмдсөн гүний өрөмдмөл худаг	33
Зураг 15. Ус ашиглах дүгнэлт	37
Зураг 16. Усны төлбөр төлсөн баримт.....	39
Зураг 17. Гүний худаг өрөмдмөл худгаас цэвэр усны шугам хоолой шинэ шугам хоолой уурхайн хотхон ы барилга уруу татах ажил явагдаж буй байдал.....	40
Зураг 18. Уурхайн хотхоны урд талд байгуулсан хайлаас модны суулгац суулгасан талбай	41
Зураг 19. Уурхайн хотхоны урд талд байгуулсан хайлаас модны суулгац суулгасан талбай болон усалгааны системийн ус нөөцлөх сав.....	42
Зураг 20. Шимт хөрсний овоолго үүсгэж, тэмдэгжүүлсэн байдал	43
Зураг 21. Уурхайн хил хязгаарыг тогтоох ажлыг Ордгеод ХХК-тай гэрээ байгуулан 2025 оны 02-дугаар сарын 07-ноос 2025 оны 02-дугаар сарын 10-ны хооронд уурхайн шав тэмдгийг тодорхойлж газарт буулгах ажлыг хийлгэсэн уурхайн бүсийг бүрэн хашаажуулсан хашаанд цацруулагч тавьсан байдал	44
Зураг 22. Уурхайн бүсийг бүрэн хашаажуулан хашаанд цацруулагч тавьсан байдал	45
Зураг 23. Уурхайн тосгон, явган хүний зам, ШТС, Засварын шопд нарны зайн мэдрэгчтэй гэрэл суурилуулсан. Мөн уурхайн үйл ажиллагааг аюулгүйгээр явуулах нөхцөлийг хангахад гарцаагүй шаардлагатай гэрэлт цамхгийг суурилуулсан байдал	46
Зураг 24. Нарны зайн хураагууртай ажилладаг гудамж, талбайн гэрэлтүүлэг. Уурхайн түр тосгонд тог гаргагч нарны зайн хураагуур ашиглаж буй байдал	47

Зураг 25. Уурхайн хотхоны барилгын дотор өрөө тасалгаа үүдний хэсгүүдэд хөдөлгөөн мэдрэгчтэй гэрэл суурилуулсан байдал.....	48
Зураг 26. Нарны зайн хураагууртай ажилладаг гудамж, талбайн гэрэлтүүлэг	48
Зураг 27. Нарны зайн хураагууртай ажилладаг гудамж, талбайн гэрэлтүүлэг болон хяналтын камер	49
Зураг 28. Модны нүх ухаж бэлтгэсэн байдал	61
Зураг 29. “Тэр бум мод” үндэсний хөдөлгөөн, “Дундговинго ногоорууля” дэд хөтөлбөрийн хүрээнд ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэхэд сумын төвд 300 мод суулгаж буй үйл явцаас	62
Зураг 30. Төслийн үйл ажиллагаанаас шууд нөлөөлөлд өртөх газрын гадаргын шимт хөрсийг хуулж, MNS 5916:2008 стандартын дагуу хадгалах, хөрсний овоолгыг MNS 5917:2008 стандартын шаардлагын дагуу налуулан овоолгыг үүсгэж хяналтын дээж авч буй байдал	63
Зураг 31. Орчны тохижилт цэцэрлэгжүүлэлтийн хүрээнд 200 ширхэг хайлаас суулгасан байдал	64
Зураг 32. Төгс баян хүрээ ХХК-ийн Баян хүрээ ХАБЭА-н сургалт, зөвлөх үйлчилгээний төвд захиалга өгч гэрээ байгуулан хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн сургалтад бүх ажилчдыг хамруулсан тайлан.....	71
Зураг 33. Галын хор сарааг болзошгүй аюулын цэгүүдэд байрлуулсан зураг	72
Зураг 34. Уурхайн аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө.....	73
Зураг 35. Уурхайн гамшгийн эрсдэлийн үнэлгээ хийж гүйцэтгэх гэрээ.....	74
Зураг 36. “Гал түймэр судлаачдын холбоо” ТББ-тай хамтран ажиллах гэрээ байгуулж, гамшгийн эрсдэлийн үнэлгээ, аваарын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг хийлгэсэн байдал ...	75
Зураг 37. Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр ангилан ялгах хогийн цэгийг тохижуулж, ахуйн хог хаягдлыг Гурвансайхан сумтай байгуулсан гэрээ хийсэн байдал	78
Зураг 38. Уурхайн түр тосгон ,зам талбайн хажууд байрлуулсан хогийн цэг, төмөр материалаар хийсэн тамхины хогийн цэгийн харагдах байдал	82
Зураг 39. Хог хаягдлын ангилан ялгах хогийн сав.....	83
Зураг 40. Хогийн сав худалдан авсан баримт	85
Зураг 41. “Нарт Шуун Консалтинг” ХХК-ийн хөрс судлалын итгэмжлэгдсэн лабораторид шинжлүүлсэн хөрсний шинжилгээний үр дүн	90
Зураг 42. “Нарт Шуун Консалтинг” ХХК-ийн хөрс судлалын итгэмжлэгдсэн лабораторид шинжлүүлсэн усны шинжилгээний үр дүн.....	91
Зураг 43. “УЦУОШГ”-ын Байгаль орчны шинжилгээний лабораторид шинжлүүлсэн хөрсний шинжилгээний үр дүн	92
Зураг 44. “УЦУОШГ”-ын Байгаль орчны шинжилгээний лабораторид шинжлүүлсэн усны шинжилгээний үр дүн	93
Зураг 45. “УЦУОШГ”-ын Байгаль орчны шинжилгээний лабораторид шинжлүүлсэн агаарын шинжилгээний үр дүн	94
Зураг 46. “УЦУОШГ”-ын Байгаль орчны шинжилгээний лабораторид шинжлүүлсэн агаарын шинжилгээний үр дүн	95
Зураг 47. Малчин өрхийн бууц техникээр түрж өгсөн	99
Зураг 48. Малчин өрхийн бууц техникээр түрж өгсөн	100
Зураг 49. Сумын хогийн цэгийг түр цэгцлэх ажил	101
Зураг 50. Билгэх уулын тахилгад их нас байлсан.....	102

1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

1.1 Төслийн ерөнхий мэдээлэл

1.1.1 Төсөл хэрэгжүүлэгчийн тухай товч мэдээлэл

Төслийн нэр :	Гурван хүлэгт нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах
Төсөл хэрэгжүүлэгч :	Билгэх сайхан уул” ХХК, Улсын бүртгэлийн дугаар: 9011853120 Регистрийн дугаар: 8374007 Тусгай зөвшөөрлийн дугаар : MV-022839 Захирал: Ц.Ганзориг Утас: 99115052
Төсөл хэрэгжүүлэгчийн хаяг:	Улаанбаатар хот, Хан-Уул дүүрэг, 3-р хороо, Хос өргөө хотхон, 29а, 41 тоот

Үндсэн үйл ажиллагаа. “Билгэх сайхан уул” ХХК нь Улсын бүртгэлийн гэрчилгээгээр 7490 кодтой “Ашигт малтмал ашиглах” үндсэн үйл ажиллагаатай.

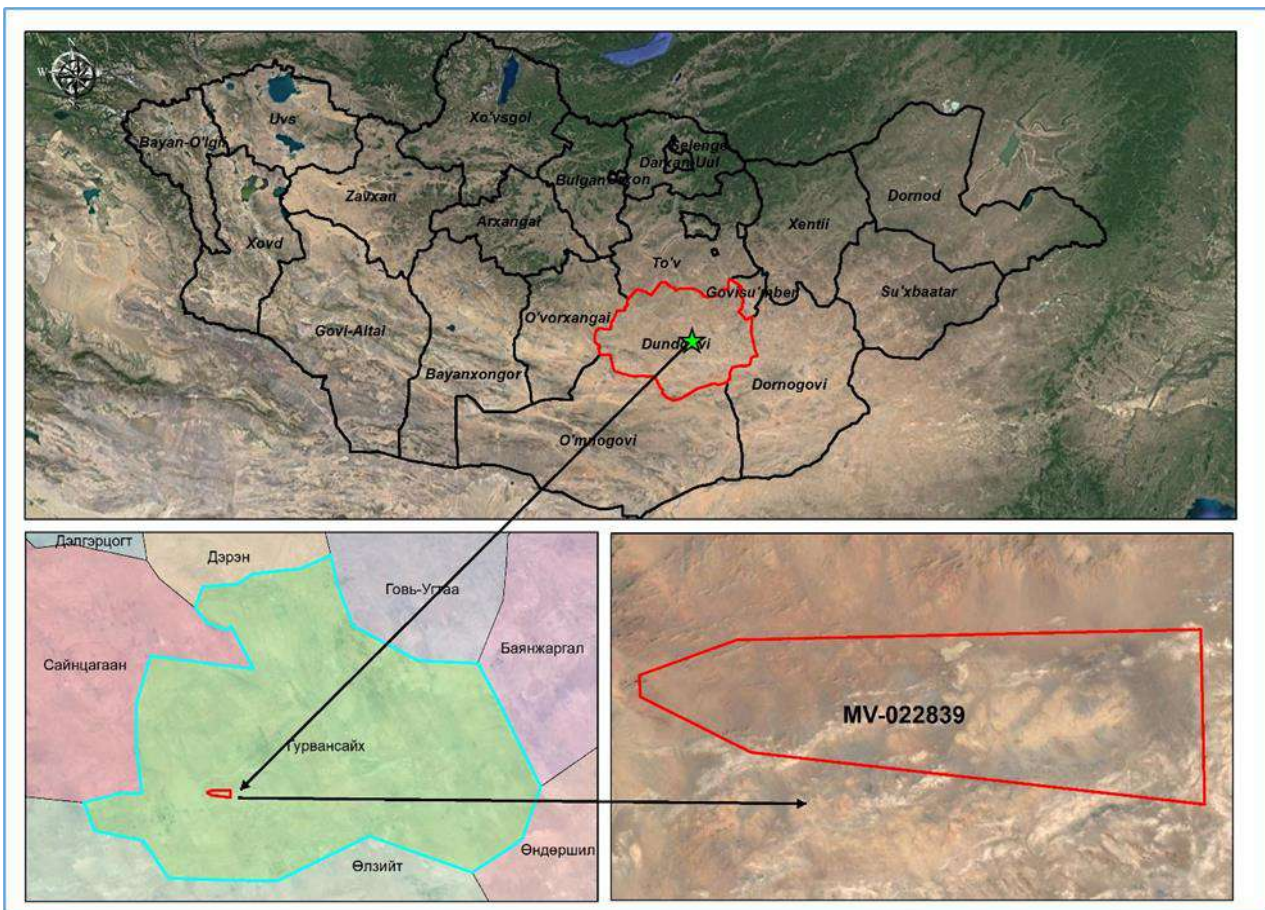
Ашигт малтмалын нөөцтэй холбоотой баримт бичгүүд.

- Билгэх-3 нэртэй ордын нөөцийг 2024 оны 9-дүгээр сарын 05-ны Үндэсний геологийн албаны даргын Н/81 тоот ашигт малтмалын нөөцийн улсын нэгдсэн санд бүртгүүлсэн тушаал
- Билгэх-3 нэртэй ордын нөөцийн тайланг ЭБМЗ-өөр хэлэлцүүлсэн 2024 оны 07-дугаар сарын 05-ны өдрийн АМГТГ-ын эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн ХХ-10-05 тоот дүгнэлт

1.1.2 Төслийн байршил, газар ашиглалтын тодорхойлолт

Гурван хүлэгт” хайлуур жоншны орд нь Улаанбаатар хотоос 380 км, Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт, сумын төвөөс зүүн тийш 22 км зайд Дэрсэнэ-Ус багийн нутагт MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий талбайд оршино.

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

Зураг 1. Төслийн тусгай зөвшөөрлийн талбайн байршлын зураг

Хүснэгт 1. Тусгай зөвшөөрөлтэй талбайн эргэлтийн цэгийн солбицол

Цэг	Уртраг	
	Градус	Минут
1	106°46'21.41"	45°25'27.36"
2	106°47'12.28"	45°25'8.61"
3	106°50'41.46"	45°24'48.49"
4	106°50'41.46"	45°25'45"
5	106°46'21.41"	45°25'45"

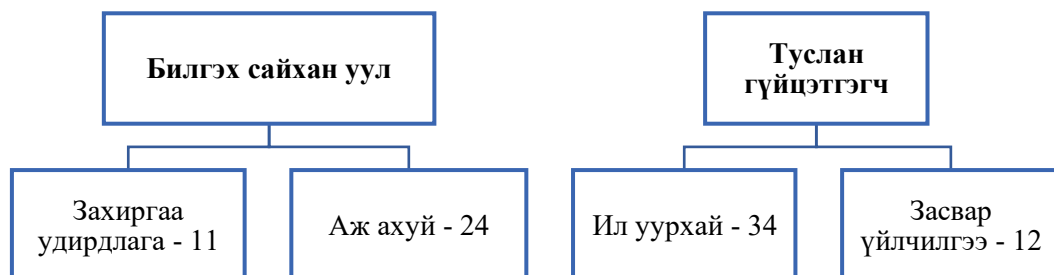
Зураг 2. Төсөл хэрэгжих талбайн ерөнхий зураг

1.1.3 Төслийн үйл ажиллагаа, удирдлага, зохион байгуулалт

Төслийн удирдлагын нэгж. Хүний нөөцийн менежментийн хувьд компанийн өөрийн ажиллагсдын үйл ажиллагааг төв оффисоос удирдаж ажиллах бөгөөд хүний нөөцийн удирдлага нь уурхайн ажиллагсдыг сонгон авч, удирдлага ажилтны хоорондох гүүр болж ажиллана.

Компанийн үйл ажиллагааны өдөр тутмын шийдвэр гаргалтыг ерөнхий захирлын алба болох чиг үүрэг хариуцсан бүтэц уурхай дарга, ашиглалт хариуцсан ерөнхий инженер, хангамжийн алба, санхүүгийн хэлтэс, үйлчилгээний хэсэг, хүний нөөцийн алба зэргээс бүрдэнэ.

Төсөлд шаардлагатай хүний нөөц. Гурван хүлэгт хайлуур жоншны уурхай нь 300 хоног 2 ээлжээр, ээлжид 12 цаг ажиллаж. Нийт 4 жилийн хугацаанд нийт 81 хүнийг тогтмол ажлын байраар хангана. “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн компанид уурхайн удирдлага зохион байгуулалтын хэсэгт 11 хүн, аж ахуйн хэсэгт 24 хүн тус тус ажиллана. Орон нутгийн иргэдийг сургаж ажилд авах бөгөөд хүний нөөцийн төлөвлөлтийг уурхайн хөдөлмөр зохион байгуулалт, шаардлагатай удирдах болон туслах ажилчдын хэрэгцээнд тулгуурлаж төлөвлөв.

Схем 1. Уурхайн ажиллах схем

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

Төслийн нэгжийн ажлын горим Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордын уурхайн хөдөлмөр зохион байгуулалт ВАХТ-ын буюу ажил амралтын горим нь 14/14 (хоног ажиллах 14/14 хоног амрах) системээр ажиллана.

Төслийн хэмжээнд нийт ажлын горим жилд 335 хоногоор дундажлагдаж байгаа нь жилийн хоног ашиглалтаар 93.0 хувьтай байна.

Хүснэгт 2. Төслийн нэгжийн ажлын горимууд, гол гол ажлын байруудаар

№	Хэсэг нэгж	Албан тушаал	Орон тоо
1.	Захиргаа удирдлага	Уурхайн дарга	1
2.		Геотехникийн инженер	2
3.		Ерөнхий инженер	2
4.		Байгаль орчны мэргэжилтэн	2
5.		Геологич	2
6.		ХАБЭА хариуцсан ажилтан	2
7.		Маркшейдер	2
		Дүн	11
8.	Аж ахуй	Сэлбэг материалын нярав	2
9.		Түлшний нярав	2
10.		Үйлчилгээний жолооч	4
11.		Түлшний машины жолооч	2
12.		Эмч	2
13.		Тогооч	2
14.		Туслах тогооч	2
15.		Үйлчлэгч	2
16.		Галч	2
17.	Харуул, хамгаалалтын ажилтан	4	
		Дүн	24
18.	Ил уурхай	Уулын мастер	4
19.		Автосамосвалын жолооч	16
20.		Ачигч машины жолооч	4
21.		Бульдозерын жолооч	4
22.		Эксковаторын жолооч	4
23.		Грейдерийн жолооч	2
		Дүн	34
24.	Засвар үйлчилгээ	Механик инженер	2
25.		Цахилгааны инженер	2
26.		Засварчин	2
27.		Цахилгаанчин	2
28.		Гагнуурчин	2
29.		Туслах ажилтан	2
		Дүн	12
		Нийт дүн	81

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

1.2 Ашигт малтмалын ордын тодорхойлолт

1.2.1 Ордын нөөц

Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордод 2022-2024 онд гүйцэтгэсэн хайгуул ажлын үр дүнгийн тайлан /2024 оны 01 дүгээр сарын 01-ний байдлаар/ дахь хайлуур жоншны ордын геологийн нөөцийг бодитой (B) зэрэглэлээр 46.11%-ийн дундаж агуулгатай 102,486.58 тн хүдэрт эрдсээр 47,256.96 тн, боломжтой (C) зэрэглэлээр 50.48%-ийн дундаж агуулгатай 347,301.61 тн хүдэрт эрдсээр 175,331.01 тн нөөц, ний бодитой болон боломжтой (B+C) зэрэглэлээр 49.49%-ийн дундаж агуулгатай 449,788.20 тн хүдэрт 222,587.97 тн эрдсийн нөөцийг улсын нэгдсэн тоо бүртгэлд бүртгүүлжээ.

Хүснэгт 3. Ордын нөөцийн тооцооны хүснэгт (Ордын нөөц 2024-01-01-ий өдрийн байдлаар)

Хүдрийн	Блоккийн дугаар	Блоккийн талбай, м ²	Блоккийн эзлэхүүн, м ³	Эзлэхүүн жин, т/м ³	Дундаж агуулга, %	Дундаж зузаан, м	Хүдэр, тн	Эрдэс, тн
Хүдрийн биет-1	B1	838	10,925	2.68	43.36	13.04	29,299.99	12,704.47
	B2	2,079	18,482	2.72	48.89	8.89	50,230.94	24,557.91
Хүдрийн биет-5	B3	834	5,954	2.67	41.90	7.14	15,909.96	6,666.27
Хүдрийн биет-11	B4	412	1,475	2.68	43.69	3.58	3,958.77	1,729.59
	B5	235	1,128	2.74	51.79	4.80	3,086.92	1,598.72
Бодитой (B) зэрэглэл					46.11	7.49	102,486.58	47,256.96
Хүдрийн биет-1	C1	761	8,287	2.71	47.52	10.89	22,449.27	10,667.90
	C2	900	6,489	2.80	61.97	7.21	18,187.40	11,270.73
	C3	520	2,163	2.71	47.13	4.16	5,854.37	2,759.16
Хүдрийн биет-4	C4	1,116	2,734	2.53	19.52	2.45	6,909.0	1,348.64
Хүдрийн биет-5	C5	3,211	22,927	2.67	41.90	7.14	61,267.74	25,671.18
Хүдрийн биет-6	C6	1,761	13,401	2.81	63.34	7.61	37,680.32	23,866.71
	C7	1,972	8,558	2.77	57.23	4.34	23,724.06	13,577.28
Хүдрийн биет-7	C8	1,220	1,647	2.54	22.06	1.35	4,188.96	924.09
Хүдрийн биет-8	C9	1,166	8,617	2.79	61.14	7.39	24,051.87	14,705.31
Хүдрийн биет-9	C10	3,262	18,006	2.71	48.41	5.52	48,793.74	23,621.05
	C11	2,058	9,878	2.69	45.96	4.80	26,613.83	12,231.72
Хүдрийн биет-10	C12	1,198	2,935	2.54	22.37	2.45	7,464.45	1,669.80
Хүдрийн биет-11	C13	912	3,757	2.70	45.92	4.12	10,139.38	4,656.00
	C14	1,510	9,392	2.76	55.29	6.22	25,916.70	14,329.34
Хүдрийн биет-12	C15	1,159	8,658	2.78	58.32	7.47	24,060.52	14,032.10
Боломжтой (C) зэрэглэл					50.48	5.54	347,301.61	175,331.01
Нийт (B+C) зэрэглэл					49.49	6.52	449,788.20	222,587.97

1.3 Дэд бүтэц

1.3.1 Уурхайн барилга байгууламж

Уурхайн хотхон. Уурхайн ажилчдыг уг тосгонд байрлуулан, өглөө оройны ээлжийн ажилчдыг автобусаар зөөвөрлөхөөр төлөвлөсөн. Уг тосгон нь ажилчдын амрах, ажиллах нөхцөл боломжийг хангасан амралтын байрууд, ажилчдын амрах байртай байна.

Уурхайн газрын дээрх барилга байгууламж, уурхайн удирдлагуудын контор буюу ажлын өрөө, нярадын байр буюу даалгавар авах өрөө, ажилчдын хувцас солих, усанд орох газар уурхайн ажиллагсдын цайны газар автомашины гарааж, манаачийн байр, авто машины засварын газар зэрэг барилга байгууламж нь уурхайн тосгон дотор байрлана. Тэсрэх материал хадгалах агуулах, шатахуун түгээх станц нь уурхайн тосгон болон бусад барилга байгууламжаас аюулгүйн зайг тус тус харгалзан барьж байгуулахаар төлөвлөв.

Тэсрэх материалын агуулах. Уурхай нь ашиглалтын хугацаанд нийт 5105 тн тэсрэх бодис хэрэглэнэ. Тэсрэх бодисын жилийн дундаж хэрэглээ 237 тн байна. ТБ-ын агуулах нь 60 тн-ын багтаамжтай контейнор байх бөгөөд энэ нь уурхайн 2 сарын хэрэглээг бүрэн хангана. Тэсрэх материалын агуулахын барилгыг хамгаалалтад авч тэсрэх бодисыг ашиглах, хадгалах, түгээх, тээвэрлэх ажлыг ТБ - той харьцах норм дүрмийн дагуу явуулна. Тэсрэх бодисын агуулахыг аюулгүй ажиллагааны нэгдсэн дүрмийн дагуу осол авааргүй зайд байрлуулж харуул хамгаалалтаар хангасан байна.

Тэсрэх материалын агуулахыг байгуулах, ашиглах

- Тэсрэх материалын агуулах нь тэсэрч дэлбэрэх бодис, тэсэлгээний хэрэгслийн эргэлтэд хяналт тавих тухай хуулийн 14.4-т заасны дагуу тогтоосон байршил, тусгайлан тоногдсон чингэлэг байна.
- Тэсрэх материалын агуулах дахь өрөө, тавиур тус бүрд тэсрэх материал, хэрэгслийн болон тэсэлгээний аппаратын нэр төрөл, тэдгээрийн тоо ширхэг, ачилтын дугаар үйлдвэрлэсэн он сар өдөр болон хадгалалтын хугацааг тус тус заасан товч тодорхойлолтыг өлгөсөн байна.
- Тэсрэх материалын агуулах нь тааз, хананаас бороо, цасны ус гоожихоос хамгаалсан агааржуулалт сайтай байх.
- Тэсрэх материалын байнгын агуулах тус бүрийн онцлогт тохирсон аваар ослын үед ажиллах төлөвлөгөө боловсруулна.

Сэлбэг материалын агуулах. Уурхайн тоног төхөөрөмжийн тоо, бүтцээс хамааруулан сэлбэг материалын агуулахын хэмжээг 150 м² хэмжээтэй байхаар бодож тусгалаа. Агуулахын барилга нь төмөр рам, хөөсөнцөр дулаалга бүхий хөнгөн материалаар хийгдэнэ.

1.3.2 Цахилгаан хангамж

Уурхайд дараах цахилгаан хэрэглэгчид байна.

- Гэрэлтүүлэг
- Засварын газар
- Кемп
- Агуулах

Уурхайн цахилгаан эрчим хүчээр хангах шаардлагатай объектуудыг цахилгаанаа хангахдаа уурхай нь дэд бүтэц, төвийн шугамаас зайтай байгаа учир дизель станцаар ханган ажиллаж байна. Ил уурхайн цахилгаан хэрэглэгчид нь үндсэн тоног төхөөрөмжүүд, гэрэлтүүлэг, засварын газар, кемп, агуулах зэрэг байна

1.3.3 Дулаан хангамж

Тусгаарлагч хамгаалалт, дулаан шаардлагатай үйлдвэрийн зориулалт бүхий барилга байгууламж зэрэг нь бат бөх, тогтвортой байх шаардлагыг хангасан, галд тэсвэртэй, удаан хугацаанд ашиглах боломжтой, түүнчлэн архитектур, эдийн засаг, дулааны техникийн нормд бүрэн нийцсэн байна. Дулааны бүх хэрэглэгчид нь үйлдвэрлэлийн байгууламжаас бүрдэнэ. Дулааны горим дахь дулааны алдагдал нь дулааны урсгалын хэмжээгээр тодорхойлогдох ба барилга байгууламжийн хийц болон архитектур-төлөвлөлтийн шийдлээс хамаарна. Тус уурхайн дулаанаар хангах барилга байгууламжийг бага оврын нам даралтын уурын зуухаар хангах боломжтой байна.

1.3.4 Усан хангамж

Гурван хүлэгт хайлуур жоншны орд нь гидрогеологийн мужлалаар гидрогеологийн өмнөд системийн Умард говийн гүвээт-халхын дундад талын ай савд багтана.

Уурхайд дараах усны хэрэглэгчид байна.

- Тосгоны унд, ахуйн хэрэглээ
- Зам, талбайн тоосжилт дарах усалгаа
- Нөхөн сэргээлтийн усалгаа

1.4 Төслийн эцсийн бүтээгдэхүүн

1.4.1 Элементийн шинжилгээ, металлын баланс

Нэр- Хайлуур жоншны хүдэр

Марк- ХЖ-20-оос ХЖ-55

Олон улсын нэршил- FO

2. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН

Хүснэгт 4. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	2025 онд хэрэгжүүлэх байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний сөрөг нөлөөллийг бууруулах хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөсөн ажил	2025 онд хэрэгжүүлсэн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний сөрөг нөлөөллийг бууруулах хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг
	1	2	3	4	5
Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах арга хэмжээ					
1	Орчны агаарын чанар хорт хий, хүнд металлаар бохирдох	Уурхайн бүх тээврийн хэрэгслийн яндангаас гарах хорт хийд тогтмол хяналт тавих, бохирдлыг хэмжих	Төслийн үйл ажиллагааны туршид ашиглаж байгаа машин механизмыг тогтмол үзлэг оношилгоонд хамруулж ажилласан. Тос маслог 5000 мото цаг тутамд сольсон, 10.000 мото цаг тутамд гидерийн шингэн сольж бүх угааны янданд шүүлтүүр суурилуулсан.	Үйл ажиллагааны зардал	
2	Авто тээврийн хэрэгслээс тоосжилт, хорт хий ялгарах	Агаар бохирдуулагч эх үүсвэрийг 4 цэг дээр агаарын тоосжилтын хэмжилтийг ОХШХ – т заасны дагуу шинжлүүлэх TSP, PM10, PM2.5	Өөрийн эзэмшлийн хэмжилтийн багаж ашиглаж өдөр тутмын тоос, дуу шуугианы хэмжилтийг хийдэг харин хөндлөнгийн хяналт шинжилгээг Дундговь аймгийн УЦУОШ төвтэй хамтран ажиллах гэрээ байгуулан итгэмжлэгдсэн лабораторид эх үүсвэрийг 4 цэг дээр дуу шуугиан болон TSP, PM10, PM2.5 шинжлүүлсэн.	ОХШХ-ийн зардлаар	
3		Тээврийн хэрэгслийн хурдны хяналтыг мөрдөж ажиллах, хурд хязгаарлах тэмдэг тэмдэглэгээг тавьж өгөх, засаж сайжруулж байх	Судалгааны дүнд шороон замаар зорчих тээврийн хэрэгслийн хурдыг 40км/цаг-р хязгаарлахад тоосжилтыг бууруулах үр ашиг нь 44% орчим байна тиймээс тус арга хэмжээг авахаас гадна тээврийн хэрэгслүүдийн зорчих замыг нарийн зохион байгуулах нэг зам нэг чиглэлийг барьж байгаа ба Хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах, хөдөлгөөн	2,320,000.0	

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

			зохион байгуулалтыг ойлгомжтой болгох зорилгоор дараах ил харааны тэмдэгт, тэмдэглэгээ/Хурд заасан, хориглосон, чиглэл заасан, объектын байршил заасан, анхааруулсан/-г шаардлагатай газарт байрлуулах ба замд тавигдах тэмдгийн байрлал, тоо хэмжээ, төрөл, хэлбэр дүрсийг тодорхой байлгах үүднээс үндсэн ангилал тус бүрд Монгол улсын стандарт MNS 4597-2003-д заасан стандартын дагуу ажилтны ажилд ирэх, буцах зам аюултай хэсэг болон аюул, осол гарч болзошгүй газруудад анхааруулах тэмдэг, зурагт хуудас болон машин тоног төхөөрөмжийн аюулгүй ажиллагааны заавар санамжийг ил тод харагдах газарт бүрэн байршуулав.	
4		БОННУ-д тусгасан дотоод болон гадаад тээврийн замаас үүсэх тоосжилтыг бууруулах арга хэмжээнүүдийг/тоос дарагч бодис, төхөөрөмж, усалгаа, ажлын талбай болон замыг урьдчилан бэлтгэх/ авч хэрэгжүүлэх салхи ихтэй хуурайшилттай үед онцгой анхааралтай нэмэлт арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлэх	Шороон замаар зорчих тээврийн хэрэгслийн хурдыг 40км/цаг-р хязгаарлахад тоосжилтыг бууруулах үр ашиг нь 44% орчим байна тиймээс тус арга хэмжээг авахаас гадна өдөр тутмын үйл ажиллагаандаа уурхайн дотоод замуудыг нягтруулан, сайжруулах ажлыг тогтмол хийж гүйцэтгэсэн. Салхи ихтэй үед ажлыг зогсоож машины хурдыг хязгаарлах, ус шүршигч машин ажиллуулах арга хэмжээнүүдийг тогтмол авч ажиллаж байна. Тээврийн хэрэгслийн хурдны хяналтыг мөрдөж ажиллах, хурд хязгаарлах тэмдэг тэмдэглэгээг шаардлагатай газар тавьж өгсөн байна.	Үйл ажиллагааны зардлаар
Усан орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах арга хэмжээ				
5	Усан орчин бохирдох,	Ус хэмнэх технологи хэрэгжүүлэх /ариун цэврийн өрөөнд ус хэмнэдэг сантехникийн төхөөрөмжүүдийг суурилуулах/	Уурхайн 2 давхар хотхоны зориулалттай барилга байгууламжийг барьж 2025 оны 10-дугаар сарын 25-ны өдрөөр барилга тохижилтын ажил бүрэн	Цэвэрлэх байгууламжийн үнэ иж бүрэн 50,000,000.0
6				

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

	Усны нөөц хомсдох		дуусаж ашиглалтад оруулахад бэлэн болголоо. Хотхоны зориулалттай сэндвич барилга нь Ажилчдын амрах байр, оффис, хоолны заал гал тогоо гэх мэт байрлах юм. Боловсон ариун цэврийн байгууламж, шүршүүр, гал тогооны хэрэглээний усыг цэвэр бохирын шугам сүлжээ байгуулан Алтай эколос ХХК-ийн Биолос цэвэрлэх байгууламжийг тус байгууллагад захиалга өгч иж бүрнээр суурилуулах ашиглалтад орууллаа.	
7		Ус ашиглах дүгнэлт, гэрээг байгуулж ажиллах. Төсөл хэрэгжүүлэгч нь “Усны тухай хууль” –ийн 28.4 –р зүйлд зааснаар “Ус ашиглах дүгнэлт” -ийг Усны газар, аймгийн байгаль орчны албанаас гаргуулна. Ус ашиглах дүгнэлтийг үндэслэн ус ашиглах зөвшөөрлийг Сумын Засаг даргатай холбогдох гэрээг байгуулж ажиллах шаардлагатай.	Билгэх сайхан уул ХХК нь Нью флюорит ХХК-тай түүний эзэмшлийн 4 гүний худгаас унд ахуй хэрэглээний усаа хангахаар гэрээ байгуулан Усны газраас 2025 оны 02 дугаар сарын 10-ны өдрийн Е-2501-000393 тоот ус ашиглах боломжит нөөцийн дүгнэлт гаргуулсан ба 2025 оны 04-дүгээр сарын 23-ны өдөр өөрийн эзэмшлийн гүний худаг гаргах цооног өрөмдөх зөвшөөрөл авч 2025 оны 09-дүгээр сард худаг өрөмдөж паспортжуулах, ажлыг хийж гүйцэтгэлээ. “Усны тухай хууль” –ийн 28.4 –р зүйлд зааснаар “Ус ашиглах дүгнэлт” -ийг аймгийн Байгаль орчны газраар гаргуулж сумтай гэрээ байгуулан төлбөрийг бүрэн барагдуулсан. Боловсон ариун цэврийн байгууламж, шүршүүр, гал тогооны бохирын шугам сүлжээ байгуулан Алтай эколос ХХК-ийн Биолос цэвэрлэх байгууламжийг тус байгууллагад захиалга өгч иж бүрнээр суурилуулах ашиглалтад оруулсан. Цэвэр усны шугам хоолойг холболт хийх ажил явагдаж байгаа бөгөөд үүний дараа усны барилга байгууламж барьж тоолуур суурилуулахаар ажиллаж байна.	Гүний худаг өрөмдөх ажил иж бүрэн 30,000,000.0 Усны төлбөр төлсөн баримт 1 381,432.0

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

8		Ус хангамжийн эх үүсвэрээс 50 метрээс доошгүй зайд эрүүл ахуйн хориглолтын бүс, 200 метрээс доошгүй зайд эрүүл ахуйн хязгаарлалтын бүсийг тогтоож мөрдөж ажиллах	Гүний худгийг уурхайн кемпээс 500 метрийн зайтай ба усны барилга байгууламж барих бэлтгэл ажил хийж байна.	Үйл ажиллагааны зардал
9		Ус ашиглагч нь цэгийн эзлэхүүний 70-80 хувь дүүрсэн үед суллаж, цэг болон цэгийн орчинд халдваргүйжүүлэх үйлчилгээ эрхлэх зөвшөөрөл бүхий аж ахуйн нэгжээр халдваргүйжүүлэлтийг хийлгэнэ.	Уурхайн 2 давхар хотхоны зориулалттай барилга байгууламжийг барьж 2025 оны 10-дугаар сарын 25-ны өдрөөр барилга тохижилтын ажил бүрэн дуусаж ашиглалтад оруулахад бэлэн болголоо. Хотхоны зориулалттай сэндвич барилга нь Ажилчдын амрах байр, оффис, хоолны заал гал тогоо гэх мэт байрлах юм. Боловсон ариун цэврийн байгууламж, шүршүүр, гал тогооны хэрэглээний усыг цэвэр бохирын шугам сүлжээ байгуулан Алтай эколос ХХК-ийн Биолос цэвэрлэх байгууламжийг тус байгууллагад захиалга өгч иж бүрнээр суурилуулах ашиглалтад орууллаа.	Цэвэрлэх байгууламжийн үнэ иж бүрэн 31,500,000.0 төгрөг ба үйлчилгээний хөлс 12,000,000.00төгрөг байна.
Хөрс, газрын гадаргад үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах арга хэмжээ				
10	Хөрсний бохирдол	Барилга байгууламжийн гадна талбайд ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх, орчныг цэвэр байлгах	Кемп, оффисын барилгын ажилтай зэрэгцэн ногоон байгууламж тохижилтын ажлыг хийж байгаа бөгөөд уурхайн хотхон хэсэгт Гадна талбайн цэвэрлэгээ үйлчилгээ тогтмол хийж, орчны тохижилтыг сайжруулан, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлсэн. 200 ширхэг хайлаас орчны тохижилт цэцэрлэгжүүлэлтийн ажлын хүрээнд Намрын мод тарих бүх нийтийн өдөрлөгийн хүрээнд бүх ажилчдыг хамруулан хотхоны гадна талд суулган цэцэг усалгааг хийв.	4000,000.0
11		Тээврийн хэрэгслийн болон явган хүний зам, зогсоол байгуулах, тэмдэг, тэмдэглэгээ байршуулах, хаалт хамгаалалт хийх, уурхайн хил хязгаар тогтоох	Төслийн талбай болон түүний ойр орчимд ажилчид болон амагчдад зориулан зам талбайн	500,000.0

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

			тэмдэгжүүлэгчийг байршуулсан. Машины зогсоолыг уурхайн түр хотхоны урд талд түр зогсоолын талбай байгуулан эко хэв маягаар тохижуулж хашлага хаалтыг байгалийн чулуу ашиглаж хийсэн. Шинэ уурхайн хотхоны барилга ашиглалтад орсонтой холбоотой 2026 онд хуучин машины зогсоолын талбайг нөхөн сэргээж шинэ хотхоны ойролцоо байгуулахаар төлөвлөөд байна.	
12		Хөрсөн орчны мониторинг судалгааг хийх	Дундговь аймгийн УЦУОШ төвтэй хамтран ажиллах гэрээ байгуулан итгэмжлэгдсэн лабораторид хөрсний дээжлэлт хийлгэж шинжлүүлсэн. MV-022839 тоот тусгай зөвшөөрөлтэй тусгай зөвшөөрлийн дугаартай 727.92 га талбайтай уул уурхайн зориулалттай газрын Газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааны ажил хийлгэхээр 2025 оны 09-дүгээр сарын 09-ний өдрийн ХББ/25/08 тоот гэрээг Дойтын булаг ХХК-тай байгуулан хийлгэн ГХБХБГ-ын Геодези зурагзүйн газрын суурь судалгаа мониторингийн хэлтсээр баталгаажуулагдлаа.	ОХШХ-ийн зардлаар
13		Төслийн хог хаягдлыг орон нутгаас зөвшөөрөгдсөн цэгт хаяж зайлуулах	Төслийн талбайд хог хаягдлын түр цуглуулах нэгдсэн цэг тохижуулан байгуулсан бөгөөд Гурвансайхан сумын ЗДТГ-тай 2025 оны 02-дугаар сарын 18-ны өдрийн 08 тоот хог хаягдлын гэрээ байгуулсан. Энэхүү гэрээний гол зорилго нь Гурвансайхан сумын нутаг дэвсгэр дэх ААНБ, Айл өрхийн хог хаягдлын менежментийг сайжруулах, шинээр хог хаягдлын цэг үүсэхээс сэргийлэх, нэгдсэн хогийн цэгийг зохион байгуулалтад оруулах үүнтэй холбогдон гарсан төлбөр тооцооны	Үйл ажиллагааны зардал хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн хэсэгт туссан

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

			<p>харилцааг зохицуулахад орших ба төслийн үйл ажиллагаанаас гарсан ахуйн хог хаягдлыг зөвшөөрөгдсөн цэгт хаяж гэрээний зорилгын дагуу тогтмол зайлуулж төлбөр тооцоог барагдуулж байна.</p> <p>Уурхайн талбайд хог хаягдлыг замбараагүй хаях, хөрс бохирдуулахаас урьдчилан сэргийлж хог хаягдлын менежментийн дотоод журмыг мөрдөж ажиллаж байна.</p> <p>Хотхоны зориулалттай сэндвич барилга нь Ажилчдын амрах байр, оффис, хоолны заал заалны гадна талд хог хаягдлыг ангилан ялгах зориулалттайгаар хуванцар, шил, лааз, бусад хатуу болон ахуйн гаралтай хог хаягдлуудыг цуглуулах хогийн бункер суурилуулсан.</p> <p>Нийгмийн хариуцлагын хүрээнд сумын ЗДТГ-аас ирүүлсэн хүсэлтийн адгуу техник гарган Сумын нэгдсэн хогийн цэгийг түрж зассан.</p>	
14	Авто машины зогсоол дээр асгарсан тос, тосолгооны материалыг тухай бүрд нь цэвэрлэж авах	Төслийн үйл ажиллагааны явцад дээр шатах тослох материалын сав баглаа боодол, засвар машин механизмын засвар үйлчилгээнээс гарсан шатах тослох материал арчих алчуур, ажилласан тос масло гарах бөгөөд засварын цехийн хажууд аюултай хог хаягдал түр байршуулах, цуглуулах цэг тохижуулан засан хуулийн дагуу хадгалж ажилласан. Аюултай хог хаягдал сав баглаа боодол дахин боловсруулах аж ахуйн нэгж болох Хай би ойл ХХК-аас үнийн санал авч гэрээний төсөлтэй танилцаж албажуулах шатандаа явж 2026 оны 01-дүгээр сараас эхлэн аюултай хог хаягдлыг шилжүүлнэ.	4,820,000.0	

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

			Уурхайн засварын газар, засварын талбайн тос масло солих хэсэг, тос масло хадгалах хэсэг гэх мэт шаардлагатай газарт хатуу хучилттай талбай байгуулсан.	
15		Төлөвлөгөөнд тусгаагүй газар талбайд нөлөөлөл учруулахгүй байхаар уулын ажлын төлөвлөгөөний дагуу үйл ажиллагаагаа хянаж явуулах.	ТЭЗҮ-д тусгасны дагуу олборлолтын талбай, уурхайн хотхоны талбай, ШТС, засварын талбай, пүү, орц гарцын хэсэг гэх мэт томоохон төлөвлөлтүүдийн дагуу, уулын ажлын төлөвлөгөөний дагуу ажил үйлчилгээг явуулж байна.	Үйл ажиллагааны зардал
16		Үржил шимт хөрсийг хуулж хуулж авсан шимт хөрсийг технологийн дагуу хадгалах	Төслийн үйл ажиллагаанаас шууд нөлөөлөлд өртөх газрын гадаргын шимт хөрсийг хуулж, MNS 5916:2008 стандартын дагуу хадгалах, хөрсний овоолгыг MNS 5917:2008 стандартын шаардлагын дагуу налуулан овоолгыг үүсгэсэн. Овоолгыг байгуулахдаа байршлыг хур тунадас, салхины нөлөөгөөр үүсэх хагарал, хотойлт зэргийн урьдчилан тогтоож, овоолгын талбайд зөв байрлуулан асгаж, дагтаршуулж байна. Шимт хөрсний овоолгын талбайг тэмдэгжүүлсэн хяналтын дээж авч шинжлүүлж ажилласан.	Үйл ажиллагааны зардал
17		Нефтийн бүтээгдэхүүн бүхий хаягдлыг байгаль орчинд халгүйгээр зайлуулах, бохирдсон хөрсийг тухай бүрд нь цэвэрлэж байх	Төслийн явцад хөрсийг ахуйн болон хатуу хог хаягдал болон нефтийн бүтээгдэхүүнээр бохирдуулахгүй байх бүхий л арга хэмжээг авч ажилласан. Авто засварын газрын талбайг тослох материал хөрсөнд нэвчихээс сэргийлж, цардаж өнгөлсөн, тэмдэгжүүлсэн.	Үйл ажиллагааны зардал
18		Олон салаа шороон зам үүсэх нөхцөлд хаах арга хэмжээ авах	-Жонш тээвэрлэх машины зөөвөрлөх талбайд орох, гарах маршрутыг нарийвчлан тогтоох, олон салаа зам гаргахгүй байх үүднээс гадаад тээвэрлэлтийг	Үйл ажиллагааны зардал

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

			төслийн үйл ажиллагааг эхлэхийн өмнө МУ-ын Засгийн Газрын 2018 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдрийн 379 тогтоолоор “Тусгай зориулалтын авто зам, замын байгууламж барих, ашиглах журам”-д заасны дагуу тээвэрлэлтийн замын маршрутыг журамд нийцүүлэх батлуулан тээвэрлэлтийн үйл ажиллагааг явуулж байна.	
Биологийн төрөл зүйлд үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах арга хэмжээ				
19	Ургамал	Шимт хөрсийг стандартын дагуу хуулах, овоолго үүсгэх	Ногоон байгууламж, явган хүний зам, олон нийтийн амралт, тоглоомын талбай, тээврийн зогсоолд тэмдэг тэмдэглэгээ байршуулсан. Төслийн үйл ажиллагааны явцад ургамлын аймаг, ургамалжилтын хяналт шинжилгээний ажлын хүрээнд MV-022839 тоот тусгай зөвшөөрөлтэй тусгай зөвшөөрлийн дугаартай 727.92 га талбайтай уул уурхайн зориулалттай газрын Газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааны ажил хийлгэхээр 2025 оны 09-дүгээр сарын 09-ний өдрийн ХББ/25/08 тоот гэрээг Дойтын булаг ХХК-тай байгуулан хийлгэн ГХБХБГ-ын Геодези зурагзүйн газрын суурь судалгаа мониторингийн хэлтсээр баталгаажуулагдлаа. Төслийн үйл ажиллагаанаас шууд нөлөөлөлд өртөх газрын гадаргын шимт хөрсийг хуулж, MNS 5916:2008 стандартын дагуу хадгалах, хөрсний овоолгыг MNS 5917:2008 стандартын шаардлагын дагуу налуулан овоолгыг үүсгэсэн.	Үйл ажиллагааны зардал
20	Амьтан	Уурхайн ухаш болон уурхайн талбайд зэрлэг амьтад болон мал амьтан унах, гэмтэхээс сэргийлж хил хязгаар тогтоосны дагуу хашаа хайс татах, шуудуу далан босгох	Уурхайн хил хязгаарыг тогтоох ажлыг Ордгеод ХХК-тай гэрээ байгуулан 2025 оны 02-дугаар сарын 07-ноос 2025 оны 02-дугаар сарын 10-ны хооронд уурхайн шав тэмдгийг тодорхойлж газарт буулгах	Үйл ажиллагааны зардал

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

			ажлыг хийлгэсэн. бүрэн хашаажуулан хашаанд цацруулагч тавьсан байна. АҮЭБЯамны салбарын хяналтын дарга, салбарын хяналтын газрын улсын байцаагчид хянуулсан. Уурхайн олборлолтын үйл ажиллагаа түүнтэй холбоотой дэд бүтцийн байгууламж, уурхайн хотхон байрлах нийт 888.5м ² бүрэн бүрэн хашаажуулж гэрэл цацруулагч хадсан.	
21		Ажилчдыг хууль бусаар ан хийхгүй байхыг анхааруулах, хяналт тавих	Бүх ажилчид, туслан гүйцэтгэгч ХХК-ийн ажилчдад ХХАБ хог хаягдал ангилан ялгах, хууль бус ан амьтан агнахгүй байх анхааруулга сургалтыг тогтмол явуулж ажилласан. Мөн ирж буй явж буй зочдын машин эд хэрэгсэлд хяналт хийж орж гарч зорчиход тогтмол хяналт тавьж ажилласан мөн л сургалтыг ХХАБ сургалттай хамт зааж зааварчилгааг хүргүүлж ажилласан.	Үйл ажиллагааны зардал
Эрчим хүч				
22	Цахилгаан эрчим хүчний хэрэглээ	Сэргээгдэх эрчим хүчийг илүүтэй сонгож хэрэглэх	Уурхайн үйл ажиллагааг аюулгүйгээр явуулах нөхцөлийг хангахад гарцаагүй шаардлагатай нарны зайн хураагууртай мэдрэгчтэй цамхагт гэрэл уурхайн тосгон, уурхайн ухаш, засварын шопд 3 ширхэгийг, зам талбайн гэрэл 4 метрийн өндөртэй нарны зайн хураагууртай мэдрэгчтэй гэрэл 18 ширхгийг иж бүрнээр суурилуулсан.	17,000,000.00
23		Цахилгаан эрчим хүчний хэмнэлттэй тоног төхөөрөмжийг сонгож хэрэглэх	Угсарч суурилуулахад хялбар, цахилгааны кабель утас шаардлагагүй нарны энергиэр ажилладаг гудамж, талбайн гэрэлтүүлэг суурилуулснаас гадна уурхайн хотхоны барилгын дотор өрөө тасалгаа, үүдний хэсгүүдэд хөдөлгөөн мэдрэгчтэй гэрэл суурилуулсан. Халаалт эрчим хүчийг үйлдвэрлэх нарны зайн хураагуурын иж бүрэн систем суурилуулахаар	Сэлбэг хэрэгслийн зардал 49,000,000.00 Суурилуулалт хөлс 5,000,000.00

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

		худалдан авч бэлтгэл ажил хийгдэж 2026 оны эхний улиралд ашиглалтад оруулах юм.	
Нийт дүн			153,521,432.0

ХОТ ХООРОНДЫН АЧАА ТЭЭВЭРЛЭЛТИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭГ
ХАМТРАН ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ ГЭРЭЭ

2025 оны 08 дүгээр
сарын 15 -ний өдөр

Дугаар 21/25

Сайнцагаан сум

Энэхүү гэрээг нэг талаас "Автотээврийн Үндэсний Төв" ТӨҮГ / 5324165 регистрийн дугаартай/-ыг төлөөлж Дундговь аймгийн Автотээврийн төвийн дарга Цэвээндорж овогтой Хүрэлбаатар (цаашид "А тал" гэх), нөгөө талаас "Билгэх сайхан уул" ХХК /8374007/ регистрийн дугаартай/ -ийг төлөөлж гүйцэтгэх захирал ажилтай Ц.Ганзориг (цаашид "Б тал" гэх) хамтад нь ("талууд" гэх) нар дараах нөхцөлөөр харилцан тохиролцож энэхүү ГЭРЭЭГ байгуулав.

НЭГ. ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

- 1.1. Энэхүү гэрээг "Автотээврийн тухай хууль"-ийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1 дэх хэсэг, Зам, тээврийн хөгжлийн сайдын "Гэрээгээр гүйцэтгүүлэх ажил, үйлчилгээний жагсаалт батлах тухай" 2016 оны 76 дугаар тушаал, тус яамтай байгуулсан 2016 оны 92 дугаартай "Ажил, үйлчилгээг хариуцуулан гүйцэтгүүлэх гэрээ", ЗТБХБС-ын 2009 оны 201 дүгээр тушаалаар батлагдсан "Автотээврийн хэрэгслээр ачаа, зорчигч тээвэрлэх дүрэм"-ийн 2.2, 2.5 дахь хэсэг, Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газрын 2016 оны 55 дугаар тогтоолоор батлагдсан "Автотээврийн Үндэсний төв" ТӨҮГ-ын дүрмийн 4.1.4, 4.1.5 дахь заалтыг тус тус үндэслэн байгуулав.
- 1.2. Гэрээний зорилго нь хот хоорондын ачаа тээвэрлэлтийн үйл ажиллагааг нэгдсэн зохион байгуулалтад оруулах, хяналт зохицуулалтаар хангах, ачаа тээврийн нэгдсэн бүртгэлийн системийг үүсгэж, мэдээллийн сан бүрдүүлэхэд оршино.
- 1.3. Талууд энэхүү гэрээг хэрэгжүүлэхдээ автотээврийн салбарын болон бусад холбогдох хууль тогтоомж, түүнтэй нийцүүлэн гаргасан нийтээр дагаж мөрдөх дүрэм, журам стандартыг мөрдлөг болгоно.
- 1.4. Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын Билгэх сайхан гэх газраас Говьсүмбэр аймгийн гаалийн ачилт буулгалтын талбай хүртэл ачаа тээвэрлэх ажлыг гүйцэтгэнэ.

ХОЕР. ГЭРЭЭНИЙ ХУГАЦАА

- 2.1. Энэхүү гэрээг 2025 оны 08 дугаар сарын 15-ны өдрөөс 2026 оны 08 дугаар сарын 15-ны өдөр хүртэл 1 (нэг) жилийн хугацаатай байгуулав.

ГУРАВ. А ТАЛЫН ЭРХ, ҮҮРЭГ

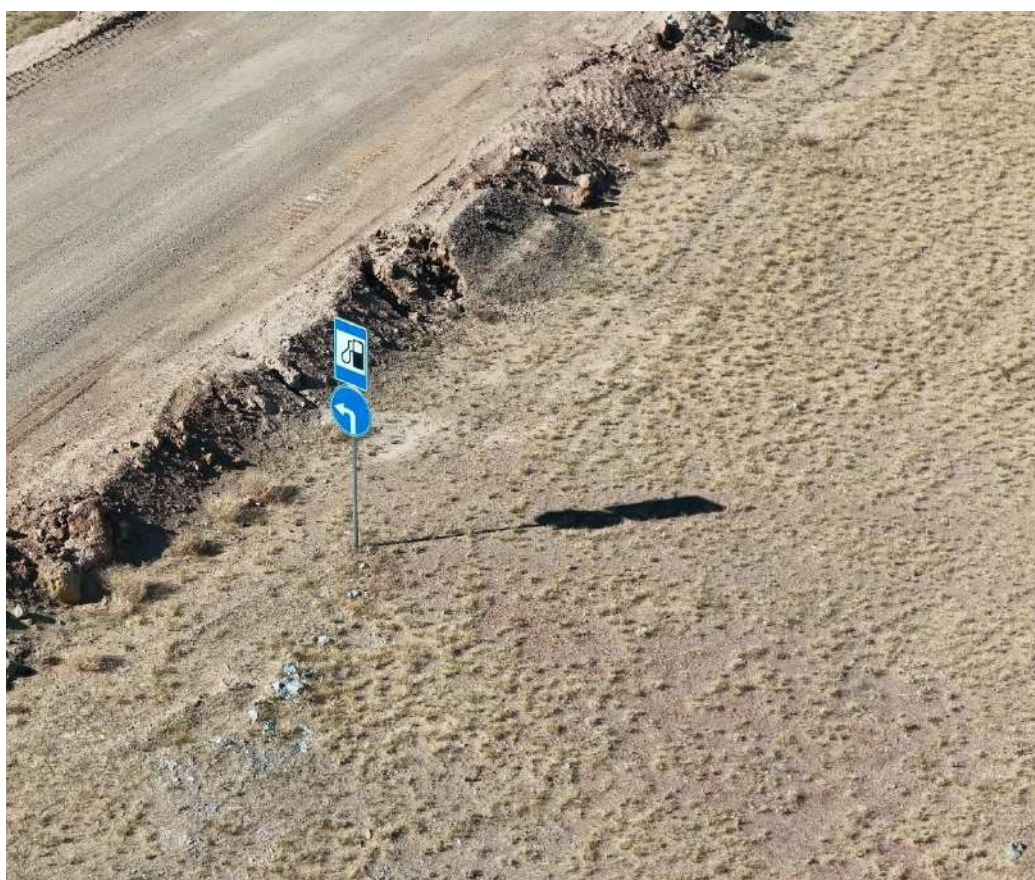
- 3.1. А тал нь дараах эрхтэй.
 - 3.1.1. Б талын гэрээгээр хүлээсэн үүргийн биелэлтэд хяналт тавих, гэрээг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу хэрэгжүүлэхийг шаардах;
 - 3.1.2. Тээвэрлэлтийн ажил үйлчилгээний талаарх сар бүрийн тоо баримт, мэдээг дараа сарын 03-ны өдрийн дотор Б талаас батлагдсан маягтын дагуу авах;
 - 3.1.3. Тээвэрлэлтийн явцад бичиг баримтын зөрчилтэй, бүрэн бус тээврийн хэрэгслийг хөдөлгөөнд оролцуулсан, тухайн тээврийн хэрэгслийг жолоодох эрхгүй жолоочоор тээвэрлэлт гүйцэтгүүлсэн тохиолдолд зөрчлийг арилгуулах, холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу зохих арга хэмжээг авч ажиллах;
 - 3.1.4. Б талын бүртгэлийн нэгдсэн программаас мэдээ мэдээлэл авч, ашиглах эрхийг авах.
- 3.2. А тал нь дараах үүрэгтэй.
 - 3.2.1. Тээвэрлэлттэй холбоотой хууль тогтоомж, дүрэм, журамд өөрчлөлт орсон тухай бүрт А талыг мэдээллээр хангах;

Зураг 3. Хурд заасан анхааруулсан байршил заасан тэмдэг тэмдэглэгээ байршуулсан байдал фото зураг №1

Зураг 4. Анхуурлсан, орц гарц заасан тэмдэг тэмдэглэгээ байршуулсан байдал фото зураг №2

Зураг 5. Анхуурлсан, байришил, объект заасан тэмдэг тэмдэглэгээ байршуулсан байдал фото зураг №3

Зураг 6. Чухал объект заасан тэмдэг тэмдэглэгээ байршуулсан байдал фото зураг №4

Зураг 7. Анхааруулсан чиглэл заасан тэмдэг тэмдэглэгээ байршуулсан байдал фото зураг №5

Зураг 8. Анхуурлсан, байриил, объект заасан тэмдэг тэмдэглэгээ байриуулсан байдал фото зураг №6

Зураг 9. Хог хаягдлын ангилан ялгах хогийн сав

Сангийн сайдын 2017 оны 12 дугаар сарын
 5-ны өдрийн 347 тоот тушаалын хавсралт

НЭХЭМЖЛЭХ №

ХЭМЖЛЭГЧ: _____ Төлөгч: _____
 йгууллагын нэр: _____ Байгууллагын нэр: _____
 яг: _____ Хаяг: _____
 ас: Факс: _____ шуудан _____ Гэрээний № _____
 анкны нэр _____
 анкны дансны дугаар _____ Нэхэмжилсэн огноо _____
 регистрийн №: _____ Төлбөр хийх хугацаа _____

Гүйлгээний утга	Тоо хэмжээ	Нэгжийн үнэ	Нийт үнэ
Урт - 3.м	1ш	3500.000	2.100.000
Төмөр - 1.НО			Урьдчилсан
орлон - 1.20			80%
			2
		Дүн	
		НӨАТ	
		Нийт дүн	3500.000

Мөнгөний дүн Гурван сая төвөг зурн мян (үсгээр) болно.
 Дарга
 Хүлээн авсан
 Нягтлан бодогч
 (Тамга) 90038008.

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

ХААН БАНК Огноо/Date: 2025-01-21 12:33:45

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction Information
Журналын /Journal No: 21410097

Системийн огноо/System Date: 2025-12-24 14:27:11

Дт	IBAN/Дансны/Картын дугаар IBAN/Account/Card number 5570101354	Нэр/Name БИЛГЭХ САЙХАН УУЛ	Дүн/Amount 2,100,000.00 MNT	Ханш/Rate 1.00
Кт	Банкны дугаар/Branch No 060000 IBAN/Дансны/Картын дугаар IBAN/Account/Card Number 6025360428	Банкны нэр/Bank Name ХААН БАНК Нэр/Name ХАТАГТАЙ ДОРЖЛАМ САЙХАНЖАРГАЛ	2,100,000.00 MNT	1.00

Гүйлгээний утга/Transaction description:
ЕВ-Билгэх сайхан уул ХХК 6374007 Хогийн сав

Харилцагч танд баярлалав./Thank you to our customers

Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:

Салбар, тооцооны төв/Branch, sub-branch:

Гарын үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

_____ Ой/Year (YYYY) _____ Сар/Month (MM) _____ Өдөр/Day (DD)

ХААН БАНК Огноо/Date: 2025-12-30 10:30:00

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction Information
Журналын /Journal No: 5716599

Системийн огноо/System Date: 2025-12-30 10:28:13

Дт	IBAN/Дансны/Картын дугаар IBAN/Account/Card number 5570101354	Нэр/Name БИЛГЭХ САЙХАН УУЛ	Дүн/Amount 1,400,000.00 MNT	Ханш/Rate 1.00
Кт	Банкны дугаар/Branch No 060000 IBAN/Дансны/Картын дугаар IBAN/Account/Card Number 6025360428	Банкны нэр/Bank Name ХААН БАНК Нэр/Name ХАТАГТАЙ ДОРЖЛАМ САЙХАНЖАРГАЛ	1,400,000.00 MNT	1.00

Гүйлгээний утга/Transaction description:
ЕВ-Билгэх сайхан уул ХХК хогийн сав

Харилцагч танд баярлалав./Thank you to our customers

Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:

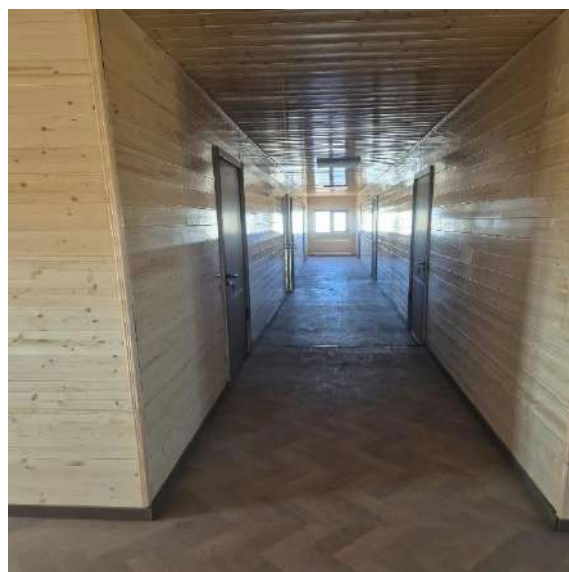
Салбар, тооцооны төв/Branch, sub-branch:

Гарын үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

_____ Ой/Year (YYYY) _____ Сар/Month (MM) _____ Өдөр/Day (DD)

Зураг 10. Хогийн сав худалдан авсан баримт

Зураг 11. Уурхайн хотхон, оффис, гал тогооны барилга байгууламж бүрэн дууссан байна

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

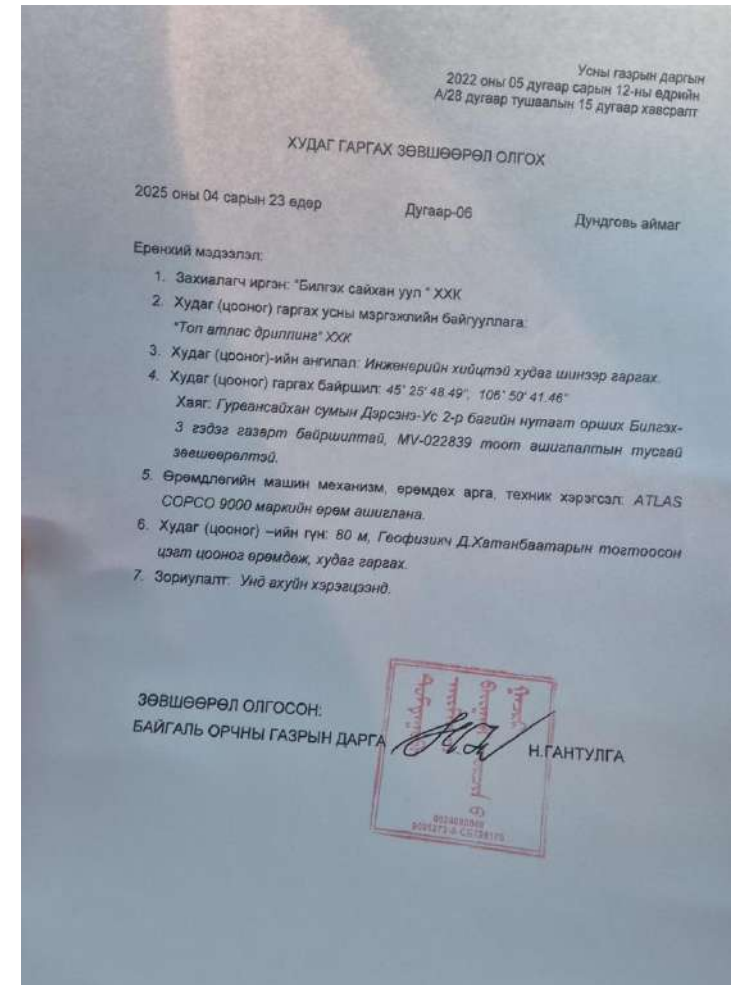
Зураг 12. Уурхайн хотхон, оффис, гал тогооны барилга байгууламжийн бохир усыг 98 хувь цэвэрлэх Алтай эколос ХХК-ийн Биолос иж бүрэн цэвэрлэх байгууламж суурилуулсан байдал

Зураг 13. Засварын талбай болон, аюултай хог хаягдлын агуулах, ШТС, аюултай хог хаягдлын цуглуулах цэг

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

Зураг 14. Гүний худаг өрөмдөх зөвшөөрөл болон эрүүл ахуйн бүсийн дэглэм мөрдөн өрөмдсөн гүний өрөмдмөл худаг

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

Дундговь аймгийн
байгаль орчны газар

УС АШИГЛУУЛАХ ДҮГНЭЛТ

2025 оны 12 -р
сарын 17 -ны өдөр

Дугаар Е-2512-000130

1. Аж ахуйн нэгж байгууллага, захирлын нэр, утас, факс, улсын бүртгэлийн болон регистрийн дугаар

Оноосон нэр: Билгэх сайхан уул ХХК
Улсын бүртгэлийн дугаар:
Регистрийн дугаар: 8374007
Захирал: Ганзориг
Холбоо барих дугаар: 99115052
Факс :
И-мэйл хаяг :

2. Төслийн нэр байршил

Төслийн нэр: Гурван хүлэгт уурхай
Байршил: Дундговь, Гурвансайхан, 2-р баг, Дэрсэнэ ус
Харьяалагдах сав газар: Умард говийн гүвээт-Халхын дундад талын сав газар
Хамаарах салбар: Уул уурхай
Төслийн дэлгэрэнгүй:

Гурван хүлэгт хайлуур жоншны орд нь Улаанбаатар хотоос 380 км, Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт, сумын төвөөс зүүн тийш 22 км зайд Элгэн багийн нутагт MV 022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий Хайлуур жоншны ордын чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг.

3. Төсөл хэрэгжүүлэгчийн нэр

Билгэх сайхан уул

4. Ажиллах горим, хүчин чадал

Үргэлжлэх хугацаа	Ажиллах горим	Жилд ажиллах хоног	Хоногт ажиллах ажилчидын тоо	Хоногт ажиллах цаг
4	1 ээлжээр	200	35	12

5. Үйлдвэрлэх, боловсруулах бүтээгдэхүүн, ажил, үйлчилгээний хэмжээ

Ажлын нэр	Тоо хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тайлбар
Ашиг олох зориулалтаар ахуйн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд	30.0	хоногт 1 хүн	Гурван хүлэгт хайлуур жоншны уурхай нь 300 хоног 2 ээлжээр, ээлжид 12 цаг ажиллаж. Нийт 4 жилийн

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

Ажлын нэр	Тоо хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тайлбар
ашиглах усны хэмжээ			хугацаанд нийт 81 хүнийг тогтмол ажлын байраар хангана. "Билгэх сайхан уул" ХХК-ийн компанид уурхайн удирдлага зохион байгуулалтын хэсэгт 11 хүн, аж ахуйн хэсэгт 24 хүн тус тус ажиллана. (2025 оны БОМТ 3-р хуудас)
Ногоон байгууламжийн услугаанд зарцуулах усны хэмжээ	200.0	м ²	
Зам талбайн усалгаа	20000.0	м ²	

6. Усны эх үүсвэр, нөөц, хоногт ашиглах хэмжээ

Эх үүсвэр	Зориулалт	Усны нөөц (л)	Усны нөөц (м ³)	Тайлбар
Гүний худаг	Унд ахуй	1.0	86.4	

7. Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ, нөхцөл

Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ боловсруулсан ААНБ: Дойтын булаг ХХК
Холбоо барих: 80622694
Нэмэлт мэдээлэл:

8. Усны барилга байгууламжууд

Барилга байгууламж	Хүчин чадал (м ³)	Хэмжээ хийц
--------------------	-------------------------------	-------------

9. Дамжуулах байгууламж

Хаанаас (эхлэх цэг)	Хаана хүртэл (төгсгөлийн цэг)	Шугамын голч, мм	Дамжуулах шугамын урт, м
---------------------	-------------------------------	------------------	--------------------------

10. Онцгой нөхцөл

Ундны усны худгуудад усны бичил элементийн шинжилгээг жилд 2- оос доошгүй удаа хийлгэх
Усан орчныг тогтмол цэвэрлэж байх
Шүүрлийн ус гарвал ус ашиглуулах дүгнэлт дээр нэмэлт тодотгол оруулах.

11. Усны зарцуулалт

Ажлын нэр	Тоо Хэмжээ	Хэмжих нэгж	Усны хэрэглээ, м ³ (Норм)	Гүйцэтгэх давтамж	Хэмжих нэгж	Нийт ашиглах усны хэмжээ, м ³	Хөнгөлөх усны хэмжээ м ³	Төлбөр тооцох усны хэмжээ м ³
Ашиг олох зориулалтаар ахуйн	30	хоногт 1	0.05	300.0	Хоног	450.00	0.00	450.00

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

Ажлын нэр	Тоо Хэмжээ	Хэмжих нэгж	Усны хэрэглээ, м3 (Норм)	Гүйцэтгэх давтамж	Хэмжих нэгж	Нийт ашиглах усны хэмжээ, м3	Хөнгөлөх усны хэмжээ м3	Төлбөр тооцох усны хэмжээ м3
үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд ашиглах усны хэмжээ		хүн						
Ногоон байгууламжийн	200	м2	0.004	160.0	Удаа	128.00	0.00	128.00
услагаанд зарцуулах усны хэмжээ								
Зам талбайн усалгаа	20000	м2	0.002	180.0	Хоног	7,200.00	0.00	7,200.00
Нийт						7,778.00	0.00	7,778.00

12. Урьдчилсан байдлаар тооцсон усны нөөц ашигласны төлбөрийн хэмжээ

Ажлын нэр	Төлбөр тооцох усны хэмжээ, м3	Усны ангилал	Хөнгөлөх хувь хэмжээ, %	1 м3 усны үнэ	Усны нөөц ашигласны төлбөр, ₮	Төлбөрөөс хөнгөлсөн дүн, ₮	Төлбөл зохих дүн, ₮
Ашиг олох зориулалтаар ахуйн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд ашиглах усны хэмжээ	450.00	Газрын доорх ус	0.0	88.80	39,960.00	0.0	39,960.00
Ногоон байгууламжийн услагаанд зарцуулах усны хэмжээ	128.00	Газрын доорх ус	0.0	74.00	9,472.00	0.0	9,472.00
Зам талбайн усалгаа	7200.00	Газрын доорх ус	0.0	185.00	1,332,000.00	0.0	1,332,000.00
Нийт	7,778.00				1,381,432.00		1,381,432.00

13. Үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд усны нөөцийг хэмнэх эргүүлж ашиглах даалгавар

Технологид ашигласан усаа цэвэршүүлэн эргүүлэн ашиглах

14. Тавигдах шаардлага, цаашид авах арга хэмжээ, зөвлөгөө

Холбогдох хууль, тогтоол шийдвэрийн дагуу оногдуулах усны нөөцийн төлбөрийг Дундговь аймгийн төрийн сан банкны MN280090100080000944 тоот дансанд төвлөрүүлнэ.

-Гурвансайхан сумын Засаг даргын захирамжаар ус ашиглах зөвшөөрөл авч гэрээ байгуулах /"Усны тухай" хуулийн 28.6-р зүйл/

-Худаг тоолууржуулах

-Зөвшөөрсөн хэмжээнээс илүү ашигласан усны төлбөрийг 50 хүртэл хувиар өсгөн тооцож төлөхөөр заасныг анхаарч ажиллах /Усны тухай хуулийн 31.2-р зүйл/

Боловсруулсан:

ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ГАЗАР

Боловсруулсан огноо: 2025.12.16

Бэйгууллагын нэр: Дундговь аймгийн Байгаль орчны газар
Газар хэлтэс: Удирдлага
Албан тушаал: дарга
Свог нэр: Ням-өчир Гантулга
Зурсан огноо: 2025.12.17 14:25:56

Зураг 15. Ус ашиглах дүгнэлт

Төлсөн баримт

	МОНГОЛЫН ТАТВАРЫН АЛБА
	ТАТВАР ТӨЛСӨН БАРИМТ № - 3260100808960
ТТД / Регистр:	73202278601 / 8374007
Татвар төлөгчийн нэр:	Билгэх сайхан уул
Татварын төрөл:	01030724 - Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний зориулалтаар ашигласан усны төлбөр
Харьяалах татварын алба:	Дундговь / Аймгийн төвлөрсөн
Төлсөн дүн:	1,381,432.00 ₮
Гүйлгээний огноо:	2025-12-24 14:17:00.0
Гүйлгээний утга:	194597 - байцаагч үүсгэв;;99999999
Татварын данс:	Ду.Ус ашигласны төлбөр - 100080000944
Төлөлтийн хэлбэр:	МТА
	

Хэвлэх

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

 Огноо/Date: 2026-01-21 12:31:52

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction Information
Журналын /Journal No: 14050029
Гүйлгээний дугаар /Poid: 1394553888

Системийн огноо/System Date: 2025-12-24 12:38:56

Дт	IBAN/Дансны/Картын дугаар IBAN/Account/Card number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Ханш/Rate
	5570101354	БИЛГЭХ САЙХАН УУЛ	1,381,432.00 MNT	1.00

Кт	Банкны дугаар/Branch No	Банкны нэр/Bank Name	1,381,432.00 MNT	1.00
	IBAN/Дансны/Картын дугаар IBAN/Account/Card Number	Нэр/Name		
	MOFUMNUB	ТӨРИЙН САН		
	MN660090 000080000944			

Гүйлгээний утга/Transaction description:
ЕВ-БИЛГЭХ САЙХАН УУЛ ХХК 8374007 УСН

Харилцагч танд баярлалав./Thank you to our customers

Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:

Салбар, тооцооны төв/Branch, sub-branch:

Гарын үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

_____ Он/Year (YYYY) _____ Сар/Month (MM) _____ Өдөр/Day (DD)

Зураг 16. Усны төлбөр төлсөн баримт

Зураг 17. Гүний худаг өрөмдмөл худгаас цэвэр усны шугам хоолой шинэ шугам хоолой уурхайн хотхон ы барилга уруу татах ажил явагдаж буй байдал

Зураг 18. Уурхайн хотхоны урд талд байгуулсан хайлаас модны суулгац суулгасан талбай

Зураг 19. Уурхайн хотхоны урд талд байгуулсан хайлаас модны суулгац суулгасан талбай болон усалгааны системийн ус нөөцлөх сав

Зураг 20. Шимт хөрсний овоолго үүсгэж, тэмдэгжүүлсэн байдал

Зураг 21. Уурхайн хил хязгаарыг тогтоох ажлыг Ордгеод ХХК-тай гэрээ байгуулан 2025 оны 02-дугаар сарын 07-ноос 2025 оны 02-дугаар сарын 10-ны хооронд уурхайн шав тэмдгийг тодорхойлж газарт буулгах ажлыг хийлгэсэн уурхайн бүсийг бүрэн хашаажуулсан хашаанд цацруулагч тавьсан байдал

Зураг 22. Уурхайн бүсийг бүрэн хаашаажуулан хашаанд цацруулагч тавьсан байдал

Зураг 23. Уурхайн тосгон, явган хүний зам, ШТС, Засварын шонд нарны зайн мэдрэгчтэй гэрэл суурилуулсан. Мөн уурхайн үйл ажиллагааг аюулгүйгээр явуулах нөхцөлийг хангахад гарцаагүй шаардлагатай гэрэлт цамхгийг суурилуулсан байдал

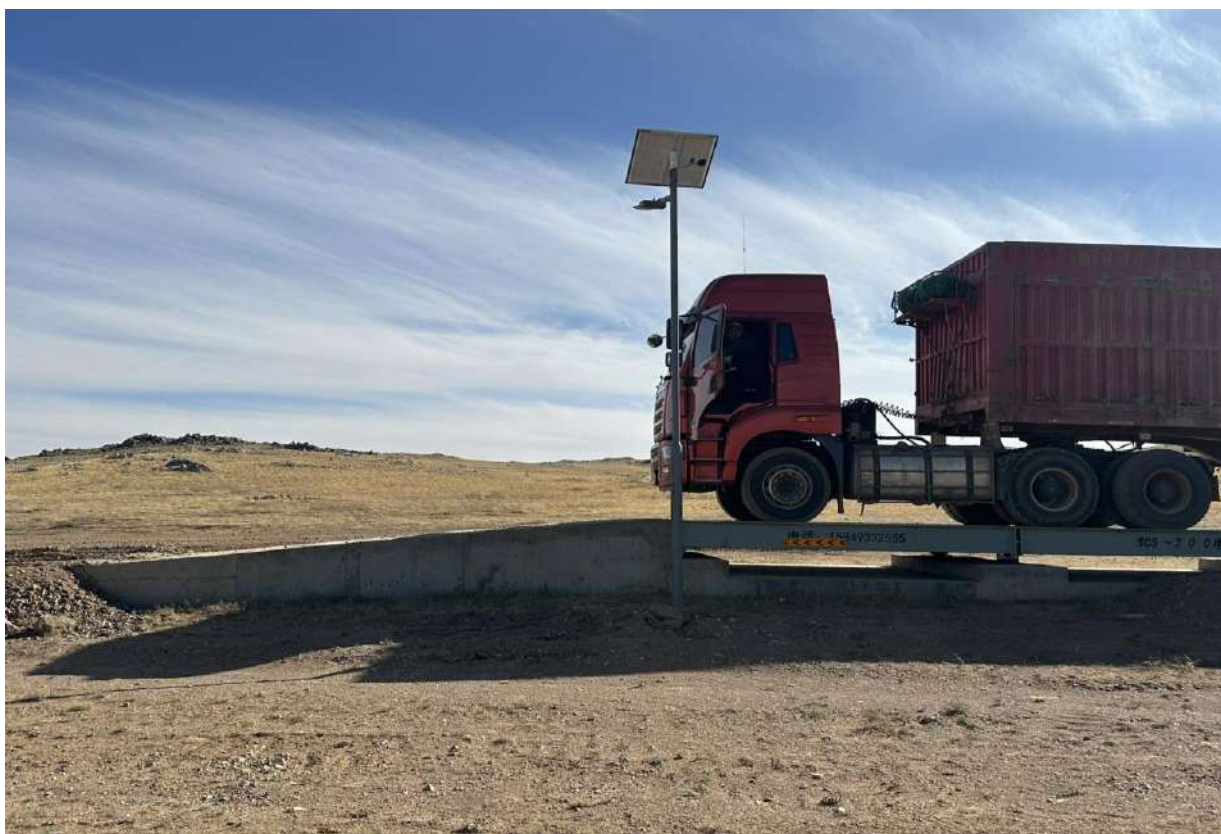
Зураг 24. Нарны зайн хураагууртай ажилладаг гудамж, талбайн гэрэлтүүлэг. Уурхайн түр тосгонд тог гаргагч нарны зайн хураагуур ашиглаж буй байдал

Зураг 25. Уурхайн хотхоны барилгын дотор өрөө тасалгаа үүдний хэсгүүдэд хөдөлгөөн мэдрэгчтэй гэрэл суурилуулсан байдал

Зураг 26. Нарны зайн хураагууртай ажилладаг гудамж, талбайн гэрэлтүүлэг

Зураг 27. Нарны зайн хураагууртай ажилладаг гудамж, талбайн гэрэлтүүлэг болон хяналтын камер

ДОЙТЫН БУЛАГ ХХК

ЗАХИАЛАГЧ: “БИЛГЭХ САЙХАН УУЛ” ХХК

**ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН ГУРВАНСАЙХАН СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ
“БИЛГЭХ САЙХАН УУЛ” ХХК-ИЙН MV-022839 ТООТ ТУСГАЙ
ЗӨВШӨӨРӨЛТЭЙ ТАЛБАЙН ГАЗРЫН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ, ЧАНАРЫН
ЗАХИАЛГАТ ХЯНАН БАТАЛГААНЫ ТАЙЛАН**

ГҮЙЦЭТГЭГЧ: “ДОЙТЫН БУЛАГ” ХХК

Гүйцэтгэх захирал:		Б. Ууганбаяр
Газрын кадастрын инженер:		Э. Нямдорж
Газар зохион байгуулагч:		Э. Гүрханд
GIS Инженер:		Э. Мянмар-Отгон
Хорс судлаач:		Б. Гантулга
Ургамал судлаач:		О. Батсайхан

2025 Он

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

ГАЗРЫН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ, ЧАНАРЫН ХЯНАН БАТАЛГААНЫ ДҮГНЭЛТ

1

ГАЗРЫН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ, ЧАНАРЫН ХЯНАН БАТАЛГААНЫ ДҮГНЭЛТ

Хянан баталгааны төрөл: Захиалгат хянан баталгаа

Огноо: 2025-12-08

1. Газар ашиглагч: Билгэх сайхан уул ХХК

2. Аймаг (нийслэл): Дундговь

Сум (дүүрэг): Гурвансайхан

3. Байршил, хаяг: Билгэх-3

4. Нэгж талбарын дугаар:

5. Хөрсний нэр:

6. Ургамалжилт:

7. Нийт талбайн хэмжээ: 727.9га

8. Газар эзэмших зориулалт: Нөөц газар

9. Одоогийн газар ашиглалтын хэлбэр: Ашиглалт, олборлолт явуулж буй уурхайн талбай

10. Газар ашиглах, эзэмших шийдвэр: MV-022839

11. Газар эзэмших эрхийн гэрчилгээний дугаар: MV-022839

12. Эзэмшил газрын төлөв байдал, чанарын тодорхойлолт

Газрын төлөв байдал, чанарын тодорхойлолт

Газар ашиглалтын байдал	Талбай	Эвдэрч бохирдсон талбай		
		Физикийн	Химийн	Биологийн
Нийт эзэмшил газар	7279200	-	-	-
Нэгж талбарын талбай	7279200	-	-	-
Газар дээрээ ашиглаж байгаа талбай	-	-	-	-
Дутуу ашиглаж байгаа газар	-	-	-	-
Илүү ашиглаж байгаа газар	-	-	-	-
А.Зөвшөөрөлтэй ашиглаж байгаа талбай	7279200	-	-	-
1.Үйл ажиллагаанд өртөөгүй талбай	7170000	-	-	-
2.Үйл ажиллагаанд өртсөн талбай	102637	+	-	-
Уурхайн ухаш	17840	+	-	-
Түр овоолго	2355	+	-	-
Ангилан ялгах талбай	3577	+	-	-
Гэр болон шинэ кемпийн талбай	2589	+	-	-
Уурхайн овоолго	21348	+	-	-
Шимт хөрсний овоолго	2653	+	-	-
Засварын талбай	3980	+	-	-
Ш.Т.С-ийн талбай	108	+	-	-
Технологийн зам	48187	+	-	-

13. Газар ашиглалтын онцлог, гадаргын төлөв байдал

Судалгааны талбай нь нийт 727.92 га газрыг хамрах бөгөөд төслийн талбай орчмын бус нутаг нь өндөр уулын хээр бүхий экосистемтэй, д.т.д 1734-1890 м үнэмлэхүй өндөртэй уул бүхий газарт байрлана. Талбайн ерөнхий онцлог нь хонхор хотос болон гуу жалга бүхий газруудад салхины ба усны нөлөөгөөр зөөгдөж ирсэн элсэрхэг болон тоосорхог хурдас хуримтлалтай, гүвээрхэг хэсгээрээ чулуурхаг ба сайргархаг, нугачаа хэрчигдэл ихтэй байна.

Хүний үйл ажиллагааны нөлөөтэй зөдрөл талхагдал одоогоор дунд зэрэг буюу нийт төслийн талбайн хэмжээнд уурхайн үйл ажиллагааны нөлөөгөөр зөдрэлд өртсөн нийт 10.26 га газар байна.

14. Хөрсний төлөв байдал, чанарын үзүүлэлт

Тус нэгж талбарт цайвар хүрэн хөрс тархсан байна.

Хөрсний механик бүрэлдэхүүн

Цэгийн дугаар	Давхарга	Гүн см	Жижиг хэсгийн эзлэх хэмжээ мм, хувиар						
			1-0.25	0.25-0.05	0.05-0.01	0.01-0.005	0.005-0.001	0.001-с бага	0.01-с бага
59006	А		2.6	44.3	28.6	10.2	5.9	8.4	24.5
59007	А		3.6	70.1	13.2	7.2	1.6	4.3	13.1
59008	А		2.3	62.8	16.5	9.8	2.9	5.7	18.4
59009	А		3.1	64.7	14.6	7.2	4.6	5.8	17.6
59010	А		2.9	66.5	13.8	9.1	2.4	5.3	16.8
59011	А		1.7	61.1	15.3	9.7	5.8	6.4	21.9
	В		1.9	64.9	14.5	11.3	2.6	4.8	18.7
59012	А		2.1	63	14.4	10.4	4.9	5.2	20.5
	В		3.2	65.8	12.9	8.7	5.3	4.1	18.1
59013	А		4.3	67	11.4	7.5	4.6	5.2	17.3
	В		3.9	64.2	10.8	10.6	3.8	6.7	21.1
59014	А		5.6	70.3	9.7	7.2	2.3	4.9	14.4
	В		3.7	71.1	9.8	6.7	3.6	5.1	15.4
59015	А		0.9	69.6	12.6	10.3	2.9	3.7	16.9
	В		0.8	59.1	16.5	12.5	4.2	6.9	23.6
59016	А		0.9	69.6	12.6	10.3	2.9	3.7	16.9
	В		0.8	59.1	16.5	12.5	4.2	6.9	23.6

"Нарт шуун консалтинг" ХХК-ийн Хөрсний итгэмжлэгдсэн лабораторийн хөрсний шинжилгээний дүнгээс үзэхэд төслийн талбайд элсэнцэр болон шавранцар механик бүрэлдэхүүнтэй хөрс тархсан байна.

Хөрсний агрохимийн шинж чанар

Цэгийн дугаар	Давхарга	Гүн см	Ялзмаг, %	pH	ЦД Ч, dsm	Давс, %	CaCo ₃ , %	Солилцох суурь, мг-экв/100г р		Шим тэжээлийн элементүүд мг/100г р	
								Ca	Mg	K ₂ O	p ₂ O ₅
59006	А		2.56	8.77	0.252	0.105	0.96	11	16	17.52	4.68
59007	А		1.26	8.4	0.089	0.037394957983193	0.48	13	5	20.18666666666667	4.2

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

ГАЗРЫН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ, ЧАНАРЫН ХЯНАН БАТАЛГААНЫ ДҮГНЭЛТ

3

59008	A		1.34	8.5 2	0.1 49	0.06260504201 6807	1.12	9	9	18.85333333 3333	5.2 2
59009	A		1.46	8.3 4	0.1 06	0.04453781512 605	0.8	10	9	29.52	3.4 6
59010	A		1.53	8.3 2	0.1 29	0.05420168067 2269	1.44	20	11	25.52	2.1 2
59011	A		2.11	8.3 2	0.1 06	0.04453781512 605	0.8	12	12	35	4.5
	B		1.72	8.3 6	0.1 01	0.04243697478 9916	0.8	11	14	23	4.5 2
59012	A		1.56	8.3 3	0.0 89	0.03739495798 3193	1.28	11	8	32	3.9 6
	B		1.39	8.3 1	0.0 92	0.03865546218 4874	1.44	10	9	31	4.4 6
59013	A		1.67	8.2 8	0.0 94	0.03949579831 9328	1.44	12	9	44.18666666 6667	4.1
	B		1.26	8.2 9	0.0 99	0.04159663865 5462	1.12	13	8	25.52	4.3 4
59014	A		1.59	8.2 7	0.0 89	0.03739495798 3193	0	12	5	16	4.8 2
	B		1.43	8.2 2	0.1 11	0.04663865546 2185	1.76	11	8	11	4.7 6
59015	A		1.37	8.2 2	0.1 03	0.04327731092 437	1.28	9	7	6	4.6 8
	B		1.49	8.3 4	0.1 2	0.05042016806 7227	1.92	7	11	10	5.0 6
59016	A		1.37	8.2 2	0.1 03	0.04327731092 437	1.28	9	7	6	4.6 8
	B		1.49	8.3 4	0.1 2	0.05042016806 7227	1.92	7	11	10	5.0 6

Химийн шинжилгээний үр дүнгээс үзэхэд хөрсний урвалын орчин шүлтлэг шинжтэй, хөрсний ялзмаг бага агууламжтай. Хөрсний карбонат маш бага, хөрсний хялбар уусах давжилт буюу ЕС-ийн утга дунджаар маш сул, хөдөлгөөнт фосфор болон хөдөлгөөнт калийн хангамж сайн байна.

Хөрсөн дэх зарим хүнд металлын агууламж /үндсэн/

Цэгийн дугаар	Давхарга	Хүнд металлын агууламж, мг/кг					
		Pb /Хар тугалга/	Cd /Кадьми/	Zn /Цайр/	Cu /Зэс/	Ni /Никель/	Cr /Хром/
59006	A	41.65	0	66.15	45.7	48.55	34.35
59007	A	16.65	0	33.9	12.95	7.5	3.15
59008	A	47.2	0	106.25	42.55	92.85	21.9
59009	A	33.35	0	54.8	18.4	18.2	40.65
59010	A	36.1	0	59.6	26.15	29.3	34.35

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

ГАЗРЫН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ, ЧАНАРЫН ХЯНАН БАТАЛГААНЫ ДҮГНЭЛТ

4

59011	A	33.35	0	56.2	19.85	18.55	9.4
	B	22.2	0	59.6	21.85	21.8	25
59012	A	25	0	57.3	15.25	17.15	12.5
	B	25	0	41.25	15.5	15.7	12.5
59013	A	22.2	0	32.8	10.9	12.85	37.5
	B	25	0	34.95	10.05	16.8	25
59014	A	8.35	0	27.5	7.75	9.65	12.5
	B	25	0	31.4	12.05	11.45	25
59015	A	27.8	0	42.5	15.5	15.7	12.5
	B	30.55	0	52.7	20.4	19.3	28.1
59016	A	27.8	0	42.5	15.5	15.7	12.5
	B	30.55	0	52.7	20.4	19.3	28.1

Хөрсний дээжид хүнд металлын шинжилгээг атомын шингээлтийн спектрометрийн аргаар тодорхойлсон бөгөөд гарсан үр дүнг (MNS 5850:2019) Хөрсний чанар. Хөрсөнд агуулагдах бохирдуулах бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ стандарттай харьцуулахад (Дээж 8)-аас бусад дээжинд элсэрхэг болон шавранцар хөрсөнд агуулагдах зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс хэтрээгүй буюу хэвийн түвшинд байна. Харин (Дээж 8) буюу засварын талбайгаас авсан дээжинд Цайр(Zn) болон Никель (Ni)-ийн агууламж элсэрхэг хөрсөнд агуулагдах зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс давсан үзүүлэлттэй байна.

Хөрсний эрүүл ахуйн шинжилгээ

Цэгийн дугаар	Давхарга	Нянгийн тоо	Гэдэсний савханцарын таньц	Перфингенсийн таньц
59001	A	5.9*10 ⁵	0.1	0.1
59002	A	4.4*10 ⁵	0.1	0.1
59003	A	3.8*10 ⁵	0.1	0.1
59004	A	6.1*10 ⁵	0.1	0.1
59005	A	4.8*10 ⁵	0.1	0.1

Хот, суурин газрын хөрсний эрүүл ахуйн аюулгүйн үзүүлэлт, бохирдлыг үнэлэх MNS3297:2019 стандартад зааснаар нийт нянгийн тоо 1гр-д 10⁶ -аас хэтрэхгүй, халдварт өвчин үүсгэгч гэдэсний бүлгийн савханцар (E.coli), Cl.perfringers зэрэг бактериуд илрэх ёсгүй байдаг. Дээрх хөрсний эрүүл ахуйн шинжилгээний үр дүнг MNS3297:2019 стандартад

харьцуулахад нийт бактерийн тоо хэтрээгүй, E.coli болон Cl.perfringers 0.1 буюу цэвэр түвшинд байна.

15. Ургамлын нөмрөгийн төрх байдал, доройтолын зэрэглэл

Ургамлан нөмрөгийн төлөв байдал

Цэгийн дугаар	Үзүүлэлт							
	Ургамлын бүрхэц % /1 м2/	Ургамлын бүрхэц % /100 м2 талбайд /	Зүйлийн бүрэлдэхүүний тоо /1 м2 талбайд/	Зүйлийн бүрэлдэхүүний тоо /100 м2 талбайд/	Талхлагдлын заагуур ургамлын бүрхэц, %	Халцай газрын хэмжээ, %	Хад, Чулууны хэмжээ, %	1 га-н Ургац ц/га
59017	16	20	6	18		40	15	0.6
59018	29	38	3	21		55	10	1
59019	18	27	3	18		60	8	0.8
59020	45	55	4	20		40	5	1.2

1-р цэг- Нам толгодын орой хажуу чулуурхаг хэсэг тэгш хөндийгөөр тохиолдох бөгөөд Таана- өдлөг хялганат бүлгэмдлийн тусгагийн бүрхэц 16%, нийт 18 зүйлийн ургамал ургах ба 1м2 талбайд 6 зүйл ургамал (бичиглэл-1) бүртгэгдсэн. Талбайд зонхилгоч ургамлын хувьд үетнээс сайрын хялгана, зүүнгарын хазаар өвс, алаг өвснөөс Таана , хөмүүл, аммоний сэдэргэнэ, янгиц, цөөн наст ургамлаас булган сүүл, бага хургалж, толгодын будраа, шүлхий шарилж ургана. Сөөглөг ургамлаас нарийн навчит харгана ургах бөгөөд 100м2 талбайд 1 ш 30-45см өндөртэй, 25 см диаметртэй ургана. Бүлгэмдлийн өндөр 5-10 см байсан. Бэлчээрийн талхагдал бага. 2-р цэг - Энэ бүлэг эвшилд харгана бүхий таанат, таанат бүлгэмдлүүдтэй бөгөөд тусгагийн бүрхэц 29-38%, нийт 17 зүйлийн ургамал ургах ба 1м2 талбайд 3-4 зүйл ургамал (бичиглэл-2) бүртгэгдсэн. Намрын ургац 1 ц/га. Талбайд зонхилгоч ургамлын хувьд үетнээс сайрын хялгана, зүүнгарын хазаар өвс, монгол ерхөг, алаг өвснөөс говийн хэрээннүд, Таана, хөмүүл, нарийн улалж, аммоний сэдэргэнэ, янгиц, цөөн наст ургамлаас сортой лууль, толгодын будраа ургана. Сөөглөг ургамлаас нарийн навчит харгана, алтлаг харгана ургах бөгөөд 100м2 талбайд 15-21 ш 5-40 см диаметртэй ургана. Алтлаг харганы зурвас тархсан бөгөөд 3-5км үргэлжилж байсан. Бүлгэмдэлд 2 ташинга үүссэн бөгөөд 20-50 см өндөр харгана дээд ташинга, 5-10 см өвслөг ургамал доод ташинга үүсгэж байсан. Энэ бүлгэмдлүүд нь гандуу байсан. Тус талбайд 1м.кв талбайд 3-4 ширхэг тааны дэгнүүл тохиолдох бөгөөд хур тунадас орсон үед нөхөн ургах боломжтой. Бэлчээрээр ашигладаг байгалийн унаган бүлгэмдэл. Цаг уур, хур тунадасны хамааралтай, бэлчээрийн талхагдал бага. 3-р цэг- Төслийн талбайн хэсгийн тэгш хөндийгөөр тархах бөгөөд бэлчээрээр ашиглагддаг. 8 овгийн 11 төрлийн 13 зүйл ургамал бүртгэгдсэн. Энэ хэсэгт харгана бүхий таанат бүлгэмдэлтэй. Зонхилгоч үетэн ургамлаас сайрын хялгана, хазаар өвс, алаг өвснөөс ширэг улалж, таана, аммоний сэдэргэнэ, имт гичгэнэ, коршинскийн өлөнгө, буурал янгиц, торгон хэрээнхошуу, хөмөл, дэрвгэр хависгана, дүүргэгч ургамлаас

толгодын будраа, шоргор лууль, бага хургалж, манан хамхаг тохиолдоно. Ургамлын дундаж өндөр 10 см бөгөөд ургамалжлын аспект ногоон байсан. Энэ бүлгэмдэл нь цөлөрхөг хээрийн сайрын хялганат бүлгэмдэл байсан бөгөөд бэлчээрээр ашигласны улмаас доройтлыг илтгэгч ширэг улалж зонхилж байна. 2024 онд хур тунадас их орсноор таана ихээр ургасан. Харгана толботож синуз үүсгэн ургаж байсан. 4-р цэг- Төслийн талбайн хэсгийн тэгш хөндийгөөр тархах бөгөөд хур тунадас ихтэй үед ус тогтдог хотгорт тархах бөгөөд нэг наст бүхий дэрст бүлгэмдлийн хагдны тусгагийн бүрхэц 55 %, нийт 9 зүйлийн ургамлын хагд хадгалагдан үлдсэн ба 1м² талбайд 3-4 зүйл ургамал (бичиглэл-3) бүртгэгдсэн. бүртгэгдсэн, ургац 1,2 ц/га байсан. Ургамлын өндөр 30-50см, 30-50см диаметртэй дэрс үндсэн хэсгийг бүрдүүлнэ. Талбайд зонхилогч ургамлын хувьд үетнээс Дэрс, нангиад түнгэ, давссаг хиаг, алаг өвснөөс ширэг улалж, ургана. Бэлчээрийн талхагдал дунд.

16. Усны чанар, төлөв байдал

17. Газар ашиглалтын зөрчил, аюулгүй байдал:

Судалгааны талбайн хэмжээнд уурхайн нөлөөлөлд өртөж талхагдсан болон эвдэрсэн 10.2 га талбай байна. Хөрсний хүнд металлын дээжинд хийсэн шинжилгээний үр дүнгүүдийг (MNS 5850:2019) Хөрсний чанар. Хөрсөнд агуулагдах бохирдуулах бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ стандарттай харьцуулахад (Дээж 8) буюу засварын талбайгаас авсан дээжинд Цайр(Zn) болон Никель (Ni)-ийн агууламж элсэрхэг хөрсөнд агуулагдах зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс хэтэрсэн үзүүлэлттэй байна. Цаашид төслийн техник, технологийн горимыг байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээнд заасны дагуу аюулгүй байдлын стандартыг мөрдөж ажиллах, уурхайн засварын талбайн шатах тослох материалын хаягдлын түр хадгалах цэгийг асгаралт, нэвчилтээс сэргийлсэн бетонон суурьтай, галд тэсвэртэй, битүү дээвэртэй, шууд нарны тусгалаас хол зэрэг шаардлагын дагуу тохижуулж ажиллах. Шатах тос, тосол асгарсан тохиолдолд элс, шингээгч бодис ашиглан саармагжуулах, цэвэрлэх, цэвэрлэсэн хог хаягдлыг мөн аюултай хогийн саванд тусад нь хийнэ. Төсөл хэрэгжүүлэгч нь аюултай хог хаягдлыг гэрээт байгууллагад хүлээлгэн өгөх, мөн ШТС болон засварын талбайг хатуу хучилттай, хайрган хучилттай болгож газрын гадарга, хөрс бохирдохоос сэргийлж ажиллах шаардлагатай.

18. Газар ашиглалтын талаар цаашид авах арга хэмжээ, зөвлөмж

Тус нэгж талбарт Билгэх-3 нэртэй жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн үйл ажиллагаа явуулж байна. Тус нэгж талбарт цаашид дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхийг зөвлөж байна. Үүнд:

- Хүний үйл ажиллагаатай холбоотой үүссэн ландшафтыг “Уул уурхайн үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт, Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 5917:2008”-ын дагуу тухайн газар нутгийн унаган төрхөд нь ойртуулан техникийн нөхөн сэргээлтийг ажлыг хийж гүйцэтгэнэ;
- БОНХАЖ-ын сайдын 2015 оны А-138 дугаар тушаалын хавсралтад заасан “Уул уурхайн үйл ажиллагааны улмаас эвдрэлд орсон газарт техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт хийх аргачлал”-ыг дагаж мөрдөх шаардлагатай;

- Нөхөн сэргээлтийн ажлыг гүйцэтгэхдээ овоолгын налуу, шимт хөрсний зузаан, тариалах үрийн хэмжээ, суулгах гүн зэрэг агротехнологийн нөхцөл болон тариалалт хийх хугацааг тогтоохдоо MNS5918:2023 стандартыг баримтлан хийх гүйцэтгэх;
- Мөн цаашид үйл ажиллагаа явуулахдаа уурхайн газар зохион байгуулалтыг төлөвлөж газрыг зүй зохистой ашиглах арга хэмжээг авах, салхины элэгдэл эвдрэлээс хамгаалах тухайн хөрсөнд дасан ургах чадвартай мод бут сөөгийг нийт талбайн 10%-аас доошгүй тарих, хөрсний шинжилгээ жилд 2-оос доошгүй удаа хийлгэх, техникийн болон хог хаягдлыг ил задгай хаяхгүй байх;
- Уурхайн тээврийн зам нь газрын гадаргын эвдрэл, элэгдэлд хамгийн хүчтэй нөлөө үзүүлдэг иймд жил тутам замыг сайжруулах, тогтоосон маршрутаар явуулах, олон салаа зам гаргахгүй байх;
- Хөрс, ургамлын мониторингийн цэг тогтоож тогтмол хугацаанд дээж авч лабораторид шинжлүүлэн хяналт тавих, мэргэжлийн байгууллагатай хамтран ажиллах;
- Ахуйн хог хаягдлыг ангилах, ачих, цуглуулах технологид нийцсэн, галд тэсвэртэй материалаар хийгдсэн, хог хаягдал салхиар тархах, хур тунадасны ус хуримтлагдах, шүүрэл ялгарахаас сэргийлсэн ангилан ялгах зориулалтын сав байрлуулж хог хаягдлын цэгийн тохижуулах;
- Төлөвлөгөөт хугацааны дагуу хог хаягдлыг ангилан ялгаж, бөөгнүүлэн хамах, зайлуулах, тарж бутрахаас сэргийлэх, ариутган, халдваргүйжүүлэх арга хэмжээ авч ажиллах;
- Шатах тос, тосол, металл агуулсан хаягдлыг зөв ангилж хадгалах, хөрсөнд нэвчилт асгаралт үүсэхээс сэргийлэх түр хадгалах талбайн хөрсийг хатуу хучилттай болгох;
- ШТС болон засварын төвийн талбайг хатуу хучилттай, хайрган хучилттай болгож газрын гадарга, хөрс бохирдохоос сэргийлэх;
- Үйлдвэрлэлийн болон аж ахуйн шалтгаант бохирдол үүсэхээс сэргийлэх зорилгоор хог хаягдлын ангилан ялгалт, хадгалалт, зайлуулалтын дэглэмийг сайжруулж, металлын эх үүсвэр болох боломжтой материалын хяналт, бүртгэлийг чанд мөрдөх;
- Цаашид хөрсний мониторингийн судалгааг хийж, хөрсний үржил шим, бохирдол, үнэлгээний үзүүлэлтүүдийг хянаж зорилгоор жилд 2 доошгүй удаа хөрсний дээж авч хөрс судлалын итгэмжлэгдсэн лабораторид шинжлүүлж ажиллах;
- Уурхайн дотоод замуудыг нягтруулан, сайжруулах;
- Уурхайн ажилчдын унд ахуйн хэрэглээнээс гарсан шингэн хаягдлыг цэвэршүүлэх байгууламж ашиглан цэвэршүүлж, цэвэрлэсэн саарал усыг ногоон байгууламж, зам талбайг услах;
- 2019 оны 12 дугаар сарын 11-ний өдрийн Уул уурхай, хүнд үйлдвэрлэлийн сайд, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын хамтарсан А/231, А/368 дугаар тушаалын хавсралт (24.02.02-д А/35, А/14 дүгээр тушаалаар нэмэлт өөрчлөлт орсон)-аар батлагдсан ил уурхайн аюулгүй байдлын дүрмийг дагаж мөрдөх;
- БОАЖЯ-ны Сайдын 2019 оны 10 дугаар сарын 29-ний өдрийн А-618 дугаар тушаал “Иргэн, аж ахуйн нэгж байгууллагын тухайн жилд хэрэгжүүлэх “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”-ын дагуу жил бүр Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулж холбогдох байгууллагаар батлуулан хэрэгжилтийг хангах;

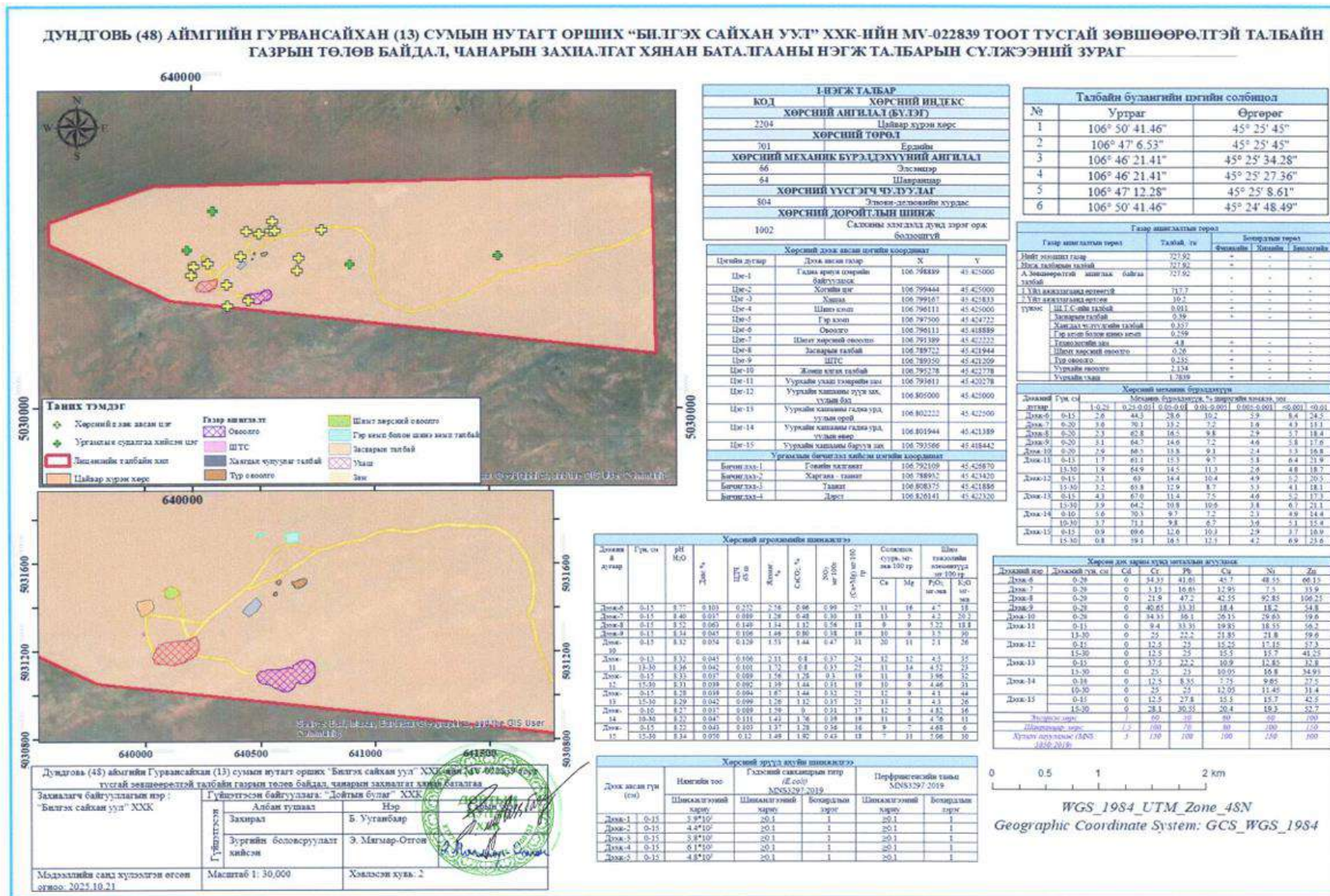
- Тэсэлгээг мэргэжлийн байгууллагаар хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй байдал, үйлдвэрлэлийн эрүүл ахуй стандартыг дагаж мөрдөх;
- Уурхайн хаалтын үед барилга байгууламж, бүтээн байгуулалтын үед үүссэн газрын гадаргуугийн хэлбэр дүрсийг анхны төрх байдалд ойртуулан засаж нөхөн сэргээлт хийх;
- Төслийн техник, технологийн горимыг байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээнд заасны дагуу аюулгүй байдлын стандартыг мөрдөж ажиллах хэрэгтэй;
- Монгол улсын Ерөнхийлөгчийн 2021 оны 10 дугаар сарын 04 -ны өдрийн 58 дугаар зарлигаар 2030 он хүртэл тэр бум мод тарьж ургуулах "Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөнийг зарласантай холбогдуулан тус хөдөлгөөн нэгдэж орон нутаг болон төслийн талбайд мод тарих;
- Газар ашиглагч нь газрын төлбөрийг хугацаанд нь төлөх, газрын гэрээний дагуу газрыг ашиглах, газар ашиглах гэрээг жил бүр дүгнүүлж ажиллах;
- Газрыг үр ашигтай зохистой ашиглах, хамгаалах, байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль тогтоомж болон төрийн эрх бүхий байгууллагаас газар ашиглалттай холбогдуулан тавьсан нийтлэг шаардлагыг биелүүлэх, байгаль орчны нөлөөлөх байдлын үнэлгээнээс гарсан зөвлөмжийг мөрдөж ажиллах;
- Ашиглалтын явцад байгаль орчинд сөрөг нөлөө үзүүлсэн бол ашиглагч өөрийн хөрөнгөөр уг элэгдэл, эвдрэлд орсон газрыг сэргээн сайжруулах;
- Газрын тухай хуулийн 58-р зүйлд заасны дагуу газар ашиглагч, өмчлөгч иргэн, аж ахуйн нэгж нь 5 жил тутамд газрын төлөв байдал, чанарын захиалгат хянан баталгааны дүгнэлтийг өөрийн хөрөнгөөр гаргуулан ажиллах шаардлагатай;

БАТАЛГААЖСАН.

ГАЗАР ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ, ГЕОДЕЗИ,
ЗУРАГ ЗҮЙН ЕРӨНХИЙ ГАЗАР /Аймгийн газрын
харилцаа, Барилга хот байгуулалтын газар/

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

3. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 5. 2025 онд хийж гүйцэтгэхээр ТЭЗҮ-д тусгасан ажлын төлөвлөгөө.

№	2025 онд хэрэгжүүлэх байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөсөн ажил	2025 онд хэрэгжүүлсэн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг
	1	2	3	4
1	2025 онд төслийн уурхайн үйл ажиллагаа явагдах эхэлж буй бөгөөд энэ жилд шимт хөрсийг хуулах, шимт хөрсийг ачих, тээвэрлэх ажлыг хийнэ. 2025 оны хувьд 698,363 м ³ хөрс хуулахаар ТЭЗҮ-д тооцоолон тусгасан. Мөн шимт хөрсийг хадгалах хамгаалах ажлуудыг хийж гүйцэтгэнэ.	Төслийн үйл ажиллагаанаас шууд нөлөөлөлд өртөх газрын гадаргын шимт 600 м ³ хөрсийг хуулж, MNS 5916:2008 стандартын дагуу хадгалах, хөрсний овоолгыг MNS 5917:2008 стандартын шаардлагын дагуу налуулан бэлтгэн овоолго үүсгэн хадгалах хамгаалах ажлуудыг хийж ажилласан.	8,900,000.0	Үйл ажиллагааны зардал
2	“Тэр бум мод” үндэсний хөдөлгөөн, “Дундговио ногооруулья” дэд хөтөлбөрийн хүрээнд ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэхэд сумын төвд 150 мод тарьж усалгаа арчилгааны зардалд хөрөнгө оруулахаар ажиллах болн	“Тэр бум мод” үндэсний хөдөлгөөн, “Дундговио ногооруулья” дэд хөтөлбөрийн хүрээнд ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэхэд сумын төвд 300 мод тарьж амжилттай суулгалаа. Орчны тохижилт цэцэрлэгжүүлэлтийн хүрээнд 200 ширхэг хайлаас Намрын мод тарих бүх нийтийн өдөрлөгийн үед бүх ажилчдыг хамруулан хотхоны гадна талд суулган цэцэг усалгааг хийв.		
Нийт дүн			8,900,000.0	

Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордын нөхөн сэргээлтийг “Уул уурхайн үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт, Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 5917:2008” стандартад нийцүүлэн БОНХАЖ-ын сайдын 2015 оны 03 дугаар сарын 30-ны өдрийн А-138 дугаар тушаалаар батлагдсан “Уул уурхайн үйл ажиллагааны улмаас эвдрэлд орсон газарт техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт хийх аргачлал”-ын дагуу гүйцэтгэх ба нөхөн сэргээлтэд шаардагдах зардлыг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны сайд, Эрдэс баялаг, эрчим хүчний яамны сайдын хамтарсан 2010 оны 05 сарын 17-ны өдрийн А-132/112 дугаар тушаалаар батлагдсан аргачлалын дагуу тооцоолов. Нөхөн сэргээлтийн ажил уурхайн ашиглалтын 3 дах жилээс эхлэн төлөвлөлтийн дагуу хийгдэх юм.

Зураг 28. Модны нүх ухаж бэлтгэсэн байдал

Зураг 29. “Тэр бум мод” үндэсний хөдөлгөөн, “Дундговьно ногооруулья” дэд хөтөлбөрийн хүрээнд ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэхэд сумын төвд 300 мод суулгаж буй үйл явцаас

Зураг 30. Төслийн үйл ажиллагаанаас шууд нөлөөлөлд өртөх газрын гадаргын шимт хөрсийг хуулж, MNS 5916:2008 стандартын дагуу хадгалах, хөрсний овоолгыг MNS 5917:2008 стандартын шаардлагын дагуу налуулан овоолгыг үүсгэж хяналтын дээж авч буй байдал

Зураг 31. Орчны тохижилт цэцэрлэгжүүлэлтийн хүрээнд 200 ширхэг хайлаас суулгасан байдал

4. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

“Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах” гэдэг нь төслийн үйл ажиллагаанд өртөгдөн унаган төрх, хэв шинж, амьдрах орчноо алдсан биологийн олон янз байдлыг өөр газарт нөхөн хамгаалах арга хэмжээг хэлнэ.

Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээг уурхайн 2 дах жилээс хэрэгжүүлж эхлэхээр төлөвлөсөн бөгөөд 2025 оноос уурхай төсөл хэрэгжиж эхэлж байгаа бөгөөд мэргэжлийн байгууллагаар “Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах судалгаа төлөвлөгөөг боловсруулахаар 10,0 сая төгрөгийг төсөвлөсөн ба сонгон шалгаруулалт зарлан сонгож ашигт малтмалын ашиглалтын нөлөөлөлд өртөж буй биологийн олон янз байдлыг тухайн газартай экологийн хувьд төстэй нөхцөлд, өөр газарт дүйцүүлэн хамгаалах ажлыг тодорхойлж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх шаардлага бий болсон тул биологийн төрөл зүйлд үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах, нөхөн сэргээлт хийх чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээг 2026 оноос төлөвлөгөөнд тусгагдсаны дагуу хийж гүйцэтгэнэ.

5. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хайлуур жоншны ордын ашиглалтын талбайд ямар нэг барилга байгууламж, айл, айлын өвөлжөө, хаваржаа байхгүй бөгөөд нүүлгэн шилжүүлэх болон, нөхөн олговор олгох арга хэмжээ хийгдээгүй болно.

Гэсэн хэдий ч цаашид нүүлгэн шилжүүлэлт нөхөн олговортой холбоотой асуудал гарвал газар болон бусад үл хөдлөх хөрөнгөтэй холбоотой өмчлөх, хуваарилах, бэлэглэх, шилжүүлэх үйл явцыг Монгол улсад дараах хууль тогтоомжуудаар зохицуулна. Үүнд: Үндсэн хууль (1992), Газрын тухай хууль (2002 нэмэлт өөрчлөлт 2017.06.09), Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай хууль (2003, нэмэлт өөрчлөлт 2017.02.02), Иргэний тухай хууль (2002, нэмэлт өөрчлөлт 2017.05.18) зэрэг болно.

6. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 6. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Нөлөөлөлд өртөх түүх, соёлын өв	2025 онд хэрэгжүүлэх байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөсөн ажил	2025 онд хэрэгжүүлсэн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний түүх соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт	Нийт зардал
	1	2	3	4
1	Археологийн болон Палеонтологийн дурсгал	Хэрэв уурхайн үйл ажиллагааны үед Археологийн болон палеонтологийн ховор түүхийн дурсгалт олдворууд гарч ирвэл төрийн холбогдох байгууллагуудад заавал мэдэгдэх ёстой.	Төслийн талбайд соёлын биет өв илрээгүй болно.	-
Нийт дүн				-

7. ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 7. Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	2025 онд хэрэгжүүлэх байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний сөрөг нөлөөллийг бууруулах хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөсөн ажил	2025 онд хэрэгжүүлсэн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний сөрөг нөлөөллийг бууруулах хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг
	1	2	3	4	5
Байгалийн аюул гамшиг					
1	Байгалийн давтагдашгүй хүчин зүйл болох	Байгалийн аюул гамшгийн үед авах арга хэмжээний талаар мэдээлэл ажилчдад өгөх, урьдчилан сэргийлэх зөвлөмж гаргах	Байгалийн аюул гамшгийн үед авах арга хэмжээний талаар мэдээлэл ажилчдад өгөх, урьдчилан сэргийлэх зөвлөмж гаргаж ажилчдад аюул ослын сургалт орсон.	Дотоод зардал Үйл ажиллагааны зардал	
Галын аюул					
2	Төслийн үйл ажиллагаанд техникийн зориулалттай шатах, тослох материалын аюулгүй ажиллагааг хангаагүйгээс галын аюул гарах	Гал түймэр гарахаас урьдчилан сэргийлэх, гал түймэр гарсан тохиолдолд түүнийг шуурхай унтраах багаж хэрэгслийн иж бүрдлийг бэлэн байлгах;	Галын аюул гарч болзошгүй цэгүүдэд галын иж бүрэн сараа байрлуулсан. Галын аюулаас урьдчилан сэргийлэх сургалт болон сэрэмжлүүлэг самбар мэдээг ил газар байршуулсан.	3,000,000.0	
3	Шатах, тослох материалын аюулгүй ажиллагааг хангаагүйгээс галын аюул гарах	Уурхайн болзошгүй үерээс хамгаалах байгууламж (суваг, шуудуу, далан хаалт) барих (www.achhold-ing.mn)	Хүн, машин механизм унаж болох аюул бүхий догол, мөргөцгийн ирмэг, уулын малталт, нурал руу орох замыг далан хаалтаар хаагаагүй, уурхайн технологийн замыг төсөлд тусгагдсанаар хийж, шөнийн цагт тогтмол гэрэлтүүлэг хийв. Уурхайн хил хязгаар тогтоож хашаа барьсан ба уурхайн ухаш хэсэгт далан хөсөг хийсэн.	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний зардалд тусгасан.	
4	Төслийн үйл ажиллагаанд техникийн зориулалттай шатах, тослох материалын аюулгүй ажиллагааг хангаагүйгээс	Гал түймэр гарахаас урьдчилан сэргийлэх, гал түймэр гарсан тохиолдолд түүнийг шуурхай унтраах багаж хэрэгслийн иж бүрдлийг бэлэн байлгах;	Галын аюул гарч болзошгүй цэг /ШТС, Засварын шоп, уурхайн хотхон/-т галын иж бүрэн сараа байрлуулсан. Галын аюулаас урьдчилан сэргийлэх сургалт болон сэрэмжлүүлэг самбар мэдээг ил газар байршуулсан.		

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

галын аюул гарах				
Хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагааны талаар				
5	Төслийн үе шатанд хүний эрүүл мэнд, амь насанд сөргөөр нөлөөлөх	Уурхайн ажилчдад хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны сургалт семинарыг тогтмол зохион байгуулах, хамруулах	Төгс баян хүрээ ХХК-ийн Баян хүрээ ХАБЭА-н сургалт, зөвлөх үйлчилгээний төвд захиалга өгч гэрээ байгуулан хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн сургалтад бүх ажилчдыг хамруулсан. Мөн уурхайд ХАБЭА ажилтан уурхайн даргыг ХАБЭА-ын нарийн мэргэшүүлсэн ба шалгалтаар 90%-дээш үнэлгээгээр үнэлэгдэж мэргэшсэн чадамжийн гэрчилгээг тус тус авсан. Өдөр тутмын бүхий л үйл ажиллагаанд ХАБЭА хангаж шалгаж өдөр бүр ажлын талбайд гарахаас өмнө аюулгүй ажиллагааны зөвлөмжийг өгч ажилладаг.	Үйл ажиллагааны зардал
6		Уурхай нь өөрийн онцлогт тохирсон “Аваар устгах төлөвлөгөө боловсруулах заавар”-ын дагуу боловсруулсан аваар устгах төлөвлөгөөтэй байна	“Гал түймэр судлаачдын холбоо” ТББ-тай хамтран ажиллах гэрээ байгуулж, гамшгийн эрсдэлийн үнэлгээ, аваарын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг хийлгэсэн. Гурван хүлэгт уурхайн аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг батлуулан мөрдөж ажилласан.	Үйл ажиллагааны зардал
7		Болзошгүй осол, хүний амь насанд аюул учруулж болох нөхцөлүүдээс урьдчилан сэргийлэх	Уурхайн ХАБЭА -ын ажилтан ажилд гарахаас өмнө тухайн ээлжийн ажилчдад аюулгүй ажиллагааны заавар зөвлөмжийг өгдөг. Уурхайн талбайд харагдах орчин хязгаарлагдахаас сэргийлж харанхуйн гэрэлтүүлгийг байршуулсан нарны зайн хураагууртай мэдрэгчтэй цамхагт гэрэл уурхайн тосгон, уурхайн ухаш, засварын шопд 3 ширхэгийг, зам талбайн гэрэл 4 метрийн өндөртэй нарны зайн хураагууртай мэдрэгчтэй гэрэл 18 ширхэгийг иж бүрнээр суурилуулсан.	Сөрөг нөлөөллөөс бууруулах арга хэмжээний зардалд тусгасан
8		Болзошгүй аваар ослын үед яаралтай хэрэглэх анхны тусламжийн багаж хэрэгсэл, эм тариаг бэлэн байлгах	Нэг удаагийн эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний хайрцгийг 30 ширхэгийг байршуулсан.	7,500,000.0

9		Ажилтан бүрийг хөдөлмөр хамгаалах хэрэгслээр хангах	Бүх ажилчдыг өвөл зуны хөдөлмөл хамгааллын иж бүрэн хувцсаар хангасан. Эрүүл мэндийн нэгдсэн үзлэгт хамруулсан.	Үйл ажиллагааны зардал
Нийт дүн			10,500,000.0	

Зураг 32. Төгс баян хүрээ ХХК-ийн Баян хүрээ ХАБЭА-н сургалт, зөвлөх үйлчилгээний төвд захиалга өгч гэрээ байгуулан хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн сургалтад бүх ажилчдыг хамруулсан тайлан

Зураг 33. Галын хор сарааг болзошгүй аюулын цэгүүдэд байрлуулсан зураг

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

ОБЕГ-ын даргын 2016 оны 03 дугаар сарын 25-ны өдрийн А/75 дугаар тушаалын хоёрдугаар хэвсрэлт

ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН ГУРВАН САЙХАН СУМЫН
ГУРВАН ХҮЛЭГТ УУРХАЙН
АЮУЛЫН ҮЕД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Үндсэн АТЗ-ын дугаар: MV-022839

ХЯНАСАН:
АЛБАНЫ ДАРГА, АВРАХ АЖИЛЛАГААНЫ УДИРДАГЧ,
АХЛАХ ДЭСЛЭГЧ *У.Тэмүүжин* / У.ТЭМҮҮЖИН /

ХЯНАСАН:
ЕРӨНХИЙ ИНЖЕНЕР *Б.Отгонбаяр* / Б.ОТГОНБАЯР /

БОЛОВСРУУЛСАН:
БИЛГЭХ САЙХАН УУЛ ХХК-Н ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ,
ЭРҮҮЛ АХУЙН ИНЖЕНЕР *Б.Жаргалням* / Б.ЖАРГАЛНЯМ /

2025 он

Зураг 34. Уурхайн аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө

ГАМШГИЙН ЭРСДЭЛИЙН ҮНЭЛГЭЭ ХИЙХ ГЭРЭЭ

№ 25/06.

Энэхүү гэрээг нэг талаас Дундговь аймгийн Гурвансайхан суманд байрлах, 8374007 регистрийн дугаартай “Билгэхсайхан уул” ХХК /цаашид захиалагч тал гэх/-ийг төлөөлж захирал Ц.Ганзориг, нөгөө талаас 8313067 регистрийн дугаартай “Гал түймэр судлаачдын холбоо” нийгэмд үйлчилдэг төрийн бус байгууллага /цаашид гүйцэтгэгч тал гэх/ -ыг төлөөлж дарга А.Ганжаргал нар /цаашид хамтад нь талууд гэх/ дараах нөхцөлөөр энэхүү гэрээг байгуулав.

Нэг. Нийтлэг үндэсэл:

1.1. Энэхүү гэрээний зорилго нь захиалагч талын /“Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн уурхай, кент, ШТС/ Гамшгийн эрсдэлийн үнэлгээ, Аваарын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг чанартай хийж гүйцэтгэн ажлын үр дүнг хүлээлгэн өгөх, гэрээнд заасан ажлын хөлсийг төлөх, гэрээний нөхцөл, талуудын эрх, үүрэг, хүлээх хариуцлага болон үүнтэй холбоотой бусад харилцааг зохицуулахад оршино.

1.2. Гэрээ байгуулагч талууд харилцан үүрэг хүлээж, хамтын зорилгоо хэрэгжүүлж ажиллах үйл ажиллагаа нь Монгол улсын хууль тогтоомж, хоёр байгууллагын үндсэн чиг үүрэг, дүрэм журамд нийцсэн байна.

1.3. Гэрээ байгуулагч талууд хоёр талын нийтлэг зорилгыг биелүүлэхээр хамтран ажиллахдаа олж мэдсэн нөгөө талынхаа бизнесийн болон үйл ажиллагааны нууцыг хэн нэгэнд мэдээлэхгүй, задруулахгүй, хууль бусаар ашиглахгүй шударга байх зарчмыг баримтлана.

Зураг 35. Уурхайн гамшгийн эрсдэлийн үнэлгээ хийж гүйцэтгэх гэрээ

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

Зураг 36. “Гал түймэр судлаачдын холбоо” ТББ-тай хамтран ажиллах гэрээ байгуулж, гамигийн эрсдэлийн үнэлгээ, аваарын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг хийлгэсэн байдал

8. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хатуу, шингэн хог хаягдал нь хүн ам, үйлдвэрлэлд хэрэгцээт газрын нөөцийг багасгах, хөрс, ус, агаарыг хорт бодис, хүнд металл, нян вирусээр бохирдуулагч гол эх үүсвэр болдог. Хатуу хог хаягдал нь удаан задарч бодисын эргэлтэнд аажмаар орох ба задрах хугацаа нь удаан байдаг учраас байгаль орчинд хор хөнөөлтэй. Хог хаягдлыг энгийн, ахуйн, аюултай гэх мэтээр Монгол улсын Хог хаягдлын тухай хуульд заасан бөгөөд эдгээрийг хэлбэрээр нь хатуу, шингэн, хийн гэж ангилав.

- Энгийн хог хаягдал гэж аюултай хог хаягдлаас бусад хог хаягдлыг хэлнэ.
- Ахуйн хог хаягдал гэж айл өрхөөс гарах энгийн хог хаягдлыг хэлнэ.

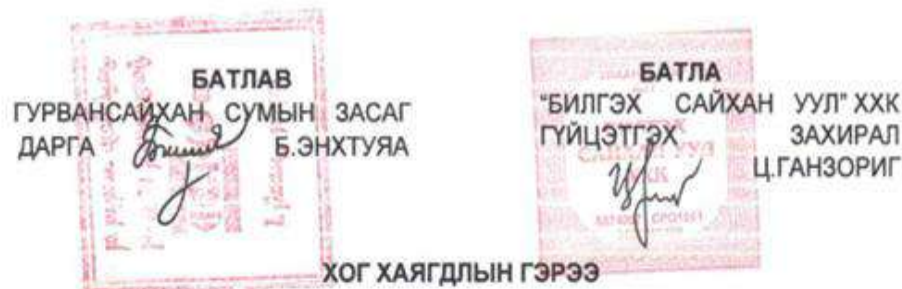
Энэхүү БОННУ-ний тайлангийн 4.8.2-т хог хаягдлын талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийн авна уу. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөг 2017 онд батлагдсан Хог хаягдлын тухай хуулийн үзэл баримтлал, зүйл заалтыг үндэслэн боловсруулав.

Хүснэгт 8. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

№	Хог хаягдлын ангилал	2025 онд хэрэгжүүлэх байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний хүрээнд төлөвлөсөн ажил	2025 онд хэрэгжүүлсэн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг
	1	2	3		
1	Ахуйн хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь ангилан, ялгах, хог хаягдлыг дахин ашиглах	Хог хаягдал ангилан ялгаж хаях зориулалттай хогийн савнуудыг тосгон, захиргаа, цайны газар зэрэг шаардлагатай газруудад тавих	Хотхоны зориулалттай сэндвич барилга нь Ажилчдын амрах байр, оффис, хоолны заал заалны гадна талд хог хаягдлыг ангилан ялгах зориулалттайгаар хуванцар, шил, лааз, бусад хатуу болон ахуйн гаралтай хог хаягдлуудыг цуглуулах хогийн бункер суурилуулсан. Хог хаягдал ангилан ялгаж хаях зориулалттай хогийн жижиг савнуудыг уурхайн ажилчдын байр, гал тогоо зэрэгт байрлуулсан.		3,500,000.0
		Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгаж байх	Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр ангилан ялгах хогийн цэгийг тохижуулж, ахуйн хог хаягдлыг Гурвансайхан сумтай байгуулсан гэрээний дагуу зайлуулж байна.		3,600,000.0

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

2	Аюултай хог хаягдал	Хог хаягдал түр хадгалах талбайг нэвчилт явагдахааргүй, ирмэг хөвөө бүхий цементэн суурьтай болгон тохижуулах	Аюултай хог хаягдлыг зориулалтын түр хадгалах цэгт хадгалдаг.	4 820,000.00
		Хуванцар сав, шил, лааз, дугуй, модны хаягдал, автомашины сэлбэг, төмрийн хаягдал, цаасны хаягдал гэх мэт дахин ашиглах, дахин боловсруулах боломжтой хаягдлуудыг нэг дор цуглуулж хуримтлуулах, боломжтой бол хоёрдогч түүхий эд авах цэгт тушаах	Уурхайн үйл ажиллагаа 2025 оноос эхэлж бүтээн байгуулалт, тохижилт ажлууд шат дараалалтай явагдсаар байна. Энгийн хог хаягдлын талбайг нэмэлтээр засаж тохижуулах төсвийг 2025 оны 10-дугаар сард багтаан батлуулж шинэчлэх үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж байна. Энгийн болон ахуйн хог хаягдал зайлуулах гэрээг Гурвансайхан сумын ЗДТГ-тай 2025 оны 02-дугаар сарын 08-ны өдөр байгуулан гэрээний дагуу зайлуулан төлбөрийг төлж барагдуулж байна.	Үйл ажиллагааны зардал
		Хөрс шатах тослох материалаар бохирдсон тохиолдолд бохирдсон хэсгийг ялган авч саармагжуулах	Хөрс шатах тослох материалаар бохирдоогүй байна.	Үйл ажиллагааны зардал
		Хаягдал бохир усыг “Ирвэс Инттрейд” ХХК-ийн худалдаалж буй “Тамир-Эм” био бэлдмэлээр сар тутам ариутгаж бие засах газар луу зайлуулах	Ариутгалын бодисыг шингэн хаягдлын цэг болон гадна ариун цэврийн байгууламжид хийж ариутгаж байна.	Үйл ажиллагааны зардал
		Хэрэглэсэн батарей, принтерийн хор гэх мэт ахуйн аюултай хог хаягдлыг уурхайн талбайд битүүмжлэл сайтай хадгалах	Хэрэглэсэн батарей, принтерийн хор гэх мэт ахуйн аюултай хог хаягдлыг битүүмжлэл хайрцагт цуглуулж хадгалдаг.	Үйл ажиллагааны зардал
Нийт дүн			11,920,000.0	

2025 оны 02 сарын 18 өдөр

Суугаант

№ 04

Нэг. Ерөнхий зүйл

- 1.6. Энэхүү гэрээний гол зорилго нь Гурвансайхан сумын нутаг дэвсгэр дэх ААНБ, Айл өрхийн хог хаягдлын менежментийг сайжлуулах, шинээр хог хаягдлын цэг үүсхээс сэргийлэх, нэгдсэн хогийн цэгийг зохион байгуулалтад оруулах үүнтэй холбогдон гарсан төлбөр тооцооны харилцааг зохицуулахад оршино.
- 1.7. Нэг талаас Байгаль орчны мэргэжилтэн Г.Алтангэрэл, Нөгөө талаас 6117473 тоот регистрийн дугаартай “Билгэх сайхан уул” ХХК –ийн Гүйцэтгэх захирал Ц.Ганзориг нар хог хаягдлыг ил задгай хаяхгүй байх, Б тал нь гаргасан хог хаягдлыг сумын төвийн төвлөрсөн хогийн цэгийн хог хаягдлын менежментийг сайжруулах, хог хаягдлын тухай хууль дүрэм, журмыг хангах.
- 1.8. Энэхүү гэрээг 2025 оны 01 сарын 01–ний өдрөөс 2025 оны 12 сарын 31 -ны өдөр хүртэл хүчин төгөлдөр үйлчилнэ.
- 1.9. Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын 2019 оны 11 сарын 15-ны өдрийн 36 дугаар тогтоолоор баталсан үнийн тарифыг дагаж мөрдөнө.
- 1.10. Гэрээний хугацаа дуусахаас нэг сарын өмнө талууд гэрээ цуцлах санал гаргаагүй бол гэрээг дахин 1 жилээр сунгасанд тооцно.

Зураг 37. Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр ангилан ялгах хогийн цэгийг тохижуулж, ахуйн хог хаягдлыг Гурвансайхан сумтай байгуулсан гэрээ хийсэн байдал

Төлсөн баримт

×

	МОНГОЛЫН ТАТВАРЫН АЛБА
	ТАТВАР ТӨЛСӨН БАРИМТ № - 2250902174423
ТТД / Регистр:	71900699239 / 9033645
Татвар төлөгчийн нэр:	Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын засаг даргын тамгын газар
Татварын төрөл:	01030723 - Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж
Харьяалах татварын алба:	Дундговь / Гурвансайхан
Төлсөн дүн:	1,000,000.00 ₮
Гүйлгээний огноо:	2025-09-29 15:59:05
Гүйлгээний утга:	[2250902174423; null; 8374007; null; null; 89062668; 5570101354; БИЛГЭХ САЙХАН УУЛ];5000 99999;89062668
Татварын данс:	Ду.Гу Хог хаягдлын хураамж - 100080700947
Төлөлтийн хэлбэр:	ХААН банк
	

Хэвлэх

Төлсөн баримт

×

	МОНГОЛЫН ТАТВАРЫН АЛБА
	ТАТВАР ТӨЛСӨН БАРИМТ № - 2250406788074
ТТД / Регистр:	71900699239 / 9033645
Татвар төлөгчийн нэр:	Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын засаг даргын тамгын газар
Татварын төрөл:	01030723 - Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж
Харьяалах татварын алба:	Дундговь / Гурвансайхан
Төлсөн дүн:	1,600,000.00 ₮
Гүйлгээний огноо:	2025-04-30 12:29:11
Гүйлгээний утга:	[2250406788074; null; 8374007; null; null; 89062668; 5570101354; БИЛГЭХ САЙХАН УУЛ];5000 99999;89062668
Татварын данс:	Ду.Гу Хог хаягдлын хураамж - 100080700947
Төлөлтийн хэлбэр:	ХААН банк
	

Хэвлэх

Төлсөн баримт

	МОНГОЛЫН ТАТВАРЫН АЛБА
	ТАТВАР ТӨЛСӨН БАРИМТ № - 2251005056491
ТТД / Регистр:	71900699239 / 9033645
Татвар төлөгчийн нэр:	Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын засаг даргын тамгын газар
Татварын төрөл:	01030723 - Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж
Харьяалах татварын алба:	Дундговь / Гурвансайхан
Төлсөн дүн:	1,000,000.00 ₮
Гүйлгээний огноо:	2025-10-27 17:35:51
Гүйлгээний утга:	[2251005056491; null; 8374007; null; null; 89062668; 5570101354; БИЛГЭХ САЙХАН УУЛ];5000 99999;89062668
Татварын данс:	Ду.Гу Хог хаягдлын хураамж - 100080700947
Төлөлтийн хэлбэр:	ХААН банк
	

Хэвлэх

Зураг 38. Уурхайн түр тосгон ,зам талбайн хажууд байрлуулсан хогийн цэг, төмөр материалаар хийсэн тамхины хогийн цэгийн харагдах байдал

Зураг 39. Хог хаягдлын ангилан ялгах хогийн сав

Сангийн сайдын 2017 оны 12 дугаар сарын
 5-ны өдрийн 347 тоот тушаалын хавсралт

НЭХЭМЖЛЭХ №

ХЭМЖЛЭГЧ: _____ Төлөгч: _____
 йгууллагын нэр: _____ Байгууллагын нэр: _____
 яг: _____ Хаяг: _____
 ас: Факс: _____ шуудан _____ Гэрээний № _____
 анкны нэр _____
 анкны дансны дугаар _____ Нэхэмжилсэн огноо _____
 регистрийн №: _____ Төлбөр хийх хугацаа _____

Гүйлгээний утга	Тоо хэмжээ	Нэгжийн үнэ	Нийт үнэ
Урт - 3.м	1ш	3500.000	2.100.000
Төмөр - 1.НО			Урьдчилсан
орлон - 1.20			80%
			2
		Дүн	
		НӨАТ	
		Нийт дүн	3500.000

Мөнгөний дүн Гурван сая төвөг зурн мяла (үсгээр) болно.
 Дарга
 Хүлээн авсан
 Нягтлан бодогч
 (Тамга) 2023.08.08.

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

ХААН БАНК Огноо/Date: 2025-01-21 12:33:45

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction Information
Журналын /Journal No: 21410097

Системийн огноо/System Date: 2025-12-24 14:27:11

Дт	IBAN/Дансны/Картын дугаар IBAN/Account/Card number 5570101354	Нэр/Name БИЛГЭХ САЙХАН УУЛ	Дүн/Amount 2,100,000.00 MNT	Ханш/Rate 1.00
Кт	Банкны дугаар/Branch No 060000 IBAN/Дансны/Картын дугаар IBAN/Account/Card Number 6025360428	Банкны нэр/Bank Name ХААН БАНК Нэр/Name ХАТАГТАЙ ДОРЖПИАМ САЙХАНЖАРГАЛ	2,100,000.00 MNT	1.00

Гүйлгээний утга/Transaction description:
ЕВ-Билгэх сайхан уул ХХК 6374007 Хогийн сав

Харилцагч танд баярлалав./Thank you to our customers

Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:

Салбар, тооцооны төв/Branch, sub-branch:

Гарын үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

_____ Ой/Year (YYYY) _____ Сар/Month (MM) _____ Өдөр/Day (DD)

ХААН БАНК Огноо/Date: 2025-12-30 10:30:00

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction Information
Журналын /Journal No: 5716599

Системийн огноо/System Date: 2025-12-30 10:28:13

Дт	IBAN/Дансны/Картын дугаар IBAN/Account/Card number 5570101354	Нэр/Name БИЛГЭХ САЙХАН УУЛ	Дүн/Amount 1,400,000.00 MNT	Ханш/Rate 1.00
Кт	Банкны дугаар/Branch No 060000 IBAN/Дансны/Картын дугаар IBAN/Account/Card Number 6025360428	Банкны нэр/Bank Name ХААН БАНК Нэр/Name ХАТАГТАЙ ДОРЖПИАМ САЙХАНЖАРГАЛ	1,400,000.00 MNT	1.00

Гүйлгээний утга/Transaction description:
ЕВ-Билгэх сайхан уул ХХК хогийн сав

Харилцагч танд баярлалав./Thank you to our customers

Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:

Салбар, тооцооны төв/Branch, sub-branch:

Гарын үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

_____ Ой/Year (YYYY) _____ Сар/Month (MM) _____ Өдөр/Day (DD)

Зураг 40. Хогийн сав худалдан авсан баримт

9. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр (ОХШХ) нь “Билгэх сайхан уул” ХХК -аас явуулж байгаа үйл ажиллагаа, хэрэгжүүлж байгаа төсөл нь байгаль орчин, хүний амьдрах орчинд хэрхэн нөлөөлж байгаа, үзүүлж буй нөлөөлөл нь зөвшөөрөгдөх хязгаарт байгаа эсэхийг хянах үзүүлэлтүүдийг тодорхойлж, хэмжих, шинжлэх арга, стандарт, хяналт хийх байршил, давтамж зэргийг бүхэлд нь тусгасан нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний нэг чухал баримт бичиг юм.

Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр нь байгаль орчныг хамгаалан төлөвлөгөөтэй нягт уялдсан бөгөөд байгаль орчныг хамгаалахаар авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээний үр дүнг илэрхийлж, уг авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээ үр ашигтай байгаа эсэхэд үнэлэлт дүгнэлт өгөх, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээнүүдэд юуг анхаарах шаардлагатайг зааж өгнө.

Байгаль орчныг хамгаалах тухай, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай Монгол Улсын хуулиудын дагуу “Билгэх сайхан уул” ХХК батлагдсан арга, аргачлалаар, итгэмжлэгдсэн тоног төхөөрөмжөөр байгаль орчны хяналт шинжилгээний ажлыг явуулах шаардлагатай. Тухайн жилд хийсэн хяналт шинжилгээний үр дүнгүүдийг жил бүрийн 11 дугаар сарын 1-ний дотор холбогдох төрийн захиргааны төв байгууллага /Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам/-д хүргүүлэн хянуулж, дараа оныхоо төлөвлөгөөг батлуулж ажиллах ёстой.

Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрийг бүрэн хэрэгжүүлэх, батлагдсан арга, аргачлалаар дээжлэлт, хэмжилт хийх, холбогдох нарийвчлал, тохиргоог хангасан багаж тоног төхөөрөмжөөр шинжилгээг хийлгэх, үр дүнг шаардагдах нэгжийн системээр гаргах зэрэг бүхий л үйл ажиллагааг “Билгэх сайхан уул” ХХК хариуцах болно. Байгаль орчны хяналт шинжилгээг тус төслийн байгаль орчны хэлтсийн холбогдох ажилтнууд хариуцан гүйцэтгэх бөгөөд шаардлагатай тохиолдолд гаднаас мэргэжлийн байгууллагуудыг татан оролцуулна.

Хүснэгт 9. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэг байршил	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн биелэлт	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг
	1	2	3	4	5
Хөрсөн бүрхэвч					
1	Хөрсний агрохими, хүнд металлууд (Ni, Cd, Pb, Cu, Zn, Cr) Орчны хөрсөн дэх эмгэг төрүүлэгч бактерийн тоо	- Төслийн талбай агрохими, хүнд металл-10 цэг - Хөрсний микробиологийн шинжилгээ-5 цэгт	Хөрсний агрохими, хүнд металл болон хөрсний эрүүл ахуйн дээж тус бүрийг 2025.10.06-ны өдөр авч “Нарт Шуун Консалтинг” ХХК-ийн хөрс судлалын итгэмжлэгдсэн лабораторид шинжлүүлсэн (шинжилгээний үр дүнг хавсралтаар хавсаргав).	50,000.0*33	1,650,000.00

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

			Мөн бид хөрсний агрохимийн дээжийг 2025.06.02-нд авч Дундговь аймгийн УЦУОШГ-аар шинжлүүлж хамтран ажиллаж хөндлөнгийн шинжилгээ хийлгэсэн (шинжилгээний үр дүнг хавсралтаар хавсаргав).		
		-			
Усны чанар					
2	Ерөнхий хими	- Гүний худгийн ус-1 цэг	Уурхайн усны эх үүсвэрээс 2 удаа дээж авч “Нарт Шуун Консалтинг” ХХК-ийн хөрс судлалын итгэмжлэгдсэн лабораторид болон Дундговь аймгийн УЦУОШГ-аар шинжлүүлсэн (шинжилгээний үр дүнг хавсралтаар хавсаргав).	90,000.0	180,000.000
Агаар					
3	NO ₂ , SO ₂ Тоос нийт (PM10, PM2.5)	Төслийн талбайд -3 цэг - Уурхайн карьер орчим - Ажилчдын байр - Технологийн зам	Дундговь аймгийн УЦУОШГ-аар шинжлүүлсэн (шинжилгээний үр дүнг хавсралтаар хавсаргав).	150,000.0	450,000.0
4	Дуу шуугиан хэмжээ	Төслийн талбай орчимд-2 цэг	Уурхайн өөрсдийн эзэмшлийн зөөврийн дуу шуугиан хэмжигч багажаар хэмжилт хийж ажиллаж байна.	Багажны үнэ 2,890,000.000	
Нийт дүн					5,170,000.0

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

“НАРТ ШУУН КОНСАЛТИНГ” ХХК
ХӨРСНИЙ ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИ

Монгол улс, Улаанбаатар хот, Сонгино Хайрхан дүүрэг, 19-р хороо, ҮЭГ, ЗК 17024 Ш/х 10
Утас: (976)-99176123, 99231836
E-mail: nartconsulting@gmail.com

№ 25/10-20/1

Захиалагч: “Дойтын булаг” ХХК
Дээж авсан цэг: Билгэх сайхан уул ХХК, Дундговь аймаг, Гурвансайхан сум
Сорьц авсан огноо: 2025 оны 10 сар 06 өдөр
Шинжилгээ хийсэн огноо: 10 сарын 20
Харилцах утас:

1. ХӨРСНИЙ ХИМИЙН ҮНДСЭН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД

№	Дээж авсан гүн, см	pH	Давс, %	ЦДЧ, ds/m	Ялзмаг, %	CaCO ₃ , %	NO ₃ , мг/100г	Солилцох сууриуд, мг-экв/100 г		Шим тэжээлийн элементүүд, мг/100г	
								Ca ²⁺	Mg ²⁺	P ₂ O ₅	K ₂ O
Дээж 6											
1	0-15	8.77	0.106	0.252	2.56	0.96	0.99	11	16	4.7	18
Дээж 7											
2	0-15	8.40	0.037	0.089	1.26	0.48	0.30	13	5	8.40	0.037
Дээж 8											
3	0-15	8.52	0.063	0.149	1.34	1.12	0.56	9	9	8.52	0.063
Дээж 9											
4	0-15	8.34	0.045	0.106	1.46	0.80	0.38	10	9	3.5	30
Дээж 10											
5	0-15	8.32	0.054	0.129	1.53	1.44	0.47	20	11	2.1	26
Зүсэлт 1											
6	0-13	8.32	0.045	0.106	2.11	0.8	0.37	12	12	4.5	35
7	13-30	8.36	0.042	0.101	1.72	0.8	0.35	11	14	4.52	23
Зүсэлт 2											
8	0-15	8.33	0.037	0.089	1.56	1.28	0.3	11	8	3.96	32
9	15-30	8.31	0.039	0.092	1.39	1.44	0.31	10	9	4.46	31
Зүсэлт 3											
10	0-15	8.28	0.039	0.094	1.67	1.44	0.32	12	9	4.1	44
11	15-30	8.29	0.042	0.099	1.26	1.12	0.35	13	8	4.3	26
Зүсэлт 4											
12	0-10	8.27	0.037	0.089	1.59	0	0.31	12	5	4.82	16
13	10-30	8.22	0.047	0.111	1.43	1.76	0.39	11	8	4.76	11
Зүсэлт 5											
14	0-15	8.22	0.043	0.103	1.37	1.28	0.36	9	7	4.68	6
15	15-30	8.34	0.050	0.12	1.49	1.92	0.43	7	11	5.06	10

2. ХӨРСНИЙ МЕХАНИК БҮРЭЛДЭХҮҮН

№	Дээж авсан гүн, см	Механик ширхэгүүд, % ширхэгийн хэмжээ, мм						
		1-0.25	0.25-0.05	0.05-0.01	0.01-0.005	0.005-0.001	<0.001	<0.01
Дээж 6								
1	0-20	2.6	44.3	28.6	10.2	5.9	8.4	24.5

2025 ОНЫ 10 САРЫН 20 1

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

Дээж 7									
2	0-20	3.6	70.1	13.2	7.2	1.6	4.3	13.1	
Дээж 8									
3	0-20	2.3	62.8	16.5	9.8	2.9	5.7	18.4	
Дээж 9									
4	0-20	3.1	64.7	14.6	7.2	4.6	5.8	17.6	
Дээж 10									
5	0-20	2.9	66.5	13.8	9.1	2.4	5.3	16.8	
Зүсэлт 1									
6	0-13	1.7	61.1	15.3	9.7	5.8	6.4	21.9	
7	13-30	1.9	64.9	14.5	11.3	2.6	4.8	18.7	
Зүсэлт 2									
8	0-15	2.1	63	14.4	10.4	4.9	5.2	20.5	
9	15-30	3.2	65.8	12.9	8.7	5.3	4.1	18.1	
Зүсэлт 3									
10	0-15	4.3	67.0	11.4	7.5	4.6	5.2	17.3	
11	15-30	3.9	64.2	10.8	10.6	3.8	6.7	21.1	
Зүсэлт 4									
12	0-10	5.6	70.3	9.7	7.2	2.3	4.9	14.4	
13	10-30	3.7	71.1	9.8	6.7	3.6	5.1	15.4	
Зүсэлт 5									
14	0-15	0.9	69.6	12.6	10.3	2.9	3.7	16.9	
15	15-30	0.8	59.1	16.5	12.5	4.2	6.9	23.6	

3. ХӨРСНИЙ ЭРҮҮЛ АХУЙН ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ДҮН. ИГР ХӨРСӨНД

№	Дээжний дугаар	Нянгийн тоо	Гэдэсний савханцрын титр (E.coli) MNS 3297:2019			Анаэробын (Cl.perfringens) MNS 3297:2019	
		Шинжилгээний хариу	Шинжилгээний хариу	Бохирдлын зэрэг	Шинжилгээний хариу	Бохирдлын зэрэг	
1	Дээж 1	$5.9 \cdot 10^5$	≥ 0.1	1	≥ 0.1	1	
2	Дээж 2	$4.4 \cdot 10^5$	≥ 0.1	1	≥ 0.1	1	
3	Дээж 3	$3.8 \cdot 10^5$	≥ 0.1	1	≥ 0.1	1	
4	Дээж 4	$6.1 \cdot 10^5$	≥ 0.1	1	≥ 0.1	1	
5	Дээж 5	$4.8 \cdot 10^5$	≥ 0.1	1	≥ 0.1	1	

Нарт ШУҮН Консалтинг ХХК

4. ХӨРСНИЙ ХҮНД МЕТАЛЛЫН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД

Дээж авсан газар, Газар зүйн байршил	Дээж авсан гүн, см	Cr	Pb	Cd	Zn	Cu	Ni
		мг/кг	мг/кг	мг/кг	мг/кг	мг/кг	мг/кг
Дээж 6	0-20	24.5	34.35	41.65	0	66.15	45.7
Дээж 7	0-20	13.1	3.2	16.7	0.0	33.9	13.0
Дээж 8	0-20	18.4	21.9	47.2	0.0	106.3	42.6
Дээж 9	0-20	17.6	40.7	33.4	0.0	54.8	18.4
Дээж 10	0-20	16.8	34.4	36.1	0.0	59.6	26.2
Зүсэлт 1	0-13	9.4	33.4	0.0	56.2	19.9	18.6
	13-30	25.0	22.2	0.0	59.6	21.9	21.8
Зүсэлт 2	0-15	12.5	25.0	0.0	57.3	15.3	17.2
	15-30	12.5	25.0	0.0	41.3	15.5	15.7
Зүсэлт 3	0-15	37.5	22.2	0.0	32.8	10.9	12.9
	15-30	25.0	25.0	0.0	35.0	10.1	16.8
Зүсэлт 4	0-10	12.5	8.4	0.0	27.5	7.8	9.7
	10-30	25.0	25.0	0.0	31.4	12.1	11.5
Зүсэлт 5	0-15	12.5	27.8	0.0	42.5	15.5	15.7
	15-30	28.1	30.6	0.0	52.7	20.4	19.3
Зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ, MNS 5850:2019							
Элсэрхэг хөрс		60	50	1	100	60	60
Шавранцар хөрс		100	70	1.5	150	80	100
Шаварлаг хөрс		150	100	3	300	100	150

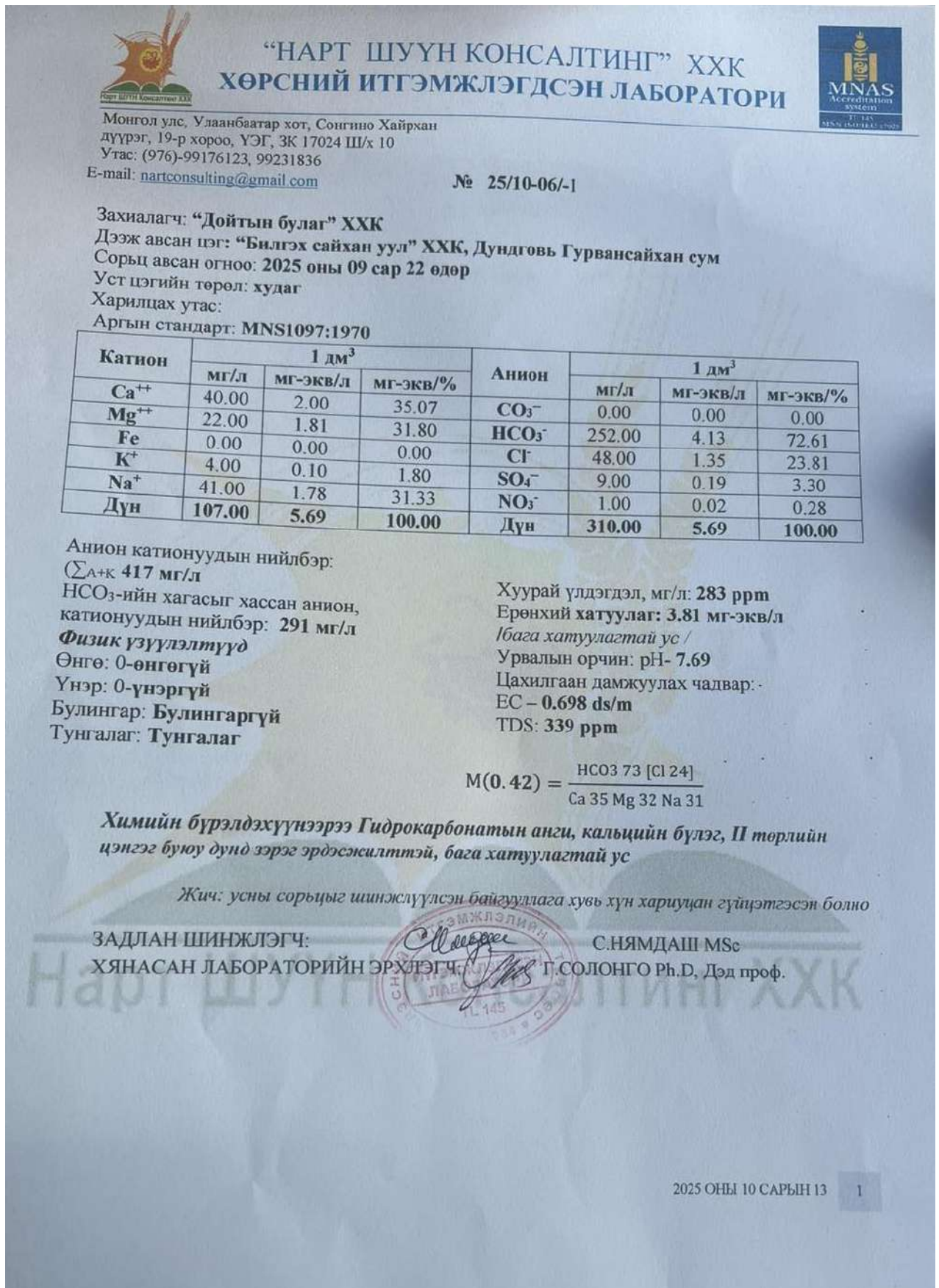
*Харгалзах түвшин * Жич: Энэхүү шинжилгээний хариу нь тухайн цэгийн дээжэнд хамаарна

ЗАДЛАН ШИНЖИЛГЭЭНИЙ АРГЫН СТАНДАРТУУД : (Хөрсний агрохимийн үзүүлэлтүүд MNS3310:1991, MNS ISO10390, Хөрсний механик бүрэлдэхүүн MNS6824:2020, Эрүүл Ахуйн Шинжилгээний Стандарт MNS 5367:2004, MNS6341:2012, Хүнд металлуудыг -хаан дарсанд атом шингээлтийн спектрометрээр MNS ISO 11466:2007)

ЗАДЛАН ШИНЖИЛГЭЭГ ГҮЙЦЭТГЭСЭН: Х.УУГАНЦЭЦЭГ, С.НЯМДАШ
ХЯНАСАН ЛАБОРАТОРИЙН ЭРХЛЭГЧ: Т.СОЛОНГО Ph.D, Дэд профессор

Зураг 41. “Нарт Шуун Консалтинг” ХХК-ийн хөрс судлалын итгэмжлэгдсэн лабораторид шинжлүүлсэн хөрсний шинжилгээний үр дүн

Зураг 42. “Нарт Шуун Консалтинг” ХХК-ийн хөрс судлалын итгэмжлэгдсэн лабораторид шинжлүүлсэн усны шинжилгээний үр дүн

**УС, ЦАГ УУР, ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТӨВ
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ
ЛАБОРАТОРИ**

Дундговь аймаг Сайнцагаан сум 7-р баг бага тойруу 2-200
Утас/Факс: 70592350, 86819335
E-mail хаяг tsaguur@dundgovi.gov.mn

Сорьцын дугаар:w/30

Сорьц авсан газрын нэр, хаяг, утас: БИЛГЭХ САЙХАН УУЛ ХХК
Сорьц авсан хүний нэр, албан тушаал: БОШЛ-ийн техникч М.Баярмаа
Сорьцын тоо, хэмжээ: 2 литр
Сорьцын төрөл: Усны шинжилгээ
Сорьц авсан огноо: 2025.06.03
Лабораторид хүлээж авсан : 2025.06.03
Шинжилгээ эхэлсэн огноо: 2025.06.11
Хэвлэсэн огноо: 2025.06.20
Хуудасны тоо: 1/1

ЛАБОРАТОРИЙН СОРИЛТЫН ДҮН

Тодорхойлсон үзүүлэлт Шинжилгээний арга стандарт		Сорьц авсан цэг	MNS 900:2018
		Ундны ус	Хүлцэх агууламж мг/л
Жинлэгдэх бодис /MNS 6838:2020/	Ж/Б мг/л	2.8	
Перманганатын исэлдэх чанар /MNS 6833:2020/	Гич мг/л	0.6	
Кальцийн ион /MNS ISO 1097:1970/	Ca ²⁺ мг/л	12.5	100
Магний ион /MNS ISO 1097:1970/	Mg ²⁺ мг/л	17.1	30
Аммоний ион /CAЭ 1:2020/	NH ₄ ⁺ мг/л	0.02	1.5
Нийт төмөр /MNS 4430:2005/	Fe мг/л	0.13	0.3
Хлорийн ион /MNS 4424:2005/	Cl мг/л	40.4	350
Сульфатын ион /MNS 6271:2011/	SO ₄ ²⁻ мг/л	128.2	500
Нитритийн ион /MNS 6779:2019/	NO ₂ мг/л	0.003	1.0
Нитратын ион /MNS 6834:2020/	NO ₃ мг/л	2.09	50
Фосфатын ион /MNS ISO 6878:2001/	PO ₄ ³⁻ мг/л	0.033	3.5
Фтор /MNS 6272:2011/	F мг/л	1.14	
Хатуулаг / MNS ISO 1097:1970/	Хатуулаг мг-экв/л	2.03	7
Натри Кали	Na+K мг/л	210.5	
Цахилгаан дамжуулах чанар /MNS ISO 7888:1999/	EC µS/cm ²	952	
Гидрокарбонат MNS 6832:2020	HCO ₃ мг/л	405.2	
Эрдэсжилт MNS ISO 1097:1970	мг/л	813.8	
Орчин MNS ISO 10523:2001	pH	8.34	

Тайлбар : илр-илрээгүй

БАТАЛГААЖУУЛСАН:

УС, ЦАГ УУР, ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТӨВИЙН
ДАРГА /Э.АЗЖАРГАЛ/

ХЯНАСАН:

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ЛАБОРАТОРИЙН
ЭРХЛЭГЧ: /Б.ЯНЖМАА/

ШИНЖИЛГЭЭ ХИЙСЭН:

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ЛАБОРАТОРИЙН
ИНЖЕНЕР: /Э.БУЯНДЭЛГЭР/

Хуулбарлан хэрэглэхийг хориглоно.
Сорилтын дүн нь зөвхөн шинжилсэн сорьцонд хамаарна.

Зураг 43. “УЦУОШГ”-ын Байгаль орчны шинжилгээний лабораторид шинжлүүлсэн хөрсний шинжилгээний үр дүн

**УС, ЦАГ УУР, ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТӨВ
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ
ЛАБОРАТОРИ**

Дундговь аймаг Сайнцагаан сум 7-р баг бага тойруу 2-200
Утас/Факс: 70592350, 86819335
E-mail хаяг tsaguur@dundgovi.gov.mn

Сорьцын дугаар: S/49, S/50, S/51,
Сорьц авсан газрын нэр, хаяг, утас: БИЛГЭХ САЙХАН УУЛ ХХК
Сорьц авсан хүний нэр, албан тушаал: БОШЛабораторийн техникч М.Баярмаа
Сорьцын тоо, хэмжээ: 3, 0.5кг
Сорьцын төрөл: Хөрсний агрохимийн шинжилгээ
Сорьц авсан огноо: 2025.06.02
Лабораторид хүлээж авсан : 2025.06.02
Шинжилгээ эхэлсэн огноо: 2025.06.10
Хэвлэсэн огноо: 2025.06.20
Хуудасны тоо: 1/1
Шинжилгээ гүйцэтгэсэн шинжээчийн код: 01

ЛАБОРАТОРИЙН СОРИЛТЫН ДҮН

Шинжилгээний аргын стандарт		/Хөрсний чанарын үзүүлэлтүүд/ MNS 3310;1991					
Сорьцын дугаар	Сорьц авсан цэг	pH	Ялзмаг %	NO ₃ мг/кг	NH ₄ мг/кг	SO ₄ мг/кг	P ₂ O ₅ мг/кг
S/49	Карьер орчим	8.0	0.60	2.7	15.4	188.8	7.3
S/50	Ажилчдын байр	8.5	0.66	5.7	27.2	168.2	11.8
S/51	Технологийн зам	7.8	0.37	6.5	10.3	153.3	9.1

БАТАЛГААЖУУЛСАН:
УС, ЦАГ УУР, ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТӨВИЙН
ДАРГА /Э.АЗЖАРГАЛ/

ХЯНАСАН:
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ЛАБОРАТОРИЙН
ЭРХЛЭГЧ: /Б.ЯНЖМАА/

ШИНЖИЛГЭЭ ХИЙСЭН:
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ЛАБОРАТОРИЙН
ИНЖЕНЕР: /Э.БУЯНДЭЛГЭР/

Хуулбарлан хэрэглэхийг хориглоно.
Сорилтын дүн нь зөвхөн шинжилсэн сорьцонд хамаарна.

Зураг 44. “УЦУОШГ”-ын Байгаль орчны шинжилгээний лабораторид шинжлүүлсэн усны шинжилгээний үр дүн

**УС, ЦАГ УУР, ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТӨВ
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ
ЛАБОРАТОРИ**

Дундговь аймаг Сайнцагаан сум 7-р баг бага тойруу 2-200
Утас/Факс: 70592350, 88819335
E-mail хаяг tsaqaar@dundgov.gov.mn

Сорьцын дугаар: A/54, A/55, A/56,
Сорьц авсан газрын нэр, хаяг, утас: БИЛГЭХ САЙХАН УУЛ ХХК
Сорьц авсан хүний нэр, албан тушаал: БОШЛ-ийн техникч М.Баярмаа
Сорьцын тоо, хэмжээ: 3
Сорьцын төрөл: Агаарын чанарын шинжилгээ
Сорьц авсан огноо: 2025.06.02
Лабораторид хүлээж авсан : 2025.06.02
Шинжилгээ эхэлсэн огноо: 2025.06.03
Хэвлэсэн огноо: 2025.06.20
Хуудасны тоо: 1/1

ЛАБОРАТОРИЙН СОРИЛТЫН ДҮН

№	Сорьц авсан цэг	SO ₂ мг/м ³	NO ₂ мг/м ³
A/54	Карьер орчим	0.011	0.028
A/55	Ажилчдын байр орчим	0.013	0.033
A/56	Технологийн зам	0.014	0.038
Шинжилгээний аргын стандарт		MNS 0017-2-5-12:2021	MNS 0017-2-5-11:2021
MNS 4585:2016 Хүлцэх хэм хэмжээ		0.450мг/м³	0.20 мг/м³

БАТАЛГААЖУУЛСАН:

УС, ЦАГ УУР, ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТӨВИЙН
ДАРГА /Э.АЗЖАРГАЛ/

ХЯНАСАН:

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ЛАБОРАТОРИЙН
ЭРХЛЭГЧ: /Б.ЯНЖМАА/

ШИНЖИЛГЭЭ ХИЙСЭН:

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ЛАБОРАТОРИЙН
ИНЖЕНЕР: /Э.БУЯНДЭЛГЭР/

Хуулбарлан хэрэглэхийг хориглоно.
Сорилтын дүн нь зөвхөн шинжилсэн сорьцонд хамаарна.

Зураг 45. “УЦУОШГ”-ын Байгаль орчны шинжилгээний лабораторид шинжлүүлсэн агаарын шинжилгээний үр дүн

**УС, ЦАГ УУР, ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТӨВ
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ
ЛАБОРАТОРИ**

Дундговь аймаг Сайнцагаан сум 7-р баг бага тойруу 2-200
Утас/Факс: 70592350, 88819335
E-mail хаяг tsaguur@dundgov.gov.mn

Сорьцын дугаар: Т/54, Т/55, Т/56,
Сорьц авсан газрын нэр, хаяг, утас: БИЛГЭХ САЙХАН УУЛ ХХК
Сорьц авсан хүний нэр, албан тушаал: БОШЛ-ийн техникч М.Баярмаа
Сорьцын тоо, хэмжээ: 3
Сорьцын төрөл: Нийт тоос /20 минутын дундаж/
Сорьц авсан огноо: 2025.06.02
Лабораторид хүлээж авсан : 2025.06.02
Шинжилгээ эхэлсэн огноо: 2025.06.03
Хэвлэсэн огноо: 2025.06.20
Хуудасны тоо: 1/1

ЛАБОРАТОРИЙН СОРИЛТЫН ДҮН

№	Сорьц авсан цэг	Нийт тоос мг/м ³
Т/54	Карьер орчим	0.037
Т/55	Ажилчдын байр орчим	0.029
Т/56	Технологийн зам	0.033
MNS 4585:2016 Хүлцэх хэм хэмжээ		0.500мг/м³

БАТАЛГААЖУУЛСАН:

УС, ЦАГ УУР, ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТӨВИЙН
ДАРГА /Э.АЗЖАРГАЛ/

ХЯНАСАН:

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ЛАБОРАТОРИЙН
ЭРХЛЭГЧ: /Б.ЯНЖМАА/

ШИНЖИЛГЭЭ ХИЙСЭН:

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ЛАБОРАТОРИЙН
ИНЖЕНЕР: /Э.БУЯНДЭЛГЭР/

Хуулбарлан хэрэглэхийг хориглоно.
Сорилтын дүн нь зөвхөн шинжилсэн сорьцонд хамаарна.

Зураг 46. “УЦУОШТ”-ын Байгаль орчны шинжилгээний лабораторид шинжлүүлсэн агаарын шинжилгээний үр дүн

10. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төслийн үйл ажиллагааны туршид байгаль орчинд хамгийн бага сөрөг нөлөөгүй үйл ажиллагаа явуулах үүрэг хүлээж, мэргэжлийн боловсон хүчнээс бүрдсэн байгаль орчны асуудал хариуцсан байгаль орчны алба байгуулах ба төслөөс үзүүлж байгаа сөрөг нөлөөллүүдийг бууруулах, арилгах, байгаль орчныг хамгаалах арга хэмжээ авч ажиллах боловч төслийн удирдлагын хэмжээнд онцгойлон анхаарч хэрэгжүүлэх арга хэмжээнүүд байна.

Хүснэгт 10. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

№	2025 онд хэрэгжүүлэх БОМТ-ийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний төлөвлөсөн ажлууд	2025 онд хэрэгжүүлсэн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний биелэлт
1	Орон нутгаас тавьсан санал хүсэлтийг харилцан тохиролцож шийдвэрлэж байх	<ul style="list-style-type: none"> - Нийгмийн хариуцлагын хүрээнд уурхайн ажиллах хүчнийг сум орон нутгаас бүрдүүлж байна. Багийн хэмжээнд гар аргаар ангилах ялгах цехэд 20 ажиллаж байгаа бол Дундговь аймгийн 20 гаруй хүн ажиллаж байна. Нийт ажилчдын 80 гаруй хувь нь Дундговь аймгийн иргэд байна. - Орон нутгийн иргэдийн орлогыг нэмэгдүүлэх нөгөөтээгүүр уурхайн ажилчдыг эрүүл хоол хүнсээр хангахаар мал мах худалдан авалтыг малчин өрхүүдээс нийлүүлж байна. <p>Бог- 30-40 ширхэг Бод- 3-5 Ширхэг Мөн аймгийн төвөөс мах худалдан авалт тогтмол хийдэг.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Гурвансайхан сумын ЗДТГ-ын газарт албаны хэрэгцээнд машин бэлэглэсэн. - Билгэх уулын тахилгад их насны морийг байлж 150 хүүхдэд гарын бэлэг өгсөн. - Байгаль орчныг хамгаалах, уул уурхай ашиглах, үйлдвэр байгуулахтай холбогдсон, дэд бүтцийг хөгжүүлэх, ажлын байр нэмэгдүүлэх, хандиь тусламж өгөх чиглэлээр хамтран ажиллах 2025 оны 04-пүгээр сарын 10-ны өдөр №ДУЗДТГУУ2025041001 тоот гэрээг байгуулж гэрээт үүргээр хүлээсэн мөнгөн зардлыг бүрэн шилжүүлж санд төвлөрүүлсэн.

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

		<ul style="list-style-type: none"> - Нэр бүхий 5 айлын хүсэлтийг хүлээн авч бууц түрж засаж асгаж өгч тусалсан. - Сумын ЗДТГ болон иргэдийн хүсэлтийн дагуу сумын хогийн цэг түр зассан. - Нэр бүхий 2 иргэнд худаг гаргаж тохижуулж өгсөн.
2	Газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааг эрх бүхий байгууллагаар гүйцэтгүүлэх (5 жилд 1 удаа).	MV-022839 тоот тусгай зөвшөөрөлтэй тусгай зөвшөөрлийн дугаартай 727.92 га талбайтай уул уурхайн зориулалттай газрын Газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааны ажил хийлгэхээр 2025 оны 09-дүгээр сарын 09-ний өдрийн ХББ/25/08 тоот гэрээг Дойтын булаг ХХК-тай байгуулан хийлгэсэн байна.
3	Эвдэгдсэн талбайн хэмжээг мэргэжлийн эрх бүхий байгууллагаар хэмжүүлэх	Уулын ажлын төлөвлөгөөнд тусгагдсан.
4	Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль Байгаль хамгаалахад орон нутгийн иргэдийн оролцоог идэвхжүүлэх, уулзалт зөвлөгөөг зохион байгуулах, тэдний санал зөвлөмжийг БОХТ-г хэрэгжүүлэх ажилд тусгах	Орон нутгийн менежер сум орон нутагт тогтмол ажиллаж компани болон орон нутгийн хамтын ажиллагаанд анхаарч санал хүсэлтийг ойр давтамжтай авч шийдвэрлэхэд анхаарч ажилласан.
5	Байгаль хамгаалах талаар хийсэн ажлын жил бүрийн тайланг БОУАӨЯ –нд хүргэж өгөх.	Байгаль хамгаалах талаар хийсэн ажлын жил бүрийн тайланг БОУАӨ–нд хүргэж ажиллаж байна.
Нийт дүн		-

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ, УУРХАЙ АШИГЛАХ, ҮЙЛДВЭР БАЙГУУЛАХТАЙ ХОЛБОГДСОН ДЭД БҮТЦИЙГ ХӨГЖҮҮЛЭХ, АЖЛЫН БАЙР НЭМЭГДҮҮЛЭХ, ХАНДИВ, ТУСЛАМЖ ӨГӨХ ЧИГЛЭЛЭЭР ХАМТРАН АЖИЛЛАХ ГЭРЭЭ

2025 оны 04 дүгээр сарын 10-ны өдөр

№ДУЗДТГУУ2025041001

Мандалговь хот

Энэхүү гэрээг нэг талаас Дундговь аймгийг төлөөлж Дундговь аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын дарга Б.Лхагвабаатар, ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбай хамаарах Гурвансайхан сумыг төлөөлж Гурвансайхан сумын Засаг дарга Б.Энхтуяа /цаашид А тал гэх/, нөгөө талаас “Билгэх сайхан уул” ХХК РД:8374007 /цаашид Б тал гэх/- ийг төлөөлж гүйцэтгэх захирал Ц.Ганзориг нар дараах нөхцөлөөр харилцан тохиролцож 2025 оны 04 дүгээр сарын 10-ны өдөр байгуулав.

НЭГ. НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

- 1.1 Энэхүү гэрээ нь Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт Ашигт малтмалын тухай хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомжийн дагуу олгосон тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч байгаль орчныг хамгаалах, уурхай ашиглах, үйлдвэр байгуулах, төслийн бүтээн байгуулалттай холбоотой дэд бүтцийг хөгжүүлэх, ажлын байрыг нэмэгдүүлэх, орон нутгийн хөгжилд дэмжлэг үзүүлэх, орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгийг нэмэгдүүлэх, уул уурхайн олборлолт, боловсруулах үйлдвэрийн үйл ажиллагааг тогтвортой, хэвийн явуулах асуудлаар орон нутгийн захиргааны байгууллагатай хамтран ажиллахтай холбоотой харилцааг зохицуулна.
- 1.2 Б тал нь аймаг, орон нутгийн байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх, орон нутгийн иргэдийн амьдрах орчныг сайжруулах, ажлын байр нэмэгдүүлэх, орон нутгийн жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих, дэд бүтцийг хөгжүүлэхэд бодитой хувь нэмэр оруулах төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд хамтран ажиллана.
- 1.3 Энэхүү гэрээ нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Байгаль орчныг хамгаалах тухай, Газрын тухай, Газрын хэвлийн тухай хууль, Ашигт малтмалын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1 дэх заалт, 42 дугаар зүйлийн 42.1 дэх заалт, 9 дүгээр зүйлийн 9.1.10 дахь хэсэг, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.9 дэх заалт, Төсвийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.4 дэх заалт, Засгийн газрын 2016 оны 179-р тогтоол, болон бусад хууль, тогтоомжийн хүрээнд явагдана.

Зураг 47. Малчин өрхийн бууц техникээр түрж өгсөн

Зураг 48. Малчин өрхийн бууц техникээр түрж өгсөн

Зураг 49. Сумын хогийн цэгийг түр цэгцлэх ажил

Зураг 50. Билгэх уулын тахилгад их нас байлсан

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан 2025 он

ТЕХНИКИЙН ТОДОРХОЙЛОЛТ Technical specifications		MGL		ГЭРЧИЛГЭЭ ОЛГОСОН БАЙГУУЛЛАГА Certificate issuing authority	
Улсын дугаар Registration plate number	6406УНВ	Хөдөлгүүрийн дугаар Engine number		Бүртгэлийн ажилтан Registration officer	Г. За Уяар
Марк, загвар Make, model	Daewoo.LESTAR-laster	Үйлдвэрлэсэн он Year of manufacture	2013	Тэмдэг Stamp	
Ангилал, хөдөлгүүрийн багтаамж Category, engine displacement	3900, D, Евро	Импортолсон огноо Date of importation	2020-03-17	Гарын үсэг Signature	
Бүх жин Gross vehicle weight	6318 кг, Ө жин 4530 кг	Өнгө Color	Шар	Он.....сар.....өдөр YYYY.....MM.....DD	
Даац, суудлын тоо Loading capacity, number of seats	1788 кг, 25	Тэнхлэгийн тоо Axes		Тусгай тэмдэглэл Additional note	АЯЛАЛЫН
Төрөл Type	Хотын/хот орчмын	Улсын бүртгэлийн дугаарын өнгө Color registration plate number			
Зориулалт Vehicle designation	Автобус	Өмчлөгч Owner	ЕВРО ТРЭЙВЕЛ ХХК		
Арлын дугаар Chassis number	KL5FD41VDDU000:13	Хаяг Address	УБ СБД 01 Чингисийн өргөн чөлөө бизнес газар 605		
Бүхээгийн дугаар Cabin number		№	03881868		

11. ОРОЛЦОГЧ, СОНИРХОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ, ХЭЛЭЛЦҮҮЛЭХ

Оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах, хэлэлцүүлэх. Хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл нь Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт хэрэгжих тул төслийн үйл ажиллагааны тайлан, мэдээг хамгийн их сонирхогч, оролцогч талууд нь эдгээр дүүргийн удирдлагууд, ард иргэд, оршин суугчид болно. Тиймээс сонирхогчид болон оролцогч талуудад хүргэх мэдээллийг тэдгээрийн сонирхолд нийцсэн хэлбэрээр бэлтгэж, хэлэлцүүлэх, танилцуулах арга хэмжээг хийх шаардлагатай.

Хүснэгт 11. БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах, хэлэлцүүлэх хуваарь

№	БОХТ-ний биелэлтийг тайлагнах төлөвлөгөө	Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийг бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөөний биелэлт
1	Байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайланг хэвлэмэл хэлбэрээр 2025 оны 11-р сарын 01-ны өдөр хүргүүлсэн.
2	Байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч, орон нутгийн байцаагч, Бүх шатны засаг дарга, байгаль орчны төрийн бус байгууллага	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайланг хэвлэмэл хэлбэрээр 2025 оны 11-р сарын 01-ны өдөр хүргүүлсэн.
3	Төслийн ажилчид ба орон нутгийн иргэдэд	Төслийн ажилчид болон орон нутгийн иргэдэд танилцуулж санал хүсэлтийг тухай бүр сонсож үйл ажиллагаанд тусгаж байна.
Нийт дүн		-

12. ДҮГНЭЛТ

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн 2025 онд хэрэгжүүлсэн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлангийн үр дүнд бид дараах дүгнэлтийг хийж байна. Үүнд:

- 2025 онд хэрэгжүүлсэн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайланг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10 дугаар сарын 29 – ний өдрийн А/618 тоот тушаалын хавсралт Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журмын 1 дүгээр хавсралтад заасан аргачлалын дагуу боловсруулав;
- “Билгэх сайхан уул” ХХК нь 2025 онд хэрэгжүүлсэн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтэд нийт 187,230,000 төгрөг зарцуулсан байна.

ХАВСРАЈТ

МОНГОЛ УЛСЫН АЖ ҮЙЛДВЭР,
ЭРДЭС БАЯЛГИЙН ЯАМ
УЛСЫН КОМИССЫН АКТ

2025 оны 03 дугаар сарын 21

Дугаар 25/03

Улаанбаатар хот

“БИЛГЭХ САЙХАН УУЛ” ХХК-ийн эзэмшиж
буй MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй
“Гурван хүлэгт” нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил аргаар
ашиглах уурхайг байнгын ашиглалтад хүлээн авах тухай

НЭГ. ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

- 1.1. Уурхай, уулын үйлдвэрийн нэр, байршил, хүчин чадал, ашигт малтмалын төрөл, хөрөнгө оруулалт, ажиллагсдын тоо
 - Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй “Гурван хүлэгт” нэртэй хайлуур жоншны ил уурхай;
 - Хүчин чадал: 120.0 мян.тн;
 - Ажлын байр: Нийт 45 хүн;
 - Хөрөнгө оруулалтын хэмжээ: Төслийн нийт хөрөнгө оруулалтын хэмжээ 4.4 тэрбум төгрөг;
 - Ашиглалтын хугацаа: 4 жил;
 - Улс, орон нутгийн төсөвт: Төслийн хугацаанд 10.5 тэрбум төгрөг.
- 1.2. Эзэмшигч байгууллага, аж ахуйн нэгж: “БИЛГЭХ САЙХАН УУЛ” ХХК
- 1.3. Төслийн техник, эдийн засгийн үндэслэлийг боловсруулсан байгууллага, аж ахуйн нэгжийн нэр: “ГРИЙН МАЙНИНГ ПЛАН” ХХК
- 1.4. Туслан гүйцэтгэгч: “Далайн хувь хишиг” ХХК
- 1.5. Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн сайдын 2025 оны 01 дүгээр сарын 27-ны өдрийн А/19 дүгээр тушаал “Уурхай, уулын болон баяжуулах үйлдвэрийг ашиглалтад хүлээн авах журам”-ын 1 дүгээр зүйлийн 1.5 дахь заалтыг үндэслэн тус яамны Төрийн нарийн бичгийн даргын удирдамжаар томилогдсон Улсын комисс “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн эзэмшиж буй MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй “Гурван хүлэгт” нэртэй хайлуур жоншны ил уурхайг ашиглалтад хүлээлгэн өгөх тухай 2025 оны 02 дугаар сарын 12-ны өдрийн 25/02 дугаар албан хүсэлтийн дагуу 2025 оны 03 дугаар сарын 21-ний өдөр тус компанийн уурхайд ажиллаж, холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу олборлолтын үйл ажиллагаа явуулахад шаардлагатай бүрдүүлбэл зохих бичиг баримтын бүрдэлтэй танилцав.

ХОЁР. ШИЙДВЭР

2.1. Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй “Гурван хүлэгт” нэртэй хайлуур жоншны ил уурхайн үйл ажиллагаа, холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу олборлолтын үйл ажиллагаа явуулахад шаардлагатай бүрдүүлбэл зохих бичиг баримтын бүрдэлтэй танилцаад Улсын комиссоос **ШИЙДВЭРЛЭСЭН НЬ:**

2.1.1. “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутаг орших Гурван хүлэгт нэртэй хайлуур жоншны ил уурхай нь Ашигт малтмалын тухай хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.4 дэх хэсэг, Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн сайдын 2025 оны А/19 дүгээр тушаалаар баталсан “Уурхай, уулын болон баяжуулах үйлдвэрийг ашиглалтад хүлээн авах журам”-ын 2.2-т заасныг бүрэн хангаж, байнгын ашиглалтад хүлээлгэн өгөх бэлтгэл ажлыг хангасан гэж үзэв.

2.1.2. Ил уурхайн үйл ажиллагааг 2025 оны 03 дугаар сарын 21-ний өдрөөс эхлүүлэхийг “Билгэх сайхан уул” ХХК /гүйцэтгэх захирал Ц.Ганзориг/-д зөвшөөрөв.

2.2. Улсын комиссоос өгсөн зөвлөмжийг хэрэгжүүлж ажиллахыг “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн удирдлагад чиглэл болгов.

ГУРАВ. УЛСЫН КОМИССЫН ЗӨВЛӨМЖ

- 3.1. Ашигт малтмалын тухай хуульд заасан ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн нийтлэг үүргийг хэрэгжүүлэн мөрдлөг болгон ажиллах;
- 3.2. Уурхайн ажлын байрны онцлогт тохирсон хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн дүрэм, журам заавруудыг боловсруулж, мөрдлөг болгон ажиллаж, хөдөлмөр, хамгааллын өдөр тутмын болон сар, улирлын давтан зааварчилгааг өгч ажиллах;
- 3.3. Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн сайд, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2019 оны А/231, А/368 дугаар тушаалаар баталсан “Ил уурхайн аюулгүй ажиллагааны дүрэм”-ийг мөрдөж ажиллах;
- 3.4. Байгаль орчны нарийвчилсан үнэлгээнд туссан мэргэжлийн байгууллагаас өгсөн зөвлөмжийг мөрдлөг болгон ажиллах;
- 3.5. Төслийн агаар мандал болон хүн, амьтан ургамалд үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх цогц арга хэмжээг хэрэгжүүлэх, тоосжилтыг бууруулах;
- 3.6. Төрийн хяналт шалгалтын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.2 дахь хэсэг, 13 дугаар зүйлийн 13.1 дэх хэсэг, Засгийн газрын 2011 оны 311 дүгээр тогтоолоор батлагдсан Аж ахуйн нэгж байгууллагын үйл ажиллагаанд дотоод хяналт шалгалтыг зохион байгуулах нийтлэг журмын дагуу дотоод хяналт шалгалтын нэгж, ажилтныг томилон ажиллуулах, *дотоод хяналт шалгалт зохион байгуулах журмыг батлуулан үйл ажиллагаандаа мөрдөх, Аж ахуйн нэгж,*

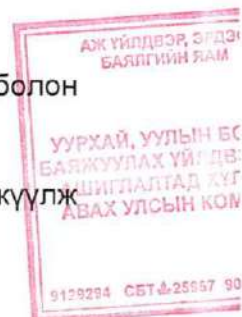
АЖ ҮЙЛДВЭР, ЭГД
БАЯЛГИЙН ЯАМ

УУРХАЙ, УУЛЫН Б
АЖУУЛАХ ҮЙЛДЭ
АШИГЛАЛТАД ХҮ
АВАХ УЛСЫН КОМ

20294 СЕТ-25957 99

байгууллагын үйл ажиллагаанд хийгдсэн хяналт шалгалтын талаар бүртгэл хөтөлж, мэдээллийн сан бүрдүүлж/ ажиллах;

- 3.7. *Маркшейдерийн хэмжилтийн ажлын тайлан, нөөцийн блок нээсэн, хаасан актыг сайтар хөтлөх /Уул уурхай хүнд үйлдвэрийн сайдын 2018.02.05 өдрийн А/20 дугаар тушаалын 9.11 заасны дагуу Ашиглалтын блокийг нээх, хаахдаа акт үйлдэж хайгуулын ажлаар тогтоосон нөөцийн хэмжээ батлагдсан, дутсан, үлдсэн, илүү гарсан эсэх, тэдгээрийн шалтгааны талаар тодорхой тайлбар бичиж нөөцийн баланс гаргах үедээ төрийн захиргааны байгууллагад ирүүлнэ/;*
- 3.8. *Ашигт малтмалын тухай хуулийн 35.5 /тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь ашигт малтмалын нөөцийг бүрэн ашиглах үүрэг хүлээх бөгөөд зөвхөн ашиг олох зорилгоор түүнийг сорчлон ашиглахыг хориглоно/-д заасныг хэрэгжүүлж ажиллах;*
- 3.9. *Улсын төсвийн хөрөнгөөр хийгдсэн хайгуулын ажлын нөхөн төлбөрийн гэрээг байгуулж, төлбөрийг төлж дуусгах;*
- 3.10. *Уурхай болон зам талбайд /ил уурхайн аюулгүй ажиллагааны дүрмийн 19, 20, 29 дүгээр заалтууын дагуу/ тэмдэг тэмдэглэгээнүүд, зааварчилгааг байршуулах;*
- 3.11. *Шав тэмдэг, булангийн цэгүүдийг бетонон суурьтай болгож, фото зургаар /Уул уурхай хүнд үйлдвэрийн сайдын 2023 оны 01 дүгээр сарын 13 өдрийн А/11 тоот тушаалаар батлагдсан техникийн шаардлагын дагуу/, /Монгол улсын яамны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.2 дахь хэсэг, Төрийн хяналт шалгалтын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.2.1 заалт, Ашигт малтмалын тухай хуулийн 36 дугаар зүйлийн 36.1 дэх хэсэг/ баталгаажуулах;*
- 3.12. *Хөдөлмөрийн хуулийн хэрэгжилтийг хангаж ажиллах;*
- 3.13. *Тэрбум мод үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд аймаг, сумын нутагт мод тарих, арчлах, уулын ажлын төлөвлөгөө, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусган, биелэлтийг ханган ажиллах;*
- 3.14. *Шимт хөрсний овоолгын хадгалалт, арчилгааг хийх;*
- 3.15. *Уурхайн гадаад тээврийн замын маршрутыг нутгийн захиргааны байгууллагатай харилцан тохиролцож шийдвэрлэх;*
- 3.16. *Орон нутагтай газар, ус ашиглах гэрээг байгуулах;*
- 3.17. *Орон нутагтай энгийн болон аюултай хог хаягдлын гэрээ байгуулах, энгийн болон аюултай хог хаягдлын цэг байгуулах;*
- 3.18. *Үерээс хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөг боловсруулж, хэрэгжүүлж ажиллах.*

КОМИССЫН БҮРЭЛДЭХҮҮН:

Дарга:

Ц.Өнөрнасан, Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн яамны Геологи, уул уурхайн бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газрын ахлах шинжээч;

Нарийн бичгийн дарга:

[Signature]

Х.Наран-Эрдэнэ, Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн яамны Геологи, уул уурхайн бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газрын шинжээч;

Гишүүд

Ц.Жаргалнэмэх, Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн яамны Хүрээлэн буй орчны бодлогын хэрэгжилтийн газрын ахлах шинжээч;

Л.Цэвээнравдан, Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн яамны Салбарын хяналтын газрын Улсын ахлах байцаагч;

П.Золзаяа, Ашигт малтмал, газрын тосны газрын Хайгуул, ашиглалтын газрын Уул уурхайн хэлтсийн мэргэжилтэн.

МV-022839 ДУГААРТАЙ АШИГЛАЛТЫН ТУСГАЙ
ЗӨВШӨӨРЛИЙН ТАЛБАЙН ХИЛИЙГ ТОГТООЖ,
БАЙНГЫН ШАВ ТЭМДЭГ ТАВЬСАН
АЖЛЫН ТАЙЛАН

Байршил: Дундговь аймгийн Гурвансайхан сум

Планшетийн дугаар: L-48-94

Захиалагч: "Билгэх Сайхан Уул" ХХК

Захирал..... /Ц.Ганзориг /
(Нэр, гарын үсэг, тэмдэг)

Гүйцэтгэгч: "Ордгеод" ХХК

Захирал..... /Б.Дашбаатар /
(Нэр, гарын үсэг, тэмдэг)

Хянасан: Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн яамны

салбарын хяналтын газрын дарга,

салбарын улсын ерөнхий байцаагч: /Д.Даваадорж/
(Нэр, гарын үсэг, тэмдэг)

Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн яамны

салбарын хяналтын газрын улсын

ахлах байцаагч:

/..... /Г.Амарсайхан/
(Нэр, гарын үсэг, тэмдэг)

2025 ОН

ГАРЧИГ

1. ЕРӨНХИЙ ХЭСЭГ	2
2. БАЙРЛАЛ БОЛОН ӨНДРИЙН СҮЛЖЭЭ БАЙГУУЛСАН ТУХАЙ	2
3. АШИГЛАЛТЫН ТАЛБАЙН ХИЛ ХЯЗГААРЫН ЭРГЭЛТИЙН ЦЭГҮҮДИЙН СОЛБИЦОЛ ТОДОРХОЙЛОХ АЖИЛ	
4. ТАЛБАЙН ХИЛ ХЯЗГААРЫН ЭРГЭЛТИЙН ЦЭГҮҮДИЙГ ГАЗАРТ БЭХЛЭЖ ТЭМДЭГЛЭСЭН НЬ	4
5. ХҮЛЭЭЛГЭН ӨГСӨН МАТЕРИАЛ	4
6. ХАВСРАЛТУУД	5

Хавсралт -1 Тулгуур цэгийн байршлын схем

Хавсралт -2 Геодезийн байнгын цэг тэмдэгтийн хувийн хэрэг

Хавсралт -3 Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөлтэй

Хавсралт -4 Багаж, тоног төхөөрөмжийн техникийн үзүүлэлт

Хавсралт -5 Багаж баталгаажуулалтын гэрчилгээний хуулбар

Хавсралт-6 Гүйцэтгэгч компаний гэрчилгээ, тусгай зөвшөөрлийн хуулбар

Хавсралт-7 Ашигт малтмал ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн хуулбар

1.ЕРӨНХИЙ ХЭСЭГ

“Билгэх Сайхан Уул” ХХК-ийн Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших Билгэх 3 газарт орших ашиглалтын MV-022839 тоот тусгай зөвшөөрөлтэй 727.92 га талбайн уурхайн шав тэмдэгийг тодорхойлж газарт буулгах ажлыг “Ордгеод” ХХК-наас 2025 оны 02-р сарын 07-оос 2025 оны 02-р сарын 10–ны хооронд хийж гүйцэтгэв.

Дээрхи талбайд хамгийн ойр байрлах Монгол улсын GPS сүлжээний G020 цэгт тулгуурлан уурхайн талбайн хил хязгаарын эргэлтийн шавын нийт 6 цэгийг газар дээр нь суулгаж, хэмжилтийн ажлыг хийж гүйцэтгэв. Хэмжилтийн ажлыг дараахь дүрэм зааврыг баримтлан хийлээ.

- 1:500 - 1:5000-ны масштабтай байр зүйн зураглалын ажлын заавар
- 1:500 - 1:5000-ны байр зүйн зураглалын таних тэмдэг
- Геодезийн цэг тэмдэгт байгуулах ажлын заавар
- Полигонометрийн сүлжээг тэгшитгэн бодох заавар

Уг геодезийн хэмжилтийн ажлыг дараахь байрлал, өндрийн системд хийж гүйцэтгэв.

1. Референц эллипсоид	-	WGS-84
2. Координатын систем	-	UTM
3. Өндрийн систем	-	Балтийн тэнгис

2. БАЙРЛАЛ БОЛОН ӨНДРИЙН СҮЛЖЭЭ БАЙГУУЛСАН ТУХАЙ

Уурхайн ашиглалтын талбайн хил хязгаарын эргэлтийн цэгийг тодорхойлох ажилд зориулж GPS ашиглан RTK хэмжэлтээр /G020 / хатуу цэгийн ашиглан өгөгдлөөр зураглалын 2-р зэргийн сүлжээний нарийвчлал, технологийн даалгавар баримтлан байгууллаа.

Сүлжээний хэмжилтийг шинээр суулгаж бэхэлсэн цэгүүдэд дээр Хятадын CHCNAV фирмийн 2 долгионы i50 маркын 2 иж бүрдэл багажаар хийж гүйцэтгэлээ.Хэмжилт эхлэхээс өмнө багажны тохируулгыг зааврын дагуу хийсэн.

Геодези зурагзүйн үйлдвэрлэл, үйлчилгээний Ордгеод ХХК

Хаяг: БГ/Д. 22-р хороо Рич зочид буудал 1 тоот Утас: 8982-0889

Сүлжээний цэгүүд болон шав тэмдэг газар шилжүүлсэн ажлын схемийг Хавсралт-1 д үзүүлэв.

Цэгийн дугаар	WGS84		UTM Zone 48		Өндөр
	Өргөрөг	Уртраг	N_UTM	E_UTM	Н
G020	45°31'33"2459	107°2'33"4550	5043403.433	659510.106	1164.654
Түр цэг1	45°25'28"3810	106°50'55"3880	5031776.665	644626.941	1277.515

2. АШИГЛАЛТЫН ТАЛБАЙН ХИЛ ХЯЗГААРЫН ЭРГЭЛТ-ИЙН ЦЭГҮҮДИЙН СОЛБИЦОЛ ТОДОРХОЙЛОХ АЖИЛ
3. Уурхайн ашиглалтын талбайн хил хязгаарын эргэлтийн цэгүүдийг Хятад улсын CHCNAV фирмийн хоёр долгионы STATIC, KINEMATIC, RTK горимд ажилладаг өндөр нарийвчлалын GPS i50 -ийн 2 хүлээн авагчийг ашиглаж RTK горимд хийж гүйцэтгэв.
4. Дээрх хүлээн авагчууд нь цэгийн байрлал өндрийг 30 секундын хугацаанд тодорхойлдог ба цэгийн байрлал өндрийг тодорхойлох нарийвчлал нь :
5. Байрлал тодорхойлох алдаа 1мм – 5 мм гэсэн техникийн үндсэн үзүүлэлттэй байдаг ба энэ нь тухайн ажлын шаардлагыг бүрэн хангаж байна. Хээрийн хэмжилтийн анхан шатны боловсруулалтыг CHCNAV i50 GPS-ийн Landstar болон DELL маркийн зөөврийн компьютер дээр AutoCAD Land Development Desktop 2i программаар хийж боловсруулалтыг хийж гүйцэтгэв.
6. Ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй талбайн эргэлтийн цэгүүдийн солбицолыг доорх хүснэгтээр үзүүлэв.

3. АШИГЛАЛТЫН ТАЛБАЙН ХИЛ ХЯЗГААРЫН ЭРГЭЛТ-ИЙН ЦЭГҮҮДИЙН СОЛБИЦОЛ ТОДОРХОЙЛОХ АЖИЛ

ШАВ ТЭМДГИЙН ЖАГСААЛТ

Д /д	Шав тэмдгийн дугаар	Тусгай зөвшөөрлийн булангийн цэгийн солбицол				Газар дээр хийсэн хэмжилтийн солбицол	
		Газар зүйн солбицол		Тэгш өнцгийн солбицол		N_UTM	E_UTM
		Уртраг	Өргөрөг	N_UTM	E_UTM		
1	022839-1	106°50'41.46"	45°25'45"	5032282.569	644312.506	5032282.568	644312.507
2	022839-2	106°50'41.46"	45°24'48.49"	5030538.689	644352.516	5030538.692	644352.512
3	022839-3	106°47'12.28"	45°25'8.61"	5031056.934	639792.201	5031056.932	639792.199
4	022839-4	106°46'21.41"	45°25'27.36"	5031611.086	638673.897	5031611.088	638673.899
5	022839-5	106°46'21.41"	45°25'34.28"	5031824.635	638669.189	5031824.635	638669.189
6	022839-6	106°47'6.53"	45°25'45"	5032177.143	639642.306	5032177.142	639642.309

4. ТАЛБАЙН ХИЛ ХЯЗГААРЫН ЭРГЭЛТИЙН ЦЭГҮҮДИЙГ ГАЗАРТ БЭХЛЭЖ ТЭМДЭГЛЭСЭН НЬ

Уурхайн эдэлбэр газрын эргэлтийн цэгүүдийг газар дээр нь тэмдэглэж бэхлэхийн тулд 1.2 метрийн өндөртэй цэг бэлтгэв. Мөн 20х30см-ийн хэмжээтэй 2.5мм-ийн зузаантай төмөр листийг эргэлтийн цэгүүдийн пайз болгон ашиглахаар бэлтгэж, пайзыг 40 мм-ийн диаметртэй төмөр хоолойд гагнаж мөн газраас 0.6 метр цухуйлган ил гаргаж байрлуулсан. Пайзыг хар өнгөөр будаж, дээр ашигт малтмалын лицензийн дугаар болон эргэлтийн цэгүүдийн дугаарыг цагаан өнгөөр бичиж пайз бэхлэгдсэн цэгийг газрын гүнд 60см-т суулгав.

Уурхайн эргэлтийн шав тэмдэгийн цэгүүдийн хэмжээсийн тойм болон түүний загварын фото зургийн загварыг хавсралт 3-д үзүүлэв.

5. ХҮЛЭЭЛГЭН ӨГСӨН МАТЕРИАЛ

Уурхайн ашиглалтын талбайн эргэлтийн цэгүүдийг газар дээр тэмдэглэж бэхэлсэн ажил гүйцэтгэсний дараа захиалагчид дараах материалуудыг хүлээлгэж өгөв.

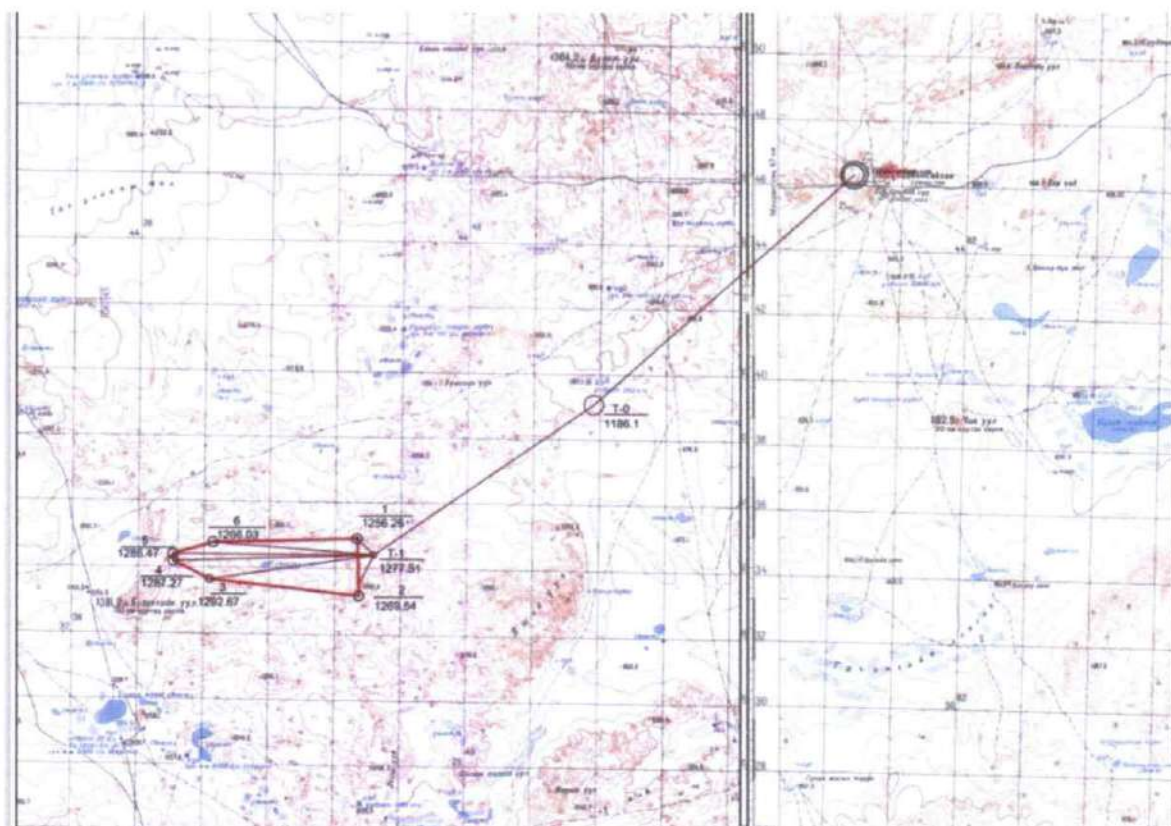
Үүнд:

1. Нэгдсэн тайлан 3 хувь хэвлэж өгөх

ХАВСРАЛТУУД

Хавсралт-1

ШАВ ТЭМДЭГ ГАЗАРТ ШИЛЖҮҮЛСЭН ХЭМЖИЛТИЙН БҮДҮҮВЧ

Геодези зурагзүйн үйлдвэрлэл, үйлчилгээний Ордгеод ХХК

Хаяг: БГД. 22-р хороо Рич зочид буудал I тоот Утас: 8982-0889

АШИГЛАЛТЫН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ТАЛБАЙН
ХИЛИЙН БУЛАНГИЙН ЦЭГИЙН СОЛБИЛЦОЛЫГ
ГАЗАР ДЭЭР БАЙГУУЛСАН АКТ

2025 оны 02 сарын 09 өдөр

Дундговь аймаг Гурвансайхан,
сум "Билгэх3"-ын уурхай

1. Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч: **"Билгэх Сайхан Уул "**
2. Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөлийн дугаар: **MV-022839**
3. Тусгай зөвшөөрлийн талбайн хилийн булангийн цэгийн солбилцолуудыг тогтоож, байнгын шав тэмдэг тавьсан аж ахуйн нэгжийн нэр: **" Ордгеод "ХХК**
4. Хэмжилт хийсэн аж ахуйн нэгжийн тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээний дугаар:
ТЗ 2023/03/31/013
5. Хэмжилт хийхэд ашигласан геодезийн тулгуур цэгийн нэр, дугаар: **Гурвансайхан ГХГЗЗГ- G020**
6. Хэмжилт хийсэн багажны мэдээлэл: **CHCNAV i50 2ш**
- 7.Тусгай зөвшөөрлийн талбайн хилийн булангийн цэг, шав тэмдгийн тоо: **6**

ХҮЛЭЭН АВСАН: /Ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч/-ийг төлөөлж:

Геологич

ХҮЛЭЭЛГЭН ӨГСӨН:

/Хэмжилт хийсэн компани/-ийг төлөөлж:

Инженер

Бат-Эрдэнэ

Г. Бат-Эрдэнэ

Хавсралт -2

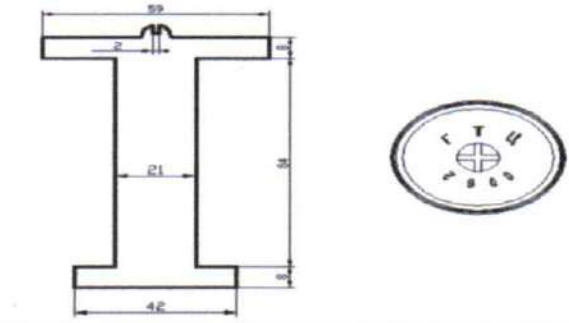
ГЕОДЕЗИЙН БАЙНГЫН ЦЭГ ТЭМДЭГТИЙН ХУВИЙН ХЭРЭГ

1	Цэгийн нэр	G020	2	Төвийн дугаар	ГХГЗЗГ- G020
3	Трапедийн дугаар (1:100000)	L-48-94	4	Сүлжээний төрөл	GPS
5	Байршил (аймаг, сум, дүүрэг, хороо)	Дундговь аймаг, Гурвансайхан сум			
6	Координат	B=45.5259016593342	L=107.0426264002882	X=5043403.433	Y= 659510.106

7. Цэгийн фото зураг

<p>Холоос</p> 	<p>Ойроос</p>
--	---

8. Байршлын тухай тэмдэглэл: Сумын төвийн баруун урд тал дээр оршино

<p>9. Байршлын тойм зураг</p> 	<p>10. Төв цэгийн хэлбэр</p>
---	---

Геодези зурагзүйн үйлдвэрлэл, үйлчилгээний Ордгеод ХХК

Хаяг: БГД, 22-р хороо Рич зочид буудал I тоот Утас: 8982-0889

11. (а) Судалгаа б. Шинээр суулгасан (өмнөх дугаарыг дугуйлна)	12. Огноо: 2025.02.08
13. Хувийн хэрэг хөтөлсөн:	Инженер Г.Бат-Эрдэнэ (албан тушаал, нэр)
14. Байгууллага:	"Ордгеод" ХХК

MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй талбайн эргэлтийн цэгүүд

Хавсралт-3

1. Цэгийн нэр	022839-1	2.	Трапецийн дугаар		L-48-94
3. Тэгш өнцөгт солбицол(U TM48)	5032282.569	644312.506	4.Газарзүйн солбицол	45°25'45"	104° 27' 00"

5. Цэгийн өнгөт гэрэл зураг

6. Ойроос авсан байдал

7. Холоос авсан байдал

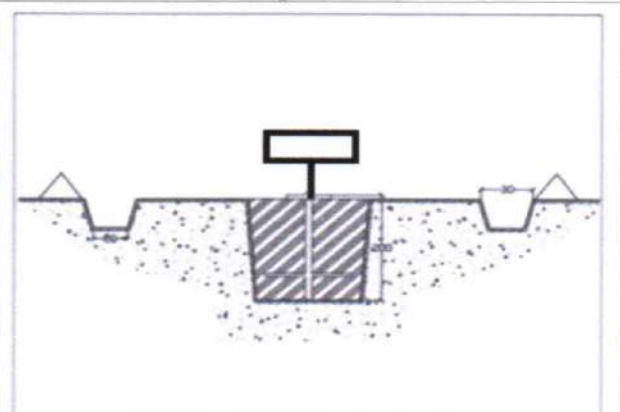

8.Цэг, тэмдэгтийн байршлын тухай тэмдэглэл: Билгэх уулын баруун урд довцог дээр байрлана.

9. Байршлын тойм зураг

10. Төв цэгийн хэлбэр

1. Хувийн хэрэг хөтөлсөн:

Албан тушаалын нэр, гарын үсэг

Огноо

Инженер Г.Бат-Эрдэнэ

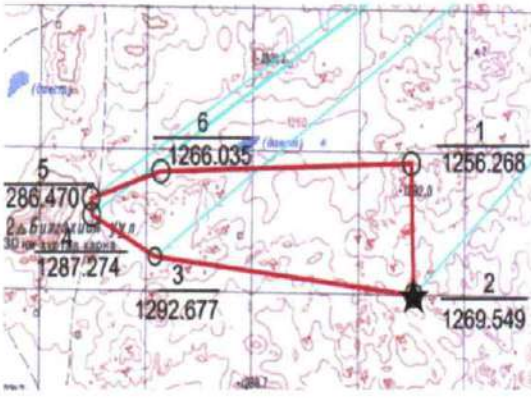
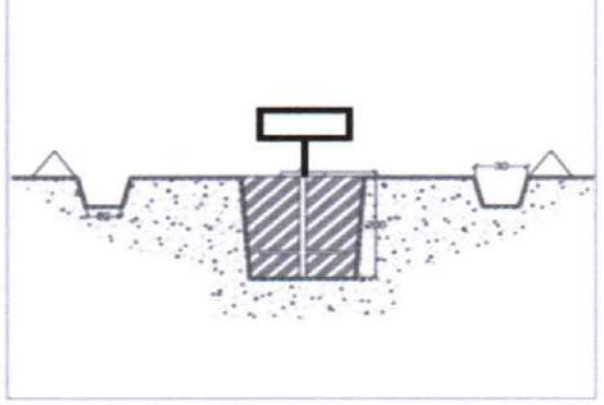
2025.02.08

Геодези зурагзүйн үйлдвэрлэл, үйлчилгээний Ордгеод ХХК

Хаяг: БГД. 22-р хороо Рич зочид буудал 1 тоот Утас: 8982-0889

MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй талбайн эргэлтийн цэгүүд

Хавсралт-3

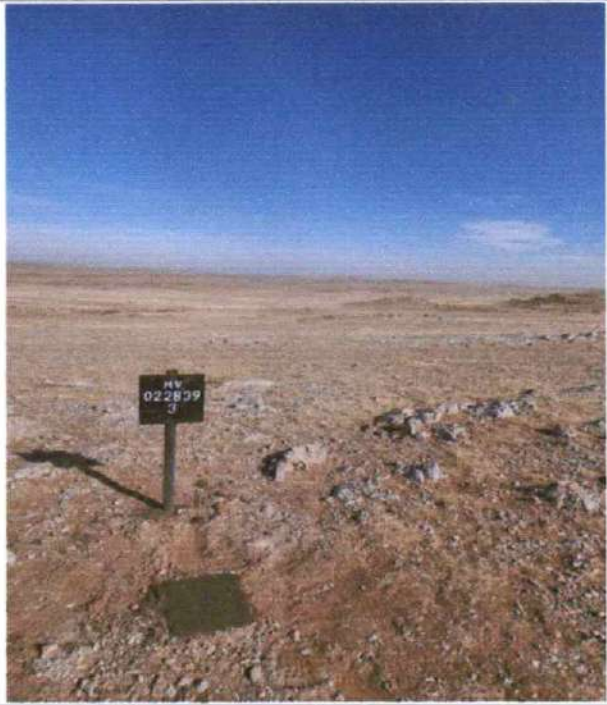

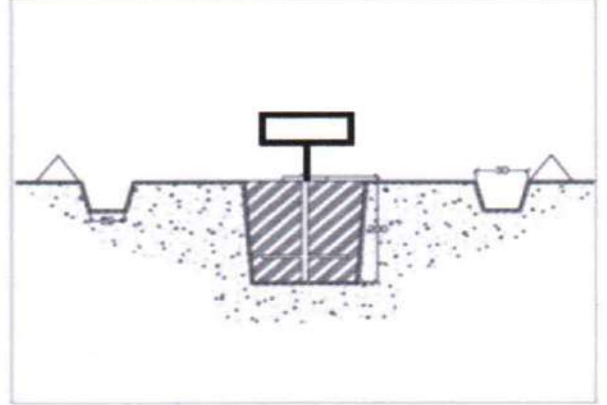
1.	Цэгийн нэр	022839-2	2.	Трапецийн дугаар		L-48-94
3.	Тэгш өнцөгт солбицол(U TM48)	5030538.689	644352.516	4.Газарзүйн солбицол	45°24'48.49"	106°50'41.46"
5. Цэгийн өнгөт гэрэл зураг						
6. Ойроос авсан байдал			7. Холоос авсан байдал			
						
8. Цэг, тэмдэгтийн байршлын тухай тэмдэглэл Билгэх уулын баруун урд довцог дээр байрлана.						
9. Байршлын тойм зураг			10. Төв цэгийн хэлбэр			
						
1. Хувийн хэрэг хөтөлсөн:						
Албан гушаалын нэр, гарын үсэг			Инженер Г.Бат-Эрдэнэ			
Огноо			2025.02.08			

Геодези зурагзүйн үйлдвэрлэл, үйлчилгээний Ордгеод ХХК

Хаяг: БГД, 22-р хороо Рич зочид буудал 1 тоот Утас: 8982-0889

MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй талбайн эргэлтийн цэгүүд

Хавсралт-3

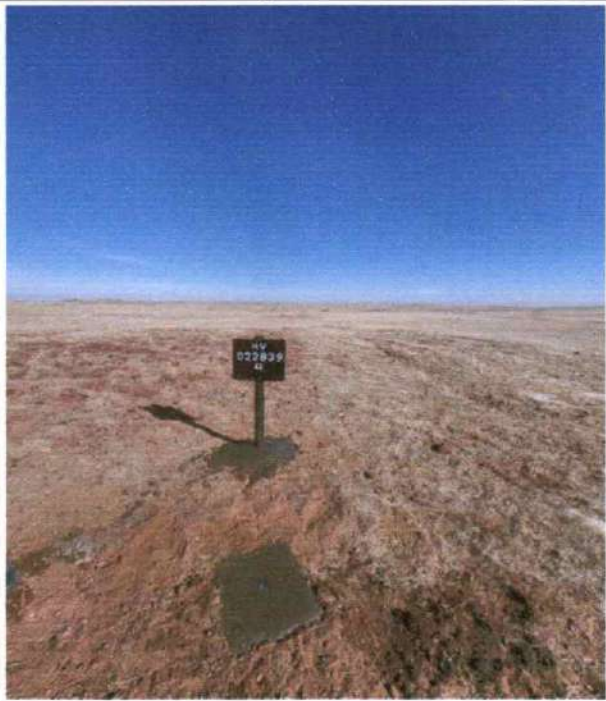

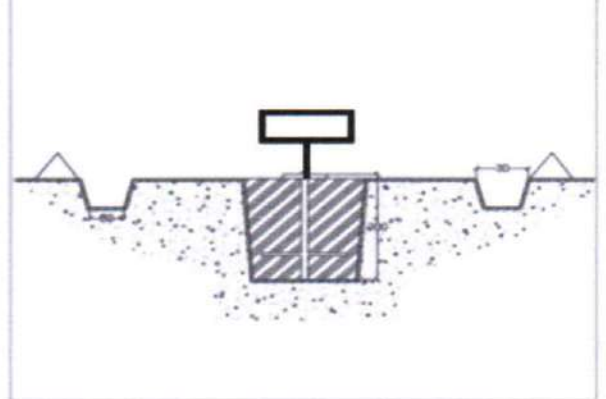
1.	Цэгийн нэр	022839-3	2.	Трапецийн дугаар		L-48-94
3.	Тэгш өнцөгт солбицол(U TM48)	5031056.934	639792.201	4.Газарзүйн солбицол	45°25'8.61"	106°47'12.28"
5. Цэгийн өнгөт гэрэл зураг						
6. Ойроос авсан байдал			7. Холоос авсан байдал			
						
8. Цэг, тэмдэгтийн байршлын тухай тэмдэглэл Билгэх уулын баруун урд довцог дээр байрлана.						
9. Байршлын тойм зураг			10. Төв цэгийн хэлбэр			
						
1. Хувийн хэрэг хөтөлсөн:						
Албан тушаалын нэр, гарын үсэг			Инженер Г.Бат-Эрдэнэ			
Огноо			2025.02.08			

Геодези зурагзүйн үйлдвэрлэл, үйлчилгээний Ордгеод ХХК

Хаяг: БГД, 22-р хороо Рич зочид буудал 1 тоот Утас: 8982-0889

MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй талбайн эргэлтийн цэгүүд

Хавсралт-3

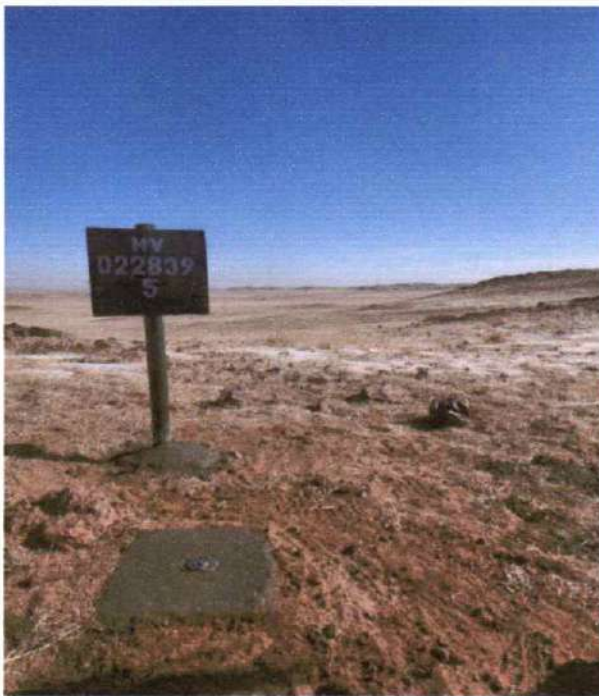

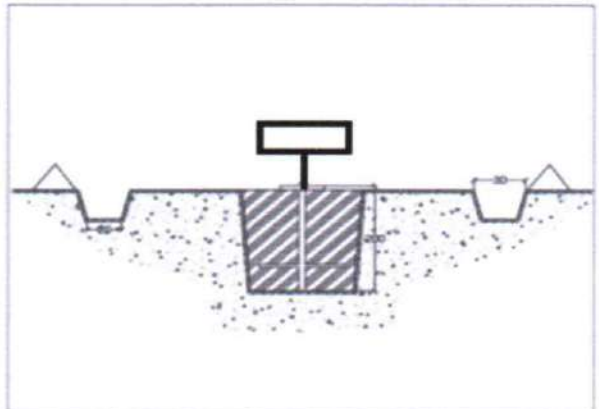
1.	Цэгийн нэр	022839-4	2.	Трапецийн дугаар		L-48-94
3.	Тэгш өнцөгт солбицол(U TM48)	5031611.086	638673.897	4.Газарзүйн солбицол	45°25'27.36"	106°46'21.41"
5. Цэгийн өнгөт гэрэл зураг						
6. Ойроос авсан байдал				7. Холоос авсан байдал		
						
8. Цэг, тэмдэгтийн байршлын тухай тэмдэглэл Билгэх уулын баруун урд довцог дээр байрлана.						
9. Байршлын тойм зураг				10. Төв цэгийн хэлбэр		
						
1. Хувийн хэрэг хөтөлсөн:						
Албан тушаалын нэр, гарын үсэг				Инженер Г.Бат-Эрдэнэ		
Огноо				2025.02.08		

Геодези зурагзүйн үйлдвэрлэл, үйлчилгээний Ордгеод ХХК

Хаяг: БГД. 22-р хороо Рич зочид буудал 1 тоот Утас: 8982-0889

MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй талбайн эргэлтийн цэгүүд

Хавсралт-3

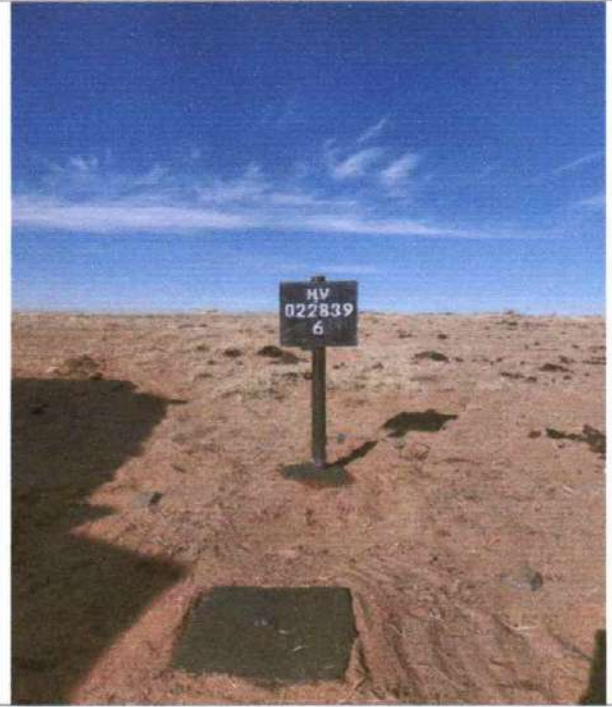

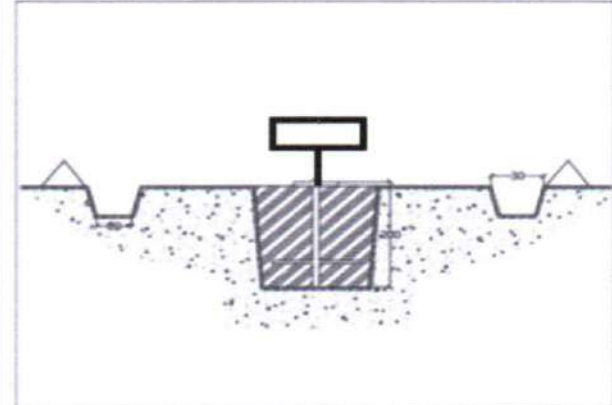
1.	Цэгийн нэр	022839-5	2.	Трапецийн дугаар		L-48-94
3.	Тэгш өнцөгт солбицол(U TM48)	5031824.635	638669.189	4.Газарзүйн солбицол	45°25'34.28"	106°46'21.41"
5. Цэгийн өнгөт гэрэл зураг						
6. Ойроос авсан байдал			7. Холоос авсан байдал			
						
8. Цэг, тэмдэгтийн байршлын тухай тэмдэглэл Билгэх уулын баруун урд довцог дээр байрлана.						
9. Байршлын тойм зураг			10. Төв цэгийн хэлбэр			
						
1. Хувийн хэрэг хөтөлсөн:						
Албан тушаалын нэр, гарын үсэг			Инженер Г.Бат-Эрдэнэ			
Огноо			2025.02.08			

Геодези зурагзүйн үйлдвэрлэл, үйлчилгээний Ордгеод ХХК

Хаяг: БГД, 22-р хороо Рич зочид буудал 1 тоот Утас: 8982-0889

MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй талбайн эргэлтийн цэгүүд

Хавсралт-3

1.	Цэгийн нэр	022839-6	2.	Трапецийн дугаар		L-48-94
3.	Тэгш өнцөгт солбицол(U TM48)	5032177.143	639642.306	4.Газарзүйн солбицол	45°25'45"	106°47'6.53"
5. Цэгийн өнгөт гэрэл зураг						
6. Ойроос авсан байдал			7. Холоос авсан байдал			
						
8. Цэг, тэмдэгтийн байршлын тухай тэмдэглэл Билгэх уулын баруун урд довцог дээр байрлана.						
9. Байршлын тойм зураг			10. Төв цэгийн хэлбэр			
						
1. Хувийн хэрэг хөтөлсөн:						
Албан тушаалын нэр, гарын үсэг			Инженер Г.Бат-Эрдэнэ			
Огноо			2025.02.08			

Геодези зурагзүйн үйлдвэрлэл, үйлчилгээний Ордгеод ХХК

Хаяг: БГД, 22-р хороо Рич зочид буудал I тоот Утас: 8982-0889

Хавсралт-4

СНСNAV i50 GPS-ийн хүлээн авагчийн техникийн үндсэн үзүүлэлтүүд

-Static горимын хэмжилтийн үед:

Хэвтээ байрлалыг 2.5mm+1ppm,
Босоо байрлалыг 5mm+1ppm

- Real Time Kinematic горимын хэмжилтийн үед:
- Хиймэл дагуулаас авах сигнал
- GPS: 12xL1, 12xL2
- Хүлээн авагчийн санах ой
- Ажиллах температур
- Жин
- Хэмжээ

Хэвтээ байрлалыг 5mm+1ppm,
Босоо байрлалыг 10mm+2ppm
24 сувгаар

64 Mb
-300C-ээс +600C
1.4кг
200мм X 85 мм

Багаж баталгаажуулалтын хуулбар

Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг
ГАЗАР ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ, ГЕОДЕЗИ, ЗУРАГ ЗҮЙН ЕРӨНХИЙ ГАЗАР
ГЕОДЕЗИЙН ХЭМЖИЛ ЗҮЙН ЛАБОРАТОРИ
ГЭРЧИЛГЭЭ № 0029528

Иргэн Д.Өлзийсайхан _____ -д
(байгууллагын нэр)

ашиглагдаж байгаа _____ CHCNAV i50 _____ маркийн
3634838 _____ $\pm 3.0\text{mm} + 0.5\text{ppm}$
_____ хувийн дугаартай _____ $\pm 5.0\text{mm} + 0.5\text{ppm}$

нарийвчлалтай _____ 2 долгионы GNSS-ийн хүлээн авагч _____
(багажны нэр)

багажийг 20 25 оны 03 -р сарын 20 өдрийг
хүртэл үйлдвэрлэлд хэрэглэхийг зөвшөөрөн.

Лабораторийн эрхлэл _____
Хэмжил зүйн мэргэжилтэн _____

20 24 оны 03 -р сарын 20 өдөр

Геодези зурагзүйн үйлдвэрлэл, үйлчилгээний Ордгеод ХХК

Хаяг: БГД, 22-р хороо Рич зочид буудал 1 тоот Утас: 8982-0889

**Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг
ГАЗАР ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ, ГЕОДЕЗИ, ЗУРАГ ЗҮЙН ЕРӨНХИЙ ГАЗАР**

ГЕОДЕЗИЙН ХЭМЖИЛ ЗҮЙН ЛАБОРАТОРИ

ГЭРЧИЛГЭЭ № 0029529

Иргэн Д.Өлзийсайхан _____ -Д
(байгууллагын нэр)

ашиглагдаж байгаа _____ **CHCNAV i50** _____ **маркийн,**
3634837 _____ **±3.0mm+0.5ppm**
_____ хувийн дугаартай _____ **±5.0mm+0.5ppm**

нарийвчлалтай _____ **2 долгионы GNSS-ийн хүлээн авагч** _____
(багажны нэр)

багажийг 20 ²⁵ оны ⁰³ -р сарын ²⁰ өдрийг

хүртэл үйлдвэрлэл хэрэглэхийг зовшооров.

Лабораторийн эрхлэгч _____
Хэмжил зүйн мэргэжилтэн _____ **Б. Нердэл**

24 ⁰³ оны ²⁰ -р сарын _____ өдөр

Гүйцэтгэгч компанийн гэрчилгээ, тусгай зөвшөөрлийн хуулбар

УБ-2

Монгол Улсын Засгийн газрын
2004 оны 20 дугаар тогтоолоор батлах

МОНГОЛ УЛС
УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ГЭРЧИЛГЭЭ

0000121103

2006.06.27
/ Бүртгэсэн он, сар, өдөр /

9011017060
/ Улсын бүртгэлийн дугаар /

2581337
/ Регистрийн дугаар /

Ордгод Хягаарлагдмал хариуцлагатай компани
/ Хуулийн этгээдийн нэр, хариуцлагын хэлбэр /

Дүрэм
/ Үүсэн байгуулах баримт бичиг /

Шийдвэр 01 2000.02.26
/ шийдвэрийн нэр / / дугаар / / он, сар, өдөр /

7490 Геодезийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээ /2016.05.13-2019.05.13 /
/ код / / Үндсэн эрхлэх үйл ажиллагааны чиглэл /

Хугацаагүй 1 44,371.30
/ хугацаа / / ашиггүйн тоо / / өөрийн хөрөнгийн хэмжээ, мянган төгрөгөөр /

Улаанбаатар, Баянгол, 10-р хороо, Зүүн наран 18, 49 тоот, Утас1: 99100526, Утас2: , Факс:
/ хуулийн этгээдийн албан ёсны хаяг /

БҮРТГЭЛИЙН ГАЗАР

Улсын бүртгэл, статистикийн ерөнхий газрын Хуулийн этгээдийн бүртгэлийн газар
/ бүртгэсэн байгууллагын нэр /

Гэрчилгээ дахин олгосон 2016 он 5 сар 26 өдөр

Геодези зурагзүйн үйлдвэрлэл, үйлчилгээний Ордгод ХХК

Хаяг: БГД, 22-р хороо Рич зочид буудал 1 тоот Утас: 8982-0889

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын Билгэх3 нэртэй газарт байрлах "Ордгеод" ХХК-н түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын хайгуулын MV-022839 тоот тусгай зөвшөөрөл бүхий талбайн булангийн цэгүүдийг тавьсан ажлын тайлан

Геодези зурагзүйн үйлдвэрлэл, үйлчилгээний Ордгеод ХХК

Хаяг: БГД. 22-р хороо Рич зочид буудал 1 тоот Утас: 8982-0889

18

АШИГТ МАЛТМАЛ, ГАЗРЫН ТОСНЫ ГАЗАР

АШИГТ МАЛТМАЛ АШИГЛАЛТЫН ТУСГАЙ

ЗӨВШӨӨРӨЛ

Дугаар MV-022839

Ашигт малтмалын тухай хуулийн 26 дугаар зүйлийг үндэслэн

Дундговь аймаг /хот/-ийн

Гурвансайхан сум /дүүрэг/-ын

Билгэх-3 нэртэй газарт орших

727.92 гектар талбай бүхий уурхайн талбайд

хуульд заасан нөхцөл, шаардлагын дагуу ашигт малтмал ашиглахыг

зөвшөөрч улсын бүртгэлийн 8374007 тоот регистртэй

"Билгэх сайхан уул" ХХК -д

энэхүү тусгай зөвшөөрлийг 2054.12.11 луустал

хугацаагаар олгов.

Тусгай зөвшөөрөл хавсралтгүй бол хүчингүй.

КАДАСТРЫН ХЭЛТЭСИЙН
ДАРГА

М.ЭНХТУЛГА

2024 оны 12 дугаар сарын 11-ний өдөр

Улаанбаатар хот

0000769

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын Билгэх3 нэртэй газарт байрлах "Ордгеод" ХХК-н түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын хайгуулын MV-022839 тоот тусгай зөвшөөрөл бүхий талбайн булангийн цэгүүдийг тавьсан ажлын тайлан

**ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ГЭРЧИЛГЭЭНИЙ
2 ДУГААР ХАВСРАЛТ**

MV-022839

Тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээгүй бол хүчингүй.

Дэс дугаар	Тусгай зөвшөөрөлд орох өөрчлөлтийн үндэслэл	Хүчин төгөлдөр талбайн хэмжээ /га/	Хасагдах талбайн хэмжээ /га/	Тусгай зөвшөөрлийн талбайн солбицлууд, огноо, гарын үсэг, тэмдэг		
				#	Уртраг	Өргөрөг
001-NM	<ul style="list-style-type: none"> Ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг анх олгосон 2024.12.11 	727.92 Га	0 Га	1	106° 50' 41.46"	45° 25' 45"
				2	106° 50' 41.46"	45° 24' 48.49"
				3	106° 47' 12.28"	45° 25' 8.61"
				4	106° 46' 21.41"	45° 25' 27.36"
				5	106° 46' 21.41"	45° 25' 34.28"
				6	106° 47' 6.53"	45° 25' 45"

3
 Д.Мягмарсүрэн
 АМУ
 2024.12.11

Геодези зурагзүйн үйлдвэрлэл, үйлчилгээний Ордгеод ХХК

Хаяг: БГД, 22-р хороо Рич зочид буудал 1 тоот Утас: 8982-0889

**ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ГЭРЧИЛГЭЭНИЙ
1 ДҮГЭЭР ХАВСРАЛТ**

MV-022839

Тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээгүй бол хүчингүй.

Дэс дугаар	Тусгай зөвшөөрөлд орох өөрчлөлтийн үндэслэл	Огноо, гарын үсэг, тэмдэг
001-NM	<ul style="list-style-type: none">Баталсан: Ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл олгосон 2024.12.11, дуусах хугацаа 2054.12.11Тусгай зөвшөөрлийн 1 дахь/дэх жилийн төлбөрийг төлөвКадастрын хэлтсийн даргын 2024.12.09-ний/ны 571 дугаартай шийдвэр	<p>5 АНГТ КАДАСТРЫН ХЭЛТЭС 2024.12.11</p>

ДОЙТЫН БУЛАГ ХХК

**ГАЗРЫН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ, ЧАНАРЫН
ЗАХИАЛГАТ ХЯНАН БАТАЛГААНЫ
ТАЙЛАН**

**Улаанбаатар
2025 он**

ДОЙТЫН БУЛАГ ХХК

ЗАХИАЛАГЧ: “БИЛГЭХ САЙХАН УУЛ” ХХК

ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН ГУРВАНСАЙХАН СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ
“БИЛГЭХ САЙХАН УУЛ” ХХК-ИЙН MV-022839 ТООТ ТУСГАЙ
ЗӨВШӨӨРӨЛТЭЙ ТАЛБАЙН ГАЗРЫН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ, ЧАНАРЫН
ЗАХИАЛГАТ ХЯНАН БАТАЛГААНЫ ТАЙЛАН

ГҮЙЦЭТГЭГЧ: “ДОЙТЫН БУЛАГ” ХХК

Гүйцэтгэх захирал:

Б.Ууганбаяр

Газрын кадастрын инженер:

Э. Нямдорж

Газар зохион байгуулагч:

Э. Гүрханд

GIS Инженер:

Э. Мягмар-Отгон

Хөрс судлаач:

Б. Гантулга

Ургамал судлаач:

О. Батсайхан

2025 Он

ГАРЧИГ

БҮЛЭГ 1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	4
БҮЛЭГ 2. ҮНДЭСЛЭЛ	7
2.1. Судалгааны ажлын зорилго, зорилт	7
БҮЛЭГ 3. СУДАЛГААНЫ АЖЛЫН АРГАЗҮЙ	8
3.1. Судалгааны арга зүй	8
БҮЛЭГ 4. БАЙГАЛЬ НУТАГ ДЭВСГЭРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ.....	10
4.1. Төслийн талбайн байршил	10
4.2. Физик газарзүйн нөхцөл.....	13
4.2.1. Төслийн талбайн физик газарзүйн нөхцөл	13
4.3. Уур амьсгал.....	17
4.4. Ус зүй.....	19
4.4.1. Гадаргын ус.....	19
4.4.2. Газрын доорх ус.....	21
4.5. Хөрсөн бүрхэвч, ан амьтан	23
4.6. Ургамлан нөмрөг	24
БҮЛЭГ 5. ХӨРСНИЙ ТӨЛӨВ БАЙДАЛ, ЧАНАР ТҮҮНИЙ ӨӨРЧЛӨЛТ	25
5.1. Судалгааны аргазүй	25
5.2. Судалгааны үр дүн.....	27
5.1.1. Зонхилон тархсан хөрсний гадаргын ба үе давхаргын морфологи шинж чанар	28
БҮЛЭГ 6. УРГАМЛАН НӨМРӨГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ, ЧАНАР, ТҮҮНИЙ ӨӨРЧЛӨЛТ	37
6.1. Судалгааны аргазүй	37
6.2. Ургамлан нөмрөгийн онцлог	37
6.3. Ургамлын зүйлийн бүрдэл.....	39
БҮЛЭГ 7. ГАЗРЫГ ЗОХИСТОЙ АШИГЛАХ, ХАМГААЛАХ, НӨХӨН СЭРГЭЭХ ЗӨВЛӨМЖ.....	46
БҮЛЭГ 8. ГАЗРЫН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ, ЧАНАРЫН ХЯНАН БАТАЛГААНЫ ДҮГНЭЛТ 51 АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ.....	52

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. Загварчлал болон тооцоолох программ хангамжууд	9
Хүснэгт 2. MV-022839 тоот тусгай зөвшөөрлийн булангийн цэгүүд	10
Хүснэгт 3. Хөрсний дээж авсан цэгийн ерөнхий мэдээлэл	26
Хүснэгт 4. Хөрсний хими шинж чанар.....	29
Хүснэгт 5. Хөрсний механик бүрэлдэхүүн	31
Хүснэгт 6. Хөрсний хүнд металлуудын агууламж.....	32
Хүснэгт 7. Хөрсний эрүүл ахуйн шинжилгээ, 1гр хөрсөнд	34
Хүснэгт 8.Төсөл хэрэгжих талбайн ургамлын аймаг.....	41

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайн зураг	4
Зураг 2. Уурхайн талбайн зохион байгуулалт өнөөгийн төлөв байдал DJI Air 3 drone 2025	5
Зураг 3. Уурхайн ажилчдын бүтэц, зохион байгуулалт	6
Зураг 4. Төслийн талбайн ерөнхий байршлын зураг	10
Зураг 5. Төслийн талбайн ерөнхий байршлын зураг	11
Зураг 6. Төслийн талбайн районы агаар, сансрын зураг	12
Зураг 7. Билгэх сайхан уул ХХК-ийн лицензийн талбайд DJI Air 3 дроноор авсан зураг №1	13
Зураг 8. Билгэх сайхан уул ХХК-ийн лицензийн талбайд DJI Air 3 дроноор авсан зураг №2	14
Зураг 9. Билгэх сайхан уул ХХК-ийн лицензийн талбайд DJI Air 3 дроноор авсан зураг №3	14
Зураг 10. Төслийн талбайн районы д.т.д үнэмлэхүй өндөр (метр).....	15
Зураг 11. Төслийн талбайн районы газрын гадаргын налуу (градус)	16
Зураг 12. Салхины дундаж хурд, м/сек	18
Зураг 13. Агаарын дундаж температур, °С	18
Зураг 14. Хур тунадас, мм.....	19
Зураг 15. Сав газрын зураг.....	20
Зураг 16. Төслийн талбай орчмын гадаргын ус.....	20
Зураг 17. Уст цэгийн байршил	23
Зураг 18. Монгол орны ургамал-газарзүйн мужлал.....	24
Зураг 19. Хээрийн судалгаанд ашигласан багаж хэрэгсэл	26
Зураг 20. Талбайн хөрсөн бүрхэвч.....	28
Зураг 21. Сайр чулуурхаг цайвар хүрэн хөрсний гадаргын ба үе давхаргын төлөв	29
Зураг 22. Төслийн талбайн газар ашиглалт, хөрсний эвдрэлийн зураг.....	33
Зураг 23. MV-022839 тоот тусгай зөвшөөрлийн талбайн өнөөгийн төлөв байдлын фото №1	33
Зураг 24. Уурхайн ухаш болон овоолго DJI AIR 3 дроноор авсан зураг	34
Зураг 25. Уурхайн ажилчдын кемп орчим	34
Зураг 26. Монгол орны ургамал – газарзүйн мужлал	38
Зураг 27. Төслийн талбайн ургамалжлын зураглал	44
Зураг 28. Хог хаягдлын ангилан ялгах өнгөний код	48
Зураг 29. Хог хаягдлыг ангилан ялгах сав	48
Зураг 30. Хог хаягдлыг ангилан ялгах цэг	49
Зураг 31. Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөний зорилт.....	49

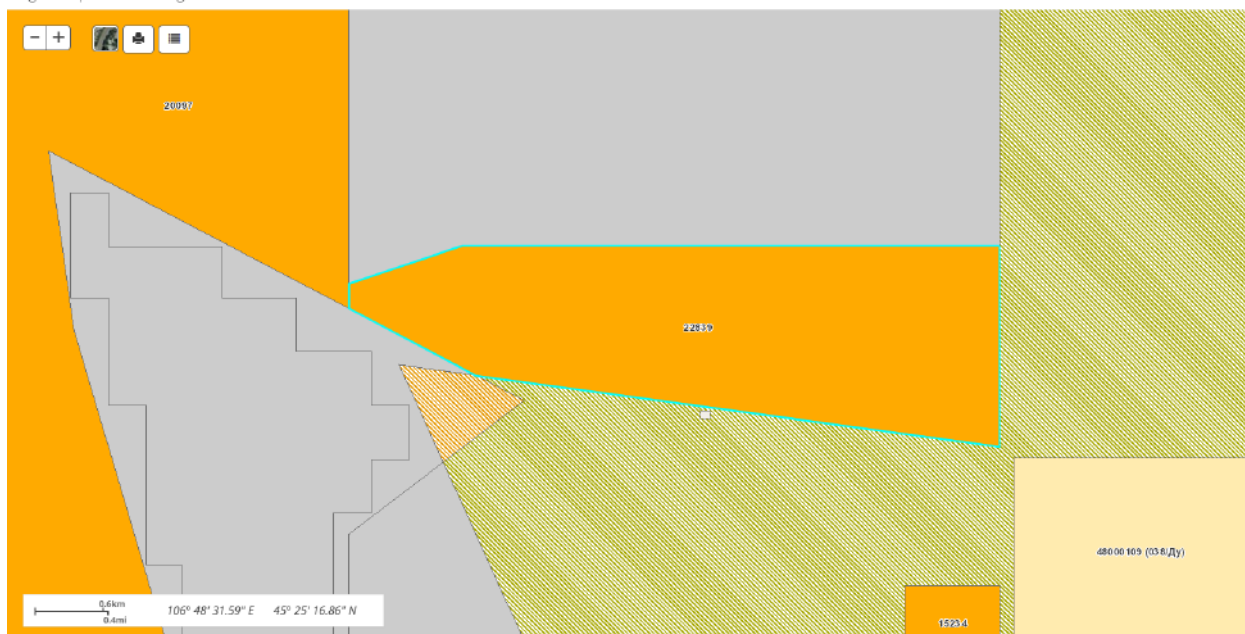
БҮЛЭГ 1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот тусгай зөвшөөрөлтэй 727.92 га газарт газрын төлөв байдал, чанарын захиалгат хянан баталгааны ажлыг тус компанитай байгуулсан гэрээний дагуу “Дойтын булаг” ХХК хийж гүйцэтгэв.

Төсөл хэрэгжүүлэгч: “Билгэх сайхан уул” ХХК нь Монгол улсын 9011853120 тоот улсын бүртгэлийн дугаар бүхий аж ахуйн нэгжийн гэрчилгээтэй 8374007 тоот регистрийн дугаартай байна.

Төсөл хэрэгжүүлэгчийн тусгай зөвшөөрөл: Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын Билгэх-3 нэртэй газарт орших MV-022839 ашигт малтмал ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг 2024.12.11-ний “Билгэх сайхан уул” ХХК-д олгосон байна.

Bilgek-3 | Gurvan khulegt

Зураг 1. Ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайн зураг

Төсөл хэрэгжүүлэгчийн хаяг: Улаанбаатар, Хан-Уул, 15-р хороо, стадион оргил, махатма ганди, 33, 1106 тоот

Төслийн байршил: “Гурван хүлэгт” хайлуур жоншны орд нь Улаанбаатар хотоос 380 км, Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт, сумын төвөөс зүүн тийш 22 км зайд Элгэн багийн нутагт MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий 727.92 га талбайг хамран оршино.

Төслийн товч тодорхойлолт, хүчин чадал

Ордын нөөц

Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордод 2022-2024 онд гүйцэтгэсэн хайгуул ажлын үр дүнгийн тайлан /2024 оны 01 дүгээр сарын 01-ний байдлаар/ дахь хайлуур жоншны ордын геологийн нөөцийг бодитой (B) зэрэглэлээр 46.11%-ийн дундаж агуулгатай 102,486.58 тн хүдэрт эрдсээр 47,256.96 тн, боломжтой (C) зэрэглэлээр 50.48%-ийн дундаж агуулгатай 347,301.61 тн хүдэрт эрдсээр 175,331.01 тн нөөц, ний бодитой болон боломжтой (B+C) зэрэглэлээр 49.49%-ийн дундаж агуулгатай 449,788.20 тн хүдэрт 222,587.97 тн эрдсийн нөөцийг улсын нэгдсэн тоо бүртгэлд бүртгүүлжээ.

Уурхайн ашиглалтын технологи. Ил уурхайгаар хүдрийн биетийн уналын дагуу дээрээсээ доош гэсэн ерөнхий чиглэлтэй, хүдрийн биетийн суналын дагуу уулын ажлын ахилттайгаар гүйцэтгэнэ. Хөрс хуулалт болон хүдэр олборлолтын ажлыг урьдчилан өрөмдлөг тэсэлгээний ажлын тусламжтайгаар сийрэгжүүлэлтийн ажлыг хийсний дараа экскаваторын тусламжтайгаар автосамосвалд ачин, хөрс хуулалтын чулуулгийг ил уурхайн гадаад овоолгод, хүдрийг хүдрийн түр овоолго хүртэл тээвэрлэн байрлуулна.

Ил уурхайн хүрэн дэх үйлдвэрлэлийн нөөцийн тооцоо. Ил уурхайн хүрээ хязгаар дотор 449.0 мян.тн геологийн нөөц багтах бөгөөд олборлолтын үеийн бохирдлыг 5.0%, ашиглалтын үеийн хаягдлыг 4.23%-аар тус тус тооцсоноор үйлдвэрлэлийн нөөцийн хэмжээ 451.5 мян.тн. Гурван уурхайн нийт эцсийн хүрээнд 2,316.3 мян.м³ хөрс хуулж, хөрс хуулалтын дундаж коэффициент 5.16 м³/тн байна. Уурхайн хүрэн дэх нийт уулын цулын хэмжээ 2,483.5 мян.м³ байна.

Уурхайн жилийн хүчин чадал, ашиглах хугацаа. Ил уурхайн хүчин чадлыг захиалагч байгууллагаас өгсөн төслийн даалгаврыг үндэслэн жилд 120.0 мян.тн хүдэр олборлох хүчин чадалтайгаар тооцсон байна.

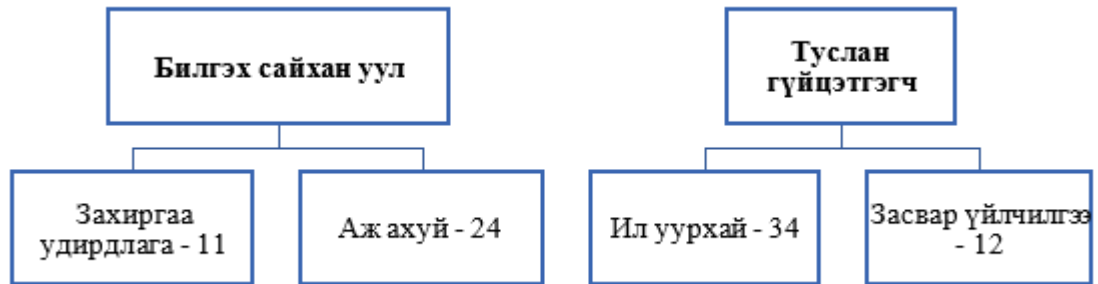
Ил уурхайн ажлын горим. Уурхайн ажиллах горимыг уурхайн хүчин чадал, жилд гүйцэтгэх уулын ажлын хэмжээнээс хамааруулан жилийн турш, хоногийн 12 цагийн үргэлжлэлтэй 2 ээлжээр ажиллахаар төсөлд тусгасан байна.

Зураг 2. Уурхайн талбайн зохион байгуулалт өнөөгийн төлөв байдал DJI Air 3 drone 2025

Ажиллах хүч хүний нөөц. “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн компанид уурхайн удирдлага зохион байгуулалтын хэсэгт 11 хүн, аж ахуйн хэсэгт 24 хүн тус тус ажиллана. Ажилчдын жилийн дундаж цалин 2.7 сая.төгрөг байна.

Зураг 3. Уурхайн ажилчдын бүтэц, зохион байгуулалт

БҮЛЭГ 2. ҮНДЭСЛЭЛ

Монгол Улсын “Газрын тухай” хуулиар МУ-ын нутагт дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулж байгаа иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллагын өмчлөл, эзэмшил, ашиглалтын бүх газарт Газрын төлөв байдал, чанарын хянан баталгааг хийж, уг газрын улсын хяналтад авсан анхны үзүүлэлтүүдтэй нь харьцуулан дүгнэлт гаргаж байхаар хуульчилсны дагуу гүйцэтгэв.

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот тусгай зөвшөөрлийн талбайн газрын төлөв байдал, чанарын захиалгат хянан баталгааны ажлыг тус компанитай байгуулсан гэрээний дагуу “Дойтын булаг” ХХК хийж гүйцэтгэв.

Дээрх газарт “Дойтын булаг” ХХК-ийн судалгааны баг хээрийн судалгааны ажлыг 2025 оны 10 сарын 01-ний өдөр хийж гүйцэтгэв. Хээрийн судалгааны үеэр холбогдох аргачлалын дагуу хөрсний 15 зүсэлт хийж агрохимийн 15 дээж, хүнд металлын 10 дээж, эрүүл ахуйн 5 дээжийг тус бүрийг авч “Нарт шуун консалтинг” Хөрсний итгэмжлэгдсэн лабораторид шинжлүүлсэн.

2.1. Судалгааны ажлын зорилго, зорилт

Бидний судалгааны гол зорилго нь уг талбайн төлөв байдлын өөрчлөлт, төрөл бүрийн нөлөөлөл, чанарын үзүүлэлтүүдийг хууль, тогтоомж, журам, заавар, удирдамжид заагдсан үзүүлэлтүүдээр тогтоон, ашиглалтын газрын нэгж талбарын бүртгэл, зурган болон тоон мэдээлэл бүрдүүлж цаашид ашиглалт, хамгаалалтад төрөөс тавих хяналт, газар зохион байгуулалтын төлөвлөлтийг зөв оновчтой явуулахад ашиглах суурь материал бүрдүүлэхэд оршино.

Цаашид газрын гадаргуугийн төрх байдал, өөрчлөгдсөн хэмжээг тогтоох, улмаар газрын хөрсний үржил шим, чанар байдал, ургамал нь нөмрөгийн төрх байдал, талхлагдсан эсэх гэх мэт үндсэн үзүүлэлтүүдэд тулгуурлан хянан баталгааны дүгнэлт гаргаж, зөвлөмж өгч, хянан баталгааны сүлжээний зураг үйлдэж, нэгж талбар тус бүрээр паспорт бичиж дүгнэлт гаргах асуудалд чиглэгдэнэ.

БҮЛЭГ 3. СУДАЛГААНЫ АЖЛЫН АРГАЗҮЙ

3.1. Судалгааны арга зүй

Газрын төлөв байдал, чанарын захиалгат хянан баталгааны ажлыг гүйцэтгэхдээ доорх эрх зүйн актуудыг тус ажлын аргачлал, эрх зүйн үндэслэл болгов. Үүнд:

1. Монгол Улсын газрын тухай хуулийн 58 дугаар зүйлийн 58.3 дахь заалт;
2. Засгийн газрын 2024 оны 03 дүгээр сарын 06-ны өдрийн 92 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралт;
3. Барилга хот байгуулалтын сайдын 2019 оны 02-р сарын 22-ны өдийн 34 тоот тушаалын дөрөвдүгээр хавсралт;

Дээрх тушаалын дөрөвдүгээр хавсралтын дагуу газрын төлөв байдал, чанарын захиалгат хянан баталгаа хийх ажлыг бэлтгэл ажил, хээрийн судалгаа, материал боловсруулалт гэсэн 3 үе шаттайгаар хийж гүйцэтгэв. Үүнд:

Бэлтгэл ажлын үед: Захиалагчаас өгсөн ажлын даалгавар болон холбогдох аргазүй, заавар, журамтай танилцаж, хянан баталгаа хийгдэх талбайн байр зүйн болон сансрын зураг, хөрс, ургамал, байгаль орчны урьд өмнө нь хийгдсэн судалгаа зэргийг ашиглав.

Мөн хянан баталгааны ажил хийж гүйцэтгэх хээрийн судалгааны шинжээчдийн багийг томилж, тус судалгаагаар хийгдэх ажлын даалгавар, төлөвлөгөө, маршрутыг боловсруулж, судалгаанд шаардлагатай багаж хэрэгсэл, материалуудаа (хээрийн судалгааны ажлын зураг, хөрсний бичиглэлийн маягт, ургамлын бичиглэлийн маягт, тор, гадас, хөрсний дээж авах уут, хүрз, метр, шугам, жин, зөөврийн байрлал тодорхойлох GPS, фото аппарат болон бусад шаардагдах багаж гэх мэт) бэлтгэв. Хянан баталгаа хийх газрын онцлог, байгаль, цаг уур, газар ашиглалтын мэдээллийг цуглуулж, дүн шинжилгээ хийв.

Хээрийн судалгааны үе шат: Судалгаанд хамрагдаж буй талбайн газрын гадаргын төрх (тогтоц), хөрс, ургамлан нөмрөгийн төлөв байдал, өөрчлөлтийг тодорхойлон тогтоох ажлыг доорх аргачлалаар гүйцэтгэв. Үүнд:

- *Газар ашиглалтын судалгаа:* Газар ашиглалтын судалгааг хийхдээ газар ашиглалт олгосон зориулалтын дагуу ашиглаж байгаа эсэх, тухайн эзэмшил газрыг хашаалсан эсэх, хатуу хучилттай болгосон эсэх, хөрсний өнгөн хэсэг тоосорхог болсон эсэх, хог ургамлын тархац ямар байгаа эсэх, физик, хими, биологийн бохирдол байгаа эсэх, хүнд металлын бохирдолтой эсэх, хөрс зулгарсан, гуу жалга үүссэн, өндөр хүчдэл, үер усны аюул байгаа эсэх, хог хаягдал, худаг, усны орчмын бохирдол, талбайн налуужилт, автозамын нөлөө бусад стандарт шаардлагыг хангаж байгаа эсэхийг судалж, зураг дээр тэмдэглэв.
- *Хөрс болон ургамлын судалгаа:* Судалгаанд хамрагдсан талбайн хөрс, ургамлын хэв шинжтэй нь уялдуулан, хөрс ургамлын дээж авах цэгийн тоог тогтоон, дээж авч бичиглэл хийв;

Материал боловсруулах үе шат: Бэлтгэл болон хээрийн судалгааны явцад бүрдүүлсэн мэдээллийг нэгтгэх, боловсруулалт хийж, дүн шинжилгээ хийж, зураглалын ажлыг гүйцэтгэв. Үүнд:

- Хөрсний хими, физикийн шинж чанарыг тодорхойлсон лабораторийн шинжилгээний дүгнэлтийг тайлбарлаж, тайланд хүснэгтээр оруулан, шинжилгээний дүнг хавсаргав;
- Газрын төлөв байдал, чанарын талаар дүгнэлт гаргав;
- Цаашид тус газрыг зүй зохистой ашиглан, хамгаалах талаар зөвлөмж боловсруулав;

- Хянан баталгааны сүлжээний зураг үйлдэж, нэгж талбар тус бүрээр паспорт бичиж, дүгнэлт гаргав;
- Антропоген, автоген, техноген нөлөөлөлд орсон газрын хил заагийг зурагт оруулах гэх мэт ажлуудыг гүйцэтгэн, тайланг хянан баталгаа хийх зааварт тусгагдсан агуулга бүтцийн дагуу бичив;
- Зургийг тоон хэлбэрт шилжүүлэхдээ ГЗМС-ийн ArcGIS 10.3 программыг ашиглаж гүйцэтгэв;

Хүснэгт 1. Загварчлал болон тооцоолох программ хангамжууд

Программ хангамж		
Нэр	Оролт	Гаралт
Программ хангамж		
ArcGIS 10.3	Цэгэн, шугаман, талбайн вектор файл болон растер зураг.	Бүх төрлийн сэдэвчилсэн болон байршлын зургууд, атрибут мэдээллийн сан
AutoCAD 2015	Цэгэн, шугаман ба сайтын мэдээлэл, газар зүйн өргөрөг болон уртраг	Газар зүйн байршлын 2D болон 3D зураг, доройтлын хэмжээ
Google earth 15	Цэгэн, шугаман ба сайтын мэдээлэл, газар зүйн өргөрөг болон уртраг	Газар ашиглалтын одоогийн байдал болон эвдрэлийн хэмжээ
Google sketchup 8.0	Цэгэн, шугаман ба сайтын мэдээлэл, газар зүйн өргөрөг болон уртраг	газар зүйн байршлын 2D болон 3D зураг, доройтлын хэмжээ
Surfer-9	Газар зүйн өргөрөгт ба уртрагийн өгсөн оноо дээр мэдээлэл	Агаарын физик бохирдлын орон зайн тархалтын түвшинг тодорхойлох
Ашиглаж буй загварууд		
Ecosystem modeling Century	Цаг агаарын мэдээ, хөрс, морфологийн бүртгэх	Бэлчээрийн менежмент, ургамлын өсөлт, усны эргэлт, хөрсний органик бодис дүр
HBV Hydrological simulation software	Агаарын температур, хур тунадас, ууршилт, хөрсний, усны параметрууд	Усны урсцыг тооцох

БҮЛЭГ 4. БАЙГАЛЬ НУТАГ ДЭВСГЭРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

4.1. Төслийн талбайн байршил

“Гурван хүлэгт” хайлуур жоншны орд нь Улаанбаатар хотоос 380 км, Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт, сумын төвөөс зүүн тийш 22 км зайд Элгэн багийн нутагт MV-022839 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий талбайд оршино.

- Талбайн хэмжээ: 727.92 га

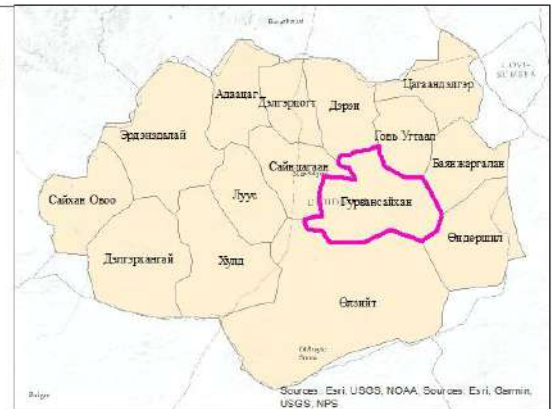
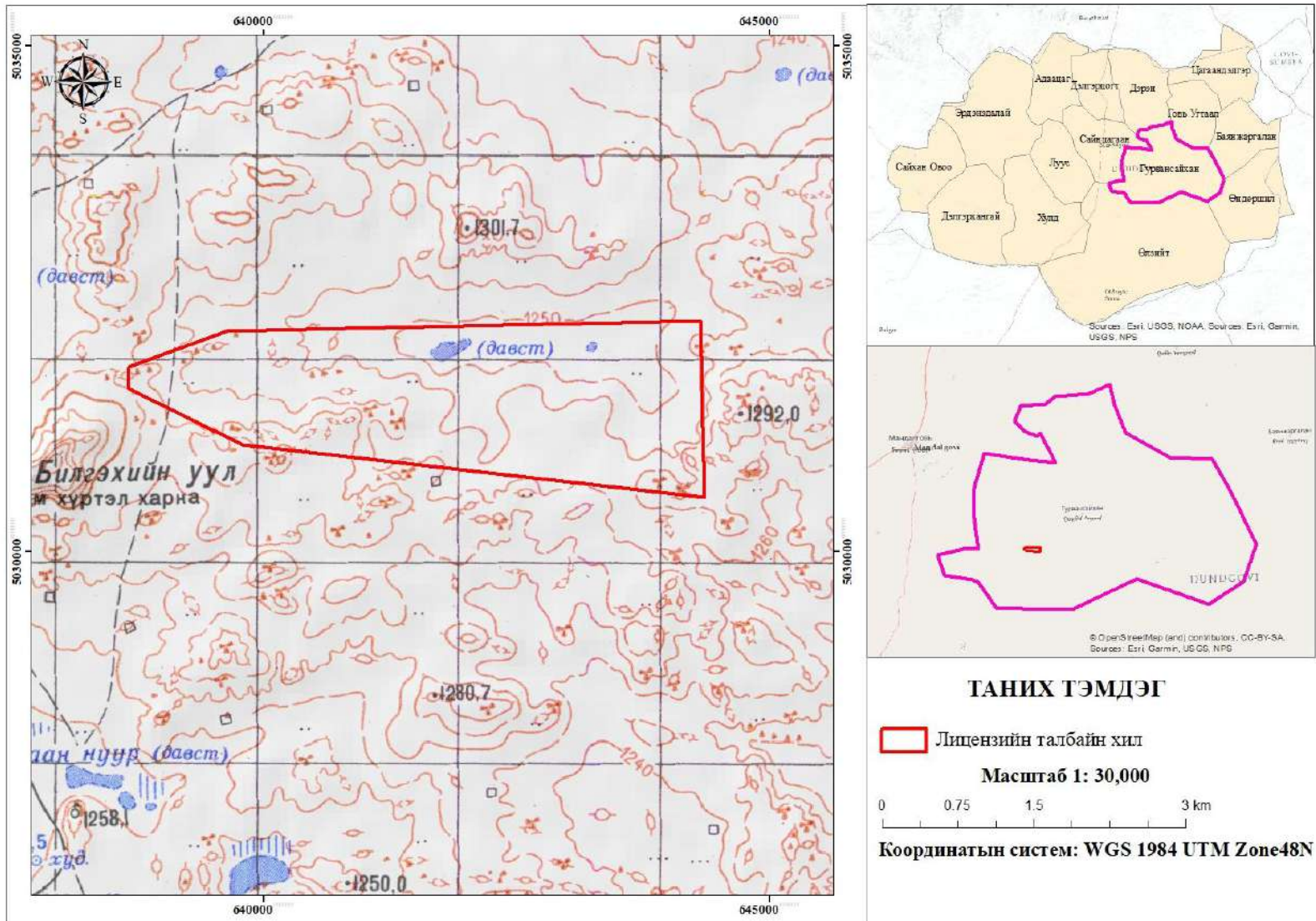

Зураг 4. Төслийн талбайн ерөнхий байршилын зураг

Газарзүйн солбицол

Хүснэгт 2. MV-022839 тоот тусгай зөвшөөрлийн булангийн цэгүүд

№	Уртгaг	Өргөрөг
1	106° 50' 41.46"	45° 25' 45"
2	106° 47' 6.53"	45° 25' 45"
3	106° 46' 21.41"	45° 25' 34.28"
4	106° 46' 21.41"	45° 25' 27.36"
5	106° 47' 12.28"	45° 25' 8.61"
6	106° 50' 41.46"	45° 24' 48.49"
Талбайн номенклатур:		L-48-94
Талбайн хэмжээ:		727.92 га

ТАНИХ ТЭМДЭГ

Лицензийн талбайн хил

Масштаб 1: 30,000

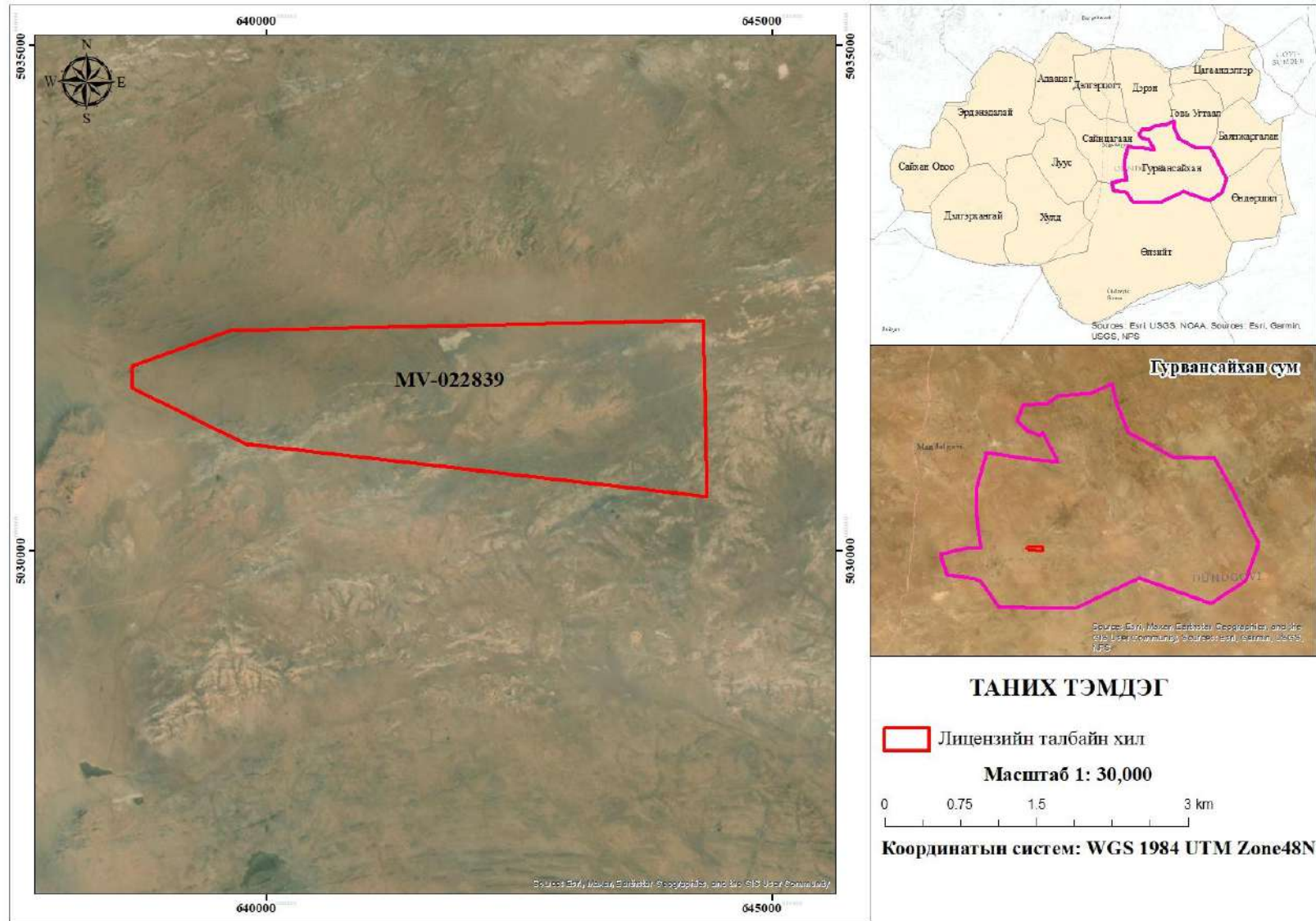
Координатын систем: WGS 1984 UTM Zone48N

Зураг 5. Төслийн талбайн ерөнхий байршлын зураг

ДОЙТЫН БУЛАГ ХХК

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот тусгай зөвшөөрөлтэй талбайн газрын төлөв байдал, чанарын захиалгат хянан баталгааны тайлан

Зураг 6. Төслийн талбайн районы агаар, сансрын зураг

4.2. Физик газарзүйн нөхцөл

4.2.1. Төслийн талбайн физик газарзүйн нөхцөл

Газрын гадаргуу: Физик газарзүйн мужлалаар говийн их мужийн хойд хэсэгт шилжилтийн заагаар орших ба газарзүйн хэлбэр гадаргуугийн хэв шинжээрээ ухаа гүвээт талархаг, дов толгодлог гэсэн 2 төрлийн рельеф зонхилно.

Ухаа гүвээт талархаг рельеф нь цэрдийн хурдас тархсан Төгрөгийн хонхор, Баянцагаан, Хасагтын говь, Гурвансайханы хөндий зэрэг 1057.2-1137.5 м өргөгдсөн арав гаруй м өргөнтэй, хэдэн арван км үргэлжлэх урт хөндийнүүд тохиолдоно. Гуу жалгаар харьцангуй муу хэрчигдсэн, маш налуу хажуутай мөлгөр оройтой байдаг. Дов толгодлог рельефт талбайн хойд хэсэгт Хөтөл цагааны хяр, Баруунсайхан уул /1163.2м/, Их тэвш /1167.8м/, Хөх тээг /1212.7м/ үнэмлэхүй өндөртэй бэсрэг уулс болон бөмбөгөр оройтой налуу хажуутай толгодууд зонхилно.

Зураг 7. Билгэх сайхан уул ХХК-ийн лицензийн талбайд DJI Air 3 дрoноор авсан зураг №1

Зураг 8. Билгэх сайхан уул ХХК-ийн лицензийн талбайд DJI Air 3 дрoноор авсан зураг №2

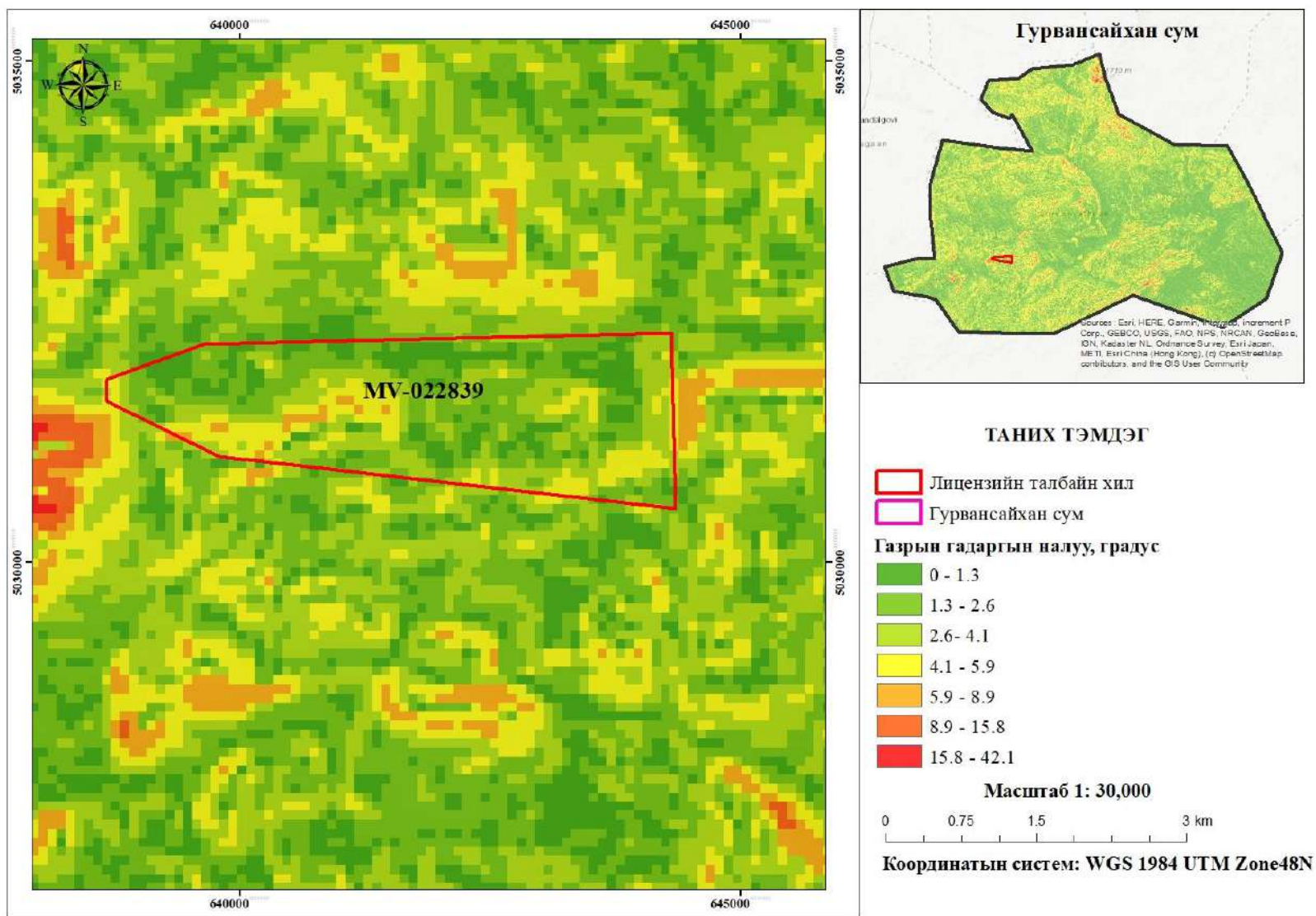

Зураг 9. Билгэх сайхан уул ХХК-ийн лицензийн талбайд DJI Air 3 дрoноор авсан зураг №3

ДОЙТЫН БУЛАГ ХХК

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот тусгай зөвшөөрөлтэй талбайн газрын төлөв байдал, чанарын захиалгат хянан баталгааны тайлан

Зураг 11. Төслийн талбайн районы газрын гадаргын налуу (градус)

4.3. Уур амьсгал

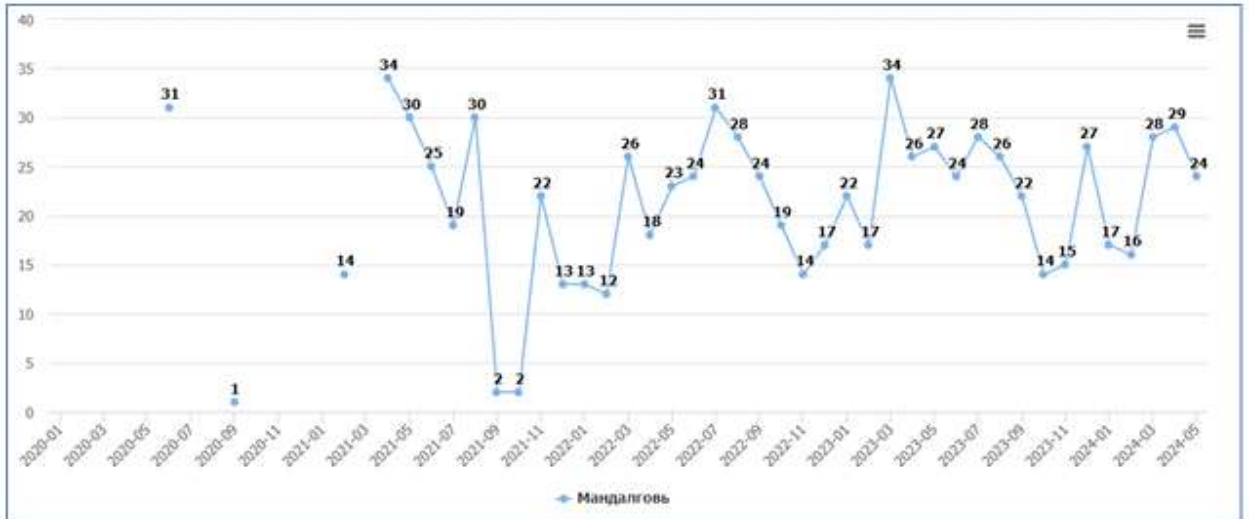
Төслийн талбайн цаг агаар нь хоногийн болон улирлын дулааны хэлбэлзэл маш ихтэй эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай. Зун нь хур бороо багатай, өвөл хур тунадас орох нь маш бага, тогтмол цасан бүрхэвч байдаггүй. Жилийн ихэнх өдрүүд нь цэлмэг нартай байдаг. 7-р сарын дундаж температур нь $+130\text{C}$ - $+240\text{C}$, хамгийн ихдээ $+350\text{C}$ - $+410\text{C}$ хүрнэ. Өвлийн хамгийн хүйтэн сар 1-р сар, дундаж температур нь -150C - -200C бөгөөд хамгийн хүйтэн нь -320C хүрнэ. Дундаж хур тунадасны хэмжээ 80.5мм ба уулархаг газраа 200-300мм хүрдэг. Салхины дундаж хурд 3.1-5.6м/сек, хамгийн ихдээ 20м/сек хүрэх ба жилийн хавар намрын улиралд их шороон шуурга болдог.

Нарны нийлбэр цацраг ба гийгүүлэх хугацаа

Нарны цацрагийн үйл явц бол газрын гадарга орчмын агаарын температурын горимыг тодорхойлдог учраас уур амьсгал бүрдүүлэх гол зүйл юм. Газрын гадаргад ирэх нарны цацрагийн хэмжээ тэнгэрийн хаяанаас дээшхи нарны өндөр, түүний гийгүүлэх хугацаа болон үүлшилтээс шалтгаална. Тус орны хэмжээнд нар гийгүүлэх хугацаа өргөрөгөөс болж төдий л их өөрчлөгдөхгүй, харин үүлшилт хойноос урагшлах тутам мэдэгдэхүйц багасдаг учраас нар гийгүүлэх хугацаа урд зүг рүү нэмэгддэг байна. Үүнтэй уялдаж нарны нийлмэл цацраг өмнө зүгийн нутгаар харьцангуй их байхаас гадна зуны улиралд мөн их байна. Монгол орны нөхцөлд газрын гадаргад ирж байгаа нарны шулуун цацрагийн хэмжээ, сарнимал цацрагийнхаас хавьгүй илүү бөгөөд энэхүү нарны шулуун цацраг их тусч, цэлмэг өдөр олон байдаг нь нарны эрчим хүчийг улс ардын аж ахуйд ашиглах бололцоог бий болгодог. Сумын хувьд нарны нийлбэр цацраг жилд дунджаар нутгийн хойд хэсгээр 1400 квт.цаг/м², төв хэсгээр 1400-1500 квт.цаг/м², өмнөд хэсгээр 1500 квт.цаг/м² ба түүнээс дээш байна. Мөн нарны гийгүүллийн үргэлжлэх хугацааг тодорхойлж болно. Энэ нь тухайн орон нутгийн өргөрөг, тэнгэрийн хаяаны хаагдал, үүлшил зэргээс ихээхэн шалтгаална. Тус сумын хувьд нэг жилд нар гийгүүллийн дундаж хугацаа нутгийн хойд хэсгээр 3000-3100 цаг, төвийн хэсгээр 3100-3200 цаг, өмнөд хэсгээр 3200 ба түүнээс дээш цаг байдаг байна.

Агаарын даралт, салхи

Агаарын даралт газрын гадарга дээр жигд бус хуваарилагдсанаас болж салхи буюу агаарын урсгал үүсч тэр нь дулаан хүйтэн, чийг, цас, бороо гэх мэт олон үзэгдлийг нэг газраас нөгөөд зөөж байдгийн хувьд агаарын даралт уур амьсгалын чухал элемент болдог. Манай орны газарзүйн онцлог, динамик хүчин зүйлсийн нөлөөгөөр тус орны нутгаар эсрэг циклон тогтдог. Гурвансайхан сумын хувьд монголын хамгийн их салхитай байдаг нутаг юм. Энэ нь манай орны хойд ба өмнөд зүгийн агаарын урсгалын хооронд оршдог учраас их салхитай байдаг. Агаарын 1 дүгээр сарын дундаж даралт нутгийн баруун хойд хэсгээр 846-848 гПа, бусад нутгаар 844- 846гПа. Харин 7 сарын байдлаар 842 844 гПа байдаг байна. Салхины хамгийн их хурд 6-8 м/с, салхигүй өдрийн тоо 21, 15 м/с ба түүнээс хүчтэй салхитай өдрийн тоо жилд 30, цасан шуургатай өдрийн тоо жилд 10-аас дээш, явган шуургатай өдрийн тоо жилд 10, шороон шуургатай өдрийн тоо жилд 30 байдаг байна. Салхины хамгийн их хурд 40 м/с хүрч байсан.

Зураг 12. Салхины дундаж хурд, м/сек

Агаарын температур

Агаар мандлын дулааны горим бол агаар мандал дахь температурын хуваарилалт, хувьсал өөрчлөлтийн явцаар тодорхойлогдох бөгөөд энэ нь тухайн газар нутгийн уур амьсгалын үндсэн элемент болж агаар, хүрээлэн буй орчны хоорондох дулааны солилцоогоор илэрдэг зүй тогтолтой. Монгол орон эх газрын гүнд, далайн төвшнөөс дээш ихээхэн өргөгдсөн, хотгор гүдгэрийн эрс ялгаатай байдал нь агаарын температурын горимд ихээхэн нөлөө үзүүлдэг. Гурвансайхан сумын агаарын жилийн дундаж температур нутгийн ихэнх газраар 20 -4оС, өмнө зүгийн хэсэг газар 40 -6 оС байдаг байна. Их хүйтэн өдрийн тоо нийт нутгаар 10 ба түүнээс доош байна. -30оС ба түүнээс доош температуртай өдрийн тоо 20, 1 дүгээр сарын агаарын үнэмлэхүй бага температурын дундаж -30оС байдаг. Их халуун өдрийн тоо нийт нутгаар 30, +30оС ба түүнээс дээш температуртай өдрийн тоо 30, 7дугаар сарын агаарын үнэмлэхүй их температурын дундаж +34оС байна. Хүйтрэлгүй үеийн үргэлжлэх хугацаа 110-130 өдөр юм. Агаарын температурын хоногийн дундаж +10оС ба түүнээс дээш байх өдрийн тоо 130-150 өдөр юм.

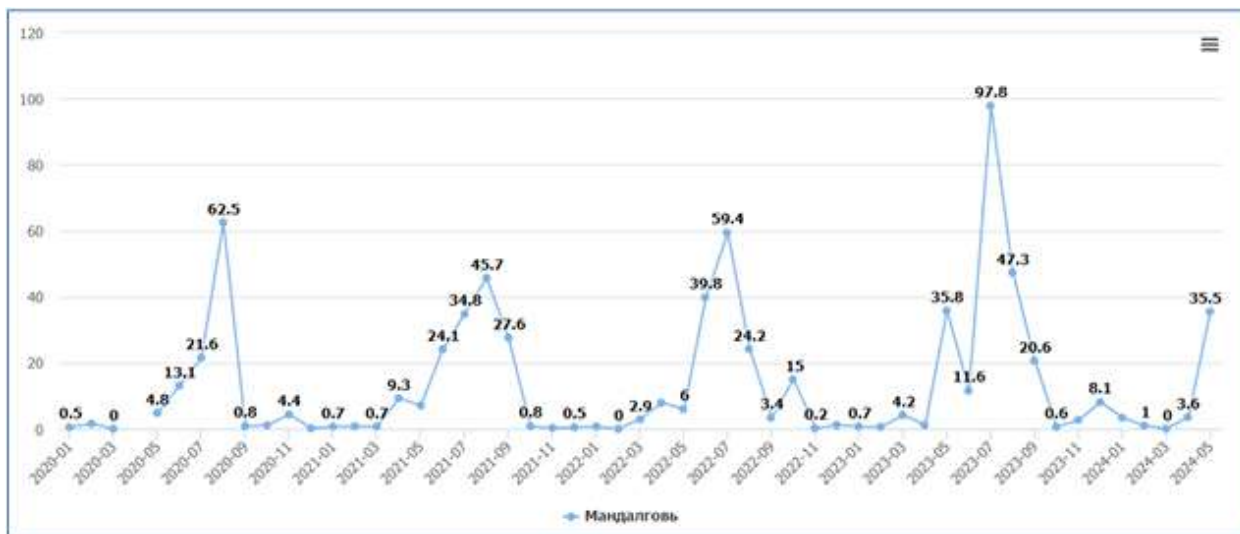

Зураг 13. Агаарын дундаж температур, °C

Хур тунадас

Хур тунадас бол тус орны нутаг дэвсгэрийн уур амьсгалын нөхцөлийг илэрхийлэгч чухал хүчин зүйлийн нэг юм. Тунадасны хуваарилалт газар нутгийн өндөр, ялангуяа чийг авч яваа агаарын урсгалын замд тохиолддог уулс яаж байрласнаас ихээхэн шалтгаалдаг. Гурвансайхан сумын хувьд хур тунадасны жилийн дундаж хэмжээ нутгийн хойд хэсгээр 100-150 мм, төв, өмнөд хэсгээр 50-100 мм байна. Хүйтний улирлын хур тунадасны дундаж хэмжээ 5-10 мм, дулааны улирлын хур тунадасны дулааны хэмжээ 50-100 мм байна. Нийт унах хур тунадасны ихэнх дулааны улиралд унадаг. Цасан бүрхүүл ханзарч эхлэх дундаж хугацаа 10/II, тогтвортой цасан бүрхүүлийн үргэлжлэх хугацаа 50 өдөр байдаг.

Зураг 14. Хур тунадас, мм

4.4. Ус зүй

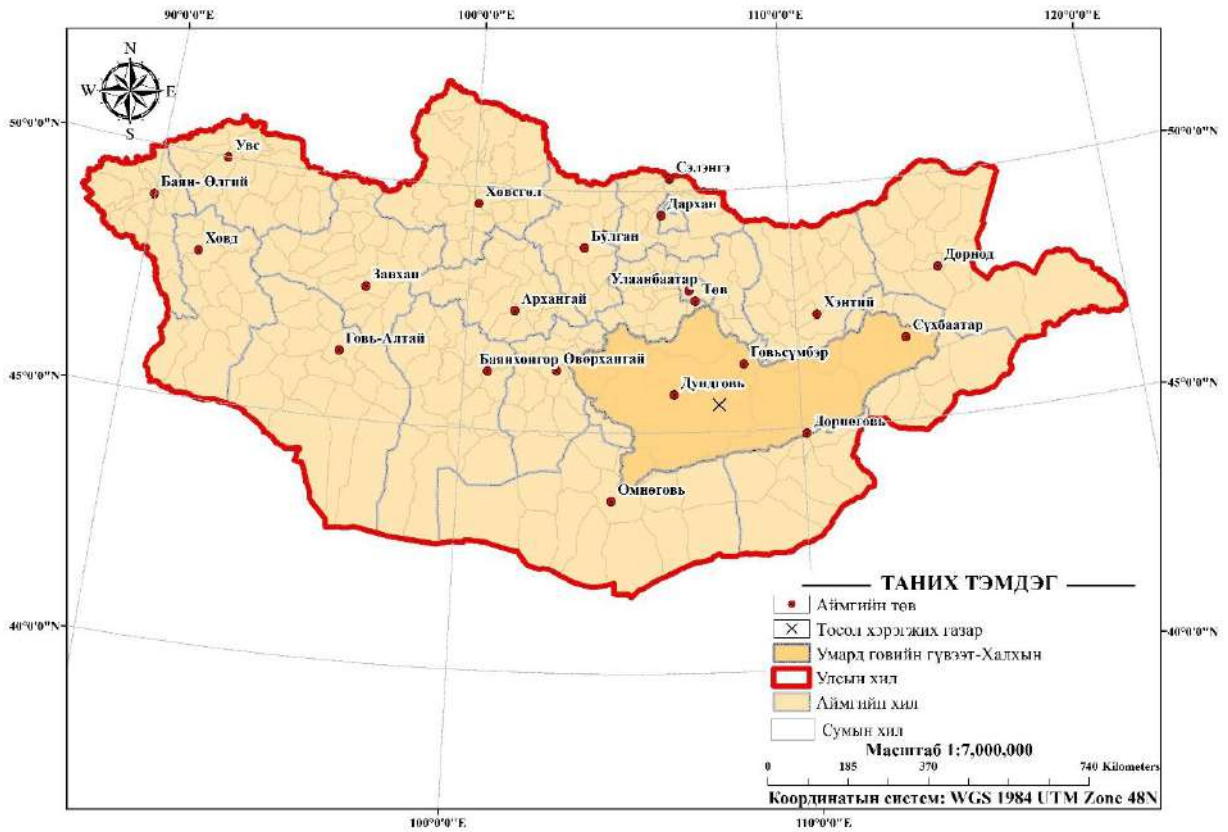
4.4.1. Гадаргын ус

“Билгэх Сайхан Уул” ХХК –ийн Билгэх-3 нэртэй Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордын төслийн талбай нь Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутаг дэвсгэрт байрлана. Тус төслийн талбай нь Умард говийн гүвээт-Халхын дундад талын сав газарт харьяалагдана.

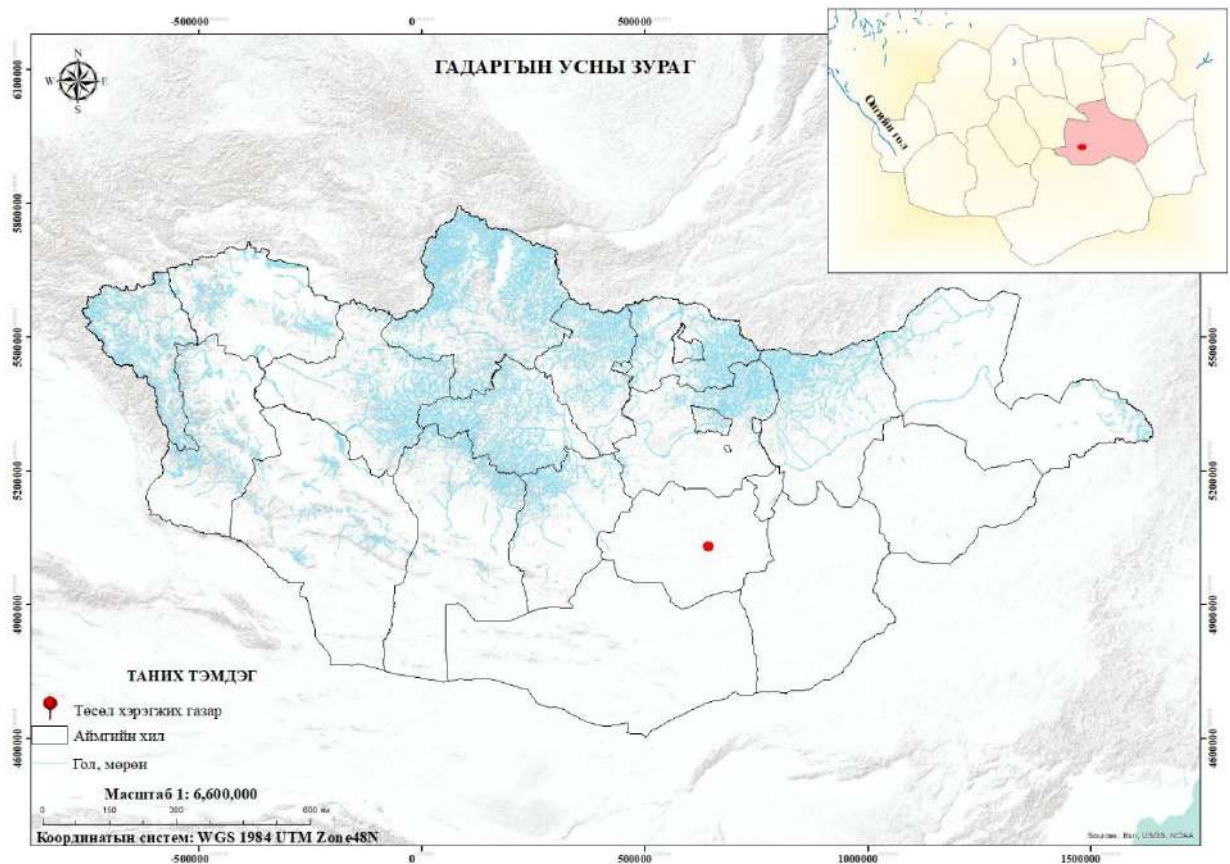
Гадаргын усан сүлжээний хувьд эрт галавын далайн эрэг болох ер бусын сонин тогтоцтой Цагаан суварга хайрхан, Дэн, Монтой, Модны усны хайлаас, Өөш манхан, Хэвтээгийн хайлаас төв, Хонгор хайрхны Алаг зандан, Хавтгай уулын Барагшуунт ам, Хэвтээ босоогийн агуй зэрэг байгалийн үзэсгэлэнт газрууд элбэгтэйгээс гадна Солгой Даамай, Хайрхан, Номт, Баян булаг, Хармагтай, Билгэх, Булаг хармагтай, Хөнжлийн Далай зэрэг хүн малын ундаа болсон горхи булаг элбэгтэй юм. Гэхдээ бороо хур элбэгтэй үед авто тээврээр зорчиход хүндрэлтэй болдог байна.

ДОЙТЫН БУЛАГ ХХК

Зураг 15. Сав газрын зураг

Зураг 16. Төслийн талбай орчмын гадаргын ус

Судалгааны талбайд гадаргын усны илэрц байхгүй бөгөөд зөвхөн эрчимшил ихтэй хур борооны үед бага зэргийн гадаргын урсац хуурай сайруудаар үүсэж зарим хотгор хонхор газрыг дүүргэх нөхцөлтэй байна. Иймд төслийн нутгийн гадаргын урсац уур амьсгалын хүчин зүйлс ялангуяа хур тунадасны хэмжээ, эрчимшил, хөрсний бүтэц, түүний нэвчилтийн багтаамж, чадавхаас ихээхэн хамаарна.

4.4.2. Газрын доорх ус

Гидрогеологийн судалгаа

Тухайн район нь гидрогеологийн мужлалаар уулс хоорондын хотгор ихэвчлэн артезийн ус тархсан мужид багтана. /Н.А.Маринов 1963 он/. Судалгааны талбайд тархсан гүний, бялхмал, хувирмал чулуулагт ан цавын, цэрд-дөрөвдөгчийн сэвсгэр хурдсанд нүх сүвийн ус тархжээ. Мөн гидравлик шинж чанараараа чөлөөт гадаргуутай, түрэлттэй ус тархсан байна. Газрын доорхи усны агуулагдсан чулуулгийн стратиграфийн ангилал, найрлага, газрын доорхи усны хөдөлгөөн, тархалт байрлалын нөхцөлүүдээс нь хамааруулан дараах уст үе, давхаргуудыг ялгасан байна. Үүнд:

1. Дөрөвдөгчийн хурдасны уст үе
2. Дээд юра-доод цэрдийн Могойт формацийн уст давхарга
3. Неопротерозойн карбонат ба хувирмал чулуулгийн уст давхарга
4. Палеозой-мезокайнозойн гүний чулуулгийн ан цавын ус

Дөрөвдөгчийн хурдасны уст үе: Дөрөвдөгчийн хурдасны уст үе хуурай сайруудын дагуу түүнчлэн жижиг нуурын хотгоруудад үүссэн пролюв, аллюв-пролюв, нуурын хурдсанд тархсан байна. Ус агуулагч чулуулаг нь хайрга, дайрга, шавранцар, элсэнцэр болно. Хуурай сайрын дагуу тархсан пролювийн хурдасны зузаан нь 1-3 м, уст үеийн зузаан нь 2 м хүрдэг. Энд муу мөлгөржсөн хэмхдэст хурдас зонхилно.

Аллюв-пролюв, нуурын хурдсанд шаврын материалын хэмжээ өсөж, хэмхдэсийн хэмжээ жижгэрч салаавчилсан үеүдийг үүсгэнэ. Зузаан нь 10-30 м. Уг уст үеийн усжилт харилцан адилгүй шаварлаг материалын агуулгаас ихээхэн хамаардаг. Ерөнхийдөө сул усжилттай. Хурдсуудын ундарга нь 0.5 л/с хүрдэг. Аллюв-пролюв, нуурын хурдсанд тархсан ус нь газрын доорхи усны хөдөлгөөний тогтонги нөхцөлд оршдогоос сул давстай байдаг байна. Пролувийн хурдасны ус нь химийн найрлагын хувьд сайн, эрдэсжилт бага байна. Энэ нь тэжээгдлийн сайн нөхцөлд оршдогоор тайлбарлагдана. Уг хурдсанд олон тооны гар худаг байрладаг. Агаарын хур тунадас ихтэй жилд эдгээр худгуудыг ашигладаг. Бага байх тохиолдолд гар худгууд хуурайшдаг байна. Үүнээс үзэхэд уг уст давхаргын гол тэжээгч нь агаарын хур тунадас юм.

Дөрөвдөгчийн уст үе газрын гадаргууд ойр оршдог тул /0.5-3 м/ усаа ууршилтаар ихээр алдаж, бага хэмжээгээр гипсометрийн хувьд дор байрлах бусад уст үе, давхаргуудад алддаг байна. Ууршилтад ихээр өртөх нь усны химийн найрлагад эрдэсжилт ихсэхэд нөлөөлдөг. Уг уст үе давхаргын усны химийн найрлага нь сульфатлаг, сульфат-хлорлог, хлорлог кальци-натрийн, натрийн найрлагатай. Эрдэсжилт нь 0.8-1.5 г/л, хааяа 2 г/л түүнээс дээш байдаг. Нутгийн ардууд уг уст давхаргын усыг унд болон ахуйн хэрэгцээнд хэрэглэдэг.

Дээд юра-доод цэрдийн уст давхарга: Дээд юра доод цэрдийн могойт формацийн уст давхарга нь судалгааны талбайд хамгийн их тархалттай. Уг агуулагч чулуулаг нь конгломерат, элсэн чулуу, ус үл нэвтрүүлэгч чулуулаг нь аргиллит, алевролитоос тогтоно.

Усжилт янз бүр, хэд хэдэн уст үетэй. Дээд уст үе нь 1.2-5.6 м гүнээс илрэх ба чөлөөт гадаргуутай. 0.2-0.4 л/с ундаргатай, эрдэсжилт нь 1-1.5 л/с.

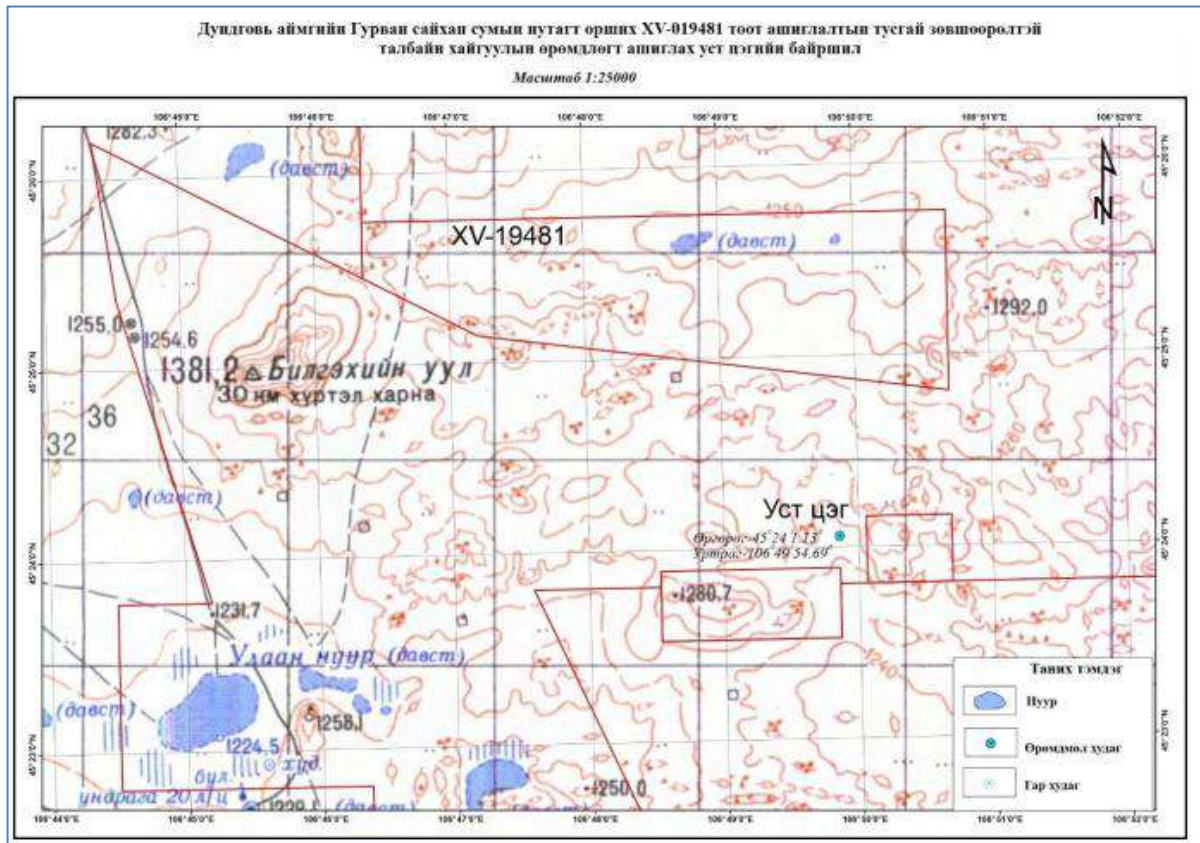
Гидрокарбонат-сульфат-хлор-натрийн төрлийн холимог найрлагатай ерөнхий хатуулаг 1.73-5.07 мг.экв/л. Дээд уст үе нь агаарын тунадасны нэвчилтээр тэжээгдэнэ. Могойт формацийн хурдас нь фазын өөрчлөлт ихтэй тул дээд үеэс доод талбайн тархалт ихтэй бие даасан том уст үе тохиолдохгүй. Харин гидравлик холбоотой жижиг үеүдтэй. 1:500 000 масштабтай гидрогеологийн зураглалын ажлын үр дүнгээс үзвэл 2.0-7.8 м түвшний бууралтад харгалзан 4.7-4.8 л/с ундаргатай. Эрдэсжилт нь 1.1-1.3 г/л. Химийн найрлагаар нь сульфат-хлоридын ба холимог найрлагатай төрөлд хамаарна. Доод уст үеүд нь тектоник хагарлаар хүрээлж байгаа ан цавын уст үеүдээс, мөн агаарын тунадасны нэвчилтээр тэжээгдэнэ. Уг уст давхаргын усыг нутгийн ардууд ахуй ундандаа хэрэглэдэг. Неопротерозойн карбонат ба хувирмал чулуулгийн уст давхарга: Энэ уст үе нь судалгааны талбайн төв хэсгээр өргөн тархжээ. Ус агуулагч чулуулаг нь ан цавархаг шохойн чулуу, шохойлог элсэн чулуу, занараас тогтоно. Усны гүний түвшин 0.5-8 м, ундарга 0.05-3.4 л/с гэж тогтоогджээ /Л. В. Заботкин/. Эрдэсжилт 1.2-1.6 г/л сулавтар давсархаг, хлорлог, сульфатлаг, натрийн төрлийн найрлагатай. Усны ерөнхий хатуулаг 5.0-8.1 мг.экв/л. Карбонат чулуулгийн захын хэсгээр буюу тасрал эвдрэлд өртсөн хэсгээр ан цав-карстын усны үлэмжхэн нөөц байж болох талтай.

Хувирмал чулуулаг нь карбонат чулуулагтай хиллэн багахан талбайд тархжээ. Ус агуулагч чулуулаг нь ан цавтай янз бүрийн найрлагатай байна. Усжилт бага. Энэ уст үеийн ус нь цэнгэг, 1 г/л хүртэл эрдэсжилттэй. Гидрокарбонат, сульфат-гидрокарбонат-натрийн найрлагатай. Усны ерөнхий хатуулаг нь 3 мг экв/л-ээс хэтрэхгүй. Устөрөгчийн орчин рН=6.8 Палеозой-мезокайнозойн гүний чулуулгийн ан цавын ус: Гүний чулуулаг нь судалгааны талбайд өргөн тохиолдоно. Ус агуулагч чулуулаг нь ан цавшсан гранит, гранодиорит, диорит, диорит-порфир зэрэг болно. Усжилт бага. Худгуудын ундарга 0.1-0.2 л/с хагарал эвдрэлийн бүсэд 1.5 л/с хүртэл /Өөхт худаг/ ундаргатай. Гүний чулуулаг дахь ус нь 0.9-3 мг/л эрдэсжилттэй, гидрокарбонат-сульфат-хлорид-натрийн найрлагатай 3.6-12.1 мг экв/л хатуулагтай байна.

Судалгааны талбай нь газрын доорх усны хангалтын нөхцөлөөр муу мужид багтдаг бөгөөд газрын доорх ус хомс тэжээгддэг, гадаргын усны урсац бүрэн алдагддаг байна. Уг талбайд газар доорх усны гол тэжээл нь агаарын хур тунадас юм.

Уст цэгт хийсэн химийн шинжилгээний үр дүнгээс үзэхэд химийн найрлага нь ихэвчлэн холимог, эрдэсжилт нь 1-1.5 г/л байна. Энэ нь тухайн ус хангалтын нөхцөлөөр муу районд унд болон ахуйн хэрэгцээнд хэрэглэж болох бөгөөд цаашид химийн бактериологийн шинжилгээнд дээж авч байнга шинжлүүлж байх шаардлагатай. Дээр ялгарсан уст үе давхаргуудаас төвлөрсөн усан хангамжийн хэрэгцээг хангаж болох нь дээд юра-доод цэрдийн Могойт формацын уст давхарга юм.

Энд цооногуудын ундарга 4.7-7.8 л/с, бууралт нь 2.0-7.8 м байна. Эрдэсжилт нь 1.1-1.2 г/л. Бусад уст үе давхаргуудын усжилт бага хэмжээний хэрэгцээг хангах боломжтой.

Зураг 17. Уст цэгийн байршил

Талбайн газрын доорх усны бүрэлдэн тогтох болон тархалтын зүй тогтол нь ус агуулагч чулуулгийн тогтцоос шалтгаалан газрын доорх усны шүүрэлт болон ус агуулагч чулуулгийн усжилт жигд бус горимыг үүсгэнэ.

Газрын доорх усны тэжээлийн голлох эх үүсвэр нь агаарын хур тунадас байх ба сэвсгэр хурдас дахь уст үе давхаргын хувьд зэргэлдээ орших гүний чулуулгийн газрын доорх усны урсцаар тэжээгдэнэ. Хүдрийн биетийг агуулагч чулуулгийн хэмжээнд өрөмдсөн хайгуулын цооногууд нь 1175.5 м-1157.7 м-ийн түвшинд толгодын орой хэсгээр байрлана.

Хайгуулын өрөмдлөгийн тухайлбал В3ДН2303, В3ДН2308, В3ДН2310 зэрэг цооногуудад 40-80 м-ийн интервалд ус алдаж байснаас өөр усжилтын талаар мэдээлэл илрээгүй болно. Өрөмдлөгийн ажлын явцад ордын талбай түүний ойр орчимд бага болон гүнд газрын доорх ус илрээгүй бөгөөд ашиглалтын үед дөрөвдөгчийн бага гүний ус талбайд нэвчих боломжгүй.

4.5. Хөрсөн бүрхэвч, ан амьтан

Судалгааны талбайн хөрсөн бүрхэвч нь хөрс-газарзүйн мужлалаар Умард говийн заримдаг цөлийн цөлөрхөг хээрийн бор хөрсний бүсэд багтана. Тус талбайн ихэнх хэсэгт толгодын нимгэн, сайр чулуурхаг цайвар хүрэн элсэнцэр хөрс тархсан.

Судалгааны талбай нь хөрс-газарзүйн мужлалаар Төв Азийн өндөрлөг тал, хотгор, уулт их мужид хамаарна. Энд хур чийг бага, хөрсний органик үлдэгдлийн хэмжээ мөн бага ургамал тачир сийрэг. Хөрсний үе давхарга дунджаар 4-5 жилд нэг удаа нэвт норж, угаагдал бүхий чийгийн горим ноёрхох тул хээрийн хөрсний дээд хэсэг нь карбонатгүй байхаас гадна бүр нилдээ карбонатгүй буюу бага карбонаттай хар шороон, хар хүрэн хөрс тохиолдоно.

Карбонатын давсны хуримтлал хөрсөнд нэвчиж цайвартсан гурил шиг нунтаг хэлбэртэй байхаас биш хатуурсан бөөгнөрлүүд үүсэхгүй. Зөвхөн сайр чулуунуудын доод талд карбонатын хатуу өнгөр дарайж тогтдог. Салхины нөлөө хүчтэй харгайгаар хөрсний гадарга дээр сайр чулуурхаг ба элсэн хучаас үүсгэдэг.

4.6. Ургамлан нөмрөг

“Билгэх сайхан уул” ХХК -ийн Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн болон түүний бүс нутагт хийсэн ургамлын аймаг хийгээд ургамалжилтын ажиглалт судалгаанаас үзэхэд цөлөрхөг хээрийн бүсэд хамаарагддаг байна.

Төслийн талбай нь ургамал-газар зүйн мужлалын хувьд А.А.Юнатовын (1952) ангиллаар Евро Азийн хээрийн мужийн Дагуур-Монголын хээрийн провинцийн Дорнод Монголын хээрийн тойрогт Академич Н.Өлзийхутагийн ангиллаар Дорнод говийн цөлөрхөг хээрийн тойрогт хамаарна.

Зураг 18. Монгол орны ургамал-газарзүйн мужлал

Хээрийн бүс: монголын хээр, Төв Азийн цөлийн зааг нэлээд эрт үүсэж бий болсон, биеэ даасан үүсэлтэй, бүсэд ургадаг зонхилогч ургамлуудтай байдгаараа онцлог бөгөөд тэр нь Их нууруудын хотгор Олон нуурын хөндий, Дорноговийн нам өндөрлөг, Говь Алтайн нурууг хамаарна. Цөлөрхөг хээрийн бүсэд жилдээ 100-125мм тунадас унадаг, ургах хугацаа 170-190 хоног үргэлжилдэг. Цөлөрхөг хээрт жижиг үетнүүдээс гадна гуравласан боролзой, төлөгчдүү боролзой, таана орог тэсэг, бор бударгана, навчгүй баглуур, нохой шээрэнгэ, улаан харанга, хамхуул, монгол догор, данхар хависхана, шарилж, шаваг элбэг ургана.

БҮЛЭГ 5. ХӨРСНИЙ ТӨЛӨВ БАЙДАЛ, ЧАНАР ТҮҮНИЙ ӨӨРЧЛӨЛТ

Танилцуулга

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн төслийн талбайд хөрсөн бүрхэвчийн өнөөгийн төлөв байдал болон хөрсний шимт үе давхаргуудын хими-физик шинж чанар, хөрсний шимт үе давхаргын дундаж зузаан болон нөөц, бохирдлын түвшин, хөрсөн бүрхэвчид нөлөөлж буй гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүдийг тодруулах зорилгоор хийж гүйцэтгэсэн.

5.1. Судалгааны аргазүй

Багаж хэрэгсэл: Хөрсний талбайн судалгаанд хүрз, метр, дээжийн уут, дээжийн хутгуур, фото аппарат, GPS, 10%-ийн давсны хүчлийн уусмал зэрэг багаж хэрэгсэл ашигласан.

GPS

Хүрз

Хөрсний дээж зөөвөрлөх уут

Бичиглэлийн самбар

Талбайн судалгаа ба хөрсний дээж авалт: Судалгааны талбайд хөрсний хээрийн судалгаа буюу дээж авалт болон ажиглалт хэмжилтийг 2025.10.01-нд хийж гүйцэтгэсэн. Энэ удаагийн судалгааны хүрээнд хөрсний дээжлэлтийг нийт 15 цэгт хийж, агрохими, хүнд металл, хөрсний эрүүл ахуйн дээжийг тус бүр авсан. Хөрсний хүнд металлын дээжийг холимог байдлаар авсан. Дээжийг авахдаа “Шинжилгээний дээж авахад тавигдах ерөнхий шаардлагууд MNS 3298:1990” стандартыг баримталсан. Хөрсний дээжлэлт хийсэн цэгүүдийн талаарх мэдээллийг хүснэгтэд үзүүлэв.

Хүснэгт 3. Хөрсний дээж авсан цэгийн ерөнхий мэдээлэл

Цэгийн дугаар	Дээж авсан газар	X	Y
Цэг-1	Гадна ариун цэврийн байгууламж	106.798889	45.425000
Цэг-2	Хогийн цэг	106.799444	45.425000
Цэг -3	Хашаа	106.799167	45.425833
Цэг-4	Шинэ кэмп	106.796111	45.425000
Цэг-5	Гэр кэмп	106.797500	45.424722
Цэг-6	Овоолго	106.796111	45.418889
Цэг-7	Шимт хөрсний овоолго	106.791389	45.422222
Цэг-8	Засварын талбай	106.789722	45.421944
Цэг-9	ШТС	106.789350	45.421209
Цэг-10	Жонш ялгах талбай	106.795278	45.422778
Цэг-11	Уурхайн ухаш тээврийн зам	106.793611	45.420278
Цэг-12	Уурхайн хашааны зүүн зах, уулын бэл	106.805000	45.425000
Цэг-13	Уурхайн хашааны гадна урд, уулын орой	106.802222	45.422500
Цэг-14	Уурхайн хашааны гадна урд, уулын өвөр	106.801944	45.421389
Цэг-15	Уурхайн хашааны баруун зах	106.793566	45.418442

Зураг 19. Хээрийн судалгаанд ашигласан багаж хэрэгсэл

Лабораторийн задлан шинжилгээ: Талбайгаас авсан дээжүүдэд хими-физик шинж чанарын ерөнхий үзүүлэлтүүдийг “Нарт шуун консалтинг” Хөрсний итгэмжлэгдсэн лабораторид доорх аргаар тодорхойлов. Үүнд:

№	Хөрсний үзүүлэлтүүд	Задлан шинжилгээний арга
1	Ялзмагийн бодис	Тюрин
2	Органик нүүрстөрөгч	Шатаалтын алдагдал
3	Урвалын орчин (pH)	Потенциометрийн (H ₂ O, 1:2.5)
4	Карбонат	Эзлэхүүний
5	Цахилгаан дамжуулах чанар (EC)	Ионометр
6	Хөдөлгөөнт фосфор	Спектро фотометр
7	Хөдөлгөөнт кали	Дөлт фотометр

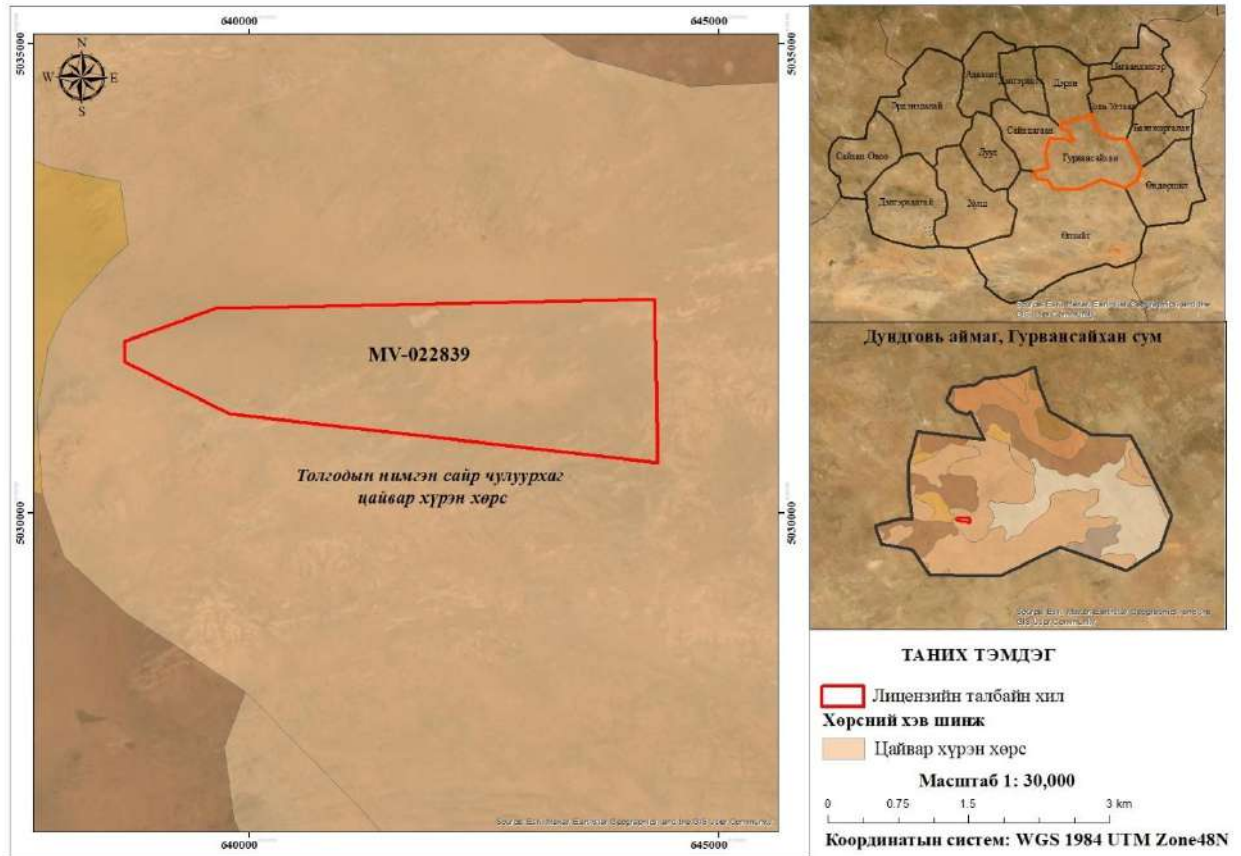
Хөрсөн дэх онцгой хортой (Cd, Cr, Pb) ба хортой био-идэвхт (Cu, Ni, Zn) элементүүдийг мөн дээрх лабораторид (AAS)-ийн багажаар тодорхойлсон.

Хөрсний зураглал: Хөрсний дээж авсан цэгүүдийн байршил болон хөрсөн бүрхэвчийн тархалт, эвдрэл талхагдлын зураглалыг хийхдээ Газарзүйн Мэдээллийн Системийн ArcGIS Pro 3.3 программ дээр хийж гүйцэтгэсэн. Хэвлэлийн эхийг АЗ хуудсан дээр 1:20500 масштабтай бэлдсэн.

5.2. Судалгааны үр дүн

Төслийн талбайн хөрсөн бүрхэвчийн тархалт, онцлог

Төсөл хэрэгжих талбай орчмын бүс нутаг нь өндөр уулын хээр бүхий экосистемтэй, д.т.д 1734-1890 м үнэмлэхүй өндөртэй уул бүхий газарт байрлах бөгөөд хөрсөн бүрхэвч нь хад чулуу болон Уулын хээрийн хөрсний дэд хэв шинжид багтах чулуурхаг нимгэн ба сайргархаг Хүрэн хөрс тархсан байна. Эдгээр хөрс нь ерөнхий үржил шимийн түвшин бага буюу ялзмагийн агууламж нь 1-2%, нимгэн үе давхаргатай, хөрс үүсгэгч хурдас нь том жижиг чулуу болон нарийн элсэрхэг ба шаварлаг хагшаастай, хэврэгдүү бүтэцтэй учраас шороон зам зэрэг техникийн нөлөөтэй эвдрэл талхагдалд тэсвэр дунд зэрэг, эргэж нөхөн сэргэхдээ мөн удаавтар байна. Талбайн ерөнхий онцлог нь хонхор хотос болон гуу жалга бүхий газруудад салхины ба усны нөлөөгөөр зөөгдөж ирсэн элсэрхэг болон тоосорхог хурдас хуримтлалтай, гүвээрхэг хэсгээрээ чулуурхаг ба сайргархаг, нугачаа хэрчигдэл ихтэй байна. Хүний үйл ажиллагааны нөлөөтэй эвдрэл талхагдал одоогоор дунд зэрэг байна. Газрын гадаргын геоморфологийн хэлбэр нь уул үүслийн атираашил гаралтай, хэмжээний хувьд макро рельефийн төрөлд хамаарах бөгөөд талбайн ойр орчмын уулс ус салхины нөлөөгөөр элэгдэж хуримтлагдах замаар үүссэн байна.

Зураг 20. Талбайн хөрсөн бүрхэвч

5.1.1. Зонхилон тархсан хөрсний гадаргын ба үе давхаргын морфологи шинж чанар Хөрсний морфологийн шинж чанар

- Газрын гадарга : Тал хөндий
- Бичил гадарга : Хажуугийн налуу
- Налуу : 0-20° (градус)
- Чулууны бүрхэц, % : чулуутай
- Зонхилох ургамал : Үетэн
- Ургамал бүрхэц % : 35-40%
- Хөрсний нэр : Цөлөрхөг хээрийн бор хөрс

Үе давхарга (гүн, см)

А (0-12) Хүрэн бор өнгөтэй, бөөмөрхөг хуурай, хөнгөн шавранцар механик бүрэлдэхүүнтэй. Жижиг хайрга чулуутай, ургамлын үндэстэй, чулуулгийн гадна талд карбонатын өнгөртэй.

В (12-25) Цайвар элсэн өнгөтэй, бөөмөрхөг хуурай, хөнгөн шавранцар механик бүрэлдэхүүнтэй. Жижиг хайрга чулуутай, ургамлын үндэстэй, чулуулгийн гадна талд карбонатын өнгөртэй.

Зураг 21. Сайр чулуурхаг цайвар хүрэн хөрсний гадаргын ба үе давхаргын төлөв

Хөрсний үржил шимийн түвшин ба хими-физик шинж чанар

Хүснэгт 4. Хөрсний хими шинж чанар

Дээжний дугаар	Гүн, см	pH H ₂ O	Давс %	ЦДЦ, dS/m	Ялзмаг, %	CaCO ₂ , %	NO ₃ мг/100г	(Ca+Mg) мг/100 гр	Солилцох суурь, мг-экв/100 гр		Шим тэжээлийн элементүүд мг/100 гр	
									Ca	Mg	P ₂ O ₅ , мг-экв	K ₂ O мг-экв
Дээж-6	0-15	8.77	0.103	0.252	2.56	0.96	0.99	27	11	16	4.7	18
Дээж-7	0-15	8.40	0.037	0.089	1.26	0.48	0.30	18	13	5	4.2	20.2
Дээж-8	0-15	8.52	0.063	0.149	1.34	1.12	0.56	18	9	9	5.22	18.8
Дээж-9	0-15	8.34	0.045	0.106	1.46	0.80	0.38	19	10	9	3.5	30
Дээж-10	0-15	8.32	0.054	0.129	1.53	1.44	0.47	31	20	11	2.1	26
Дээж-11	0-13	8.32	0.045	0.106	2.11	0.8	0.37	24	12	12	4.5	35
	13-30	8.36	0.042	0.101	1.72	0.8	0.35	25	11	14	4.52	23
Дээж-12	0-15	8.33	0.037	0.089	1.56	1.28	0.3	19	11	8	3.96	32
	15-30	8.31	0.039	0.092	1.39	1.44	0.31	19	10	9	4.46	31
Дээж-13	0-15	8.28	0.039	0.094	1.67	1.44	0.32	21	12	9	4.1	44
	15-30	8.29	0.042	0.099	1.26	1.12	0.35	21	13	8	4.3	26
Дээж-14	0-10	8.27	0.037	0.089	1.59	0	0.31	17	12	5	4.82	16
	10-30	8.22	0.047	0.111	1.43	1.76	0.39	19	11	8	4.76	11
Дээж-15	0-15	8.22	0.043	0.103	1.37	1.28	0.36	16	9	7	4.68	6
	15-30	8.34	0.050	0.12	1.49	1.92	0.43	18	7	11	5.06	10

Хөрсний үржил шимийн түвшнийг тодорхойлдог голлох үзүүлэлт болох хөрсний ялзмаг, хөдөлгөөнт фосфор, кали болон хөрсний хими шинж чанарын үзүүлэлт болох хөрсний урвалын орчин (рН), карбонатын агууламж, хөрсний хялбар уусах давсжилт (ЕС) гэсэн үзүүлэлтүүдийг тодорхойлсон бөгөөд үзүүлэлт тус бүрийн үр дүнгийн талаар доор дэлгэрэнгүй тайлбарласан болно.

Хөрсний урвалын орчин (рН): Энэ үзүүлэлт нь хөрсний хүчиллэг болон шүлтлэгийг тодорхойлох үзүүлэлт болдог. Хөрсний рН-ээс тухайн хөрсөнд явагдах химийн үйл явцууд шууд болон урвуу хамааралтай байдаг. Хөрсний урвалын орчин 5.6-6.0 бол дунд зэрэг хүчиллэг, 6.1-6.5 сул хүчиллэг, 6.6-7.3 саармаг, 7.4-7.8 сул шүлтлэг, 7.9-8.4 дунд зэрэг шүлтлэг, 8.5-9.0 хүчтэй шүлтлэг гэж үздэг. Ерөнхийдөө хөрсний урвалын орчин дунд зэрэг хүчиллэгээс дунд зэрэг шүлтлэг буюу 5.6-8.4 байхад ургамал ургахад тохиромжтой гэж үздэг. Судалгааны үр дүнгээс харахад хөрсний урвалын орчин 8.2-8.5 хооронд буюу дунд зэрэг шүлтлэг орчинтой байгаа нь ургамал ургахад тохиромжтой байна.

Хөрсний карбонатжилт: Хөрсний карбонат гэдэг нь нүүрстөрөгчийн гуравч исэлтэй (CO₃)-тэй нэгдсэн газрын металлуудын (Ca, Mg) давс юм. Хөрсөнд янз бүрийн анхдагч болон хоёрдогч карбонатууд байдаг. Эдгээрээс Хамгийн түгээмэл хэлбэр нь кальцид (CaCO₃) болон доломит [CaMg(CO₃)₂] юм. Карбонат нь хөрсний рН-ийн орчин суурилаг буюу шүлтлэг шинж чанартай байгааг илэрхийлдэг. Карбонатын тархалт, хэмжээ нь хөрсний үржил шим, элэгдэлд тэсвэртэй байдал, боломжит чийгийн багтаамжид нөлөөлдөг. Хөрсийг карбонатын агууламжаар нь 0% карбонатжаагүй, 0-2% сул карбонатжсан, 2-10% дунд зэрэг карбонатжсан, 10-25% хүчтэй карбонатжсан, >25% маш хүчтэй карбонатжсан гэж үнэлдэг. Хөрсний карбонатын агууламж дунд зэрэг буюу <10% байхад тохиромжтой гэж үзнэ. Судалгааны үр дүнгээс харахад ерөнхийдөө маш бага карбонаттай байна.

Хөрсний ялзмагийн агууламж: Хөрсний ялзмаг гэдэг нь ургамал болон амьтны гаралтай үлдэгдэл материалын задралаас хөрсөнд үүсдэг бараан өнгөтэй, эрдэс органикийн нийлмэл бодис юм. Ялзмаг нь өөртөө маш олон төрлийн шим тэжээлийн бодисыг (ялангуяа азотыг) агуулж байдаг учраас хөрсний үржил шимийн хамгийн чухал үзүүлэлт болдог. Ялзмагийн бодис нь ойролцоогоор 60% нүүрстөрөгч, 6% азот болон фосфор, хүхэр зэрэг макро микро элементүүдийг өөртөө агуулж байдаг. Хөрсийг ялзмагийн агууламжаар нь <1% маш бага, 1-2% бага, 2-5% дунд зэрэг, >5% их ялзмагтай гэж үнэлдэг. Судалгааны үр дүнгээс харахад хөрсний ялзмагийн агууламж дээд үе давхаргад 1.3-2.5% буюу бага байгаа нь үржил шимээр ядмагдуу байгааг илтгэж байна.

Хөрсний хялбар уусах давсжилт (ЕС) : ЕС буюу хөрсний цахилгаан дамжуулах чанар нь хөрсөн дэх усанд хялбар уусах давсны хэмжээг (хөрсний давсжилт) тодорхойлдог үзүүлэлт юм. Энэ нь хөрсний чанарын чухал үзүүлэлт болдог бөгөөд ЕС нь ургамлын ургац, ургамалд тохиромжтой байдал, ургамлын тэжээллэг чанар, хөрсний бичил биетний үйл ажиллагаанд нөлөөлдөг. Хөрсөн дэх илүүдэл давс нь хөрс-усны тэнцвэрт байдалд нөлөөлж ургамлын өсөлтийг сааруулдаг. Мөн хөрсний ЕС-ийн үр дүнд тулгуурлан хөрсний давсжилтыг хянах, давсажсан хөрсийг сайжруулах зэрэг ажлыг хийдэг. Хөрсийг ЕС1:2.5-ээр нь 0.0-0.26 dS/m сул давсархаг, 0.26-0.77 dS/m дунд зэрэг давсархаг, 0.77-1.78 dS/m их давсархаг, 1.78-3.55 dS/m маш их давсархаг, >3.55 dS/m хэт их давсархаг гэж үнэлдэг. Судалгааны үр дүнгээс харахад хөрсний үе давхаргад хялбар уусах давсжилт <0.089 dS/m-0.2 буюу маш сул давсжилттай байна. Хөрсний хялбар уусах давсжилт ерөнхийдөө бага байгаа нь үржил шимийн макро болон микро элементүүдийн хангамж бага байгааг илтгэж байна.

Хөрсний хөдөлгөөнт кали, фосфор Хөрсний азот, фосфор, кали (N,P,K) нь ургамлын шим тэжээлийн хамгийн чухал анхдагч макро элементүүд бөгөөд эдгээрээс нэг нь л дутагдахад ургамал ургах боломжгүй болдог. Фосфор (P) нь ургамлын эрүүл өсөлтөд шаардлагатай олон тооны чиг үүрэг гүйцэтгэж, бүтцийн чадавх, ургацын чанар, үрийн гарц зэрэгт илүү хувь нэмэр оруулдаг. Хөрсөн дэх фосфорын пентоксид (P₂O₅) нь ургамалд хамгийн хялбар ашиглагддаг. Фосфорын пентоксидаг агууламжаар нь <1мг/100г бол бага хангамжтай, 2-3 мг/100г бол сайн хангамжтай гэж үнэлдэг. Кали (K) нь ихэвчлэн "чанарын элемент" гэж нэрлэгддэг бөгөөд ургамлын чанар, хэмжээ, хэлбэр, өнгө, амт гэх мэт олон шинж чанаруудад нөлөөлдөг. Хөрсөн дэх калийн исэл (K₂O) нь ургамалд хамгийн хялбар ашиглагддаг. Калийн исэл (K₂O)-ийг агууламжаар нь <10 мг/100г бол бага хангамжтай, 10-20 мг/100г бол сайн хангамжтай гэж үнэлдэг. Судалгааны үр дүнгээс харахад хөрсний хөдөлгөөнт фосфорын хангамж 2.1-5 мг/кг сайн хангамжтай байна. Хөдөлгөөнт калийн хангамж 6-44 мг/кг буюу бүх зүсэлтийн дундаж утга 19.3 байгаа нь сайн хангамжтай байна.

Хөрсний механик бүрэлдэхүүн: Хөрсний ус-физик шинж чанарууд ерөнхийдөө хөрсний механик бүрэлдэхүүнээс ихээхэн хамааралтай байдаг бөгөөд механик бүрэлдэхүүн нь 2мм-ээс жижиг ширхэгтэй элс, тоос, шавар гэсэн хатуу хэсгүүдийн харьцаагаар илэрхийлэгдэх бөгөөд эдгээрээс аль фракци нь зонхилж байгаагаас хамаарч тухайн хөрсний механик бүрэлдэхүүний нэршил хамаардаг. Элсэнцэр болон элсэн механик бүрэлдэхүүнтэй хөрс нь ус чийг тогтоон барих чадвар муутай, ургамалд хялбар ашиглагдах үржил шимээр ядмаг байдаг байдаг ч ургамалын үндэс чөлөөтэй ургаж хөгжих боломжоор илүү байдаг. Судалгааны үр дүнгээс харахад элсэнцэр болон шавранцар бүрэлдэхүүнтэй байна.

Хүснэгт 5. Хөрсний механик бүрэлдэхүүн

Дээжний дугаар	Гүн, см	Механик бүрэлдэхүүн, % ширхгийн хэмжээ, мм						
		1-0.25	0.25-0.05	0.05-0.01	0.01-0.005	0.005-0.001	<0.001	<0.01
Дээж- 6	0-15	2.6	44.3	28.6	10.2	5.9	8.4	24.5
Дээж- 7	0-20	3.6	70.1	13.2	7.2	1.6	4.3	13.1
Дээж- 8	0-20	2.3	62.8	16.5	9.8	2.9	5.7	18.4
Дээж- 9	0-20	3.1	64.7	14.6	7.2	4.6	5.8	17.6
Дээж- 10	0-20	2.9	66.5	13.8	9.1	2.4	5.3	16.8
Дээж- 11	0-13	1.7	61.1	15.3	9.7	5.8	6.4	21.9
	13-30	1.9	64.9	14.5	11.3	2.6	4.8	18.7
Дээж- 12	0-15	2.1	63	14.4	10.4	4.9	5.2	20.5
	15-30	3.2	65.8	12.9	8.7	5.3	4.1	18.1
Дээж- 13	0-15	4.3	67.0	11.4	7.5	4.6	5.2	17.3
	15-30	3.9	64.2	10.8	10.6	3.8	6.7	21.1
Дээж- 14	0-10	5.6	70.3	9.7	7.2	2.3	4.9	14.4
	10-30	3.7	71.1	9.8	6.7	3.6	5.1	15.4
Дээж- 15	0-15	0.9	69.6	12.6	10.3	2.9	3.7	16.9
	15-30	0.8	59.1	16.5	12.5	4.2	6.9	23.6

Хөрсний хүнд металлын өнөөгийн түвшин

Хортой хүнд металл гэдэгт дараах 6 хүнд металл багтана. Үүнд: Хар тугалга (Pb), кадмий (Cd), хром (Cr), цайр (Zn), никель (Ni), зэс (Cu) орно. Эдгээрээс Cd, Cr, Pb нь онцгой хортой, Co, Cu, Ni, Zn нь хортой био-идэвхт хүнд металлууд гэж үздэг. Онцгой хортой хүнд металлууд нь амьд организмд учруулах хор нөлөөлөл ихтэй, амьд организмд их хэмжээгээр орсон тохиолдолд өвчин үүсгэх улмаар үхүүлэх хүртэл аюултай байдаг. Харин хортой био-идэвхт хүнд металлууд нь хоруу чанарын хувьд онцгой хортой хүнд металлуудаас арай

бага, тодорхой хэмжээгээр амьд организмд байх ёстой боловч амьд организмд их хэмжээгээр хуримтлагдвал эндемик буюу орогномол өвчин үүсгэдэг аюултай.

Хүснэгт 6. Хөрсний хүнд металлуудын агууламж

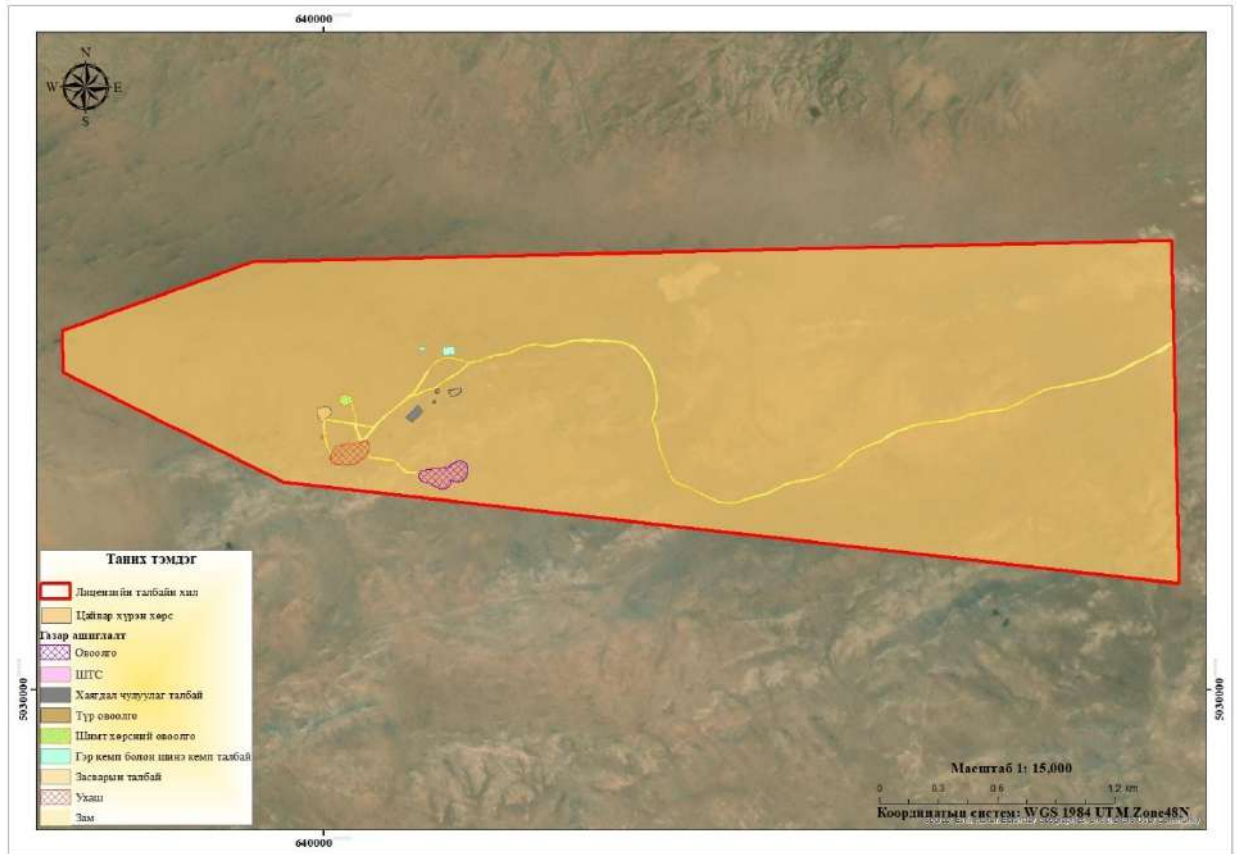
Дээжний нэр	Дээжний гүн, см	Онцгой хортой хүнд металлууд			Био-идэвхт хүнд металлууд		
		Cd	Cr	Pb	Cu	Ni	Zn
Дээж-6	0-20	0	34.35	41.65	45.7	48.55	66.15
Дээж-7	0-20	0	3.15	16.65	12.95	7.5	33.9
Дээж-8	0-20	0	21.9	47.2	42.55	92.85	106.25
Дээж-9	0-20	0	40.65	33.35	18.4	18.2	54.8
Дээж-10	0-20	0	34.35	36.1	26.15	29.63	59.6
Дээж-11	0-13	0	9.4	33.35	19.85	18.55	56.2
	13-30	0	25	22.2	21.85	21.8	59.6
Дээж-12	0-15	0	12.5	25	15.25	17.15	57.3
	15-30	0	12.5	25	15.5	15.7	41.25
Дээж-13	0-15	0	37.5	22.2	10.9	12.85	32.8
	15-30	0	25	25	10.05	16.8	34.95
Дээж-14	0-10	0	12.5	8.35	7.75	9.65	27.5
	10-30	0	25	25	12.05	11.45	31.4
Дээж-15	0-15	0	12.5	27.8	15.5	15.7	42.5
	15-30	0	28.1	30.55	20.4	19.3	52.7
<i>Элсэрхэг хөрс</i>		<i>1</i>	<i>60</i>	<i>50</i>	<i>60</i>	<i>60</i>	<i>100</i>
<i>Шавранцар хөрс</i>		<i>1.5</i>	<i>100</i>	<i>70</i>	<i>80</i>	<i>100</i>	<i>150</i>
<i>Хүлцэх агууламж (MNS 5850:2019)</i>		<i>3</i>	<i>150</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>150</i>	<i>300</i>

Хөрсний дээжид хүнд металлын шинжилгээг атомын шингээлтийн спектрометрийн аргаар тодорхойлсон бөгөөд гарсан үр дүнг (MNS 5850:2019) Хөрсний чанар. Хөрсөнд агуулагдах бохирдуулах бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ стандарттай харьцуулахад (Дээж 8)-аас бусад дээжинд элсэрхэг болон шавранцар хөрсөнд агуулагдах зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс хэтрээгүй буюу хэвийн түвшинд байна. Харин (Дээж 8) буюу засварын талбайгаас авсан дээжинд Цайр(Zn) болон Никель (Ni)-ийн агууламж элсэрхэг хөрсөнд агуулагдах зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс давсан үзүүлэлттэй байна.

Хөрсөн бүрхэвчийн эвдрэл, талхагдал.

Төслийн нийт талбайн хэмжээнд уурхайн үйл ажиллагааны нөлөөгөөр эвдрэлд өртсөн нийт 10.26 га газар байна. Билгэх сайхан уул ХХК нь 2025 оноос төслийн үйл ажиллагааг явуулж эхэлсэн байна.

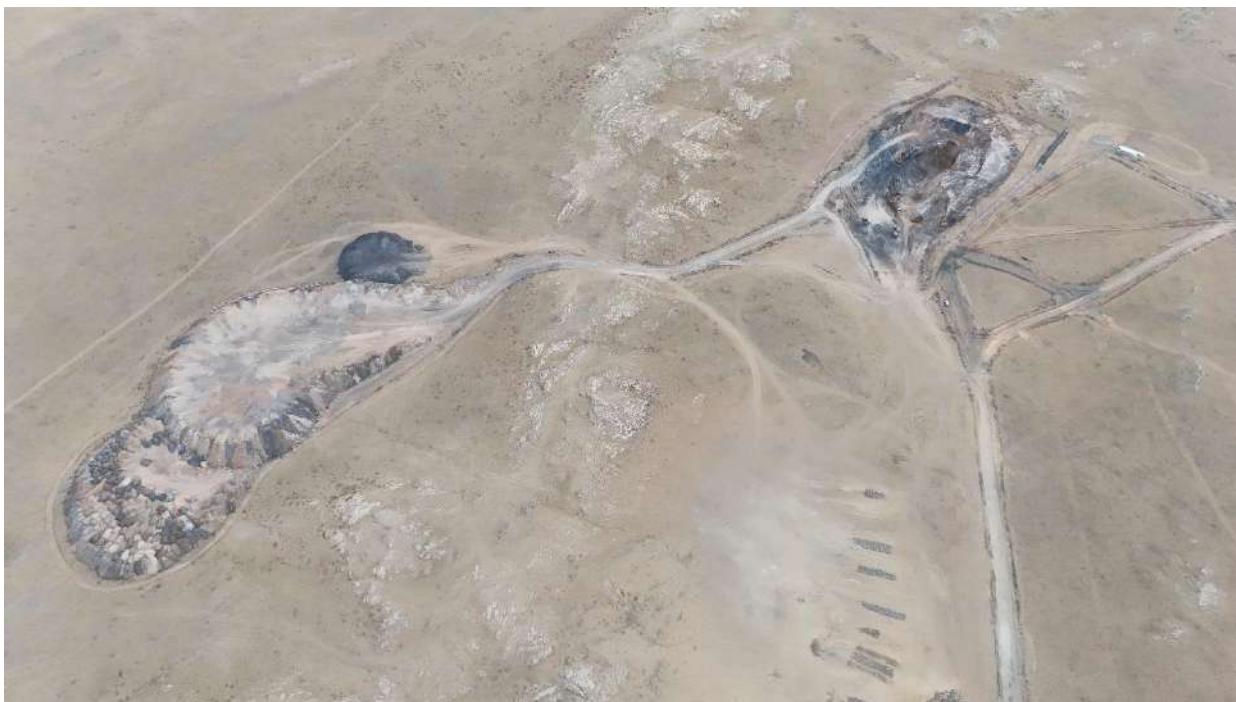
№	Хөрсний төрөл	Талбай, м ²
1	Уурхайн карьер	17839.4
2	Овоолго	21348.4
3	Шимт хөрсний овоолго	2653.7
4	Түр овоолго	2354.78
5	Засварын талбай	3979.9
6	Хаягдал чулуулгийн талбай	3577.48
7	Гэр кемп болон шинэ кемп	2590
8	ШТС	107.6
9	Зам	48187.6
	Нийт	102636.8 /10.26/

Зураг 22. Төслийн талбайн газар ашиглалт, хөрсний эвдрэлийн зураг

Зураг 23. MV-022839 тоот тусгай зөвшөөрлийн талбайн өнөөгийн төлөв байдлын фото №1

Зураг 24. Уурхайн ухааш болон овоолго DJI AIR 3 дрoноор авсан зураг

Зураг 25. Уурхайн ажилчдын кемп орчим

Хөрсний эрүүл ахуйн үзүүлэлт

Хүснэгт 7. Хөрсний эрүүл ахуйн шинжилгээ, 1гр хөрсөнд

Дээж авсан гүн (см)	Нянгийн тоо	Гэдэсний савханцрын титр (<i>E.coli</i>) MNS3297:2019			Перфрингенсийн таньц MNS3297:2019	
		Шинжилгээний хариу	Шинжилгээний хариу	Бохирдлын зэрэг	Шинжилгээний хариу	Бохирдлын зэрэг
Дээж-1	0-15	$5.9 \cdot 10^5$	≥ 0.1	1	≥ 0.1	1

Дээж авсан гүн (см)		Нянгийн тоо	Гэдэсний савханцрын титр (<i>E.coli</i>) MNS3297:2019			Перфрингенсийн таньц MNS3297:2019	
			Шинжилгээний хариу	Шинжилгээний хариу	Бохирдлын зэрэг	Шинжилгээний хариу	Бохирдлын зэрэг
Дээж-2	0-15	4.4*10 ⁵	≥0.1	1	≥0.1	1	
Дээж-3	0-15	3.8*10 ⁵	≥0.1	1	≥0.1	1	
Дээж-4	0-15	6.1*10 ⁵	≥0.1	1	≥0.1	1	
Дээж-5	0-15	4.8*10 ⁵	≥0.1	1	≥0.1	1	

Хот, суурин газрын хөрсний эрүүл ахуйн аюулгүйн үзүүлэлт, бохирдлыг үнэлэх MNS3297:2019 стандартад зааснаар нийт нянгийн тоо 1гр-д 10⁶ -аас хэтрэхгүй, халдварт өвчин үүсгэгч гэдэсний бүлгийн савханцар (*E.coli*), *Cl.perfringers* зэрэг бактериуд илрэх ёсгүй байдаг. Дээрх хөрсний эрүүл ахуйн шинжилгээний үр дүнг MNS3297:2019 стандарттай харьцуулахад нийт бактерийн тоо хэтрээгүй, *E.coli* болон *Cl.perfringers* >0.1 буюу цэвэр түвшинд байна.

Дүгнэлт

- Төслийн талбайд бүхэлдээ сайр чулуурхаг цайвар хүрэн хөрс тархсан байна. Талбайн ерөнхий онцлог нь хонхор хотос болон гуу жалга бүхий газруудад салхины ба усны нөлөөгөөр зөөгдөж ирсэн элсэрхэг болон тоосорхог хурдас хуримтлалтай, гүвээрхэг хэсгээрээ чулуурхаг ба сайргархаг, нугачаа хэрчигдэл ихтэй байна. Хүний үйл ажиллагааны нөлөөтэй эвдрэл талхагдал одоогоор дунд зэрэг байна.
- Хөрсөн дэх хүнд металлын агууламж Дээж 8-аас бусад цэгт стандартын хүлцэх агууламжаас хэтрээгүй, харин Дээж 8 буюу засварын талбайгаас авсан дээжнээс Цайр болон никель агууламж элсэрхэг хөрсөнд агуулагдах зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс давсан үзүүлэлттэй гарсан байна.
- Хөрсний микробиологийн шинжилгээний үр дүнг Хот, суурин газрын хөрсний эрүүл ахуйн аюулгүйн үзүүлэлт, бохирдлыг үнэлэх MNS3297:2019 стандарттай харьцуулахад стандартаас хэтэрсэн үзүүлэлт байхгүй хэвийн түвшинд байна.

Зөвлөмж

- ✓ Цаашид хөрсний мониторингийн судалгааг хийж, хөрсний үржил шим, бохирдол, үнэлгээний үзүүлэлтүүдийг хянаж зорилгоор жилд 2 доошгүй удаа хөрсний дээж авч хөрс судлалын итгэмжлэгдсэн лабораторид шинжлүүлж ажиллах;
- ✓ Ахуйн болон үйлдвэрийн гаралтай шингэн, хатуу хог хаягдлууд үүсэж түүнийг цуглуулах, устгах, халдваргүйжүүлэх арга хэмжээ аваагүйн улмаас шимт хөрс, хөрсний үржил шим, физик, химийн үзүүлэлт, гадаргын болон хөрсний ус, агаарын чанар, хүн, амьтны эрүүл мэнд зэрэг үзүүлэлтүүдэд сөргөөр нөлөөлж болзошгүй тул “Билгэх сайхан уул” ХХК-н уурхайн хүрээнд хог хаягдлын төвлөрсөн цэгийг бий болгож хог хаягдлын менежментийн хөтөлбөрийг боловсруулан ажиллах шаардлагатай. Хог хаягдлын цэгийг дараах байдлаар ангилан ялгана.
 - “Хог хаягдал түр хадгалах цэг”
 - “Аюултай хог хаягдлыг устгах цэг” (хүн, мал, амьтан, ургамлыг өвчлүүлэх, тэдгээрт хор хөнөөл учруулах, үр удамд нь сөргөөр нөлөөлөх, байгаль орчны тэнцлийг алдагдуулахад хүргэх шатах, тэсрэх, хордуулах, түлэх, халдварлах,

эрчимтэй урвалжих шинж чанар бүхий бодисыг агуулсан хог хаягдлыг устгах зориулалтын байгууламж)

Хог хаягдал түр хадгалах цэгийг байгуулах. Тухайн цэгийг байгуулахад дараах арга хэмжээг зайлшгүй тусгана.

- Хог хаягдал хур борооны усаар урсах ааргүй байх
 - Салхины нөлөөгөөр хог хаягдал хийсэхгүй байх
 - Гал түймэр гарах болон түүний тархахаас сэргийлэх
 - Хортон шавж болон халдвар тараагчдыг үүрлэхээс сэргийлэх гэх мэт асуудлуудыг авч үзсэн байх шаардлагатай.
- ✓ Төлөвлөгөөт хугацааны дагуу хог хаягдлыг ангилан ялгаж, бөөгнүүлэн хамах, зайлуулах, тарж бутрахаас сэргийлэх, ариутган, халдваргүйжүүлэх арга хэмжээ авч ажиллах;
 - ✓ ШТС болон засварын төвийн талбайг хатуу хучилттай, хайрган хучилттай болгож газрын гадарга, хөрс бохирдохоос сэргийлэх;
 - ✓ Шатах тос, тосол, металл агуулсан хаягдлыг зөв ангилж хадгалах, хөрсөнд нэвчилт асгаралт үүсэхээс сэргийлэх, асгарсан тохиолдолд хөрсийг элс болон шингээгч ашиглан цэвэрлэх, саармагжуулах арга хэмжээ авч ажиллах,
 - ✓ Үйлдвэрлэлийн болон аж ахуйн шалтгаант бохирдол үүсэхээс сэргийлэх зорилгоор хог хаягдлын ангилан ялгалт, хадгалалт, зайлуулалтын дэглэмийг сайжруулж, металлын эх үүсвэр болох боломжтой материалын хяналт, бүртгэлийг чанд мөрдөх;
 - ✓ Уурхайн талбай дотор олон салаа зам гаргахгүй байх, хил хязгаарыг тэмдэгжүүлэх;
 - ✓ Хүний үйл ажиллагаатай холбоотой үүссэн ландшафтыг “Уул уурхайн үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт, Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 5917:2008”-ын дагуу тухайн газар нутгийн унаган төрхөд нь ойртуулан техникийн нөхөн сэргээлтийг ажлыг хийж гүйцэтгэнэ;

БҮЛЭГ 6. УРГАМЛАН НӨМРӨГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ, ЧАНАР, ТҮҮНИЙ ӨӨРЧЛӨЛТ

Танилцуулга

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот тусгай зөвшөөрөлтэй талбайн ургамлан нөмрөгийн төлөв байдлын хээрийн хэмжилт судалгааг хийж гүйцэтгэсэн бөгөөд хээрийн судалгаагаар төслийн талбайтай танилцах, хээрийн хэмжилт бичиглэл хийх, ургамлын суурь мэдээ материал цуглуулах, нөлөөлөлд өртсөн талбайн ургамлан нөмрөгийн өнөөгийн төлөв байдлыг тодорхойлж баталгаажуулах ажлуудыг хийж гүйцэтгэсэн.

6.1. Судалгааны аргазүй

Төслийн талбайд хамаарагдах газар, түүний ойр орчмын газруудыг хамруулсан ургамлын аймаг, ургамалжилтын судалгааг гүйцэтгэсэн. Судалгааны явцад ургамлан үндсэн бүлгэмдлийн солигдол болон гадаргын өөрчлөлтөд тулгуурлан ургамлын зүйлийн бүрдлийг уламжлал арга болох сет маршрутаар гүйцэтгэсэн ба геоботаникийн бичиглэлийг 1 x 1 метр талбайд бичиглэл үйлдсэн. Ургамлын зүйлийн бүрэлдэхүүн болоод ургамал бүрийн статусыг тогтоохыг оролдов.

- Зүйлийн бүрэлдэхүүн: Ургамалжлын зүйлийн бүрэлдэхүүнийг тодорхойлохдоо зүйлүүдийг флорын баялаг тодорхойлох аргаар бүртгэж, зүйлийн латин, монгол нэрийг (Грубов, 1982) бүтээлд зааснаар тус тус нэрлэсэн.
- Арви: Ургамлын зүйлийн арвид (Друде, 1913) нүдэн баримжааны аргаар үнэлгээ өгсөн.
- Тусгаг бүрхэц: Ургамлын зүйлийн тусгаг бүрхцийг (Раменский, 1938) 1м²-ийн хэмжээст тороор тодорхойлсон.
- Үзэгдэл зүй: Ургамлын зүйл тус бүрийн хөгжлийн үе шатыг (Бейдемман, 1954) аргаар үнэлж (Алехин, 1925) тэмдэглэгээгээр тэмдэглэсэн.
- Ургац: Бүлгэмдлийн ургацыг 3 давталттайгаар 1м² талбайгаас газрын хөрснөөс дээш 0 см-ийн өндөрт хайчилж агаарын хуурай жинг жигнэж тодорхойлсон.

6.2. Ургамлан нөмрөгийн онцлог

“Билгэх сайхан уул” ХХК -ийн Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн болон түүний бүс нутагт хийсэн ургамлын аймаг хийгээд ургамалжилтын ажиглалт судалгаанаас үзэхэд цөлөрхөг хээрийн бүсэд хамаарагддаг байна.

Төслийн талбай нь ургамал-газар зүйн мужлалын хувьд А.А.Юнатовын (1952) ангиллаар Евро Азийн хээрийн мужийн Дагуур-Монголын хээрийн провинцийн Дорнод Монголын хээрийн тойрогт Академич Н.Өлзийхутагийн ангиллаар Дорнод говийн цөлөрхөг хээрийн тойрогт хамаарна.

Зураг 26. Монгол орны ургамал – газарзүйн мужлал

Олон нуурын хөндийн цөлөрхөг хээрийн тойрогт Хангайн нуруу болон Говь Алтай, Монгол Алтайн нурууны хоорондох тавиун хотгор, Онгийн голоос Завхан гол хүртэлх хөндийг энд хамаарна. Говь ба Хангайн ургамлын аймгаас гаралтай цөлөрхөг хээр, хээрийн бүсийн төлөөлөгчид зонхилсон, нийт 481 зүйл ургамалтай ба зөвхөн энд ургадаг Нарийннавчит гиш (*Vicia angustifolia*), Гоохгор сухай (*Tamarix elongata*) гэх 2 зүйл бий.

Монгол орны газрын гадарга, уур амьсгалын онцлогтой зохицсон ургамалжилтын дараах 6 бүс, бүслүүр бий болжээ. Үүнд:

1. Өндөр уул буюу тагийн бүслүүр
2. Уулын тайгын бүслүүр
3. Уулын ойт хээрийн бүслүүр
4. Хуурай хээрийн бүс
5. Цөлөрхөг хээрийн бүс
6. Цөлийн бүс

Хээрийн бүс: монголын хээр, Төв Азийн цөлийн зааг нэлээд эрт үүсэж бий болсон, биеэ даасан үүсэлтэй, бүсэд ургадаг зонхилогч ургамалуудтай байдгаараа онцлог бөгөөд тэр нь Их нууруудын хотгор Олон нуурын хөндий, Дорноговийн нам өндөрлөг, Говь Алтайн нурууг хамаарна. Цөлөрхөг хээрийн бүсэд жилдээ 100-125мм тунадас унадаг, ургах хугацаа 170-190 хоног үргэлжилдэг. Цөлөрхөг хээрт жижиг үетнүүдээс гадна гуравласан боролзой, төлөгчдүү боролзой, таана орог тэсэг, бор бударгана, навчгүй баглуур, нохой шээрэнгэ, улаан харанга, хамхуул, монгол догор, данхар хависхана, шарилж, шаваг элбэг ургана.

Судалгааны талбайн онцлог. Төсөл хэрэгжих бүс нутаг, түүний ойр орчмын нутаг нь цөлөрхөг хээрийн хуурай уур амьсгалтай. Ургамал газарзүйн хувьд цөлөрхөг хээрийн тойрогт хамаарагдах бөгөөд дөрвөн улирлын ялгаа ихтэй, агаарын температурын хэлбэлзэл өндөр, хур тунадас бага ордог зэрэг эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай. Төслийн талбай нь газрын гадаргын ихэнх хэсгийг нам толгод (58%) болон тэгш өндөрлөг (29%) бүрдүүлнэ. Тус бүс нутаг нь Монгол орны хөрс - газарзүйн мужлалаар говийн хөрсний их мужид багтаж Их нууруудын хотгорын мужийн, Өмнөговийн тойрогт хамаарагддаг. Говийн заримдаг цөлийн бор хөрс зонхилон тархах бөгөөд нам хотгор газраар сайрхаг хөрс тархана. Говийн их мужийн 50% орчим нь говийн бор хөрстэй. (Д. Доржготов, 1974)

Мөн бүс нутаг нь Монгол орны ургамал - газарзүйн мужлалаар Дорноговийн цөлөрхөг хээрийн тойрогт хамаарагддаг. Уг тойрог баруунаасаа Говь Алтайн уулын цөлөрхөг хээрийн урд талаасаа Алашаа говийн, зүүн хэсгээрээ Дорнод монголын хойд талаасаа Дундад халхын тойргуудтай хил залгадаг онцлогтой. (Н.Өлзийхутаг, 1985).

6.3. Ургамлын зүйлийн бүрдэл

Судалгааны дүнд нийт 22 овог 51 төрөлд хамаарагдах 70 зүйл дээд ургамал бүртгэгдсэн. Бүртгэгдсэн нийт ургамлыг амьдралын хэлбэр ангилбал олон наст өвс (50%), сөөг, заримдаг сөөг (20%) зонхилох хувийг эзэлж байна. Мөн ургамлуудыг экологийн бүлгээр буюу амьдрах орчиндоо хандах байдлаар нь ангилан авч үзвэл хуурайсаг буюу ганд тэсвэртэй (ксерофит) ургамлын зүйлүүд ихэнх хувийг нь бүрдүүлж байна Үүнээс үзэхэд төслийн талбай болон түүний ойр орчмын нутаг дэвсгэрт хуурайсаг, хуурайсаг-чулуусаг, элссэг сөөг, заримдаг сөөг ургамлууд цөлөрхөг хээрийн бүсийн онцлогт зохилдон тархжээ. Одоохондоо нэг ба хоёр наст хөл газрын ургамал цөөн тоогоор дайралдаж байна. Түүнчлэн бүртгэгдсэн ургамлын зүйлүүдийн дотор цөлөрхөг хээрийн бүсийн бэлчээрийн хэв шинжийг бүрдүүлэгч бэлчээр, тэжээлийн өндөр ач холбогдолтой ургамлууд олноор тохиолдож байна. Үүнд: *Allium polyrrhizum*, *Stipa gobica*, *Stipa krylovii*, *Stipa glareosa*, *Anabasis brevifolia*, *Brachanthemum gobicum* зэрэг 42 зүйл ургамлыг нэрлэж болно.

Ургамалжилтын хувьд авч үзвэл Говь цөлийн баглуур - таанат, хялгана - таанат хээрийн шинжийг бүрдүүлэгч Говийн хялгана (*Stipa gobica*) цөлөрхөг хээр, цөл, тэгш тал, уул толгодын хормой, үйрмэг чулуутай хажуу ба асга, хайрга чулуутай цөлд ургана. Тэжээлийн ач холбогдол өндөртэй цөлөрхөг хээрийн шинжийг бүрдүүлэгч ургамал. Ахар навчит баглуур *Anabasis brevifolia* Цөлөрхөг хээр, цөл, тэгш тал, уул толгодын хормой, сайр-чулуурхаг хажуу, хуурай марз, уулын дунд бүс хүртэлх хад, хайрга чулуутай газар ургана.. Залуу найлзуур нь хортой боловч малчдын аман яриагаар тэмээний үндсэн тэжээлийн болон цөлийн бүсийн зонхилогч ургамлын нэг юм. *Stipa glareosa* Сайрын хялгана Цөлөрхөг хээр, цөлийн бүсэд тэгш тал, уулын чулуурхаг хажуу, хормой, хайргархаг бэлээр элсэрхэг болон чулуурхаг хөрстэй цөлд ургана. Дээр дурдсан зүйлүүд нь бэлчээр тэжээлийн зонхилох ургамлууд юм. Монгол бүйлээс (*Amygdalus mongolica*) цөлийн бүсийн хад асга, манхан элс, толгодын элсэрхэг - үйрмэг чулуут хажуу, чулуурхаг орой ирмэг, сайр жалгын ёроолд ургана. Үрэндээ өөх тос, уураг ихтэй, тэжээлийн ургамал юм. Үүнийг мөн эмийн болон гоёл чимэглэлд хэрэглэнэ. Говийн тост (*Brachanthemum gobicum*) цөлөрхөг хээр, цөлийн бүсэд сул элс, элсэрхэг хайргархаг цөлд ургадаг онцлогтой. Уг зүйл нь бэлчээр тэжээлийн зориулалтаар ашиглахаас гадна эфирийн тос агуулдаг цөлийн бүсийн зонхилогч ургамлын нэг.

Allium polyrrhizum

Stipa gobica

Нэн ховор, ховор ургамал. Төслийн талбай болон түүний ойр орчмын нутаг дэвсгэрт хийгдсэн ургамлын аймаг, ургамалжилтын судалгааны явцад бүртгэгдсэн ургамлын дунд байгалийн жамаар нөхөн сэргэх чадваргүй, тархац нэн хязгаарлагдмал, ашиглах нөөцгүй, устах аюулд орсон ховор, нэн ховор 11 зүйл (энэ зүйлүүд нь ашиглалтын талбайн гадна) байдаг. Бид төслийн талбай, түүний ойр орчимд тохиолдсон нэн ховор, ховор ургамлуудыг Засгийн газрын 1995 оны 153 болон 165-р тогтоолын хавсралт, Байгалийн ургамлын тухай Монгол Улсын хууль тогтоомжуудыг ашигласан болно. Үүнээс харахад хээрийн судалгаагаар тэмдэглэгдсэн 11 зүйл ховор, нэн ховор ургамлаас Цагаан навчит хасзул (*Olgaea leucophylla*), Алтан бэрмэг (*Limonium aureum*) гэсэн 2 зүйл нь төслийн төлөвлөлтийн талбайд мөн Ахар навчит баглуурт-Говийн хялганат (*Anabasis brevifolia* – *Stipa gobica*)

Olgaea leucophylla

Limonium aureum

Харин Говийн тост (*Brachanthemum gobicum*) хэмээх нэг зүйл нь төслийн төлөвлөлтийн талбайн /Хуурайсаг шарилж - Хөх тариархуу цагаан сулыт- Хялганат (*Artemisia xerophytica* – *Elymus secalinus* - *Stipa gobica*)/ бүлгэмдэлд тэмдэглэгдсэн.

Brachanthemum gobicum

Artemisia xerophytica

Хүснэгт 8.Төсөл хэрэгжих талбайн ургамлын аймаг

№	Овог	№	Төрөл, зүйл	Статус	Эмийн	Хүнс	Бэлчэрийн
1.	<i>Ephedraceae</i> <i>Dumort.</i> - Зээргэнэтэн	1	<i>Ephedra sinica</i> Stapf.- Нангиад зээргэнэ.	Элбэг	+		
			<i>Ephedra monosperma</i> G.G.Gmel.ex C.A.Mey.-Ганц үрт Зээргэнэ.	Элбэг	+		
2.	<i>Poaceae</i> <i>Barnhart.</i> - Үетэн	2	<i>Stipa gobica</i> Roshev. – Говийн хялгана.	Элбэг			+
			<i>Stipa glareosa</i> P.Smirn.-Сайрын хялгана	Элбэг			+
			<i>Stipa Krylovii</i> Roshev.- Крыловын хялгана.	Элбэг			+
		3	<i>Ptilagrostis pelloitii</i> Grub. – Пеллиотын шивэлз.	Ховор			+
			<i>Cleistogenes songorica</i> (Roshev) Ohwi –Зүүнгарын хазаар өвс	Элбэг			+
				<i>Cleistogenes squarrosa</i> (Trin.) Keng –Дэрвээн хазаар өвс.	Элбэг		
			<i>Eragrostis minor</i> Host.- Бага хургалж	Элбэг			+
			<i>Elymus secalinus</i> – цагаан суль	Элбэг			+
<i>Poa attenuata</i> Trin.- Сунагар биелэг өвс	Элбэг			+			
<i>Festuca lenensis</i> Drob. –Лени Ботууль	Элбэг			+			
3	Сурегасеае-Улалжтан	9	<i>Carex duriuscula</i> Mey. – Хатуу өлөн.	Элбэг			+
			<i>Carex Korshinskyi</i> Kom.- Коржинскийн улалж	Элбэг			+
4	Liliaceae Juss. – Сараантан	10	<i>Asparagus gobicum</i> Ivanova. – Говь хэрээнүдэн	Элбэг	+		+
			<i>Allium eduardii</i> Stearn.- Эдвардын сонгино	Элбэг		+	+
			<i>Allium polyrrhizum</i> Turcz. Ex Rgl.- Таана сонгино	Элбэг		+	+
			<i>Allium mongolicum</i> Rgl.- Монгол сонгино	Элбэг		+	+
5	Iridaceae Lindl.- Цахилдагтан	12	<i>Iris bungei</i> Maxim.- Бунгийн цахилдаг	Элбэг	+		+
			<i>Iris potaninii</i> Maxim- Потанини цахилдаг	Элбэг	+		
6.	Polygonaceae Juss. –Тарнатан	13	<i>Rheum nanum</i> Sievers. – Намхан гишүүнэ	Элбэг	+	+	
			<i>Atraphaxis pungens</i> (M.B.) Jaub. et Spach. – Өргөст эмгэншилбэ	Элбэг			
7	Chenopodiaceae Vent.- Луультаан	15	<i>Eurotia ceratoides</i> C.A.Mey. – Цомцогт тэсэг	Элбэг			+
			<i>Sympegma regelii</i> Bunge- Регелийн шар мод	Элбэг			+

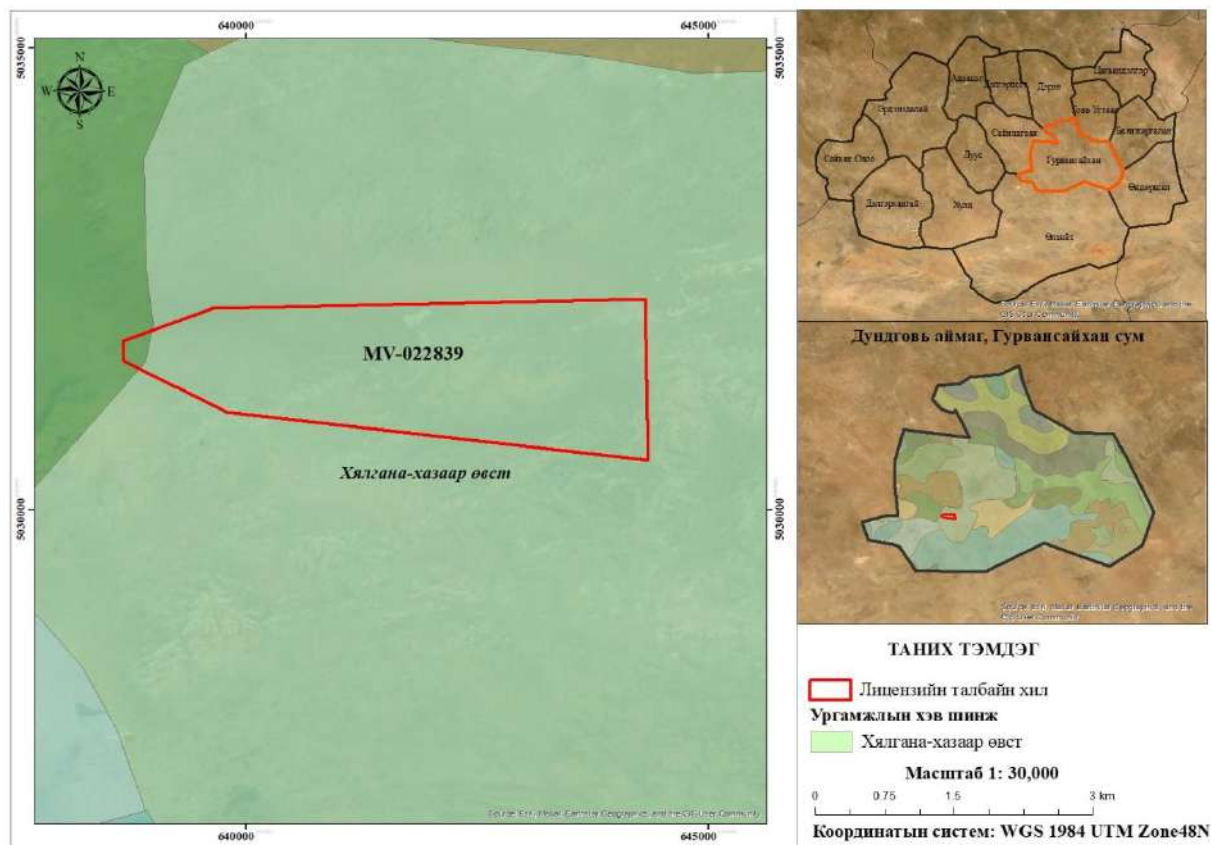
		17	<i>Anabasis brevifolia</i> C.A.Mey. – Ахарнавчит баглуур	Элбэг			+
		18	<i>Chenopodium aristatum</i> L. –Сортой лууль	Элбэг			
			<i>Chenopodium album</i> L.- Цагаан лууль	Элбэг			
		19	<i>Agriophyllum pungens</i> (Vahl.) Link.ex A.Dietr.- Шивүүрт цулихир	Элбэг		+	
		20	<i>Brachanthemum gobicum</i> Krasch. – Говийн тост	Элбэг			+
		21	<i>Bassia dasyphylla</i> (Fisch.et Mey)Ktze.- Үет манан-хамхаг	Элбэг			
8.	Caryophyllaceae Juss.- Баширтан	22	<i>Gypsophylla desertorum</i> Penzl. – Цөлийн тайр	Элбэг			+
		23	<i>Gymnocarpus przewalskii</i> Bunge ex Maxim. – Улаан түлээ	Нэн ховор			+
9.	Papaveraceae Juss. – Намуутан	24	<i>Chiazospermum erectum</i> Bernh. (<i>Hypocoum erectum</i> L.)- Цэх галуун таваг	Элбэг	+		
10	Brassicaceae Burnett. – Тоонолжин цэцэгтэн	25	<i>Ptilotrichum canescens</i> C.A.Mey.- Бууралдуу янгиц	Элбэг			+
		26	<i>Dontostemon integrifolius</i> (L.) C.A.Mey. – Бүхэлнавчит Багдай	Элбэг			
11	Crassulaceae DC. –Зузаалайн овог	27	<i>Orostachys spinosa</i> (L.) C.A.Mey.- Хатгуурт өвс	Элбэг	+	+	
12	Rosaceae Juss. – Сарнайтан	28	<i>Potaninia mongolica</i> Maxim. – Хулан хойрго	Үлдвэр, унаган, нэн ховор			+
		29	<i>Amygdalus mongolica</i> –Монгол бүйлэс	унаган		+	
13	Fabaceae Lindl.- Буурцагтан	30	<i>Saragana leucophylla</i> .- Хойрог харгана	Нэн ховор			+
			<i>Saragana pugnata</i> (L.) DC. – Тарваган харгана	Элбэг			+
		31	<i>Gueldenstaedtia monophylla</i> Fisch. – Ганцнавчит сальжир	Унаган нэн ховор зүйл.			+
		32	<i>Astragalus galactites</i> Pall. – Цагаан хунчир	Элбэг	+		
		33	<i>Oxytropis aciphylla</i> Ledeb. – Өргөст Оргууз	Элбэг			+
		34	<i>Thermopsis mongolica</i> Czefr. – Монгол тарваган шийр	Элбэг	+		
14	Geraniaceae Juss. – Шимтэглээтэн	35	<i>Erodium tibetanum</i> Edgew. – Төвд заантаваг	Ховор	+		
15	Zygophyllaceae - Хотиртон	36	<i>Tribulus terrestris</i> L. – Зэлэн зангуу	Элбэг	+		
		37	<i>Zygophyllum rosovii</i> Bunge. – Розовын хотир	Ховор	+		
		38	<i>Peganum nigellastrum</i> Bunge.- Харлаг үмхий – өвс	Элбэг	+		
		39	<i>Nitraria sibirica</i> Pall. –Сибирь хармаг	Элбэг		+	

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот тусгай зөвшөөрөлтэй талбайн газрын төлөв байдал, чанарын захиалгат хянан баталгааны тайлан

ДОЙТЫН БУЛАГ ХХК

16	Rutaceae Juss. – Сүлүүтэн	40	Haplophyllum dauricum (L.) G.Don.fil. – Дагуур хүж-өвс	Элбэг			+
17	Tamaricaceae Link. – Сухайтан	41	Reaumuria soongorica L. – Зүүнгарын улаанбударгана	Элбэг			+
18	Plumbaginaceae Juss. – Хорголжинтон	42	Limonium aureum (L.) Hill.- Алтан бэрмэг	Нэн ховор			
19	Asclepiadaceae R.Br – Ерөндгөний овог	43	Vincetoxicum sibiricum (L.) Decne. – Сибирь Ерөндгөнө	Ховор	+		
20	Convolvulaceae Juss.- Сэдэргэнэтэн	44	Convolvulus gortschakovii Schrenk. – Горчаковын сэдэргэнэ	Ховор			+
21	Lamiaceae Juss.- Уруулцэцэгтэн	45	Panzeria lanata (L.) Bunge. – Үсхий нохойн хэл	Элбэг	+		
		46	Lagochilus ilicifolius Bunge. – Царс- навчит ангалзуур	Элбэг			
22	Asteraceae Dumort. - Голгэсэртэн	47	Scorzonera divaricate Turcz. – Дэрэвгэр хависгана	Элбэг			+
		48	Asterothamnus centrali-asiaticus Novopokr. – Төв азийн лавай	Элбэг			+
		49	Scorzonera pseudodivaricata Lipsch. – Хуурамч-дэрвэгэр хависгана	Элбэг			+
		50	Echinops gmelinii Turcz. – Гмелиний тайжийн жинс	Элбэг			+
		51	Asterothamnus molluisculus Novopokr. – Зөөлөн лавай	Ховор			+
		52	Cancrinia discoidea (Ldb.) Poljak. – Зээрэнцэг борлон	Элбэг			
		53	Artemisia frigida Willd. – Өлчир шарилж.	Элбэг	+		+
			Artemisia xerophytica Krasch.- Хуурайсаг шарилж	Элбэг			+
			Artemisia scoparia Waldstet Kit.- Artemisia pectinata Pall.- Шүхий шарилж	Элбэг			
54	Olgaea leucophylla (Turcz.) Iljin. – Цагааннавчит хасзул	Нэн ховор			+		
55	Ajania acheleoides (Turcz.) Rojak- Төлөгчдүү боролз	Элбэг					
	22 овог		55 төрөл 70 зүйл	Ховор, нэн ховор - 11	16	9	42

Зураг 27. Төслийн талбайн ургамалжлын зураглал

Ургамлан нөмрөгийн ашиглалт, хамгаалалт, талхлагдлын өнөөгийн байдал

Хээрийн судалгаа болон боловсруулалтын явцад бүлгэмдэлд зонхилогч, дэд зонхилогч, ерөнхий тусгаг бүрхэц, халцгай газар, хүмүүнсэг ургамлын эзлэх хувь хэмжээг харгалзан үзэж Монгол орны хэмжээнд ургамлан нөмрөгийн талхлагдлыг тодорхойлох MNS 5546:2005 стандартын дагуу бэлчээрийг доройтлын зэргээр нь сул, дунд, хүчтэй доройтсон ба доройтоогүй хэвийн соргог бэлчээр гэж ангилдаг бөгөөд стандартын ангиллын дагуу тодорхойлсон.

Бүлгэмдлийн нэр	Бэлчээрийн хэв шинж	Бэлчээрийн код	MNS 5546:2005
Өдлөг хялганат	Говийн хялганат	142 (ЦХ-I-1-1)	бага
Харгана бүхий таанат,	Харгана - таанат,	168 (Ц-I-1-6)	бага
Таанат	Таанат	158 (ЦХ-I-2-2)	бага
Дэрст	Дэрст	216 (Н-III-1-3)	бага

Судалгааны талбайн MNS 5546:2005 стандартын ангиллаар бага доройтсон ангилалд орж байна. Төслийн талбай зөвхөн бэлчээрээр ашиглагдаж байгаа бөгөөд цаг уурын хамааралтай байгалийн унаган бүлгэмдэлүүдтэй.

Дүгнэлт

Төслийн талбай нь ургамал-газар зүйн мужлалын хувьд А.А.Юнатовын (1952) ангиллаар Евро Азийн хээрийн мужийн Дагуур-Монголын хээрийн провинцийн Дорнод Монголын хээрийн тойрогт Академич Н.Өлзийхутагийн ангиллаар Дорнод говийн цөлөрхөг хээрийн тойрогт хамаарна.

Судалгааны дүнд нийт 22 овог 51 төрөлд хамаарагдах 70 зүйл дээд ургамал бүртгэгдсэн. Бүртгэгдсэн нийт ургамлыг амьдралын хэлбэр ангилбал олон наст өвс (50%), сөөг, заримдаг сөөг (20%) зонхилох хувийг эзэлж байна.

Зөвлөмж

- ✓ Төслийн талбайд тохиолдох ховор болон нэн ховор зүйлүүдийг барилга байгууламж болон бусад объектуудад дарагдах, устаж үгүй болох эсэхийг судалж, дарагдахаар болсон тохиолдолд ургамлын зүйлийг шилжүүлэн суулгах арга хэмжээ авах;
- ✓ Тухайн талбайд тохиолдож болзошгүй ховор болон нэн ховор ургамлын зүйлийг ажилчдад таниулах, түүнийг хөндөхгүй байх арга хэмжээ авах;
- ✓ Жил бүр ургамлын зүйлийн бүрдэл, ховор, нэн ховор, унаган ургамлын жагсаалтыг гарган тэдгээрийн байршлыг тогтоох, гол бүлгэмдлийг тогтоох, биологийн нөхөн сэргээлтийн ургалт, биомассын хэмжилт судалгааг хийх;

БҮЛЭГ 7. ГАЗРЫГ ЗОХИСТОЙ АШИГЛАХ, ХАМГААЛАХ, НӨХӨН СЭРГЭЭХ ЗӨВЛӨМЖ

Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Билгэх сайхан уул” ХХК-ийн MV-022839 тоот тусгай зөвшөөрөлтэй талбайд төсөл хэрэгжүүлэгч нь цаашид үйл ажиллагаа явуулахдаа газрын төлөв байдлыг доройтуулахгүйгээр ашиглахын зэрэгцээ хамгаалах болон нөхөн сэргээх арга хэмжээг Монгол улсын хэмжээнд мөрдөгдөж буй хууль тогтоомж, заавар журам, стандартын дагуу ажиллах шаардлагатай. Үүнд:

Төслийн удирдлага зохион байгуулалт, үйл ажиллагааны зөвлөмж

Байгаль орчны удирдлагын тогтолцооны гол зорилго нь төслөөс байгаль орчинд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл, эрсдэлийг урьдчилан илрүүлж түүнээс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах ба хянахад чиглэсэн байх ба байгаль орчны бодлогыг тодорхойлох, төлөвлөх, хэрэгжүүлэх, хяналт шалгалт хийх, удирдлагын дүн шинжилгээ хийх гэсэн үе шаттай хэрэгжүүлэх бөгөөд энэ нь байгаль орчны үзүүлэлтийг тасралтгүй сайжруулах ач холбогдолтой. Байгаль орчны удирдлагын тогтолцооны үе шат бүрийг доор дурдав.

- ✓ Байгаль орчны бодлого: Төслийн талбай, түүний орчмын байгаль орчны төлөв байдал, төслийн үйл ажиллагааны онцлогийг харгалзан үзсэн байгаль орчны бодлогыг боловсруулан хууль эрхзүйн болон бусад шаардлагыг тогтоож, түүнийг мөрдөх журам боловсруулан ажиллах.
- ✓ Байгаль орчны төлөвлөлт: Төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлж болзошгүй нөлөөллийн үнэлгээг хийж гүйцэтгэж, түүнийг бууруулах арга замыг тодорхойлон байгаль орчинд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл болон эрсдэлийг бууруулах бодит зорилго, зорилтыг тодорхойлон жил бүр байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд оруулах. Байгаль орчны зорилго зорилтод хүрэх үүрэг хариуцлагын зохион байгуулалт, хүрэх арга зам, хугацаа, хэрэгжилтийн үе шатанд хүний нөөц, мэргэшсэн, ур чадвар бүхий боловсон хүчин, орчин үеийн дэвшилтэт технологи, санхүүгийн эх үүсвэрүүд зэрэг бүхий л асуудлыг төлөвлөх.
- ✓ Хэрэгжүүлэлт, гүйцэтгэл: Байгаль орчны зорилго, зорилтод хүрэх төлөвлөгөөт хугацааны дагуу зохион байгуулагдсан бүх л арга хэмжээг цаг алдалгүй хууль эрхзүй орчин болон стандарт норм, бусад шаардлагад нийцүүлэн хийж гүйцэтгэх.
- ✓ Хяналт шалгалт: Байгаль орчныг хамгаалах ажлын үр дүнд байгаль орчны хууль эрх зүй, дүрэм журам, стандарт норм, бусад шаардлага болон төсөл хэрэгжихээс өмнөх байгаль орчны суурь нөхцөлтэй харьцуулалт хийж тогтмол хугацаанд хяналт шалгалт хийх.
- ✓ Удирдлагын сайжруулалт: Байгаль орчны хяналт шалгалтын үр дүнд тулгуурлан байгууллагынхаа байгаль орчны удирдлагын тогтолцооны нийцтэй, тохиромжтой, үр ашигтай байдлыг тогтмол хангахын тулд тогтоосон хугацаанд түүнд дүн шинжилгээ хийнэ. Дүн шинжилгээний үр дүнгээс хамааруулан үйл ажиллагааг тогтмол сайжруулж, улмаар түүний нийцтэй байдлыг үнэлж, үл тохирох, засаж залруулах арга хэмжээг авах талаар заасан журам боловсруулж нэвтрүүлнэ.

Уул уурхайд ашигласан газрыг нөхөн сэргээхэд анхаарах асуудлууд

- ✚ Шимт хөрсийг хуулахдаа “Газар шорооны ажлын үед үржил-шимт хөрсний хуулалт, хадгалалт MNS 5916:2008 стандарт”-ыг мөрдөн ажиллах;

- Энэхүү стандарт нь үйлдвэр, уурхайн техник эдийн засгийн үндэслэл, төсөл боловсруулах, уул уурхай, барилгын болон бусад газар шорооны ажлын үед шимт хөрсийг хуулах, хадгалахад хамаарна.
- + Хөрсний овоолгыг нөхөн сэргээлтийн стандартыг дагуу орчны төрх байдалтай уусган хүн мал амьтанд аюулгүй байдлаар 22 градусаас дээшгүй өнцгөөр налуу үүсгэн хэлбэржүүлж, тоосжилт үүсэхээс сэргийлж ургамалжуулах ажлыг уурхайн хөрс хуулалт, олборлолтын ажлын график төлөвлөлттэй уялдуулан хийж гүйцэтгэх;
- + Уул уурхайн үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээх MNS 5917:2008 стандарт дагуу ашигт малтмалыг хайх, ашиглах явцад эвдэрсэн газрыг нөхөн сэргээхэд энэхүү стандартыг дагаж мөрдөх;
- + Мөн ухсан нүх, халцарсан овон товон үүссэн гадаргууг түрж тэгшлээд, бутлаг мод тарих буюу “Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах” MNS 5918: 2023 стандартыг мөрдөж ажиллах;
- Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулахад тарих ургамлын төрөл, зүйл, тарих арга ажиллагааг тухайн талбайн хөрсний бүтэц, механик бүрэлдэхүүн, газрын гадаргын налуу болон бусад нөхцөлийг харгалзан сонгох ба тухайн төсөлд хийсэн Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээний тайланд тусгасан байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээг үндэслэнэ.
- + Техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт хийхэд Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын сайдын 2015 оны А-138 дугаар тушаалын хавсралт “Уул уурхайн үйл ажиллагааны улмаас эвдрэлд орсон газарт техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт хийх аргачлал” болон бусад холбогдох стандартыг дагаж мөрдөж ажиллах;

Хог хаягдлын зөвлөмж

Хог хаягдлын тухай 2017 оны 5-сарын 12- ны өдрийн /шинэчилсэн найруулга/ хууль нь 8 бүлэг 43 зүйлээс тогтох ба тус хуулийн 1-р зүйлд заасан хуулийн зорилт нь хог хаягдлаас хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах, түүнээс урьдчилан сэргийлэх, хог хаягдлыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулж, байгалийн нөөц баялгийг хэмнэх, иргэдийн хог хаягдлын талаарх боловсролыг дээшлүүлэх зорилгоор хог хаягдлыг бууруулах, ангилах, цуглуулах, тээвэрлэх, хадгалах, дахин ашиглах, дахин боловсруулах, сэргээн ашиглах, устгах, экспортлох болон аюултай хог хаягдлыг импортлох, хил дамжуулан тээвэрлэхийг хориглохтой холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

Ахуйн хог хаягдлыг ангилах, ачих, цуглуулах технологид нийцсэн, галд тэсвэртэй материалаар хийгдсэн, хог хаягдал салхиар тархах, хур тунадасны ус хуримтлагдах, шүүрэл ялгарахаас сэргийлсэн ангилан ялгах зориулалтын сав байрлуулж хог хаягдлын цэгийн тохижуулах. Үүнд:

Дахин ашиглагдах боломжтой хог хаягдалд

- ✓ Цаас /сонин, сэтгүүл, дэвтэр, бичгийн цаас, төрөл бүрийн боодлын цаас, картон цаас, сүү, шүүсний савлагаа/;
- ✓ Хуванцар /төрөл бүрийн ус, ундааны хуванцар сав, ургамлын тос, бие угаагч шингэн, шампунь, угаалгын шингэний хуванцар сав, техникийн тос тослогоо материалын хуванцар сав/;
- ✓ Хөнгөн цагаан, металл, зэс, гууль, тэдгээрээр хийсэн зүйлс;
- ✓ Шил /хүнсний болон ундааны төрөл бүрийн шилэн сав/;

- ✓ Модон эдлэлийн хаягдал;
- ✓ Гялгар уут, хуванцар сав баглаа боодол орно.

Бусад хог хаягдал

- Нүүрс, модны үнс;
- Түргэн муудах хоол, хүнсний хаягдал;
- Ариун цэврийн хэрэглэлийн хаягдал;
- Дахин ашиглагдах хог хаягдлын ангилалд ороогүй бусад хог хаягдал;

Зураг 28. Хог хаягдлын ангилан ялгах өнгөний код

Төсөл хэрэгжүүлэгч нь энгийн хатуу хог хаягдлыг ангилан ялгаж, зориулалтын саванд цуглуулж тээвэрлэх боломж нөөцийг бүрдүүлж ажиллах хэрэгтэй.

Зураг 29. Хог хаягдлыг ангилан ялгах сав

Дээрх жишээгээр ангилан ялгаж цуглуулсан хог хаягдлыг дахин боловсруулах хог хаягдал худалдан авдаг газруудтай гэрээ хийж зөөвөрлөж хамтарч ажиллах нь хог хаягдлын улмаас байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллүүдийг багасгахад өндөр хувь нэмэртэй.

Зураг 30. Хог хаягдлыг ангилан ялгах цэг

Нөхөн сэргээлт, ногоон байгууламж үүсгэх зөвлөмж. Ургамлын нөмрөгийг хамгаалах, нөхөн сэргээх нь тус төслийн үйл ажиллагаанаас ургамлын нөмрөгт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах, тус нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулж буй бусад аж ахуй нэгж, байгууллагыг энэ ажилд татан оролцуулснаар эрчимтэй явагдаж буй цөлжилтийн үйл явцыг сааруулах ач холбогдолтой юм. Түүнчлэн Монгол улсын Ерөнхийлөгчийн 2021 оны 10 дугаар сарын 04 -ны өдрийн 58 дугаар зарлигаар 2030 он хүртэл тэр бум мод тарьж ургуулах “Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөн-ийг зарласан билээ.

Зураг 31. Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөний зорилт

Төсөл хэрэгжүүлэгч “Билгэх сайхан уул” ХХК нь нөхөн сэргээх, мод тарих ажлыг тус зөвлөмжийн дагуу хийж гүйцэтгэх шаардлагатай бөгөөд мэргэжлийн байгууллагаас технологийн заавар зөвлөгөө авах шаардлагатай.

Биологийн нөхөн сэргээлтийг эвдэрсэн талбайн хөрсийг сайжруулах, бордох, бүрхэвч болон олон наст ургамал тарих, талбайн хойд, урд зах хэсэгт хажуугаар мод бут, сөөг тарих ажил хийнэ.

Уурхайн хаалт нөхөн сэргээлтийн ажил нь дараах стандартуудыг хангасан байна.

- MNS5916:2008 Газар шорооны ажлын үед үржил шимт хөрс хуулах, хадгалалт
- MNS5917:2008 Уул уурхайн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт. Техникийн ерөнхий шаардлага
- MNS5918:2023 Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах. Техникийн ерөнхий шаардлага

- MNS0900:2018 Хүрээлэн буй орчин. Эрүүл мэндийг хамгаалах. Аюулгүй байдал. Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ,
- MNS4943:2015 Хүрээлэн байгаа орчин. Усны чанар. Хаягдал ус.
- MNS4586:2024 Усны орчны чанар. Ерөнхий шаардлага
- MNS5885:2008 Агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэм хэмжээ, Техникийн ерөнхий шаардлага
- MNS 3297:2019 Байгаль хамгаалал, хөрс, хот, суурин газрын хөрсний ариун цэврийн үнэлгээний үзүүлэлтийн норм, хэмжээ

Уурхайн хаалт

Хаалтын төлөвлөгөөний зорилго:

- Эдийн засгийн хувьд үр өгөөжтэйгөөр орд газрыг ашиглаж дуусгах;
- Нутгийн иргэд буюу ажилтнуудын эрүүл мэнд, аюулгүй байдлыг хангах;
- Байгаль орчинд учруулах сөрөг нөлөөллийг багасгах;
- Нийгэм, эдийн засагт учруулах сөрөг нөлөөллийг багасгах зэрэг юм;

Хаалтын төлөвлөгөөг чанд мөрдөж ажилласнаар уурхайн эдийн засаг болоод байгаль орчинд учруулах нөлөөллийн хувьд дараах давуу талуудтай. Үүнд:

- Хаалтын асуудлууд өдөр тутмын үйл ажиллагаанд тусгагдах
- Төлөвлөлтийн хэрэгжилт болон мониторинг нь байгаль орчны менежментийн байнгын үйл ажиллагаанд тусгагдах;
- Орд ашиглалтаас эхлэн гүйцэтгэсэн нөхөн сэргээлтийн аргачлал нь эцсийн хаалтын төлөвлөгөөнд эергээр нөлөөлөх;
- Зардал нь ашиглалтын турш хуваарилагдах ба уурхайн орлогоос нөхөгдөнө
- Байгаль орчинд учруулах сөрөг нөлөөлөл багасах;
- Эцсийн хаалтын үйл ажиллагааны хугацаа богино болох зэрэг сайн талтай;

Хаалтын төлөвлөлтийн үе шат:

Хаалтын төлөвлөгөө нь төлөвлөлтийн чанарыг тодорхойлохоос гадна уурхайн үйл ажиллагаатай холбогдон гарах байгаль орчны өөрчлөлт, нөхөн сэргээлтийн болон уурхайн эдийн засгийн үр өгөөжийг хэрхэн удирдан зохион байгуулахыг тодорхойлно.

- Анхан шатны хаалтын төсөл: Шинээр уурхай эхлэх зөвшөөрөл авах үед хийгдэх ба хаалт хэрхэн хийгдэхийг тусгана;
- Дэвшилтэт (шат дараалсан) үе: Нөхөн сэргээлт хэзээ хийх боломжтой, тэр үед хийгдэнэ;
- Дунд шатны хаалтын төлөвлөлт: Хуулийн өөрчлөлт эсвэл үйл ажиллагааны өргөжилт (хүчин чадлын нэмэгдэл)-тэй уялдан хийгдэнэ;
- Эцсийн хаалтын төлөвлөлт: Уурхайн үйл ажиллагаа зогсохоос өмнө хийгдэнэ;

Хаалтын менежмент:

- Эрчимт үйл ажиллагаа: Уурхайн талбайн нөхөн сэргээлт хийх;
- Эрчимт бус ажиллагаа: Эрчимт үйл ажиллагааг үр дүнтэй болгох мониторинг явуулах;
- Хаалтын үйл ажиллагаа: Төрийн захиргааны байгууллагаас хаалт хэрхэн хийснийг батламжлах, түүнийг хаалтын тайланд дүгнэж оруулах;

БҮЛЭГ 8. ГАЗРЫН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ, ЧАНАРЫН ХЯНАН БАТАЛГААНЫ ДҮГНЭЛТ

“Билгэх сайхан уул” ХХК нь MV-022839 тоот тусгай зөвшөөрөлтэй ашигт малтмал ашиглах зориулалтаар 30 жилийн хугацаатайгаар ашиглах эрх авсан байна.

Тус эзэмшил газар нь газрын нэгдмэл сангийн ангиллаар хот тосгоны газарт багтах ба “Газрын төлөв байдал, чанарын захиалгат хянан баталгаа” хийх Барилга, хот байгуулалтын сайдын 2019 оны 02 дугаар сарын 22-ны өдрийн 34 тоот тушаалын 4-р хавсралтад заасны дагуу хянан баталгааны ажлыг гүйцэтгэж тайланг уламжлалт байдлаар үйлдлээ.

Тухайн эдэлбэр газрын хянан баталгааны явцад хийсэн хөрсний зүсэлт, хөрсний дээжийн шинжилгээ, ургамалжилтын бичиглэл, газар ашиглалт, газрын төлөв байдлыг үндэслэн эзэмшил газрыг бүхэлд нь 1 нэгж талбар болгон хөрс, ургамлын болон газар ашиглалтын өнөөгийн байдалд үнэлгээ өгч, хянан баталгааны нэгж талбарын сүлжээний зураг гаргалаа.

Цаашид эзэмшил газарт үйл ажиллагаа явуулахдаа гар, цахилгааны аюулгүй байдлыг мөрдөх, ахуйн хог хаягдлаар орчныг бохирдуулахгүй байх, байгалийн ургамлыг арчлах, хог хаягдлыг ангилан ялган түр хадгалж тогтмол хугацаанд зайлуулж, дахин боловсруулах, устгах мэргэжлийн байгууллагад хүлээлгэн өгөх, ариун цэврийн байгууламжийн ариутгал халдваргүйжилд тогтмол хийлгэх, талбайд шинээр барилга байгууламж баригдах үед батлагдсан зураг төслийн дагуу мэргэжлийн байгууллагаар стандартын шаардлагад нийцүүлэн гүйцэтгүүлэхийг зөвлөж байна.

Төсөл хэрэгжүүлэгч компанийн байгаль хамгаалах төлөвлөгөө, хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт ургамал хамгаалах талаар тодорхой ажил, зардлыг жил бүр тусгах шаардлагатай. Төсөл хэрэгжих эхний жилээс эхлэн ургамалжилтын туршилт судалгааг хийж, амжилттай хэрэгжсэн туршилтаар биологийн нөхөн сэргээлт хийх. Ургамлын судалгаа шинжилгээ, туршилтуудын ажлыг хийхдээ тусгай мэргэжилтэн, байгууллагын заавар зөвлөмжийг авч тусгах.

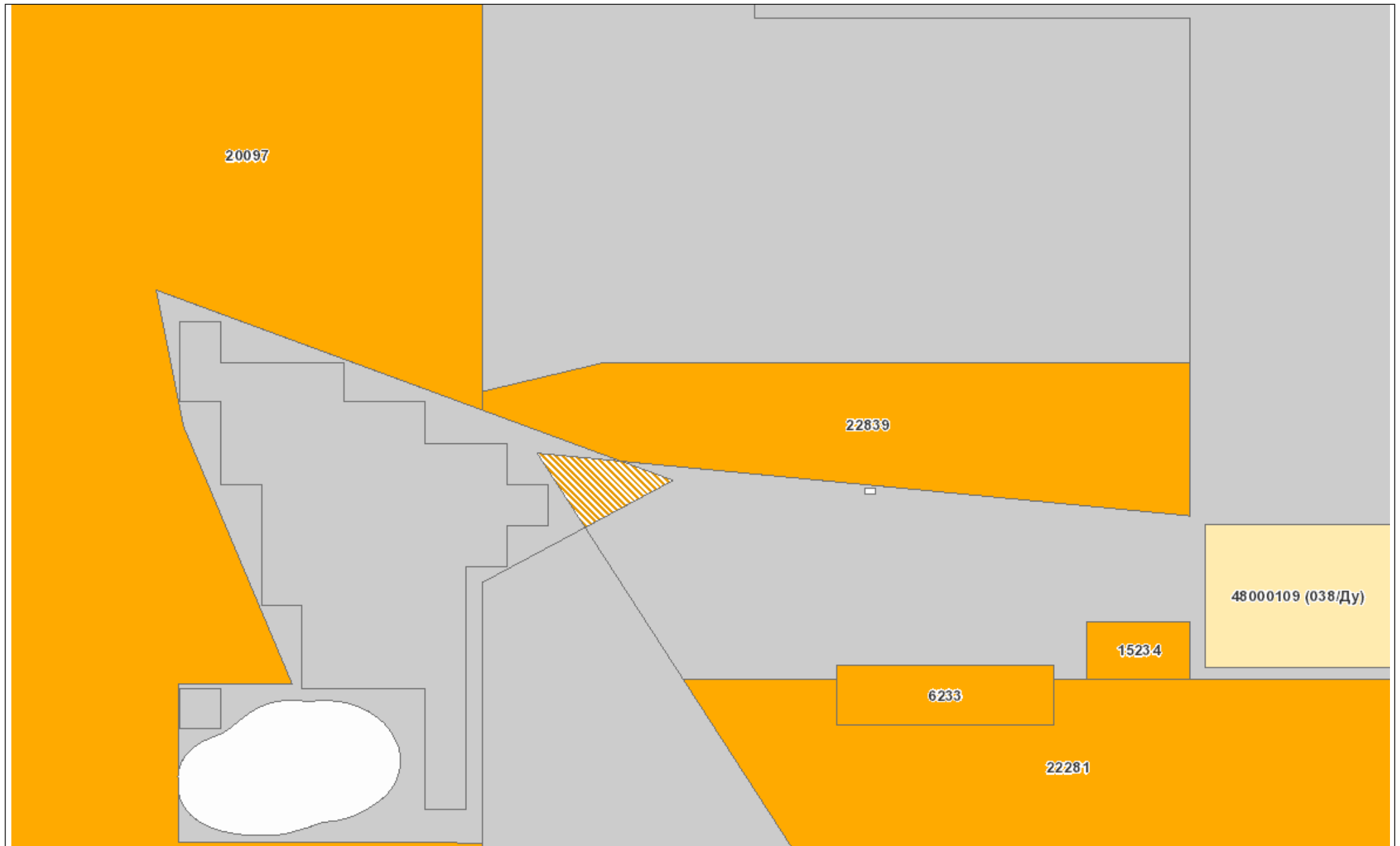
Төслийн техник, технологийн горимыг байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээнд заасны дагуу аюулгүй байдлын стандартыг мөрдөж ажиллах хэрэгтэй.

Мөн газрын тухай хуулийн 58-р зүйлд заасны дагуу тус эзэмшил газартаа 5 жил тутамд газрын төлөв байдал, чанарын захиалгат хянан баталгааны дүгнэлтийг өөрийн хөрөнгөөр заавал гаргуулан ажиллах шаардлагатай.

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

1. ШУА. Газарзүйн хүрээлэн, (2009). Монгол улсын үндэсний атлас. Улаанбаатар.
2. Грубов В. И., (2007). Монголын гуурст ургамал таних бичиг. Улаанбаатар. Адмон.
3. Цэгмид Ш., (1969). Монгол орны физик газарзүй. Улаанбаатар. Улсын хэвлэлийн газар
4. А.Чойжамч, А.Буянбаатар, (2008). Хөрсний үнэлгээ ба физик, химийн шинж чанар
5. Д.Доржготов, Д.Батбаяр, (1986). БНМАУ-ын хөрсний ангилал зүй
6. Д. Аваадорж, (2016). Хөрс судлал
7. Д.Доржготов, (2004). Монгол орны хөрс
8. Монгол Улсын газрын тухай хууль
9. Барилга хот байгуулалтын сайдын 2019 оны 02-р сарын 22-ны өдийн 34 тоот тушаалын дөрөвдүгээр хавсралт
10. Байгаль хамгаалал, хөрс. Хот суурин газрын хөрсний эрүүл ахуйн аюулгүйн үзүүлэлт, бохирдлыг үнэлэх. MNS 3297-2019. Стандарт, хэмжил зүйн газрын даргын 2019 оны 03 дугаар сарын 15 өдрийн С/10 дугаар тушаал.
11. Хөрсний чанар. Хөрсөнд агуулагдах бохирдуулах бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ. MNS 5850:2019. Стандарт, хэмжил зүйн газрын даргын 2019 оны 03 дугаар сарын 15 өдрийн С/10 дугаар тушаал.
12. Дагвадорж Д., (2015). Уур амьсгалын систем: тодорхойлох хүчин зүйлс, өөрчлөлт, хэлбэлзэл. Улаанбаатар.
13. Чогсом Ч., (2010). Ерөнхий цаг уур. Улаанбаатар.
14. Батчулуун Е., (2020). Монгол орны физик газарзүй. Улаанбаатар.
15. Грубов В.И. Определитель сосудистых растений Монголии. “Наука” Л. 1982. 441
16. Мөнхжаргал Б., Лигaa У., Очирбат Г., Батцэрэн Ц. Монгол орны ашигт ургамлын тархац-нөөцийн атлас. УБ. “Бемби сан”. 2014. 186.
17. Мөнхжаргал Б. Монгол орны ашигт ургамлын тархац-нөөцийн судалгаа. 2010-2014 оны эрдэм шинжилгээний ажлын тайлан.
18. Өлзийхутаг Н. Монгол орны ургамлын аймгийн тойм. УБ. 1989. 207 х.
19. Түвшинтогтох И. Монгол орны хээрийн ургамалжил. УБ. “Бемби сан” ХХК. 2014. 610.
20. M.Urgamal, B.Oyuntstseg, D.Nyambayar, Ch.Dulamsuren. Conspectus of the vascular plants of Mongolia. Ulaanbaatar, Mongolia. “Admon Printing” Press. 2014. 333.

Legend

Area Available For New Exploration Areas

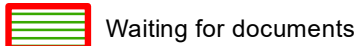

Pending

Approved

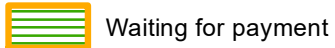
Online Applications

Waiting for documents

Newly created

Waiting for payment

New Exploration Applications

Other Applications

Exploration

Mining

Measures

Exploration

Mining

Active Tenders

Exploration

Mining

Tenders in preparation

Exploration

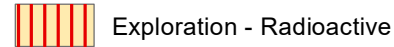

Mining

Valid Licenses

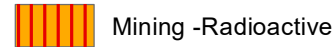
Exploration

Exploration - Radioactive

Mining

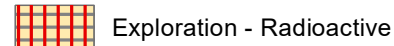

Mining -Radioactive

Blocked Licenses

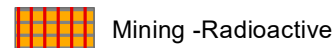
Exploration

Exploration - Radioactive

Mining

Mining -Radioactive

Released Licenses

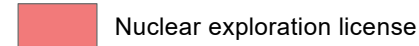

Exploration

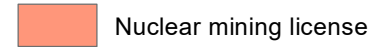

Mining

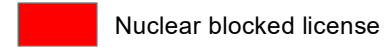
Nuclear license area

Nuclear exploration license

Nuclear mining license

Nuclear blocked license

Strategic deposit area

State funded survey area

Artisanal or small scale mining area

Reserved area

Settlement area

Special state area

Special regional area

Other restricted area

Legal buffer area

State Boundary

Railway

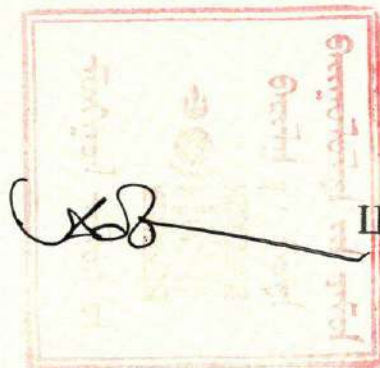
БАРИЛГА, ХОТ БАЙГУУЛАЛТЫН ЯАМ
МЭРГЭЖЛИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ЭРХ

Дугаар: 2023/0006

“Монгол улсын Газрын тухай хууль, Кадастрын зураглал ба газрын кадастрын тухай хуулиудын холбогдох заалтыг үндэслэн “Дойтын булаг” ХХК /6400752/-д Газар зохион байгуулалт, газрын кадастрын үйл ажиллагаа эрхлэх хүрээнд Газрын төлөв байдал, чанарын хянан баталгаа ажлын төрлөөр мэргэжлийн байгууллагын эрх”-ийг 2023 оны 03 дугаар сарын 02-ны өдрөөс 3 жилийн хугацаатай олгов.

Мэргэжлийн байгууллагын эрхийн гэрчилгээ нь гэрээний хамт хүчинтэй.

САЙД

Ц.ДАВААСҮРЭН

Улаанбаатар хот
2023 он

СУНГАЛТ

..... ХХК-нд

..... ажлын төрлийг оны дугаар сарын өдрөөс эхлэн
..... жилийн хугацаатай сунгав.

БАРИЛГА, ХОТ БАЙГУУЛАЛТЫН САЙД / /

..... он сар өдөр

НЭМЭЛТ ӨӨРЧЛӨЛТ

..... ХХК-нд

..... ажлын төрлийг
..... оны дугаар сарын өдрөөс эхлэн жилийн хугацаатай олгов.

БАРИЛГА, ХОТ БАЙГУУЛАЛТЫН САЙД / /

..... он сар өдөр

ГАЗРЫН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ, ЧАНАРЫН ХЯНАН БАТАЛГААНЫ ДҮГНЭЛТ

Хянан баталгааны төрөл: Захиалгат хянан баталгаа

Огноо: 2025-12-08

1. Газар ашиглагч: Билгэх сайхан уул ХХК
2. Аймаг (нийслэл): Дундговь Сум (дүүрэг): Гурвансайхан
3. Байршил, хаяг: Билгэх-3
4. Нэгж талбарын дугаар:
5. Хөрсний нэр:
6. Ургамалжилт:
7. Нийт талбайн хэмжээ: 727.9га
8. Газар эзэмших зориулалт: Нөөц газар
9. Одоогийн газар ашиглалтын хэлбэр: Ашиглалт, олборлолт явуулж буй уурхайн талбай
10. Газар ашиглах, эзэмших шийдвэр: MV-022839
11. Газар эзэмших эрхийн гэрчилгээний дугаар: MV-022839
12. Эзэмшил газрын төлөв байдал, чанарын тодорхойлолт

Газрын төлөв байдал, чанарын тодорхойлолт

Газар ашиглалтын байдал	Талбай	Эвдэрч бохирдсон талбай		
		Физикийн	Химийн	Биологийн
Нийт эзэмшил газар	7279200	-	-	-
Нэгж талбарын талбай	7279200	-	-	-
Газар дээрээ ашиглаж байгаа талбай	-	-	-	-
Дутуу ашиглаж байгаа газар	-	-	-	-
Илүү ашиглаж байгаа газар	-	-	-	-
А.Зөвшөөрөлтэй ашиглаж байгаа талбай	7279200	-	-	-
1.Үйл ажиллагаанд өртөөгүй талбай	7170000	-	-	-
2.Үйл ажиллагаанд өртсөн талбай	102637	+	-	-
Уурхайн ухаш	17840	+	-	-
Түр овоолго	2355	+	-	-
Ангилан ялгах талбай	3577	+	-	-
Гэр болон шинэ кемпийн талбай	2589	+	-	-
Уурхайн овоолго	21348	+	-	-
Шимт хөрсний овоолго	2653	+	-	-
Засварын талбай	3980	+	-	-
Ш.Т.С-ийн талбай	108	+	-	-
Технологийн зам	48187	+	-	-

13. Газар ашиглалтын онцлог, гадаргын төлөв байдал

Судалгааны талбай нь нийт 727.92 га газрыг хамрах бөгөөд төслийн талбай орчмын бүс нутаг нь өндөр уулын хээр бүхий экосистемтэй, д.т.д 1734-1890 м үнэмлэхүй өндөртэй уул бүхий газарт байрлана. Талбайн ерөнхий онцлог нь хонхор хотос болон гуу жалга бүхий газруудад салхины ба усны нөлөөгөөр зөөгдөж ирсэн элсэрхэг болон тоосорхог хурдас хуримтлалтай, гүвээрхэг хэсгээрээ чулуурхаг ба сайргархаг, нугачаа хэрчигдэл ихтэй байна.

Хүний үйл ажиллагааны нөлөөтэй эвдрэл талхагдал одоогоор дунд зэрэг буюу нийт төслийн талбайн хэмжээнд уурхайн үйл ажиллагааны нөлөөгөөр эвдрэлд өртсөн нийт 10.26 га газар байна.

14. Хөрсний төлөв байдал, чанарын үзүүлэлт

Тус нэгж талбарт цайвар хүрэн хөрс тархсан байна.

Хөрсний механик бүрэлдэхүүн

Цэгийн дугаар	Давхарга	Гүн см	Жижиг хэсгийн эзлэх хэмжээ мм, хувиар						
			1-0.25	0.25-0.05	0.05-0.01	0.01-0.005	0.005-0.001	0.001-с бага	0.01-с бага
59006	A		2.6	44.3	28.6	10.2	5.9	8.4	24.5
59007	A		3.6	70.1	13.2	7.2	1.6	4.3	13.1
59008	A		2.3	62.8	16.5	9.8	2.9	5.7	18.4
59009	A		3.1	64.7	14.6	7.2	4.6	5.8	17.6
59010	A		2.9	66.5	13.8	9.1	2.4	5.3	16.8
59011	A		1.7	61.1	15.3	9.7	5.8	6.4	21.9
	B		1.9	64.9	14.5	11.3	2.6	4.8	18.7
59012	A		2.1	63	14.4	10.4	4.9	5.2	20.5
	B		3.2	65.8	12.9	8.7	5.3	4.1	18.1
59013	A		4.3	67	11.4	7.5	4.6	5.2	17.3
	B		3.9	64.2	10.8	10.6	3.8	6.7	21.1
59014	A		5.6	70.3	9.7	7.2	2.3	4.9	14.4
	B		3.7	71.1	9.8	6.7	3.6	5.1	15.4
59015	A		0.9	69.6	12.6	10.3	2.9	3.7	16.9
	B		0.8	59.1	16.5	12.5	4.2	6.9	23.6
59016	A		0.9	69.6	12.6	10.3	2.9	3.7	16.9
	B		0.8	59.1	16.5	12.5	4.2	6.9	23.6

“Нарт шуун консалтинг” ХХК-ийн Хөрсний итгэмжлэгдсэн лабораторийн хөрсний шинжилгээний дүнгээс үзэхэд төслийн талбайд элсэнцэр болон шавранцар механик бүрэлдэхүүнтэй хөрс тархсан байна.

Хөрсний агрохимийн шинж чанар

Цэгийн дугаар	Давхарга	Гүн см	Ялзмаг, %	pH	ЦД Ч, dsm	Давс, %	CaCo ₃ , %	Солилцох суурь, мг-экв/100гр		Шим тэжээлийн элементүүд мг/100гр	
								Ca	Mg	K ₂ O	p ₂ O ₅
59006	A		2.56	8.77	0.252	0.105	0.96	11	16	17.52	4.68
59007	A		1.26	8.4	0.089	0.037394957983193	0.48	13	5	20.18666666666667	4.2

59008	A		1.34	8.52	0.149	0.062605042016807	1.12	9	9	18.8533333333333	5.22
59009	A		1.46	8.34	0.106	0.04453781512605	0.8	10	9	29.52	3.46
59010	A		1.53	8.32	0.129	0.054201680672269	1.44	20	11	25.52	2.12
59011	A		2.11	8.32	0.106	0.04453781512605	0.8	12	12	35	4.5
	B		1.72	8.36	0.101	0.042436974789916	0.8	11	14	23	4.52
59012	A		1.56	8.33	0.089	0.037394957983193	1.28	11	8	32	3.96
	B		1.39	8.31	0.092	0.038655462184874	1.44	10	9	31	4.46
59013	A		1.67	8.28	0.094	0.039495798319328	1.44	12	9	44.1866666666667	4.1
	B		1.26	8.29	0.099	0.041596638655462	1.12	13	8	25.52	4.34
59014	A		1.59	8.27	0.089	0.037394957983193	0	12	5	16	4.82
	B		1.43	8.22	0.111	0.046638655462185	1.76	11	8	11	4.76
59015	A		1.37	8.22	0.103	0.04327731092437	1.28	9	7	6	4.68
	B		1.49	8.34	0.12	0.050420168067227	1.92	7	11	10	5.06
59016	A		1.37	8.22	0.103	0.04327731092437	1.28	9	7	6	4.68
	B		1.49	8.34	0.12	0.050420168067227	1.92	7	11	10	5.06

Химийн шинжилгээний үр дүнгээс үзэхэд хөрсний урвалын орчин шүлтлэг шинжтэй, хөрсний ялзмаг бага агууламжтай. Хөрсний карбонат маш бага, хөрсний хялбар уусах давсжилт буюу ЕС-ийн утга дунджаар маш сул, хөдөлгөөнт фосфор болон хөдөлгөөнт калийн хангамж сайн байна.

Хөрсөн дэх зарим хүнд металлын агууламж /үндсэн/

Цэгийн дугаар	Давхарга	Хүнд металлын агууламж, мг/кг					
		Pb /Хар тугалга/	Cd /Кадьми/	Zn /Цайр/	Cu /Зэс/	Ni /Никель/	Cr /Хром/
59006	A	41.65	0	66.15	45.7	48.55	34.35
59007	A	16.65	0	33.9	12.95	7.5	3.15
59008	A	47.2	0	106.25	42.55	92.85	21.9
59009	A	33.35	0	54.8	18.4	18.2	40.65
59010	A	36.1	0	59.6	26.15	29.3	34.35

59011	A	33.35	0	56.2	19.85	18.55	9.4
	B	22.2	0	59.6	21.85	21.8	25
59012	A	25	0	57.3	15.25	17.15	12.5
	B	25	0	41.25	15.5	15.7	12.5
59013	A	22.2	0	32.8	10.9	12.85	37.5
	B	25	0	34.95	10.05	16.8	25
59014	A	8.35	0	27.5	7.75	9.65	12.5
	B	25	0	31.4	12.05	11.45	25
59015	A	27.8	0	42.5	15.5	15.7	12.5
	B	30.55	0	52.7	20.4	19.3	28.1
59016	A	27.8	0	42.5	15.5	15.7	12.5
	B	30.55	0	52.7	20.4	19.3	28.1

Хөрсний дээжид хүнд металлын шинжилгээг атомын шингээлтийн спектрометрийн аргаар тодорхойлсон бөгөөд гарсан үр дүнг (MNS 5850:2019) Хөрсний чанар. Хөрсөнд агуулагдах бохирдуулах бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ стандарттай харьцуулахад (Дээж 8)-аас бусад дээжинд элсэрхэг болон шавранцар хөрсөнд агуулагдах зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс хэтрээгүй буюу хэвийн түвшинд байна. Харин (Дээж 8) буюу засварын талбайгаас авсан дээжинд Цайр(Zn) болон Никель (Ni)-ийн агууламж элсэрхэг хөрсөнд агуулагдах зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс давсан үзүүлэлттэй байна.

Хөрсний эрүүл ахуйн шинжилгээ

Цэгийн дугаар	Давхарга	Нянгийн тоо	Гэдэсний савханцарын таньц	Перфингенсийн таньц
59001	A	5.9*105	0.1	0.1
59002	A	4.4*105	0.1	0.1
59003	A	3.8*105	0.1	0.1
59004	A	6.1*105	0.1	0.1
59005	A	4.8*105	0.1	0.1

Хот, суурин газрын хөрсний эрүүл ахуйн аюулгүйн үзүүлэлт, бохирдлыг үнэлэх MNS3297:2019 стандартад зааснаар нийт нянгийн тоо 1гр-д 106 -аас хэтрэхгүй, халдварт өвчин үүсгэгч гэдэсний бүлгийн савханцар (E.coli), Cl.perfringers зэрэг бактериуд илрэх ёсгүй байдаг. Дээрх хөрсний эрүүл ахуйн шинжилгээний үр дүнг MNS3297:2019 стандарттай

харьцуулахад нийт бактерийн тоо хэтрээгүй, E.coli болон Cl.perfringers 0.1 буюу цэвэр түвшинд байна.

15. Ургамлын нөмрөгийн төрх байдал, доройтолын зэрэглэл

Ургамлан нөмрөгийн төлөв байдал

Цэгийн дугаар	Үзүүлэлт							
	Ургамлын бүрхэц % /1 м2/	Ургамлын бүрхэц % /100 м2 талбайд /	Зүйлийн бүрэлдэхүүн ий тоо /1 м2 талбайд/	Зүйлийн бүрэлдэхүүн ий тоо /100 м2 талбайд/	Талхлагдлын заагуур ургамлын бүрхэц, %	Халцай газрын хэмжээ, %	Хад, Чулууны хэмжээ, %	1 га-н Ургац ц/га
59017	16	20	6	18		40	15	0.6
59018	29	38	3	21		55	10	1
59019	18	27	3	18		60	8	0.8
59020	45	55	4	20		40	5	1.2

1-р цэг- Нам толгодын орой хажуу чулуурхаг хэсэг тэгш хөндийгөөр тохиолдох бөгөөд Таана- өдлөг хялганат бүлгэмдлийн тусгагийн бүрхэц 16%, нийт 18 зүйлийн ургамал ургах ба 1м2 талбайд 6 зүйл ургамал (бичиглэл-1) бүртгэгдсэн. Талбайд зонхилогч ургамлын хувьд үетнээс сайрын хялгана, зүүнгарын хазаар өвс, алаг өвснөөс Таана , хөмүүл, аммоний сэдэргэнэ, янгиц, цөөн наст ургамлаас булган сүүл, бага хургалж, толгодын будраа, шүлхий шарилж ургана. Сөөглөг ургамлаас нарийн навчит харгана ургах бөгөөд 100м2 талбайд 1 ш 30-45см өндөртэй, 25 см диаметртэй ургана. Бүлгэмдлийн өндөр 5-10 см байсан. Бэлчээрийн талхагдал бага. 2-р цэг - Энэ бүлэг эвшилд харгана бүхий таанат, таанат бүлгэмдлүүдтэй бөгөөд тусгагийн бүрхэц 29-38%, нийт 17 зүйлийн ургамал ургах ба 1м2 талбайд 3-4 зүйл ургамал (бичиглэл-2) бүртгэгдсэн. Намрын ургац 1 ц/га. Талбайд зонхилогч ургамлын хувьд үетнээс сайрын хялгана, зүүнгарын хазаар өвс, монгол ерхөг, алаг өвснөөс говийн хэрээннүд, Таана, хөмүүл, нарийн улалж, аммоний сэдэргэнэ, янгиц, цөөн наст ургамлаас сортой лууль, толгодын будраа ургана. Сөөглөг ургамлаас нарийн навчит харгана, алтлаг харгана ургах бөгөөд 100м2 талбайд 15-21 ш 5-40 см диаметртэй ургана. Алтлаг харганы зурвас тархсан бөгөөд 3-5км үргэлжилж байсан. Бүлгэмдэлд 2 ташинга үүссэн бөгөөд 20-50 см өндөр харгана дээд ташинга, 5-10 см өвслөг ургамал доод ташинга үүсгэж байсан. Энэ бүлгэмдлүүд нь гандуу байсан. Тус талбайд 1м.кв талбайд 3-4 ширхэг тааны дэгнүүл тохиолдох бөгөөд хур тунадас орсон үед нөхөн ургах боломжтой. Бэлчээрээр ашигладаг байгалийн унаган бүлгэмдэл. Цаг уур, хур тунадасны хамааралтай, бэлчээрийн талхагдал бага. 3-р цэг- Төслийн талбайн хэсгийн тэгш хөндийгөөр тархах бөгөөд бэлчээрээр ашиглагддаг. 8 овгийн 11 төрлийн 13 зүйл ургамал бүртгэгдсэн. Энэ хэсэгт харгана бүхий таанат бүлгэмдэлтэй. Зонхилогч үетэн ургамлаас сайрын хялгана, хазаар өвс, алаг өвснөөс ширэг улалж, таана, аммоний сэдэргэнэ, имт гичгэнэ, коршинскийн өлөнгө, буурал янгиц, торгон хэрээнхошуу, хөмөл, дэрвгэр хависгана, дүүргэгч ургамлаас

толгодын будраа, шоргор лууль, бага хургалж, манан хамхаг тохиолдоно. Ургамлын дундаж өндөр 10 см бөгөөд ургамалжлын аспект ногоон байсан. Энэ бүлгэмдэл нь цөлөрхөг хээрийн сайрын хялганат бүлгэмдэл байсан бөгөөд бэлчээрээр ашигласны улмаас доройтлыг илтгэгч ширэг улалж зонхилж байна. 2024 онд хур тунадас их орсноор таана ихээр ургасан. Харгана толботож синуз үүсгэн ургаж байсан. 4-р цэг- Төслийн талбайн хэсгийн тэгш хөндийгөөр тархах бөгөөд хур тунадас ихтэй үед ус тогтдог хотгорт тархах бөгөөд нэг наст бүхий дэрст бүлгэмдлийн хагдны тусгагийн бүрхэц 55 %, нийт 9 зүйлийн ургамлын хагд хадгалагдан үлдсэн ба 1м² талбайд 3-4 зүйл ургамал (бичиглэл-3) бүртгэгдсэн. бүртгэгдсэн, ургац 1,2 ц/га байсан. Ургамлын өндөр 30-50см, 30-50см диаметртэй дэрс үндсэн хэсгийг бүрдүүлнэ. Талбайд зонхилогч ургамлын хувьд үетнээс Дэрс, нангиад түнгэ, давссаг хиаг, алаг өвснөөс ширэг улалж, ургана. Бэлчээрийн талхагдал дунд.

16. Усны чанар, төлөв байдал

17. Газар ашиглалтын зөрчил, аюулгүй байдал:

Судалгааны талбайн хэмжээнд уурхайн нөлөөлөлд өртөж талхагдсан болон эвдэрсэн 10.2 га талбай байна. Хөрсний хүнд металлын дээжинд хийсэн шинжилгээний үр дүнгүүдийг (MNS 5850:2019) Хөрсний чанар. Хөрсөнд агуулагдах бохирдуулах бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ стандарттай харьцуулахад (Дээж 8) буюу засварын талбайгаас авсан дээжинд Цайр(Zn) болон Никель (Ni)-ийн агууламж элсэрхэг хөрсөнд агуулагдах зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс хэтэрсэн үзүүлэлттэй байна. Цаашид төслийн техник, технологийн горимыг байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээнд заасны дагуу аюулгүй байдлын стандартыг мөрдөж ажиллах, уурхайн засварын талбайн шатах тослох материалын хаягдлын түр хадгалах цэгийг асгаралт, нэвчилтээс сэргийлсэн бетонон суурьтай, галд тэсвэртэй, битүү дээвэртэй, шууд нарны тусгалаас хол зэрэг шаардлагын дагуу тохижуулж ажиллах. Шатах тос, тосол асгарсан тохиолдолд элс, шингээгч бодис ашиглан саармагжуулах, цэвэрлэх, цэвэрлэсэн хог хаягдлыг мөн аюултай хогийн саванд тусад нь хийнэ. Төсөл хэрэгжүүлэгч нь аюултай хог хаягдлыг гэрээт байгууллагад хүлээлгэн өгөх, мөн ШТС болон засварын талбайг хатуу хучилттай, хайрган хучилттай болгож газрын гадарга, хөрс бохирдохоос сэргийлж ажиллах шаардлагатай.

18. Газар ашиглалтын талаар цаашид авах арга хэмжээ, зөвлөмж

Тус нэгж талбарт Билгэх-3 нэртэй жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн үйл ажиллагаа явуулж байна. Тус нэгж талбарт цаашид дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхийг зөвлөж байна. Үүнд:

- Хүний үйл ажиллагаатай холбоотой үүссэн ландшафтыг “Уул уурхайн үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт, Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 5917:2008”-ын дагуу тухайн газар нутгийн унаган төрхөд нь ойртуулан техникийн нөхөн сэргээлтийг ажлыг хийж гүйцэтгэнэ;
- БОНХАЖ-ын сайдын 2015 оны А-138 дугаар тушаалын хавсралтад заасан “Уул уурхайн үйл ажиллагааны улмаас эвдрэлд орсон газарт техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт хийх аргачлал”-ыг дагаж мөрдөх шаардлагатай;

- Нөхөн сэргээлтийн ажлыг гүйцэтгэхдээ овоолгын налуу, шимт хөрсний зузаан, тариалах үрийн хэмжээ, суулгах гүн зэрэг агротехнологийн нөхцөл болон тариалалт хийх хугацааг тогтоохдоо MNS5918:2023 стандартыг баримтлан хийх гүйцэтгэх;
- Мөн цаашид үйл ажиллагаа явуулахдаа уурхайн газар зохион байгуулалтыг төлөвлөж газрыг зүй зохистой ашиглах арга хэмжээг авах, салхины элэгдэл эвдрэлээс хамгаалах тухайн хөрсөнд дасан ургах чадвартай мод бут сөөгийг нийт талбайн 10%-аас доошгүй тарих, хөрсний шинжилгээ жилд 2-оос доошгүй удаа хийлгэх, техникийн болон хог хаягдлыг ил задгай хаяхгүй байх;
- Уурхайн тээврийн зам нь газрын гадаргын эвдрэл, элэгдэлд хамгийн хүчтэй нөлөө үзүүлдэг иймд жил тутам замыг сайжруулах, тогтоосон маршрутаар явуулах, олон салаа зам гаргахгүй байх;
- Хөрс, ургамлын мониторингийн цэг тогтоож тогтмол хугацаанд дээж авч лабораторид шинжлүүлэн хяналт тавих, мэргэжлийн байгууллагатай хамтран ажиллах;
- Ахуйн хог хаягдлыг ангилах, ачих, цуглуулах технологид нийцсэн, галд тэсвэртэй материалаар хийгдсэн, хог хаягдал салхиар тархах, хур тунадасны ус хуримтлагдах, шүүрэл ялгарахаас сэргийлсэн ангилан ялгах зориулалтын сав байрлуулж хог хаягдлын цэгийн тохижуулах;
- Төлөвлөгөөт хугацааны дагуу хог хаягдлыг ангилан ялгаж, бөөгнүүлэн хамах, зайлуулах, тарж бутрахаас сэргийлэх, ариутган, халдваргүйжүүлэх арга хэмжээ авч ажиллах;
- Шатах тос, тосол, металл агуулсан хаягдлыг зөв ангилж хадгалах, хөрсөнд нэвчилт асгаралт үүсэхээс сэргийлэх түр хадгалах талбайн хөрсийг хатуу хучилттай болгох;
- ШТС болон засварын төвийн талбайг хатуу хучилттай, хайрган хучилттай болгож газрын гадарга, хөрс бохирдохоос сэргийлэх;
- Үйлдвэрлэлийн болон аж ахуйн шалтгаант бохирдол үүсэхээс сэргийлэх зорилгоор хог хаягдлын ангилан ялгалт, хадгалалт, зайлуулалтын дэглэмийг сайжруулж, металлын эх үүсвэр болох боломжтой материалын хяналт, бүртгэлийг чанд мөрдөх;
- Цаашид хөрсний мониторингийн судалгааг хийж, хөрсний үржил шим, бохирдол, үнэлгээний үзүүлэлтүүдийг хянаж зорилгоор жилд 2 доошгүй удаа хөрсний дээж авч хөрс судлалын итгэмжлэгдсэн лабораторид шинжлүүлж ажиллах;
- Уурхайн дотоод замуудыг нягтруулан, сайжруулах;
- Уурхайн ажилчдын унд ахуйн хэрэглээнээс гарсан шингэн хаягдлыг цэвэршүүлэх байгууламж ашиглан цэвэршүүлж, цэвэрлэсэн саарал усыг ногоон байгууламж, зам талбайг услах;
- 2019 оны 12 дугаар сарын 11-ний өдрийн Уул уурхай, хүнд үйлдвэрлэлийн сайд, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын хамтарсан А/231, А/368 дугаар тушаалын хавсралт (24.02.02-д А/35, А/14 дүгээр тушаалаар нэмэлт өөрчлөлт орсон)-аар батлагдсан ил уурхайн аюулгүй байдлын дүрмийг дагаж мөрдөх;
- БОАЖЯ-ны Сайдын 2019 оны 10 дугаар сарын 29-ний өдрийн А-618 дугаар тушаал “Иргэн, аж ахуйн нэгж байгууллагын тухайн жилд хэрэгжүүлэх “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”-ын дагуу жил бүр Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулж холбогдох байгууллагаар батлуулан хэрэгжилтийг хангах;

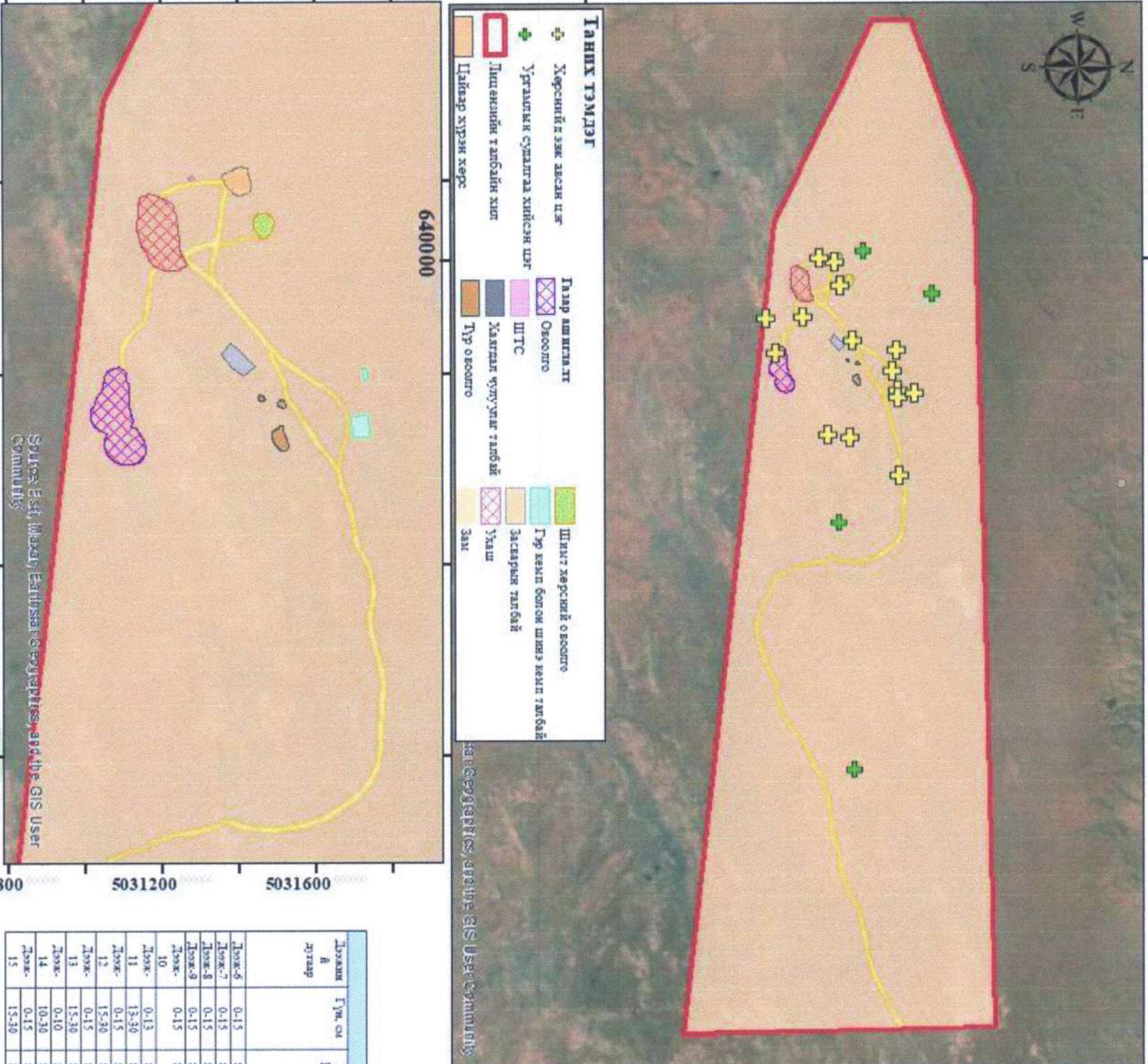
- Тэсэлгээг мэргэжлийн байгууллагаар хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй байдал, үйлдвэрлэлийн эрүүл ахуй стандартыг дагаж мөрдөх;
- Уурхайн хаалтын үед барилга байгууламж, бүтээн байгуулалтын үед үүссэн газрын гадаргуугийн хэлбэр дүрсийг анхны төрх байдалд ойртуулан засаж нөхөн сэргээлт хийх;
- Төслийн техник, технологийн горимыг байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээнд заасны дагуу аюулгүй байдлын стандартыг мөрдөж ажиллах хэрэгтэй;
- Монгол улсын Ерөнхийлөгчийн 2021 оны 10 дугаар сарын 04 -ны өдрийн 58 дугаар зарлигаар 2030 он хүртэл тэр бум мод тарьж ургуулах “Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөнийг зарласантай холбогдуулан тус хөдөлгөөн нэгдэж орон нутаг болон төслийн талбайд мод тарих;
- Газар ашиглагч нь газрын төлбөрийг хугацаанд нь төлөх, газрын гэрээний дагуу газрыг ашиглах, газар ашиглах гэрээг жил бүр дүгнүүлж ажиллах;
- Газрыг үр ашигтай зохистой ашиглах, хамгаалах, байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль тогтоомж болон төрийн эрх бүхий байгууллагаас газар ашиглалттай холбогдуулан тавьсан нийтлэг шаардлагыг биелүүлэх, байгаль орчны нөлөөлөх байдлын үнэлгээнээс гарсан зөвлөмжийг мөрдөж ажиллах;
- Ашиглалтын явцад байгаль орчинд сөрөг нөлөө үзүүлсэн бол ашиглагч өөрийн хөрөнгөөр уг элэгдэл, эвдрэлд орсон газрыг сэргээн сайжруулах;
- Газрын тухай хуулийн 58-р зүйлд заасны дагуу газар ашиглагч, өмчлөгч иргэн, аж ахуйн нэгж нь 5 жил тутамд газрын төлөв байдал, чанарын захиалгат хянан баталгааны дүгнэлтийг өөрийн хөрөнгөөр гаргуулан ажиллах шаардлагатай;

БАТАЛГААЖСАН.

ГАЗАР ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ, ГЕОДЕЗИ,
ЗУРАГ ЗҮЙН ЕРӨНХИЙ ГАЗАР /Аймгийн газрын
харилцаа, Барилга хот байгуулалтын газар/

ДУНДГОВЬ (48) АЙМГИЙН ГУРВАНСАЙХАН (13) СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ "БИЛГЭХ САЙХАН УУЛ" ХХК-ИЙН МЧ-022839 ТООТ ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛТЭЙ ТАЛБАЙН ГАЗРЫН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ, ЧАНАРЫН ЗАХИАЛГАТ ХЯНАН БАГА.ЛАННЫ НЭГЖ ТАЛБАРЫН СУГЖЭЭНИЙ ЗУРАГ

- ТАНИХ ТЭМДЭГ**
- Хөрсний аж алас цэг
 - Ургамлын суудалта хийсэн цэг
 - Лингийн талбайн хил
 - Цайвар хүрэн хөрс
 - Галар шилжилт
 - Овоолго
 - ШТС
 - Хайлал чулуун талбай
 - Тур овоолго
 - Шилж хөрсний овоолго
 - Гэр нөхл болон шинэ нөхл талбай
 - Засварын талбай
 - Ухаш
 - Зам

КОД	НЭЭЖ ТАЛБАР	ХӨРСНИЙ ИНДЕКС
2204	ХӨРСНИЙ АНГИЛАЛ (БҮГЭЭД)	Цайвар хүрэн хөрс
701	ХӨРСНИЙ ТӨРӨЛ	Будийн
66	ХӨРСНИЙ МЕХАНИК БҮРЭЛДЭХҮҮНИЙ АНГИЛАЛ	Эхсэнцэр
64	ХӨРСНИЙ МЭХАНИК БҮРЭЛДЭХҮҮНИЙ АНГИЛАЛ	Шарандцар
804	ХӨРСНИЙ ҮҮСЭЛГЧ ЧУЛУУЛАГ	Элэвч-дэвсгэлийн хурдаг
1002	ХӨРСНИЙ ДӨРӨЙТЛЭЙН ШИНЖ	Салхины хялгарал дунд зэрэг орж болзошгүй

№	Талбайн булангийн цэгийн солигшил	Өргөрөг
1	106° 50' 41.46"	45° 25' 45"
2	106° 47' 6.53"	45° 25' 45"
3	106° 46' 21.41"	45° 25' 34.28"
4	106° 46' 21.41"	45° 25' 27.36"
5	106° 47' 12.28"	45° 25' 8.61"
6	106° 50' 41.46"	45° 24' 48.49"

Цэгийн дугаар	Хөрсний дээж авсан цэгийн координат	Х	У
Цэг-1	Галар цэцэг цэвэрлэн байгуулах	106.7968889	45.4250000
Цэг-2	Хотгийн цэг	106.7964444	45.4250000
Цэг-3	Хандал	106.7961677	45.4258333
Цэг-4	Шинэ нөхл	106.7961111	45.4250000
Цэг-5	Гэр нөхл	106.7975000	45.4247222
Цэг-6	Овоолго	106.7961111	45.4188889
Цэг-7	Шилж хөрсний овоолго	106.7913889	45.4222222
Цэг-8	Засварын талбай	106.7897222	45.4219444
Цэг-9	ШТС	106.7893500	45.4211000
Цэг-10	Жонш хялгар талбай	106.7952778	45.4227778
Цэг-11	Уурхайн ухаш тээврийн зам	106.7926111	45.4202778
Цэг-12	Уурхайн хамгааны дунд урд	106.8050000	45.4250000
Цэг-13	Уурхайн хамгааны дунд урд	106.8022222	45.4225000
Цэг-14	Уурхайн хамгааны дунд урд	106.8019444	45.4213889
Цэг-15	Уурхайн хамгааны дунд урд	106.7955666	45.4184442

Дээжийн дугаар	Гүн, см	Механик бүрэлдэхүүн, %	Шугуйн хэмжээ, зол
Дээж-1	0-15	1.0-2.5	0.25-0.051
Дээж-2	0-15	2.6	0.05-0.01
Дээж-3	0-15	4.3	0.01-0.005
Дээж-4	0-15	7.2	0.005-0.001
Дээж-5	0-15	13.2	<0.001
Дээж-6	0-15	13.2	<0.01
Дээж-7	0-20	70.1	5.9
Дээж-8	0-20	13.2	1.6
Дээж-9	0-20	16.5	4.7
Дээж-10	0-20	14.6	5.7
Дээж-11	0-20	7.2	4.6
Дээж-12	0-20	14.6	5.8
Дээж-13	0-20	9.1	5.3
Дээж-14	0-20	13.8	16.8
Дээж-15	0-20	2.9	2.4
Дээж-16	0-13	66.5	9.7
Дээж-17	0-13	15.3	3.8
Дээж-18	0-13	14.5	6.4
Дээж-19	0-13	11.3	2.6
Дээж-20	0-13	10.4	5.2
Дээж-21	0-13	10.4	20.5
Дээж-22	0-13	6.3	4.9
Дээж-23	0-13	14.4	4.1
Дээж-24	0-13	12.9	8.7
Дээж-25	0-13	11.4	5.3
Дээж-26	0-13	7.5	4.6
Дээж-27	0-13	10.6	5.2
Дээж-28	0-13	21.1	3.8
Дээж-29	0-13	9.7	7.2
Дээж-30	0-13	7.2	2.3
Дээж-31	0-13	9.8	4.9
Дээж-32	0-13	6.7	5.1
Дээж-33	0-13	9.8	15.4
Дээж-34	0-13	12.0	2.9
Дээж-35	0-13	10.3	3.7
Дээж-36	0-13	16.9	16.9
Дээж-37	0-13	59.1	4.2
Дээж-38	0-13	16.5	6.9
Дээж-39	0-13	12.5	23.6

Дээжийн дугаар	Гүн, см	рН	Н2О	Дас %	В	Р	К	С	Ca	Mg	Сумм	Шинж
Дээж-1	0-15	8.77	0.103	0.252	2.56	0.96	0.99	2.7	11	16	4.7	18
Дээж-2	0-15	8.40	0.037	0.089	1.26	0.48	0.30	18	13	5	4.2	20.2
Дээж-3	0-15	8.52	0.063	0.149	1.34	1.12	0.56	18	9	9	5.22	18.8
Дээж-4	0-15	8.34	0.045	0.106	1.46	0.80	0.38	19	10	9	5.5	30
Дээж-5	0-15	8.32	0.054	0.139	1.53	1.44	0.47	31	20	11	2.1	26
Дээж-6	0-13	8.32	0.045	0.106	2.11	0.8	0.37	24	12	12	4.5	35
Дээж-7	0-13	8.36	0.042	0.101	1.72	0.8	0.35	25	11	14	4.92	23
Дээж-8	0-15	8.35	0.037	0.089	1.56	1.28	0.5	19	11	8	3.90	32
Дээж-9	0-15	8.31	0.039	0.092	1.59	1.44	0.31	19	10	9	4.46	31
Дээж-10	0-15	8.28	0.039	0.092	1.67	1.44	0.32	21	12	9	4.1	44
Дээж-11	0-15	8.29	0.042	0.099	1.26	1.12	0.35	21	13	8	4.3	26
Дээж-12	0-10	8.27	0.037	0.089	1.59	0	0.31	17	12	5	4.82	16
Дээж-13	0-10	8.22	0.045	0.111	1.45	1.76	0.39	19	11	8	4.76	11
Дээж-14	0-15	8.22	0.045	0.107	1.37	1.28	0.36	16	9	7	4.68	6
Дээж-15	0-15	8.34	0.050	0.12	1.49	1.92	0.43	18	7	11	5.06	10

Дээжийн дугаар	Дээжийн гүн, см	Са	Ст	Рb	Сu	Ni	Zn
Дээж-1	0-20	0	34.35	41.65	45.7	48.55	66.15
Дээж-2	0-20	0	3.15	16.65	7.5	33.9	7.5
Дээж-3	0-20	0	21.9	47.2	42.55	92.85	106.25
Дээж-4	0-20	0	40.65	33.35	18.4	18.2	54.8
Дээж-5	0-20	0	34.35	36.1	26.15	29.63	59.6
Дээж-6	0-13	0	9.4	33.35	19.85	18.55	56.2
Дээж-7	0-13	0	25	22.2	21.85	21.8	59.6
Дээж-8	0-13	0	12.5	25	15.25	15.7	57.3
Дээж-9	0-13	0	12.5	25	15.5	15.7	41.25
Дээж-10	0-13	0	37.5	22.2	10.9	12.85	32.8
Дээж-11	0-13	0	25	25	10.05	16.8	34.95
Дээж-12	0-13	0	12.5	8.35	7.75	9.65	27.5
Дээж-13	0-10	0	25	25	12.05	11.45	31.4
Дээж-14	0-10	0	12.5	27.8	15.5	15.7	42.5
Дээж-15	0-15	0	12.5	27.8	15.5	15.7	42.5

Хөрсний дээж авах үеийн мөхөөрөлтэй зураг

Дундговь (48) аймгийн Гурвансайхан (13) сумын нутагт орших "Билгэх Сайхан Уул" ХХК-ийн МЧ-022839 тоот тусгай зөвшөөрөлтэй талбайн газрын төлөв байдал, чанарын захиалгат хянан бага.ланны нэгж талбарын захиралтай хийж байгаа тусгай зөвшөөрөлтэй талбайн газрын төлөв байдал, чанарын захиалгат хянан бага.ланны нэгж талбарын захиралтай хийж байгаа

Захиалагч байгууллагын нэр: "Билгэх Сайхан Уул" ХХК

Гүйцэтгэсэн: Анбан тушаал

Нэр: Б. Ууганбаяр

Зургийн боловсруулалт: Э. Мэгдлар-Отгон

Хэвлэсэн хуви: 2

Мэдрэлтэй сайд хүтээлгэн өгсөн огноо: 2025.10.21

Масштаб 1: 30,000

Дээж авсан гүн (см)	Навгилын тоо	Гэдэсийн сахиурын гийр	Перфритэгийн тавьц
Дээж-1 0-15	5.9*10 ⁶	≥0.1	≥0.1
Дээж-2 0-15	4.4*10 ⁶	≥0.1	≥0.1
Дээж-3 0-15	3.8*10 ⁶	≥0.1	≥0.1
Дээж-4 0-15	6.1*10 ⁶	≥0.1	≥0.1
Дээж-5 0-15	4.8*10 ⁶	≥0.1	≥0.1

Хөрсний эрүүл хувийн шинжилгээ

Гэдэсийн сахиурын гийр: NNS3297-2019

Перфритэгийн тавьц: NNS3297-2019

WGS_1984_UTM_Zone_48N

Geographic Coordinate System: GCS_WGS_1984

0 0.5 1 2 km

**УЛААНБААТАР ХОТ ХАН-УУЛ ДҮҮРЭГ, 15-Р ХОРОО,
ИХ НАЯД ТАУЭР, 10-Р ДАВХАР, 1005 ТООТ**

976-80622694, 976-99937007

Doitiinbulag1010@gmail.com

